

**T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
GAZETECİLİK ANABİLİM DALI
GAZETECİLİK BİLİM DALI**

**GAZETE VE CUMA HUTBESİ GÜNDEMLERİNİN
KARŞILAŞTIRILMASI: BİR GÜNDEM BELİRLEME
ARAŞTIRMASI**

Mehmet GÜLNAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Danışman
Prof. Dr. Şükrü BALCI**

Konya-2019

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	Mehmet GÜLNAR		
	Numarası	104222001004		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Gazetecilik/Gazetecilik		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora	☐
	Tezin Adı	Gazete ve Cuma Hutbeleri Gündemlerinin Karşılaştırılması: Bir Gündem Belirleme Araştırması		

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin imzası
(İmza)

Mehmet Gülnar

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Yüksek Lisans Tezi Kabul Formu

Öğrencinin	Adı Soyadı: Mehmet GÜLNAR		
	Numarası: 104222001004		
	Ana Bilim / Bilim Dalı: Gazetecilik/Gazetecilik		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans ☒	Doktora ☐
	Tez Danışmanı: Prof. Dr. Şükrü BALCI		
Tezin Adı: Gazete ve Cuma Hutbesi Gündemlerinin Karşılaştırılması: Bir Gündem Belirleme Araştırması			

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan **Gazete ve Cuma Hutbesi Gündemlerinin Karşılaştırılması: Bir Gündem Belirleme Araştırması** başlıklı bu çalışma 15/03/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı	Danışman ve Üyeler	İmza
Prof. Dr. Şükrü BALCI	Danışman	
Prof. Dr. Hakan AYDIN	Üye	
Doç. Dr. Banu TERKAN	Üye	

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı :	Mehmet GÜLNAR
	Numarası:	104222001004
	Ana Bilim / Bilim Dalı:	Gazetecilik / Gazetecilik
	Programı:	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
	Tez Danışmanı:	Prof. Dr. Şükrü BALCI
Tezin Adı:	Gazete ve Cuma Hutbeleri Gündemlerinin Karşılaştırılması: Bir Gündem Belirleme Araştırması	

ÖZET

Bu çalışma, Türkiye’de basın ve Cuma Hutbeleri gündemlerini gündem belirleme kuramı çerçevesinde incelemekte ve karşılaştırmaktadır. Çalışma, ele alınan dönem içerisindeki gazetelerin ve Cuma hutbelerinin gündemlerinde hangi konuların daha öncelikli olarak yer aldığını ve bu konularda iki gündem arasında bir örtüşme olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Çalışmanın literatür kısmında kitle iletişimi etki araştırmaları ve bu araştırmaların kuramsal kökenleri ile gündem belirleme kuramı ele alınmıştır. Diyanet İşleri Başkanlığı, Cuma hutbeleri, medya ve din ilişkileri çalışmanın diğer kuramsal boyutunu oluşturmaktadır. Çalışmanın uygulama kısmında ise; Nisan 2012 ile Nisan 2015 yılları arasındaki üç yıllık dönemde Cuma hutbeleri ile Türkiye genelinde yayın yapan ve tirajı en yüksek dört gazete içerik analizi yöntemiyle incelenmiş, gazete ve hutbelere elde edilen veriler karşılaştırılmış ve yorumlanmıştır. Seçilen gazetelerin yalnızca manşet haberleri ele alınmış, gazetelerin birinci sayfalarında yer alan diğer haberler kapsam dışında bırakılmıştır.

Çalışmada gazetelerin ve Cuma hutbelerinin gündemlerine ilişkin detaylı veriler elde edilmiştir. Bu verilerin yorumlanmasıyla ortaya çıkan sonuçlarda, basın ve Cuma hutbelerinin gündem konularını önemli olarak algılama dereceleri birbirinden farklı çıkmıştır. Araştırma bulguları iki gündem arasındaki benzerliklerin sınırlı olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Kitle İletişimi Etki Araştırmaları, Gündem Belirleme, Basın Gündemi, Cuma Hutbeleri Gündemi.

T. C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı:	Mehmet GÜLNAR
	Numarası:	104222001004
	Ana Bilim / Bilim Dalı:	Gazetecilik / Gazetecilik
	Programı:	Tezli Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐
	Tez Danışmanı:	Prof. Dr. Şükrü BALCI
Tezin İngilizce Adı:	Comparison of Newspaper and Friday Khutbah Agendas: An Agenda Setting Survey	

SUMMARY

This thesis, basically, researches and compares Turkish press and Friday khutbas agendas within the framework of the agenda setting theory. The aim of the study is to examine issue agendas of the press and Friday Khutbas and to determine correspondences between them. To that end, firstly; mass communication researches, theoretical origins of communication researches, agenda setting theory, Presidency of Religious Affairs, Friday Khutbas and media and religion explained in detail in related chapters.

To determine the agendas, Friday khutbas and Turkey's four newspapers with mass circulation analyzed by content analysis method in the following chapter. Research data collected for a three year period. Then, findings compared and interpreted. In this study only headline news examined for press agenda.

By applying content analysis, detailed data about Turkish press and Friday khutbas agendas obtained. The findings show that the press and the Friday khutbas salience of public issues are different. The findings also show that similarities between two agendas are limited.

Key Words: Mass Communication Researches, Agenda- Setting, Press Agenda, Friday Khutbas Agenda.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	VI
TABLolar LİSTESİ.....	VIII
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	4
İŞLEVSELÇİLİK VE KİTLE İLETİŞİMİ ETKİ ARAŞTIRMALARI	4
1.1. İşlevselcilik ve Yapısal İşlevselcilik	4
1.2. Kitle İletişimi ve Yapısal İşlevselcilik	14
1.3. Kitle İletişiminin İşlevleri	18
1.3.1.Liberal Paradigmada Kitle İletişimin İşlevleri	19
1.3.2.Eleştirel Paradigmada Kitle İletişiminin İşlevleri	22
1.3.3. Basının İşlevleri	28
1.4. Kitle İletişimi ve Kitle İletişimi Etki Araştırmaları	31
1.4.1.Kitle İletişimi Kavramı	32
1.4.2. Kitle İletişimi Etki Araştırmalarında Birinci Dönem	34
1.4.3.Kitle İletişimi Etki Araştırmalarında İkinci Dönem.....	36
1.4.4. Kitle İletişimi Etki Araştırmalarında Üçüncü Dönem	38
İKİNCİ BÖLÜM.....	40
GÜNDEM BELİRLEME TEORİSİ VE MEDYANIN GÜNDEM BELİRLEME İŞLEVİ.....	40
2.1. Gündem Belirleme Kavramı	40
2.2. Gündem Belirleme Kuramı ve Gündem Belirleme Süreci	42
2.3. Medyanın Gündem Belirleme İşlevi	45
2.4. Gündem Belirlemede Aşamalar ve Yeni Yaklaşımlar	55
2.4.1. İkinci Aşama Gündem Belirleme Çalışmaları	55
2.4.2. Üçüncü Aşama Gündem Belirleme Çalışmaları	57
2.4.3. Gündem Birleştirme (Agenda Melding)	59
2.5. Gündem Belirleme Araştırmaları	60
2.6. Gündem Belirleme Çalışmalarında Yeni Alanlar	66
2.7. Din ve Gündem Belirleme	68
2.7.1. Diyanet İşleri Başkanlığı	69
2.7.2. Türkiye’de Medya, Din ve Diyanet İşleri Başkanlığı	78
2.7.3. Cuma Hutbeleri ve Gündem Belirleme	82
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	86
GAZETE VE CUMA HUTBELERİ GÜNDEMLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASINA YÖNELİK İÇERİK ANALİZİ BULGULARI	86
3.1.Araştırmanın Yöntemi	86
3.2.Basın Gündemi İçerik Çözümlemesi Bulguları	93
3.2.1. Gazetelerdeki Toplam Haber Sayısı.....	93
3.2.2.Aylara Göre Gazetelerdeki Haber Sayısı	94
3.2.3.Genel Kategoriler ve Yoğunlukları	94
3.2.4.Alt Kategoriler ve Yoğunlukları	96
3.2.4.1.Savaş ve Terör Kapsamındaki Konular	96
3.2.4.2.Çalışma ve Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Konular	97
3.2.4.3.Hukuk ve Adalet Kapsamındaki Konular	98
3.2.4.4.Şiddet, Suç ve Cinayet Kapsamındaki Konular	99
3.2.4.5.Sosyal Konular	101

3.2.4.6.Eğitim Kapsamındaki Konular	102
3.2.4.7.İç Politika Kapsamındaki Konular	104
3.2.4.8.Dış Politika Kapsamındaki Konular	106
3.2.4.9.Ekonomi Kapsamındaki Konular	107
3.2.4.10.Medya Kapsamındaki Konular	108
3.2.4.11.Spor Kapsamındaki Konular	109
3.2.4.12.Uluslararası Olaylar Kapsamındaki Konular	110
3.2.5.Aylara Göre Genel Kategoriler ve Yoğunlukları	111
3.2.6.Aylara Göre Alt Kategoriler ve Yoğunlukları	126
3.2.6.1. Savaş ve Terör Kapsamındaki Konular	126
3.2.6.2.Çalışma ve Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Konular	135
3.2.6.3. Hukuk ve Adalet Kapsamındaki Konular	138
3.2.6.4. Şiddet, Suç ve Cinayet Kapsamındaki Konular	144
3.2.6.5. Sosyal Konular	150
3.2.6.6. Eğitim Kapsamındaki Konular	154
3.2.6.7. İç Politika Kapsamındaki Konular	157
3.2.6.8. Dış Politika Kapsamındaki Konular	167
3.2.6.9. Ekonomi Kapsamındaki Konular	168
3.2.6.10. Medya Kapsamındaki Konular	169
3.2.6.11. Spor Kapsamındaki Konular	171
3.2.6.12. Uluslararası Olaylar Kapsamındaki Konular	172
3.3.Cuma Hutbeleri Gündemi İçerik Çözümlemesi Bulguları	174
3.3.1.Genel Kategoriler ve Yoğunlukları	174
3.3.2. Alt Kategoriler ve Yoğunlukları	174
3.3.2.1. Savaş ve Terör Kapsamındaki Konular	174
3.3.2.2. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Konular	175
3.3.2.3. Hukuk ve Adalet Kapsamındaki Konular	175
3.3.2.4. Şiddet, Suç ve Cinayet Kapsamındaki Konular	176
3.3.2.5. Sosyal Konular	176
3.3.2.6. Birlik ve Beraberlik Kapsamındaki Konular	177
3.3.2.7.Kültürel Konular	177
3.3.3.Aylara Göre Genel Kategoriler ve Yoğunlukları	178
3.3.4.Aylara Göre Alt Kategoriler ve Yoğunlukları	181
3.3.4.1.Savaş ve Terör Kapsamındaki Konular	181
3.3.4.2.Çalışma ve Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Konular	182
3.3.4.3.Hukuk ve Adalet Kapsamındaki Konular	183
3.3.4.4.Şiddet, Suç ve Cinayet Kapsamındaki Konular	185
3.3.4.5.Sosyal Konular Kapsamındaki Kategoriler	186
3.3.4.6.Birlik ve Beraberlik Kapsamındaki Konular	189
3.3.4.7.Kültürel Konular	191
3.4. Basın ve Cuma Hutbeleri Gündemlerinin Karşılaştırılması	193
SONUÇ	196
KAYNAKÇA	201

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Gündem Çalışmalarında Kullanılan Terim ve Kavramlar.....	42
Tablo 2: Gündem Belirleme Alanındaki Paradigmaların Gelişimi.....	62
Tablo 3: Türkiye’de Gündem Belirleme Alanında Hazırlanmış Yüksek Lisans Tezleri.....	65
Tablo 4: Türkiye’de Gündem Belirleme Alanında Hazırlanmış Doktora Tezleri ..	66
Tablo 5: Gazetelerdeki Haber Sayısı	93
Tablo 6: Gazetelerdeki Genel Kategoriler ve Yoğunlukları	95
Tablo 7: Savaş ve Terör Konularının Gazetelerdeki Dağılımı	97
Tablo 8: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Konularının Gazetelerdeki Dağılımı	98
Tablo 9: Hukuk ve Adalet Konularının Gazetelerdeki Dağılımı	99
Tablo 10: Şiddet Suç ve Cinayet Konularının Gazetelerdeki Dağılımı	101
Tablo 11: Sosyal Konuların Gazetelerdeki Dağılımı	102
Tablo 12: Eğitim Konularının Gazetelerdeki Dağılımı.....	104
Tablo 13: İç Politika Konularının Gazetelerdeki Dağılımı	106
Tablo 14: Dış Politika Konularının Gazetelerdeki Dağılımı	107
Tablo 15: Ekonomi Konularının Gazetelerdeki Dağılımı.....	108
Tablo 16: Medya Konularının Gazetelerdeki Dağılımı	109
Tablo 17: Spor Konularının Gazetelerdeki Dağılımı	110
Tablo 18: Uluslararası Olayların Gazetelerdeki Dağılımı	110
Tablo 19: 2012-2013 Yıllarına Ait Aylara Göre Genel Kategorilerin Hürriyet Gazetesindeki Dağılımı.....	112
Tablo 20: 2014-2015 Yıllarına Ait Aylara Göre Genel Kategorilerin Hürriyet Gazetesindeki Dağılımı.....	114
Tablo 21: 2012-2013 Yıllarına Ait Aylara Göre Genel Kategorilerin Posta Gazetesindeki Dağılımı.....	116
Tablo 22: 2014-2015 Yıllarına Ait Aylara Göre Genel Kategorilerin Posta Gazetesindeki Dağılımı.....	118
Tablo 23: 2012-2013 Yıllarına Ait Aylara Göre Genel Kategorilerin Sabah Gazetesindeki Dağılımı.....	120
Tablo 24: 2014-2015 Yıllarına Ait Aylara Göre Genel Kategorilerin Sabah Gazetesindeki Dağılımı.....	122
Tablo 25: 2012-2013 Yıllarına Ait Aylara Göre Genel Kategorilerin Sözcü Gazetesindeki Dağılımı.....	124
Tablo 26: 2014-2015 Yıllarına Ait Aylara Göre Genel Kategorilerin Sözcü Gazetesindeki Dağılımı.....	126
Tablo 27: Aylara Göre Savaş ve Terör Konularının Hürriyet Gazetesindeki Dağılımı	128
Tablo 28: Aylık Savaş ve Terör Konularının Posta Gazetesindeki Dağılımı	130
Tablo 29: Aylara Göre Savaş ve Terör Konularının Sabah Gazetesindeki Dağılımı	132
Tablo 30: Aylık Savaş ve Terör Konularının Sözcü Gazetesindeki Dağılımı	134
Tablo 31: Aylara Göre Çalışma ve Sosyal Güvenlik Konularının Hürriyet Gazetesindeki Dağılımı.....	135
Tablo 32: Aylara Göre Çalışma ve Sosyal Güvenlik Konularının Posta Gazetesindeki Dağılımı.....	136

Tablo 33: Aylara Göre Çalışma ve Sosyal Güvenlik Konularının Sabah Gazetesindeki Dağılımı.....	137
Tablo 34: Aylara Göre Çalışma ve Sosyal Güvenlik Konularının Sözcü Gazetesindeki Dağılımı.....	138
Tablo 35: Aylara Göre Hukuk ve Adalet Konularının Hürriyet Gazetesindeki Dağılımı	139
Tablo 36: Aylara Göre Hukuk ve Adalet Konularının Posta Gazetesindeki Dağılımı	140
Tablo 37: Aylara Göre Hukuk ve Adalet Konularının Sabah Gazetesindeki Dağılımı	141
Tablo 38: Aylara Göre Hukuk ve Adalet Konularının Sözcü Gazetesindeki Dağılımı	143
Tablo 39: Aylara Göre Şiddet, Suç ve Ceza Konularının Hürriyet Gazetesindeki Dağılımı	145
Tablo 40: Aylara Göre Şiddet, Suç ve Ceza Konularının Posta Gazetesindeki Dağılımı	147
Tablo 41: Aylara Göre Şiddet, Suç ve Ceza Konularının Sabah Gazetesindeki Dağılımı	149
Tablo 42: Aylara Göre Şiddet, Suç ve Ceza Konularının Sözcü Gazetesindeki Dağılımı	150
Tablo 43: Aylara Göre Sosyal Konuların Hürriyet Gazetesindeki Dağılımı	151
Tablo 44: Aylara Göre Sosyal Konuların Sabah Gazetesindeki Dağılımı.....	151
Tablo 45: Aylara Göre Sosyal Konuların Posta Gazetesindeki Dağılımı.....	153
Tablo 46: Aylara Göre Eğitim Konularının Hürriyet Gazetesindeki Dağılımı.....	154
Tablo 47: Aylara Göre Eğitim Konularının Posta Gazetesindeki Dağılımı.....	155
Tablo 48: Aylara Göre Eğitim Konularının Sabah Gazetesindeki Dağılımı	155
Tablo 49: Aylara Göre Eğitim Konularının Sözcü Gazetesindeki Dağılımı	157
Tablo 50: Aylara Göre İç Politika Konularının Hürriyet Gazetesindeki Dağılımı	159
Tablo 51: Aylara Göre İç Politika Konularının Posta Gazetesindeki Dağılımı....	161
Tablo 52: Aylara Göre İç Politika Konularının Sabah Gazetesindeki Dağılımı...	163
Tablo 53: 2012-2013 Yılları Aylarına Göre İç Politika Konularının Sözcü Gazetesindeki Dağılımı.....	165
Tablo 54: 2014-2015 Yılları Aylarına Göre İç Politika Konularının Sözcü Gazetesindeki Dağılımı.....	167
Tablo 55: Aylara Göre Dış Politika Konularının Gazetelerdeki Dağılımları	168
Tablo 56: Aylara Göre Ekonomi Konularının Gazetelerdeki Dağılımları.....	169
Tablo 57: Aylara Göre Medya Konularının Gazetelerdeki Dağılımları	170
Tablo 58: Aylara Göre Spor Konularının Gazetelerdeki Dağılımları.....	172
Tablo 59: Aylara Göre Uluslararası Konuların Gazetelerdeki Dağılımları	173
Tablo 60: Cuma Hutbeleri Genel Kategoriler ve Yoğunlukları.....	174
Tablo 61: Savaş ve Terör Konularının Cuma Hutbelerindeki Dağılımı	175
Tablo 62: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Konularının Cuma Hutbelerindeki Dağılımı	175
Tablo 63: Hukuk ve Adalet Konularının Cuma Hutbelerindeki Dağılımı.....	176
Tablo 64: Şiddet, Suç Ve Cinayet Konularının Cuma Hutbelerindeki Dağılımı..	176
Tablo 65: Sosyal Konular Kategorilerinin Cuma Hutbelerindeki Dağılımı	177
Tablo 66: Birlik ve Beraberlik Konularının Cuma Hutbelerindeki Dağılımı	177

Tablo 67: Kültürel Konuların Cuma Hutbelerindeki Dağılımı	178
Tablo 68: Aylara Göre Genel Kategorilerin Cuma Hutbelerindeki Dağılımı.....	180
Tablo 69: Aylara Göre Savaş ve Terör Konularının Cuma Hutbelerindeki Dağılımı	182
Tablo 70: Aylara Göre Çalışma ve Sosyal Güvenlik Konularının Cuma Hutbelerindeki Dağılımı	183
Tablo 71: Aylara Göre Hukuk ve Adalet Konularının Cuma Hutbelerindeki Dağılımı	185
Tablo 72: Şiddet, Suç ve Cinayet Konularının Cuma Hutbelerindeki Dağılımı...	186
Tablo 73: Sosyal Konular Kategorilerinin Cuma Hutbelerindeki Dağılımı	188
Tablo 74: Aylara Göre Birlik ve Beraberlik Konularının Cuma Hutbelerindeki Dağılımı	190
Tablo 75: Kültürel Konuların Cuma Hutbelerindeki Dağılımı	192

GİRİŞ

Modernite, sanayileşme ve kentleşme gibi bir dizi toplumsal gelişme neticesinde kitle toplumunun ortaya çıkması ve bu toplumun kamusal iletişim gereksinimlerinin ancak teknoloji aracılığıyla giderilebilir hale gelmesi, kitle iletişim alanına akademik ilginin uyanmasına neden olmuştur. XX. yüzyılın başlarından itibaren, giderek artan bir biçimde kitle iletişimi ve toplum arasındaki ilişkiler çeşitli araştırmalarla ortaya konulmaya çalışılmış, bu amaçla muhtelif model ve yaklaşımlar geliştirilmiştir. Bütün bu araştırmalar çoğunlukla medyanın toplumsal işlevleri ve etkilerine eğildikleri için kitle iletişim araştırmalarının tarihi, aynı zamanda medyanın işlevleri ve etkilerinin ne olduğu sorusuna cevap arayan araştırmaların tarihi olagelmıştır.

Kitle iletişiminin etkilerinin anlaşılması amacıyla yapılan araştırmalar, metodolojileri, sonuçları ve yapıldıkları dönemin özellikleri temel alınarak, üç ana dönem çatısı altında sınıflandırılmıştır. Literatürde üçüncü dönem araştırmaları olarak nitelendirilen ve 1960'lı yıllardan itibaren gerçekleşen paradigma değişimini ifade eden evrede, kitle iletişimini toplumsal bir sistem olarak ele alan yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Bu yaklaşımlardan biri olan Gündem Belirleme kuramının kitle iletişimi etki araştırmaları alanında güncelliği sürmektedir.

Gündem belirlemenin temel varsayımları, kuramsal olarak Bernard Cohen ve Walter Lippmann'ın çalışmalarına dayanmaktadır (McCombs 2005:552; McCombs ve Shaw, 1999: 101). Ancak gündem belirlemeyi sistemli bir araştırma yöntemi olarak tasarlayan Maxwell McCombs olmuştur. McCombs ve Shaw'un meşhur 1968 Chapel Hill araştırmasıyla ortaya atılan kuram, güncelliğini korumakta ve tüm dünyada yaygın olarak sürekli test edilmektedir. Gündem belirlemenin yaygın ve güncel olabilmesinin iki temel nedeni vardır. Bu nedenlerin ilki, kuramın yeni modellerle geliştirilmiş olması; ikincisi ise klasik ilgi alanının dışında yeni alanlara uyarlanabilmiş olmasıdır. Böylece gündem belirleme, hem ilk araştırma sahası olan haber medyası ve kamuoyu ilişkisinin hem de ilk araştırmayla ortaya konan geleneksel modelin ötesine geçebilmiştir.

McCombs (2005: 553) bu durumu “*Gündem Belirlemenin Geçmişi, Bugünü ve Geleceğine Bir Bakış*” (A Look at Agenda-Setting: Past, Present and Future) isimli makalesinde, modern toplumda pek çok gündemin bulunduğu söyleyerek özetlemektedir. McCombs’un bu değerlendirmesini destekler biçimde, yenilikçi araştırmacılar gündem belirlemenin temel tezlerini iş dünyasından eğitime, profesyonel sporlardan diğer sektörel konulara değin uzanan çeşitli alanlara uygulamışlardır. McCombs, modern toplumda gündem belirleme ile ilgili alanlardan birinin de dini iletişim (religious communication) olduğunu belirtir. McCombs, dinlerin mensupları üzerinde önemli bir gündem belirleme işlevi bulunduğunu vurgulayarak, dini iletişim alanında da gündem belirleme çalışmalarının yapılması gerektiğini işaret eder.

Gündem belirlemenin klasik modeli, medyanın bazı konuları daha fazla öne çıkardığı ve bazılarını da göz ardı ettiği fikri üzerine kuruludur. Böylece insanlar da kitle iletişim araçlarının öne çıkardığı konulardan haberdar olurlar, medyanın öncelikli konuları toplumun öncelikli konuları haline gelir (McQuail ve Windahl, 1997:122). Gündem belirlemede anahtar kavram “*dikkati çekme*” (salience) kavramıdır. Dikkati çekme; bir konunun diğer konulara görece daha önemli olarak algılanma derecesini ifade etmektedir. Dolayısıyla gündem belirleme çalışmalarında, en önemli ve en dikkat çeken konuların önemli olarak algılanma dereceleri araştırılmakta ve karşılaştırılmaktadır (McCombs, 2005: 553; Dearing ve Rogers, 1996: 8).

Aktarılan bilgiler ışığında, bu araştırmanın konusu Türkiye’de gazetelerin ve Cuma hutbelerinin gündemlerinin karşılaştırılmasıdır. Bu amaca uygun olarak, gündem belirleme kuramı çerçevesinde, belirli bir zaman aralığındaki gazetelerin ve Cuma hutbelerinin gündemleri belirlenmiş ve karşılaştırılmıştır.

Çalışmanın ilk bölümü; kitle iletişimi etki araştırmalarına ve gündem belirleme araştırmalarına kuramsal bir temel oluşturan işlevselci kuramın ve kuramı sistematik bir açıklamaya dönüştüren Talcott Parsons’un yapısal işlevselciliğinin incelenmesiyle başlamaktadır. Ardından kitle iletişimi araştırmaları ile işlevselcilik ilişkisi aktarılmakta, kitle iletişiminin işlevleri

açıklanmaktadır. Kuramsal temelleri açıklanan kitle iletişimi araştırmalarının tarihi; birinci, ikinci ve üçüncü dönemleri ve temel paradigma değişimleri bölümün diğer önemli başlıklardır.

Çalışmanın ikinci bölümü ise gündem belirleme kuramına ayrılmıştır. Gündem belirleme kavramı ve süreci, medyanın gündem belirleme işlevi ve medyanın gündemini belirleyen etkenler kuramın önemli isimlerinin kaynaklarına başvurularak açıklanmıştır. Gündem belirlemenin güncelliğini koruyan bir araştırma çatısı sunabilmesi, gündem belirleme süreçlerinin farklı aşamalarını açıklayan modeller sayesinde gerçekleşmiştir. Bu nedenle ikinci bölümde yeni modeller; birinci, ikinci ve üçüncü aşama gündem belirleme çalışmaları; dünyada ve Türkiye’de yapılan gündem belirleme araştırmaları ele alınmıştır. Bu bölümün son kısmında gündem belirlemenin uyarlandığı yeni alanlar ile yeni bir çalışma alanı olarak dinin gündem belirleme işlevine değinilmiştir. Bölümün diğer alt başlıklarında; Diyanet İşleri Başkanlığı’nın tarihi, görev ve yetkileri; Türkiye’de din ve medya ilişkileri ile medya ve Diyanet İşleri Başkanlığı ilişkileri incelenmiştir. Bu bölümde son olarak Cuma hutbeleri ve Cuma hutbeleri ile gündem belirleme ilişkisi değerlendirilmiştir.

Çalışmanın son bölümü araştırma bölümüdür. Bu bölümde öncelikle araştırmanın yöntemi, amacı, önemi ve araştırma soruları açıklanmıştır. Ardından SPSS istatistik veri işleme uygulamasında elde edilen veriler, araştırma amacına uygun olarak tablolştırılmış ve veriler yorumlanmıştır. Gazetelerin gündemi ile Cuma hutbelerinin gündemi ayrı başlıklar altında değerlendirilmiş ve karşılaştırılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

İŞLEVSELÇİLİK VE KİTLE İLETİŞİMİ ETKİ ARAŞTIRMALARI

1.1. İşlevselcilik ve Yapısal İşlevselcilik

Çalışmanın bu bölümünde işlevselci paradigmanın önemli isimlerine değinilecek ve işlevselcilik açıklanacaktır. İşlevselci paradigma içerisinde yer alan yapısal işlevselcilik incelenecek ve bu çerçevede Talcott Parsons'un görüşleri aktarılacaktır. Yapısal işlevselciliğe getirilen eleştiriler sıralanacak, kitle iletişimi ile yapısal işlevselcilik arasındaki ilişki ve kitle iletişiminin işlevleri irdelenecektir. Bölümün diğer alt başlıklarında gazetecilik işlevselci sosyoloji açısından ele alınacak ve kitle iletişimi etki araştırmalarının tarihi incelenecektir.

Sosyal bilimlerde işlevselcilik, herhangi bir fenomenin ne olduğuyla değil ne yaptığı ve hangi işlevi yerine getirdiği ile açıklanabileceği genel tezi üzerinde durur. İşlevselciliğin bazı özel alanları ise daha kesin ve belirli yönelimlere sahiptir. Örneğin sosyolojide işlevselcilik, daha çok Talcott Parsons'un çalışmalarına bağlı olarak, toplumun varlığını devam ettirebilmesi için toplumsal yapıların gördüğü işlevlerle ilgilenir (Stam, 2010: 410-414).

İşlevselcilik en temelde toplum ile organizma arasında kurulan bir analogiye dayanır. Sosyal teoride işlevsel yaklaşımlar tanımlanırken toplumu betimlemek amacıyla kullanılan "organizma" metaforundan da net bir biçimde anlaşılabilceği üzere, sosyolojik işlevselcilik biyolojiye pek çok şey borçludur.¹

İşlevselcilik ya da işlevsel yaklaşımlar sosyal bilimlerin pek çoğunda kullanılan bir anlama ve açıklama yöntemidir². Örneğin dilbilim alanında işlevsel yaklaşımlar görülebilir. Sosyal bilimler içerisindeki bir başka önemli dal olan antropoloji³ için de işlevselciliğin önemli bir yer tuttuğu söylenmelidir.

¹ Talcott Parsons'un Amherst College'de felsefenin yanı sıra biyoloji öğrenimi yaptığı unutulmamalıdır.

² Bilimsel bir konsept ve yaklaşım olarak işlevselciliğin ve ya işlevsel analizin dayanak ve kökenleri, bu çeşitliliğin yarattığı teorik ve metodolojik problemlerin kapsamlı olarak tartışıldığı bir çalışma için bakınız: Anderson, James A. and Meyer, Timothy M. (1975). Functionalism and the Mass Media. *Journal of Broadcasting*, 19(1), 11-22.

³ Antropolojide işlevselcilik için bakınız: Malinowski, Bronislaw (1960). *A Scientific Theory of Culture and Other Essays*. New York: Oxford University Press.

Yapısal işlevselci kuram, işlevselci paradigma geleneği içerisinde yer almaktadır. Dolayısıyla işlevselcilikten farklı bir şey değildir; işlevselcilik ekolü içerisinde bir yönelimdir. Bu sebeple literatürde çoğu zaman “yapısal işlevselcilik” yerine yalnızca “işlevselcilik” terimi kullanılmaktadır⁴.

Geniş bir sosyologlar kuşağını etkilemiş olan, özellikle 70’li yıllara kadar Batı Avrupa ve Amerika sosyolojisinde baskın bulunan yapısal işlevselciliğin kökeni Talcott Parsons’un eserleridir. Yapısal işlevselci sosyolojinin temel olarak “İşlevselcilik” ekolüne dayandığı belirtilmiştir. Bununla birlikte, Talcott Parsons, kuramında işlevselciliğe yapıyı dâhil ederek farklı bir perspektif geliştirmiş ve “toplumun kendi üyelerinin üzerinde ve ötesinde kendine ait bir hayata ve yapıya sahip canlı bir varlık olduğu düşüncesini teorik ve bilimsel bir önerme olarak ortaya atmıştır.” (Slattery, 2010:376).

Talcott Parsons’un kuramı, sosyoloji literatüründe sistem kuramı bünyesinde de değerlendirilmektedir. Sistem kuramı, Parsons’un yapısal işlevselci kuramının yanı sıra Amerikalı matematikçi Norbert Wiener’in sibernetik sistem kuramı ve Alman sosyolog Niklas Luhmann’ın sistem kuramı gibi yaklaşımları kapsar (Marcinkowski, 2008: 5).

Modern sosyolojide işlevselci yaklaşımların kökenleri Comte, Spencer ve özellikle Darwin’e kadar götürülebilir (Slattery, 2010: 376). Bununla birlikte aslında bir toplumun kendi istikrarını sağlayacak kaynaklar temin etmesi, yani işlevselcilik, sosyal felsefenin kendisi kadar eskidir. Örneğin Platon’un ideal toplumunda sosyal yapı bünyesinde yer alan tüm kategorilerdeki katılımcılar sosyal düzeni (harmony) sağlamak için hareket ederler. Platon’un bu görüşleri batı felsefesine kaynaklık etmiştir (DeFleur ve Ball-Rokeach, 1989: 31-32).

Bu isimlerin yanı sıra sosyolojide (sosyolojik) işlevselciliğin gelişmesinde katkısı en büyük olan isim Emile Durkheim’dir. Comte, Spencer ve Durkheim işlevselciliğin ilk dönem çalışmalarını veren isimlerdir. Sonraki dönemde

⁴ Örneğin Anthony Giddens, Durkheim’in yanı sıra Robert Merton ve Talcott Parsons için “yapısal işlevselci” kavramını değil yalnızca “işlevselci” düşünür tabirini kullanmaktadır (Giddens, 2012: 57).

işlevselcilik, XX. yüzyılın başında A.R. Radcliffe- Brown ve Bronislaw Malinowski gibi isimlerle birlikte antropoloji alanında karşımıza çıkmaktadır (Swingewood, 1998: 265). Fakat ne erken dönem sosyologları ne de antropologları yapısal işlevselcilik olarak bilinen teorinin tam manasıyla sistematik bir kuruluşunu gerçekleştirmişlerdir. Onlar daha çok öncüller (progenitors) olarak görülmelidirler. Teori tam olarak gelişmek için daha sonra gelecek olan bir düşünürü beklemek zorunda kalmıştır, bu düşünür de Talcott Parsons'dur (Potter, 2013: 4).

Alanda öncüllerden biri ve kültürel antropoloji alanında çok önemli bir isim olan Bronislaw Malinowski, Parsons'un entelektüel yaşamında önemli bir yer tutar. Parsons Amherst College'den mezun olduktan sonra Malinowski'nin de ders verdiği London School of Economics'e giderek ondan ders almıştır. Parsons bu dersler süresince, daha sonra Britanya Sosyal Antropoloji Okulunun çok önemli figürleri olacak olan E.E. Evans Pritchard, Meyer Fortes ve Raymond Firth gibi sınıf arkadaşlarıyla dostluk ilişkileri kurmuştur. Sonraki yıllarda onlarla bağlantısını koparmamış, onların çalışmalarını okumuş ve düşüncelerini takip etmiştir (McGee ve Warms, 2013: 3).

1914- 1920 yılları arasında Yeni Gine, Avustralya ve bu bölgelerdeki bazı adalarda "katılımcı gözlem" metoduyla "ilkel" kabileleri inceleme fırsatı bulan ve Parsons'un entelektüel gelişiminde çok önemli bir etkisi olan Malinowski, işlevciliğin genel aksiyomlarını şöyle sıralamaktadır: (1) Kültür öncelikli olarak, insanların ihtiyaçlarını karşılama sürecinde çevrelerinde karşı karşıya kaldıkları somut ve spesifik problemlerle daha iyi başa çıkmak amacıyla yönelik işlev gören enstrümantal (araçla yapılan, alete dayalı) bir aygittir. (2) Kültür; her bir parçası bir amaç için var olan bir nesnelere, eylemler ve düşünceler sistemidir. (3) Kültür; muhtelif unsurları birbirine bağlı olan bir bütündür. (4) Kültürü oluşturan bu nesne, eylem ve düşünceler önemli ve hayati vazifeler olarak aile, klan, yerel cemaat, kabile gibi kurumlar bünyesinde ve organize olmuş ekonomik işbirliği grupları ile politik, hukuki, eğitim aktiviteleri etrafında teşkilatlanmışlardır. (5) Kültür; eylem merkezli bir bakış açısıyla yani eylemleri inceleyerek eğitim, sosyal kontrol, ekonomi, bilgi sistemi, ahlak ve inançlar, sanatsal ve yaratıcı ifade

biçimleri gibi çeşitli unsurlar üzerinden çözümlenebilir. Elbette bu imkân faaliyetin türüne bağlıdır fakat yine de yukarıda sıralanan ve kültürü oluşturan bu unsurlardaki eylemler aracılığıyla kültür çözümlenebilir (Malinowski,1960:150).

İnsan topluluklarını anlamak için kültüre odaklanan Malinowski'nin yukarıda aktarılan aksiyomlarını özetlemek gerekirse; kültürün işlevi insanların karşılaştıkları problemlerle yüzleşmelerinde ya da onları çözmelerinde kolaylık sağlamaktır. Kültürü oluşturan tüm sistem unsurlarının belirli amaçları vardır ve bu unsurlar birbirlerine bağlıdır. Kültürü oluşturan bileşenler aile gibi bir takım sosyal kurumlar ve oluşumlar bünyesinde örgütlüdürler. Dolayısıyla bu kurumları, oluşumları ve bunlar bünyesindeki eylemleri analiz ederek kültür ve insanlar anlaşılabilir.

Malinowski ve Durkheim gibi isimlerin çalışmaları ve toplumu anlama biçimleri Talcott Parsons'un kuramının anlaşılabilmesi için dikkate alınması gereken çalışmalardır. Hepsi birlikte Parsons'un sosyolojisinin entelektüel orijinlerini oluşturmuşlardır. Bunların dışında Parsons'un çalışmalarını etkileyen bir başka önemli isim ise Max Weber'dir.

Parsons'un Weber'in çalışmalarından etkilenmesi, LSE'de Malinowski'den ders aldıktan sonra Heidelberg Üniversitesi'ne gitmesiyle gerçekleşir. Parsons'un Heidelberg Üniversitesi'ne gittiği dönemde Weber yaşamını yitirmiş bulunuyordu fakat onun düşünceleri okulda hala etkisini sürdürmekteydi. Parsons bu durumu daha sonra "Weber'in hayaleti"nden etkilenmek olarak nitelemiştir (McGee ve Warms, 2013: 3).

Parsons, Durkheim'den farklılaşma ve yapılanma düşüncesini, Weber'den de toplumun temelinde eylemin olduğu fikrini almıştır. Eylemin toplumun temeli olduğu görüşü Weber'in temel görüşüdür. Bu görüş etkisiyle Parsons'un yapısal işlevselciliği toplumsal eylemden yola çıkar. Parsons, bu şekilde, klasik düşünürlerden faydalanmış fakat bununla yetinmeyip kompleks ve küresel bir toplum kuramı geliştirmeyi amaçlamıştır (Richter, 2012:113).

Parsons'da yapı kavramı birebir toplumsal eylemlerle ilgilidir. Daha da açmak gerekirse; örneğin ailenin davranış biçimleri, ekonomik aktiviteler, din ve büyü gibi başka birçok toplumsal aktivite formları davranış merkezli bir yapılanmayı ifade eder (DeFleur ve Ball-Rokeach,1989: 31-32). Dolayısıyla, her bir bireyin eylemi toplumu ortaya çıkarır. Toplum, sistemlere ve daha alt sistemlere ayrılır; bir toplum belirli işlevleri yerine getiren belirli yapısal unsurları bünyesinde barındıran kapsamlı bir eylemler bütünüdür (Richter, 2012:116).

İşlevselci kuram açısından toplum, bir organizmayla benzer biçimde, sürekli olarak değişim içerisinde bulunan çevreye uyum sağlayabilmek ve hayatını devam ettirebilmek amacıyla evrimleşip denge kurmaya ve bu dengeyi korumaya çalışır. Bunu yapabilmek için de her bir parçasının işlevliğinin düzgünlüğünü sağlamaya çabalar. Ters bir durum “anomi”⁵ olarak isimlendirilir (Slattery, 2010: 376).

Hayatta kalma ve uyum sağlamaya yönelik bu amacı ve aslında yapısal işlevselciliği açıklamak için karınca kolonisi benzetmesi iyi bir örnektir. Karıncalar, uyum üzerine inşa edilmiş ve her bir karıncanın bir pozisyonda işlev gördüğü bir sosyal sistem içerisinde yaşarlar. Kolonide karıncaların konumları farklı olsa da (işçi arı, kraliçe arı) amaçlar ortaktır: İşlev gören bir ünite olarak koloninin statüsünü sürdürmek ve böylece koloninin hayatta kalmasını sağlamak (McMahon, 2009).

Yapısal işlevselciliğin en önemli ismi olan Parsons da bu temel problemle, toplumun düzenini nasıl sürdürebileceği ve bütün bir kaosa düşmemeyi nasıl başarabileceği sorusuyla, ilgilendi. Bu soruları yapısal işlevselciliğin bakış açısından cevaplayarak aynı zamanda da yaklaşımın temel ilkelerini ortaya koydu: (1) Sistemler düzenlenmişlerdir ve sistemin tüm parçaları birbirlerine bağlıdır; (2) sistemler dengeye ve ya varlığını sürdürmeye eğilim gösterirler; (3) sistemler düzenli bir davranışı değiştirebilir ve ya tepkisiz kalabilirler; (4) sistemin her bir parçası diğer parçaların alabileceği bütün şekiller üzerinde etkilidir; (5) sistemler,

⁵ Anomi: Emile Durkheim tarafından ortaya atılan bu kavram toplumsal normsuzluğu ifade eder. Toplum, diğer organizmalara benzer şekilde parçaların oluşturduğu bir yapıdır. Durkheim, toplumsal yapıda, organizmadaki merkezi sinir sisteminin yerine temel ahlaki değerler sistemini koyar. Bu temel değerler üzerinde gerçekleşebilecek her türlü uyumsuzluk ve çatışma anomi olarak adlandırılır (Slattery, 2010: 34-35).

onları çevrelerinden ayıran sınırlar yaratabilir ve bu sınırları sürdürebilirler; (6) paylaşım ve entegrasyon bir sistemin kesin bir denge durumuna ulaşabilmesi için gereklidir ve (7) sistemler sınırlarının varlığını, parçaları arasındaki bağımlılık ilişkisini, parçaların bütünüle olan ilişkisini sürdürerek; çevresindeki çeşitlilikleri ve sistemi içeriden değiştirecek eğilimleri kontrol ederek kendi varlıklarını devam ettirme eğilimindedirler (Ryan, 2005: 3).

Toplumlar çeşitli alt sistemlerden oluşan ve karşılıklı olarak ilişki, etkileşim ve bağımlılık içerisindeki bağımsız sistemlerdir. Bu, Parsons'un sistemler yaklaşımının ifadesidir. Örneğin, ekonomik sistem eğitime bağımlıdır çünkü vasıflı işçiler buradan yetişir. Benzer biçimde okullar da öğrenci için aileye bağımlıdır. Bütün bu sistemler toplumun varlığını devam ettirebilmesi için dört temel işlevin yerine getirilmesine katkıda bulunurlar. Kavramların baş harflerinden yola çıkılarak isimlendirilmiş olan (A. G. I. L.) temel işlevler şunlardır:

Adaptation (Uyum/uyarlanma): Bütün toplumlar mensuplarının temel yaşamsal ve barınma gereksinimlerini karşılamak mecburiyetindedirler. Tüm bunları karşılamak ve çevreye uyum sağlamak için ekonomik bir organizasyona ihtiyaç vardır.

Goal attainment (Amaca ulaşma): Her toplum siyasal bir sisteme ihtiyaç duyar çünkü toplumlar kendi hedeflerini belirlemek, çeşitli konularda kararlar almak ve organizasyonlar oluşturmak mecburiyetindedirler.

Integration (Bütünleşme): Bütün toplumlar mensupları için aidiyet ve cemaat duygusu ve ortak bir kimlik oluşturmak zorundadırlar. Yerleşik davranış kuralları (din), iletişim (medya) ve sosyal kontrol (hukuk, mahkemeler, polis ve hapisaneler) gibi mekanizmaların fonksiyonları aidiyet ve kimlik gereksinimleriyle ilişkilidir. Tüm bunlar toplumu bir arada tutarlar, aksi halde toplum çözülür.

Latency (Varlığını sürdürme): Toplumlar, kendine has kültürlerini sonraki kuşaklara aktarmaya çabalayarak varlıklarını sürdürme amacı güderler. Bu durum

Parsons'un kuramında ilk olarak aileye bağlıdır. Çocuk öncelikle aile içerisinde sosyalleşir. Süreç daha sonra okul, medya, kilise ve hukuk gibi diğer toplumsal sistemler vasıtasıyla sürdürülür. Bu dört temel işlev toplumlar tarafından karşılanmalıdır. Bunun yanı sıra toplumun yaşamını düzgünce sürdürebilmesi için daha alt sistemlerin de işlevlerini yerine getirmeleri gerekir (Slattery, 2010:376-377).

Talcott Parsons bu dört işlev formülünü kuramsal sistemindeki bütün düzeylere uyarlamak amacıyla tasarlamıştır. Örneğin, aşağıdaki şekilde dört temel işlevin eylem sistemi üzerinde kullanımına bakılabilir.

Şekil- 1: Temel İşlevler Şeması

Kaynak: Ritzer, 2014: 469

Yukarıdaki şekli daha açık hale getirmek gerekirse; Davranışsal Organizma eylem sistemi dış dünya ile uyum işlevini (A=Adaptation) ifade eder. Kişilik Sistemi, amaca ulaşma işlevini (G=Goal attainment) yerine getirmektedir. Toplumsal Sistem, toplumda çözülmeyi önlemek amacıyla entegrasyon işlevini (I=Integration) yerine getirir. Kültürel Sistem ise normlar, gelenekler gibi unsurları muhafaza edip

kuşaklara aktararak devamlılık işlevini (L=Latency) yerine getirir (Ritzer, 2014: 468-469).

Yapısal işlevciliğin bir başka önemli ismi ve Parsons'un öğrencisi olan Robert K. Merton ise yapısal işlevselciliğin esaslarını şöyle sıralar:

1. Toplum, birbiriyle ilişki içerisinde olan parçaların oluşturduğu ve tekrara dayalı etkinlikler bütünüdür.
2. Toplum, doğal bir denge yönelimine sahiptir. Uyumun bozulduğu durumlarda denge ve istikrarı tekrar sağlayacak etkenler devreye girecektir.
3. Toplumda yinelenen etkinliklerin tamamı toplumsal dengenin sağlanmasında bir takım işlevleri yerine getirirler.
4. Düzenli olarak tekrar eden eylemlerin en azından bir bölümü toplumun devamı için elzemdir (Merton, 1957; Aktaran: Mutlu, 2012:328).

Bu başlık altında, genel olarak işlevselciliğin ne olduğunun ve tarihinin yanı sıra Talcott Parsons'un, Robert Merton'un ve Branislav Malinowski'nin işlevselciliğin esaslarına ilişkin görüşlerine değinilmiştir. İşlevselciliğin bu üç önemli isminin vurguladıkları esasların önemli bir bölümü ortaktır. Bu ortak özelliklerden özellikle bir tanesi aynı zamanda işlevselci sosyolojinin en çok eleştirilen yönünü oluşturmaktadır. İşlevselciliğin en çok eleştiriye uğrayan tarafları özetle; toplumsal sistemin yaşamını devam ettirebilmesi adına sürekli bir denge durumuna evrilmesine, sistemin giderek daha uyumlu ve dayanıklı hale gelmesine ve toplumsal bütünlüğe yapılan vurgulardır.

XX. yüzyıl, sosyolojinin temellerinin atıldığı ve bilimsel bir yaklaşım olarak kabul gördüğü ilk dönemlerine nazaran daha dar alanlara yönelim dönemi olarak karşımıza çıkar. Bu modern sosyoloji evresi, Marx ve Weber gibi toplumu tüm yönleriyle genişlemesine analiz etmeye çalışmış olan düşünürlerin bakış açılarından farklı olarak sınırlı alanlarla ilgilenen ve uzmanlaşmaya yönelik yaklaşımların etkili olduğu dönemdir. Robert Merton bu durumu "orta boy teoriler" kavramıyla açıklar. Chicago ve Frankfurt ekolleri sosyolojideki bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Talcott Parson'un yapısal işlevselciliği, modern dönemin bu orta boy teorilerinin tek büyük istisnası olarak kabul edilir. Amerika'da ortaya çıkarak geniş bir coğrafyada

etkili olmaya başlayan yapısal işlevselciliğin sosyolojideki etkisi 1960'lardan sonra yavaş yavaş azalmaya başlamıştır. Bu azalma, Batı sosyolojisindeki radikal bakış açısı değişikliğini işaret eder. Daha radikal sosyolojik paradigmlar Batı toplumlarındaki ayaklanma ve toplumsal çatışmaları açıklamak amacıyla yapısal işlevselciliğin “muhafazakâr” bakış açısını terk etmişler ve yeni yönelimlere meyletmişlerdir. Bu aşamada sosyoloji alanı Durheim, Marx ve Weber gibi kurucu düşünürlerin yaklaşımlarına geri dönüşlere sahne olmuştur. Fakat belirtmek gerekir ki, söz konusu geri dönüşler neticesinde ortaya çıkan hiçbir yaklaşım yapısal işlevselciliğin 1930-1970 arası ulaştığı egemenliğe ve baskınlığa ulaşmamıştır (Slattery, 2010: 17-19).

Son yıllarda, işlevselciliğin gözden düşmesiyle ilgili olarak Giddens'in söyledikleri kurama yöneltilen eleştiriler açısından önemlidir: “Merton için pek geçerli olmasa da, pek çok işlevselci düşünür (Talcott Parsons buna bir örnektir) bölünme ve çatışma yaratan etkenlerin aleyhine toplumsal içyapışkanlık [toplumsal birlik ve bütünlük] yaratan etkenleri gereğinden fazla vurgulamışlardır. İstikrar ve düzen üzerindeki odaklanma, toplumdaki bölünme ya da eşitsizliklerin -sınıf, ırk ve toplumsal cinsiyet gibi etkenlere dayanan- en aza indirilmesi anlamına gelir. Aynı zamanda, toplum içerisinde yaratıcı toplumsal eylemin rolüne daha az vurgu yapılmaktadır. Pek çok eleştirmene göre, işlevsel çözümleme toplumlara sahip olmadıkları nitelikler yükler görünmektedir. İşlevselciler genellikle, sanki toplumların ‘gereksinimleri’ ve ‘amaçları’ bu kavramlar yalnızca tek tek insanlara uygulanabilir olsalar bile, varmış gibi konuşurlar.” (Giddens, 2012: 56).

İşlevselci sosyolojide insanlara uygulanabilecek bir takım özellik ve niteliklerin toplumda da varmış gibi varsayılmasına getirilen eleştiriler aslında işlevselciliğin en temel hareket noktasına işaret etmektedir. Daha önce de aktarıldığı üzere işlevselci sosyoloji toplumu zaten bir organizma olarak kabul etmektedir. Dolayısıyla topluma yalnızca canlı bir organizmada bulunabilecek bir takım özellikler (amaç ve ihtiyaçlar gibi) yüklemektedir.

Yapısal işlevselci teori, birçok bakımdan çeşitli eleştirilere uğramıştır. Teorinin üzerine özellikle vurgu yaptığı toplumsal konsensüs, Amerika’da 1960’ların sonunda

Vietnam Savaşı, yurttaşlık haklarıyla ilgili ayaklanmalar ve siyahların ayaklanmaları gibi olaylar neticesinde bozulmaya başlayınca söz konusu eleştirilerin dozu da artmıştır. Teori, insanların doğasını aşırı determinist değerlendirip özgür iradeyi önemsiz saymakla ve toplumsal uzlaşmayı merkeze koyup devrimci sosyal hareketleri açıklayamamakla eleştirilmiştir. Yaklaşımın eleştirildiği diğer konular ise Batılı liberal toplumların en iyi toplumlar olarak değerlendirmesi ve düzeni meşrulaştırmasıdır. Tüm eleştirilere rağmen, yapısal işlevselci teorinin sosyolojiye katkısı ve etkisi çok önemlidir. Yaklaşım 1980’lerde bilhassa Jeffrey Alexander’ın çalışmalarıyla yeni işlevselcilik olarak etkinlik yeniden kazanmıştır (Slattery, 2010:379-381).

Talcott Parsons için merkezi öneme sahip bulunan eylem sistemine ilişkin bir varsayım olarak ortaya çıkan “düzen” probleminin, aynı zamanda Parsons’un kuramına getirilen başlıca eleştiri maddesini de oluşturduğunu belirtmiştik. Parsons, kendi ele aldığı anlamıyla, yani Hobbescu düzen sorununa ilişkin önceki düşünürlerin yaklaşımlarını yeterli bulmuyordu. Parsons, bu problemin çözümünü yapısal işlevselciliğin varsayımlarında bulmuştur (Ritzer, 2014: 470- 471).

Parsons’a yönelik eleştirilerin başka bir boyutu da kavramlarla ilgilidir. Eleştiriler Parsons’un toplumsal fenomenlerin anlaşılabilirliğini engelleyen formel bir terminoloji geliştirip kullandığına ve “işlev” kavramının özel bir içeriği ifade etmediği için totolojik olduğuna işaret etmektedirler (Marshall,1999:660-661).

Kuramına getirilen değişim konusuyla ilgili başlıca eleştiriye Parsons’un cevabı araştırma konularının önceliğiyle ilgiliydi. Parsons, toplumsal değişimlerin de araştırılmasının elbette gerekli olduğunu fakat daha evvel toplumun kendisinin ve yapısının araştırılması gerektiğini vurguluyordu. Dozu giderek artan eleştiriler devam etti ve Parsons toplumsal değişimi araştırmaya yöneldi. Parsons toplumsal değişimi biyoloji referanslı bir anlayışla açıklamıştır. Kuramdaki değişim, bu anlamda evrime dayanır. Marksist kuramda işlenenin tersine, Parsons toplumsal değişimi açıklarken olumlu bir yaklaşıma sahiptir. Çünkü Parsons’ta toplumsal değişim ya da toplumun evrimi toplumun daha güçlü olmasını ve problemlerle başa çıkabilme yeteneğinin gelişmesini yaratır. Oysa Marksist teoride değişim var olan sistemin yıkılması

anlamındadır. Talcott Parsons'a getirilen "muhafazakâr" olduğu eleştirilerinin dayanağı da tam olarak budur (Ritzer, 2014: 478).

Değişim konusuyla alakalı eleştiriler Parsons'tan sonraki yeni işlevselcileri (neo-functionalists) de etkilemiştir. Parsons sosyolojisini yeniden canlandıran bu yeni işlevselciler Parsons'un kuramının toplumsal değişim ve çatışmaya farklı bir bakış açısıyla yaklaşabileceğini vurgulamışlardır (Marshall,1999: 661).

Yapısal işlevselcilik tenkit edilirken başı çeken ve kuramın "muhafazakâr" olduğu eleştirisi, yukarıda değinildiği gibi temel olarak toplumsal değişimlere ve bu değişimlerin açıklanmasına yönelik olmuştur. Parsons değişim tartışmaları sonucunda toplumsal evrim üzerinde çalışarak değişimi açıklamaya çalışmıştır. Bununla beraber Parsons'un kuramında toplumsal değişimin karşılayan toplumsal evrim, rahatlıkla söylenebileceği üzere, kökten bir değişim değil yapısal işlevselci çerçevede açıklanan bir değişimdir (Ritzer, 2014: 481).

Belirli konularda aldığı eleştirilere rağmen, ister antropolojide olsun ister modern sosyolojide, işlevselcilik insan topluluklarını ve toplumu anlayıp açıklamak için doğru ve geçerli perspektifler geliştirebilmiş bir paradigmadır. Bu yüzden de sosyal bilimlerin inceleme alanına giren çeşitli disiplinlerde işlevselciliğin yansımaları görülür. Elbette, modern toplumsal yapıda önemi her geçen gün giderek artan bir konu haline gelen kitle iletişimi alanının bu yansımaların dışında kalması düşünülemezdi. Sonraki başlıkta işlevselciliğin genel olarak kitle iletişimi alanına ve kitle iletişimi araştırmalarına yansımaları detaylı olarak ele alınacaktır.

1.2. Kitle İletişimi ve Yapısal İşlevselcilik

Kitle iletişimi ve işlevselcilik ilişkisi, temel olarak iki düzeyde seyreder. İlki, kitle iletişim araştırmalarında ilk günden itibaren baskın bir paradigma olarak işlevselciliktir. İkinci olarak ise işlevselci/yapısal işlevselci kuram aracılığıyla modern toplumu ve onun bileşenlerini, dolayısıyla da kitle iletişimini anlamaktır. Özetle, bir düzey medya araştırmalarında baskın yönelimleri bir diğer düzey ise modern toplumda medyanın işlev ve yeriyle ilgilidir.

İşlevselci paradigmanın, kitle iletişim araştırmaları tarihinde ilk araştırmalardan itibaren baskın oluşu ve bu araştırmalara yön vermiş olmasıyla ilgili olarak Mattelart ve Mattelart şöyle demektedirler: “Toplumun bir organizma, belirlenmiş işlevleri yerine getiren organlar bütünü gibi düşünülmesi ‘iletişim bilimine’ ilişkin ilk yaklaşımları esinler.” (Mattelart ve Mattelart, 2011: 11).

Toplumsal araştırmalarda söz konusu kitle iletişim araçları olduğunda işlevselci kuram, araştırmacıları kitle iletişiminin işleyişi ve etkilerinin araştırılmasına yönlendirmiştir (Bourse ve Yücel, 2012: 78). Buradan hareketle kitle iletişimi etki araştırmaları tarihinin aynı zamanda işlevselciliğin alana yansımalarının da tarihi olduğu görölmektedir.

Özellikle II. Dünya Savaşı sonrası dönemde sosyoloji alanında giderek baskın bir konuma yükselmiş olan işlevselciliğin, iletişim alanını ve ilk kitle iletişim araştırmalarını etkilememiş olması düşünölemezdi. Aslında işlevselciliğin en önemli ismi sayılan Durkheim’in sosyolojik yaklaşımı XX. yüzyılın başlarında Amerika’da pek etkili değildi; o dönem Amerikan sosyolojisi bireyci sosyal psikolojik yaklaşımın etkisinde bulunuyordu. Durkheim sosyolojisi ise bireyci yaklaşımın aksine toplumu bütöncöl bir fenomen olarak değerlendirir. Fakat daha sonra Amerikan sosyolojisinde toplumu ele alma konusunda önemli bir dönüşüm yaşanmıştır. Amerikan sosyolojisinde, ilk dönem etkili olan bireyci sosyal psikolojik kuramdan daha bütöncöl ve anti-psikolojik bakış açısına geçiş Talcott Parsons ile mümkün olmuştur (Swingewood, 1998: 268- 269).

Bunun yanı sıra, XX. yüzyılın başında Amerika’da etkin olan davranışçı sosyal psikolojik yaklaşımların da iletişim araştırmaları üzerinde etkileri olmuştur. Örneğin Skinner’in davranışçı modeli iletişim bilimlerinde medyanın bireyler üzerindeki etkisinin ne olduğu sorunsalına yoğunlaşan kuramların dayanağı olmuştur (Bourse ve Yücel, 2012: 78).

İletişim alanında daha bütüncül bir toplumsal bakış açısı ise özellikle 1960'lı yıllardan itibaren, iletişim araştırmalarının üçüncü döneminde⁶, egemen olmuştur. Bu yaklaşımların kökenleri Durkheim'in toplumu bütün bir fenomen olarak ele aldığı sosyoloji anlayışına dayanır.

Durkheim'in toplumu bütün bir fenomen olarak ele aldığı sosyoloji anlayışı, yani işlevselcilik, Laswell'in meşhur "şırınga" ya da "iğne" benzetmesiyle tanımladığı modele, toplumun farklı toplumsal birimlerin ve öğelerin sistemdeki işlevleriyle tanımlandığı bir organizma olduğu görüşünü eklemiştir. Bu bakış açısının gelişmesiyle birlikte, araştırmacılar kitle iletişimini toplumu etkileyebilecek toplumsal olaylardan biri olarak görmeye başlamışlardır. 1960'lı yıllardan itibaren de kitle iletişiminin toplumsal özneler üzerine olan etkileri sorunsalı, yerini medyanın toplumsal olarak nasıl kullanıldığı sorunsalına bırakacaktır (Bourse ve Yücel, 2012: 80).

Ayrıca Mattelart ve Mattelart'a göre Harold D. Lasswell işlevselci medya sosyolojisine kavramsal bir çerçeve kazandırmıştır. Söz konusu kavramsal çerçeveyi oluşturan ise Lasswell'in 1948'de geliştirdiği meşhur "Kim, kime, neyi, hangi kanalla ve hangi etki ile söyler?" formülüdür. Yazarlar, işlevselci medya sosyolojisinin bu formülden önce ancak "monografik nitelikte bir dizi inceleme" gerçekleştirebildiğini belirtirler (Mattelart ve Mattelart, 2011: 31).

Lasswell'in formülasyonu kitle iletişim etki araştırmaları için bir rehber niteliğinde olagelmıştır. DeFleur ve Ball-Rokeach, kitle iletişimin doğası ve etkileri konusunun üç kritik soruya odaklandığını belirtirler:

1. Bir toplumun kitle iletişim araçları üzerindeki etkisi nedir? Mevcut yapılarının işlerliği için medyayı yönlendiren politik, ekonomik ve kültürel koşullar neler olagelmıştır?
2. Kitle iletişimi nasıl konumlandırılmalıdır? Kişiler arası iletişimden prensipte mi yoksa detayda mı ayrılır?

⁶ Kitle iletişim araştırmalarında ilk dönem 1900-1940, ikinci dönem ise 1940-1960 yılları arasında yapılan araştırmaları ifade etmektedir. Ayrıntılı bilgi için "Kitle İletişimi ve Kitle İletişimi Etki Araştırmaları" başlığı altındaki değerlendirmelere bakınız.

3. Kitle İletişimi, ona maruz kalan insanlara ne yapar? Onları; sosyal, psikolojik ve kültürel olarak nasıl etkiler?

Yazarlar, çeşitli sebeplerden ötürü kitle iletişim alanındaki araştırmaların yoğun olarak üçüncü gruptaki sorulara odaklandığını fakat aynı şeyin ikinci özellikle de birinci gruplar için pek söylenemeyeceğini belirtirler (1989: 29).

DeFleur ve Ball-Rokeach, özellikle birinci soruda dile getirilen sorunsal anlayabilmede yapısal işlevselci kuramın anahtar rolü üzerinde dururlar. Daha önceki bölümlerde yapısal işlevselci kuramda “yapı” kavramının eylemleri ifade ettiğini aktarmıştık. Bu anlamda kitle iletişimi karşımıza eylemler olarak çıkmaktadır.

Kitle iletişimi kapsamına girebilecek tüm faaliyetler, içerisinde yer aldıkları toplumsal yapının tekrar eden ve düzenli eylemleridirler. Kitle iletişim araçlarıyla diğer sosyal sistemler arasında bulunan yapısal bağımlılık yalnızca toplumumuzun günlük işleyişini etkilemez. Bu ilişki aynı zamanda bireylerin günlük hayatta medyayı kullanma biçimlerini de etkiler. Sistemin diğer unsurlarıyla kitle iletişim araçları arasındaki bağımlılık toplumsal dengeye (social equilibrium) bir takım katkılarda bulunurlar. Başka bir deyişle tüm bu ilişkiler ve bağımlılıkların toplum açısından neticeleri vardır (DeFleur ve Ball-Rokeach,1989: 32-33).

Görüldüğü üzere yapısal işlevselci kuram, kitle iletişim araştırmalarının bütün yönelimleri açısından önem arz etmektedir. Bu önem; kitle iletişim araçlarıyla diğer toplumsal yapılar ve sistemlerin ilişkisinden aktif kullanıcı merkezli kitle iletişim anlayışına ve medyanın toplumsal işlevlerine kadar uzanan geniş bir yelpazeyi ifade eder.

Dolayısıyla, kitle iletişim sistemi modern kompleks toplumun ya da yapısal işlevselci söylemle organik yapı/organizmanın vazgeçilmez unsurudur. Kitle iletişimi, epeyce karmaşıklaşmış hale gelen modern toplumda üretim ve entegrasyon gibi kişilerarası iletişim yoluyla organize edilemeyecek temel faaliyetlerin yürütülebilmesi için elzemdir (DeFleur ve Ball-Rokeach,1989:319).

İşlevselci sosyolojinin, toplumu oluşturan bütün sistemler birbirlerine bağılıdır ve birbirleri üzerlerinde etkide bulunurlar prensibi uyarınca kitle iletişim

sistemi de diğer toplumsal sistemler tarafından belirlenir ve diğer sistemleri belirler. DeFleur ve Ball-Rokeach'ın özellikle üzerinde durdukları konu tam olarak budur. DeFleur ve Ball-Rokeach, kitle iletişiminin toplumsal bağlamda incelenmesinin medyanın topluma ne yaptığı sorusuyla sınırlı kalmaması gerektiğini vurgulamaktadırlar. Bu noktada, bir sistem olarak kitle iletişimi toplumsal sistemdeki diğer birimleri (bireyler, kurumlar ve diğer sistemler) herhangi bir biçimde etkileme ve belirleme sürecinde hangi işlevleri yerine getirmektedir? Bir diğer önemli soru ise işlevselci sosyolojinin kitle iletişimi nasıl ele aldığı ve değerlendirdiği sorusudur. Aşağıdaki başlıklarda bu sorulara cevap bulmak amacıyla kitle iletişiminin işlevleri, basın işlevleri ve işlevselci sosyolojinin medyayı nasıl ele aldığı konuları tartışılacaktır.

1.3. Kitle İletişiminin İşlevleri

Kitle iletişiminin işlevleri ve etkileri sorunsalı yalnızca ana damar medya araştırmalarının ilgilendiği bir konu değildir. Medya etkileri eleştirel yaklaşımlarda ideoloji ve hegemonya başlığı altında incelenir⁷. Bu bağlamda “medyanın izleyici üzerindeki etkisi, hegemonik bir düzenin yaratılması ve sürdürülmesi bazında görülür.” (Fejes, 2005:299). Dolayısıyla kitle iletişimi etki araştırmaları Amerikan araştırmalarını aşan bir biçimde ifade edildiğinde ideoloji ve ideoloji merkezli çalışmaları da kapsamaktadır.

Etki sorununa odaklanan ve liberal yaklaşımlar olarak da bilinen ana damar medya araştırmaları kuramsal olarak işlevselciliğe, ideoloji ve iktidar sorununa odaklanan eleştirel medya yaklaşımları ise Marksist eleştiriye dayanmaktadır (Sever, 1998: 50).

Liberal kuramlar etrafında oluşan dünya görüşü kitle iletişiminin işlevleri üzerinde durur. Bu dünya görüşünde liberal yani çoğulcu bir toplum ideali vardır. Kitle iletişimi de bu çerçevede oluşan ideal doğrultusunda işlevsel olarak kullanılır. Bu yaklaşıma alternatif olarak eleştirel paradigma ise toplumsal değerleri sorgular.

⁷ Eleştirel kuramda kitle iletişiminin etki ve işlevleri konusunda ayrıntılı bir çalışma için bakınız: Hall, Stuart (2005). Kültür, Medya ve İdeolojik Etki. (Derleyen: Mehmet Küçük). *Medya, İktidar, İdeoloji*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları,191-234.

Dolayısıyla liberal kuramın toplum idealini benimsemez. Eleştirel paradigma toplumsal eşitsizlere odaklanır (Türkoğlu, 2007: 102).

1.3.1.Liberal Paradigmada Kitle İletişimin İşlevleri

Medyanın etkileri dolayısıyla nasıl işlevde bulunduğu konusu ana damar (mainstream) araştırma geleneğinin temel ilgi odağı konumundadır. Bu ilgi sebebiyle, etki araştırmaları medya araştırmalarıyla neredeyse eşanlı hale gelmiştir (Fejes, 2005:295).

Kitle iletişiminin toplumsal işlevleri olumlu ve olumsuz değerlendirmelerin öznesidir. Kitle iletişimi etki araştırmalarının konusu ve amacı da tam bu noktada ortaya çıkar. Kitle iletişiminin işlev ve etkileri konusunda, olumlu ya da olumsuz olsun, ortaya atılan spekülatif söylemlerin bilimsel yöntemlerle ortaya koyma çabası etki araştırmalarının temel sorunsalıdır.

Örneğin, medya halkın kültürel beğenilerini aşağı çekmek, suçluluk oranını artırmak, ahlaki çöküntüye katkıda bulunmak, kitleleri uyuşturarak politik yüzeyselliğe sebep olmak gibi çeşitli suçlamalara maruz kalmıştır. Sıralanan bu görüşlere karşıt görüşler de mevcuttur. Söz konusu karşıt görüşler ise medyayı; suç ve yozlaşmayı teşhir eden, ifade özgürlüğünü koruyan, milyonlara asgari de olsa bir kültür sağlayan, çalışıp yıpranan insanlara zararsız eğlence dağıtan, dünya hakkında insanları bilgilendiren, teşviklerle ekonomiyi canlandırıp hayat standartlarının yükselmesine katkı sağlayan sadık bir hizmetkâr olarak görme eğilimindedirler (DeFleur ve Ball-Rokeach,1989: 27-28).

Medyanın işlevlerine ilişkin bu örnekler elbette çoğaltılabilir. Ancak önemli olan bu önermelerin akademik çalışmalarla ve bilimsel yöntemlerle test edilip doğrulanması veya yanlışlanmasıdır. Harold D. Laswell bu amaçlara yönelik öncü çalışmaları yapan bir araştırmacı olarak karşımıza çıkar.

Laswell aslında Walter Lipmann'ın meşhur "*Kamuoyu*" kitabıyla dikkatleri yönelttiği kamuoyu ve kitle iletişimi ilişkisini, Lipmann'da sonra detayıyla inceleyen ilk akademisyendir. Laswell, 1927 yılında I. Dünya Savaşı esnasında Amerikan gazetelerinde propaganda metinlerini araştıran bir kitap yayınlamıştır.

Bugün Lasswell'in dünyada daha çok tanınmasının borçlu olduğu, "kim, kime, hangi kanaldan, hangi etkiyle, ne söyler" şeklindeki tanınmış iletişim modeli, yukarıda bahsi geçen gazete incelemeleri neticesinde ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla Lasswell'in öncülüğünde kitle iletişiminin araştırılan ve tespit edilen ilk işlevi "propaganda işlevi" olmuştur (Güngör, 2011: 75).

Toplumsal iletişim sürecini açıklayabilmek için işlevselciliği referans alan Harold D. Lasswell, iletişim sürecinin toplumda üç işlevi yerine getirdiğini belirtmiştir. Bu işlevler : (a) Çevre (environment) gözetimi yapmak, topluluğun ve topluluğu oluşturan unsurların değer sistemini etkileyebilecek fırsat ve tehditleri açığa vurmak/bildirmek; (b)Çevreye bir yanıt/ karşılık vermek adına toplumun bileşenleri arasındaki ilişki ve bağlantıyı sağlamak, (c) Toplumsal mirası aktarmak (Lasswell, 1999: 10). Daha sonra Robert K. Merton ve Paul Lazarsfeld bu üç işleve dördüncü bir işlevi, eğlendirme işlevini de (entertainment) de eklemiştir (Mattelart ve Mattelart, 2011: 33).

Denis McQuail (2010: 87-88), Lasswell'in formülasyonuna sonradan yapılan eklemeleri de göz önüne alarak kitle iletişiminin beş temel işlevini şöyle sıralamıştır:

Enformasyon İşlevi: (a) Toplumdaki ve dünyadaki olaylar ve koşullar hakkında bilgi sağlamak, (b) Güç ilişkilerini göstermek, (c) Yenilikleri, adaptasyonu ve ilerlemeyi kolaylaştırmak.

Korelasyon İşlevi: (a) Enformasyon ve olaylar hakkında açıklama, yorumlama ve anlamlandırma yapmak, (b)Yerleşik otorite ve normlar için destek sağlamak, (c) Toplumsallaştırma, (d) Ayrılmış (seperated) aktiviteleri koordine etmek, (e) Mutabakat inşa etmek, (f) Öncelik düzenini belirlemek ve ilişkili konuları işaret etmek.

Devamlılık İşlevi: (a) Baskın kültürü açıklamak, yeni kültürel gelişmeleri ve alt kültürleri tanımak, (b) Değerlerin ortaklığını işlemek ve korumak.

Eğlendirme İşlevi: (a) Keyif, eğlence ve rahatlama sağlamak, (b) Sosyal tansiyonu azaltmak.

Hareket Geçirme İşlevi: Politika, savaş, ekonomik gelişme, iş yaşamı ve bazen de din gibi alanlarda sosyal amaçlar için kampanya yapmak.

Laswell gibi öncüllerin ardından kitle iletişimi araştırmalarında medyanın işlevlerini açıklamaya yönelik pek çok araştırma yapılmıştır. Bu araştırma yönelimlerini temel kategorilere ayırmak daha net bir değerlendirme yapmaya yardımcı olacaktır.

Kitle iletişiminin işlevlerini, kitle iletişim araştırmaları çerçevesinde ele alarak inceleyen Anderson ve Meyer (1975: 11-22) bu işlevleri üç temel perspektifte kategorize etmişlerdir. İlk kategoride; çevre gözetimi yapmak, çeşitli olaylar arasındaki bağlantıyı sağlamak, toplumsal mirası ve kültürü aktarmak ve izler kitleyi eğlendirmek işlevlerini kapsayan klasik dört işlev yaklaşımı yer almaktadır. İkinci kategoride, bir sosyal sistemin istikrar ve düzenini sağlayan belirli organizasyonlar arasındaki ilişkilerle bu ilişkilerin bireylere ve gruplara olan etkilerine odaklanan sistemler analizi yaklaşımı bulunmaktadır. Üçüncü ve bir diğer kategori ise kitle iletişiminin işlevlerini kullanıcılar ya da tüketiciler perspektifinden inceleyen ve özellikle medyanın insanlara ne yaptığı sorununa değil, insanların medyayı neden kullandığı sorununa eğilen “Kullanımlar ve Doyumlar” yaklaşımıdır.

Öte yandan, işlevselci kuram açısından “işlev” kavramı yalnızca olumlu anlamda kullanılmamaktadır. İşlevselcilik odaklı toplum analizinde birçok alt birimde olabileceği gibi, kitle iletişim unsurları da negatif işlevde (dysfunction) bulunuyor olabilir (DeFleur ve Ball-Rokeach,1989:131).

Daha ayrıntılı bir bakışla, toplumdaki bir birim işlevsel olabileceği gibi, toplumun dengesini sekteye uğratarak işlevsel olmayan bir rolde de bulunabilir ya da tamamen işlevsiz olabilir. Ayrıca, söz konusu birimler için açık ve gizli işlevlerden de bahsedilebilir. Açık ve gizli işlevler konusu kitle iletişimi bağlamında değerlendirildiğinde birey, toplum ve kitle iletişimi arasındaki ilişkiler bütünü daha önemli bir noktayı işaret eder (Berger, 1996: 93).

Açık ve Gizli (Örtük) işlevler ayrımı Robert Merton’a aittir. “Açık işlevler, özgün bir toplumsal etkinlik biçimine katılanlar tarafından bilinen ve onlar tarafından

yerine getirilmesi istenen işlevlerdir. Örtük işlevler, bu katılımcıların farkında olmadıkları sonuçlarıdır.” (Giddens, 2012: 57). Robert Merton ve Paul Lazarsfeld, Merton’un “Social Theory and Social Structure” (Sosyal Teori ve Sosyal Yapı) isimli yapıtını temel alarak, işlevi sistemin uyum ve dengesine katkı veren; negatif ya da bozuk işlevleri de bunlara engel olan etmenler biçiminde tanımlamışlardır. Örneğin, bu bölümün başında da değinilen, medyanın kitleleri uyuşturarak politik yüzeyselliğe sebep olması negatif ya da bozuk işleve örnek olarak verilebilir (Mattelart ve Mattelart, 2011: 33).

Yukarıda aktarılan muhtelif sıralamalarda yer alan kitle iletişiminin “Bilgi Verme” ya da “Enformasyon” işlevi, gündelik hayata ilişkin haberler ve enformasyonun yanı sıra bilimsel bilgi vermek olarak da düşünülmelidir. Kitle iletişimi bir toplumsal alt sistem olarak diğer toplumsal alt sistemlerle ilişki içerisindedir. Bilimsel ve teknolojik bilgiler de bir alt sistem oluştururlar. Kitle iletişim araçları, toplumsal sistemin bir paydaşı ve bilimsel endüstrinin bir parçası olarak bilgi üzerinde kontrol sahibidirler⁸ (Donohue vd., 1973:1-8).

1.3.2.Eleştirel Paradigmada Kitle İletişiminin İşlevleri

Kitle iletişiminin kültürel işlevlerini eleştirel perspektifle değerlendiren Oskay, kitle iletişimi konusunun yalnızca kitle iletişimi araçları vasıtasıyla gerçekleştirilen iletişim ile sınırlanmaması gerektiğini vurgular. Ona göre kitle iletişimi tüm toplumsal iletişim süreçleriyle ilgilidir. Oskay, kitle iletişimi ve toplum ilişkisinde ortaya çıkan pratiklerin değerlendirildiğinden daha kapsamlı ve tarihsel sebepleri olan süreçler olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla, kitle iletişiminin kültürel işlevleri tanımlamasının bu çerçevede düşünülmesi gerektiğini vurgulayan Oskay, söz konusu işlevleri şöyle değerlendirmektedir:

1. Sanayi toplumuna geçişle birlikte üretimin toplumsallaşması artmıştır. Bu artışa paralel olarak, tüketim ve pazar ilişkileri de bütün sosyal hayatı kapsayacak biçimde toplumsallaşmıştır. Kitle iletişimi ve işlevlerinin de tüm bu toplumsal gelişmeler bağlamında ele alınması gerekir.

⁸ Kitle iletişimi, bilim iletişimi; bilgi kontrolü, sosyal kontrol ve kitle iletişiminin bu anlamda işlevleri hakkında daha ayrıntılı bilgi için bakınız: Donohue, G.A., Tichenor, P.J. and Olien, C.N. (1973). Mass Media Functions, Knowledge and Social Control. *Journalism Quarterly*,9 (652), 1-8.

2. Bu tür toplumsal gelişmeler, kitle iletişiminin işlevlerinin farklılaşması anlamı taşır. Farklılaşmadan kasıt, toplumlardaki egemenlik yapısının kaba yöntemler vasıtasıyla değil de kültürel düzenlemelerle korunmasıdır.
3. Kitle iletişiminin kültürel düzenleme işlevi, egemen kültürü toplumun diğer alanlarında ve kültürlerinde etkin, haklı ve sürekli hale getirmek amacıyla topluma hegemonik bir ideoloji sunmak ve benimsetmektir.
4. Kitle iletişiminin söz konusu işlevi üstlenmesini ve bu işlevin gerekliliklerini yapmasını kolaylaştıran toplumun ve toplumu oluşturan insanların böyle bir kitle iletişim sürecine hangi motivasyonla katıldığını anlamak gerekmektedir. Bu motivasyon süreci yalnızca teknolojinin kendisiyle açıklanamaz, motivasyonu sağlayan özellikler tarihseldirler. Bütün bu süreç ise “insansal yeteneklerinin” gelişmesi, egemen sistemin yeniden üretilebilmesi için gerekli niteliklere göre sınırlandırılmış ve belirlenmiş kitle toplumu bireyinin gerçek dünyaya uyum sağlamak adına içselleştirdiği pragmatist tutumun bir neticesidir (Oskay, 1993: 24-28).

Oskay’ın değerlendirdiği bağlamda kitle iletişimin işlevleri ideoloji ve hegemonya vasıtasıyla gerçekleşebilmektedir. Dolayısıyla Oskay, kitle iletişiminin işlevleriyle ilgili olarak Marksist ideoloji kuramını işaret etmektedir. Marksist kuramının medyanın işlevleriyle ilgili kısmı özellikle Gramsci ve Althusser’in çalışmalarıyla şekillenmektedir.

Sholle, Marksist ideoloji yaklaşımlarını kültürel Marksist yaklaşım, yapısal Marksist yaklaşım ve eleştirel teori yaklaşımı olarak sınıflandırır. Eleştirel teori yaklaşımının ana çizgisi yanlış bilinç yaklaşımına bağlıdır. Sholle’ye göre kültürel Marksist yaklaşım ise “temsillerin üretiminde metinlerin gördüğü işleve teori içinde daha olumlu ve önemli bir konum tanır.” Kültürel yaklaşım ideolojinin yaşantıya dayanan temellerine ve bunu gerçekleştiren insanlara vurgu yapar. Bu bağlamda insan aktif olarak değerlendirilir. Yapısal Marksist yaklaşım ise kültürel yaklaşımın yaptığı vurguyu tersine çevirir; yapısal Marksizmde metinsellik yaşantıları üretir. Örneğin bir yapısalcı olan Althusser, öznenin (fail) metinleri değil metinlerin özneyi oluşturduğunu söyler (2005: 262-269).

1960'lı yıllar, neo-Marksizmin ve dilbilimsel yapısalcılığın geliştiği dönemlerdir. Levi-Strauss, Lacan, Foucault ve Althusser gibi düşünürlerin etkisiyle yapısalcı yaklaşımlar Avrupa'da yaygınlaşmıştır. Althusserci yapısalcılığın temel odak noktaları, ideolojinin nasıl işlediği ve özneyi nasıl inşa ettiği sorunsallarıdır. Dolayısıyla Althusser'in ideolojisi yapısaldır. İdeolojinin yapı olması demek onun tek ve aynı olması demektir, değişen yalnızca içeriğidir. Althusser'in ideoloji kuramı Freud ve Lacan psikanaliziyle ilişkilidir. Böylece ideoloji bilinçaltında bulunur ve bireyin seçimlerini/eylemlerini kendi özgür irade ve isteğiyle yaptığı yanılsamasını yaratır (Erdoğan ve Alemdar, 2010:327-328).

Çalışmalarında Gramsci'nin yazılarından epeyce faydalanmış olan Althusser, "Devletin İdeolojik Aygıtları" (DİA) kavramlaştırmasında kitle iletişiminin işlevlerine değinmiştir. Althusser, çoğunluğu özel alanda yer alan (örneğin gazeteler) DİA'ları neden "Devletin İdeolojik Aygıtları" olarak adlandırdığını Gramsci'ye atıfta bulunarak açıklar. Gramsci'ye göre kamu-özel ayrımı burjuva hukukuna ait bir ayrımdır. Althusser, egemen sınıfın yönetimi altında bulunan devletin ne özel ne de kamusal olduğunu, DİA'ların da özel ya da kamusal oluşlarının bir önemi olmadığını, onların nasıl bir işlevde bulduklarının daha önemli olduğunu belirtir (2014: 51-52).

Louis Althusser (2014: 50-51) Marksist devlet teorisini daha kapsamlı hale getirmek için devlet iktidarı ile devlet aygıtı ayrımını ileri taşıyarak, devlet aygıtı tarafında bulunan fakat bu aygıttan daha fazlası demek olan devletin ideolojik aygıtları kavramını geliştirmiştir. Marksist teorideki devlet aygıtı (Hükümet, idare, ordu, polis, mahkemeler, hapishaneler) Althusser'de "Baskıcı Devlet Aygıtı" olarak isimlendirilir. Althusser, Devletin ideolojik aygıtlarını (DİA) ise şu şekilde sıralar: Dinsel DİA (farklı kiliselerin oluşturduğu sistem), Okul DİA'sı (farklı, gerek özel gerekse devlet okullarının oluşturduğu sistem), Aile DİA'sı, Hukuki DİA (hukuki DİA hem baskıcı devlet aygıtına hem de DİA'lar sisteminde bulunur), Siyasal DİA (değişik partileri de içeren sistem), Sendikal DİA, Haberleşme DİA'sı (basın, radyo-televizyon vb.), Kültürel DİA (edebiyat, güzel sanatlar, spor vb.).

İdeoloji konusu, tıpkı Marksist teori ve analizlerinde olduğu gibi, kitle iletişimi çalışmalarında merkezi bir konuma sahiptir. Bu merkezi önem ideoloji teriminin ifade ettiği nüansta gizlidir. Açıklayacak olursak; ideolojiyi “söylem”, “dünya görüşü”, “ bilgi” gibi terimlerden ayıran onun negatif anlamıdır. Bu negatif anlam, baskı yoluyla hakikati gizleyen, hakikatin karşıtı olarak anlaşılmalıdır. Söz konusu merkezi önemin bir başka sebebi ise toplumda bilgi ve enformasyonun üretimi ve bu görevleri yerine getiren kurumların/kuruluşların işlevine ilişkindir. Bu bağlamda, Marksizm toplumsal bir kurum olarak medyayı üretim ilişkilerinin korunması işleviyle değerlendirir. İdeoloji merkezli medya eleştirileri Marksist düşünce geleneğinde dağınık ve çeşitli olmasına rağmen hemen hepsi Marksist tarih tezine ve kültürel pratiklerin analizine dayandığı için genel bir birlik içerisinde değerlendirilmelidirler (Sholle, 2005: 255-257).

Özetle, kitle iletişiminin işlevleri eleştirel paradigmada egemen görüşlerin ve yaşam biçimlerinin sürdürülebilmesi, yeniden üretilebilmesi ve korunabilmesi için görev yapan toplumsal sistemlerden biri olarak kabul edilir. Eleştirel yaklaşımlar bünyesinde sınıflandırılan yazarlar ve düşünürlerin konuya ilişkin açıklamalarında teorik farklılıklar bulunmasına karşın, ortak hareket noktaları kitle iletişiminin hâkim düzenin sürdürülmesindeki işlevidir. Bu ortaklık, örneğin, kıta Avrupası dışında gelişen bir başka ekol olan “Kültürel Çalışmalar” ekolünde de açıkça görülebilir.

1950’lerin sonunda İngiltere’de sosyal bilimler alanında ortaya çıkan kültürel incelemeler ya da kültürel çalışmalar Marksizm, göstergebilim ve Frankfurt Okulu’ndan etkilenerek doğmuştur. Bu gelenek, egemen görüşün ve bilinç üretimi süreçlerinin kitle iletişimi vasıtasıyla nasıl yayıldığı, medyanın toplumsal fonksiyonu ve kültürel süreçler üzerine odaklanmıştır. Kültürel incelemeler, ilk ortaya çıktığı tarihi takiben geniş bir akademik yayılım göstermiştir. Leeds University “The Center for Television Research”, Leichester University “The Center for Mass Communication Research”, Open University Popüler Kültür Programı, Glasgow University “Glasgow Media Group” gibi akademik birimler bu yayılımın kanıtı niteliğindedir. Kültürel çalışmalarda başı çeken ise Birmingham Üniversitesi’dir. Birmingham Okulu dışında, Stuart Hall’in etkisiyle gelişen bir başka önemli kültürel

çalışmalar okulu Open University Sosyoloji bölümüdür (Erdoğan ve Alemdar, 2010:355- 357).

Frankfurt Okulu, Frankfurt am Main Üniversitesinin Sosyal Araştırma Enstitüsündeki (Institut für Sozialforschung) eleştirel araştırmacıların oluşturduğu ekolü ifade etmektedir. Enstitü bir ortodoks Marksist olan Felix Weil tarafından kurulmuştur. Enstitü politik sebepler neticesinde 1923'ten 1933'e kadar Almanya'da, 1933'ten 1935'e kadar İsviçre'de, 1935-1949 yılları arasında da Amerika'da faaliyetlerini sürdürmüştür. 1949 yılında ise yeniden Frankfurt'a dönmüştür. Bireylerin ve grupların sosyal ve ekonomik süreçlerle ilişkisini Marksist analizle açıklamaya çalışmış olan Frankfurt Okulu ile ilişkili pek çok sosyal bilimci, araştırmalarında tarihi, sosyal ve ekonomik süreçlerle iletişim arasındaki muhtelif bağlantıları görerek, iletişim çalışmalarına yönelmişlerdir. Bu araştırmacılar arasında Horkheimer, Adorno, Benjamin, Marcuse, Löwenthal ve Habermas gibi önemli isimler yer almaktadır (Padula, 2009:410-413).

Adorno, Golding, Murdock, Mosco, Garnham, Chomsky, Herman gibi isimlerin çalışmalarıyla şekillenmiş ve eleştirel gelenek içerisinde yer alan bir başka bakış açısı ise iletişimde ekonomi politik yaklaşımlardır. Bu yaklaşım, Marksist geleneğin temel ekonomi politik çözümlemesinin Frankfurt Okulu öncülüğünde medyanın işlev ve işleyişiyle alakalı çözümlemelere uyarlanmasıyla oluşmuştur. Yaklaşım temel olarak kapitalist ekonomik düzenin özgürlük, serbest rekabet ve eşitlik gibi ideallerden uzak olduğu; kitle iletişim araçlarının sermaye sahiplerinin elinde ve diğer ekonomik otoritelerle işbirliğinde içerisinde olduğu tespiti üzerine kuruludur. Eleştirel ekonomi politik çözümleme, liberal geleneğin toplumu egemenler çıkarına dengede tutmak amacıyla medyayı bir aygıt olarak kullandığını öne sürer. Nihayetinde, özellikle 1970'li yıllarda kapitalist ekonominin uluslararası düzlemde yayılması iletişim alanına da yansımıştır. Bu dönemde zirveye ulaşan küresel şirketleşmeler, haber ve enformasyon üretimi ve iletişimin akış yönü açısından dengesiz bir iletişim düzeni yaratmıştır. Yaşanan gelişmeler sonucunda ortaya çıkan tartışmalar UNESCO bünyesinde karşılık ve destek bulmuş, tek yanlı iletişim akışı sorunu çözümlenmeye çalışılmıştır (Güngör, 2011:119-130).

MacBride Raporu, iletişimde tek yönlü akışın getirdiği tartışma ortamında yaşanan gelişmelerin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. 1977’de Unesco bünyesinde, İrlanda eski Dışişleri Bakanı Sean MacBride başkanlığında “*Uluslararası İletişim Sorunlarını İnceleme Komisyonu*” adında bir komisyon kurulmuştur. MacBride Raporu, bu komisyon tarafından “*Communication and Society Today and Tomorrow- Many Voices One World- Towards a New More Just and More Efficient World Information and Communication Order*” (İletişim ve Toplum Bugün ve Yarın- Pek çok Ses Tek bir Dünya- Daha Adil ve Daha Etkili Dünya Enformasyonu ve İletişim Düzenine Yönelik) başlığıyla hazırlanmış bir rapordur. Rapor, başlığından da anlaşılacağı üzere dünyadaki enformasyon akışının ve iletişim düzeninin daha adil olması gerekliliğiyle hazırlanmış 251 sayfalık bir çalışmadır. 1980 yılında Unesco tarafından yayınlanan raporun ilgili bölümünde kitle iletişiminin işlevleri şöyle sıralanmıştır (Unesco, 1980) :

1. *Enformasyon (Information)*: Haberlerin, verilerin, fotoğrafların, bulguların ve mesajların, kanaatlerin ve yorumların; kişisel, çevresel, ulusal ve uluslararası koşullarda doğru bir biçimde anlaşılması, gerekli reaksiyonun ve uygun kararların verilebilmesi amacıyla toplanması, saklanması, işlenmesi ve yayılması.

2. *Toplumsallaştırma (Socialization)*: İnsanların yaşadıkları toplumun etkin bir üyesi olmasını etkileyen ve sosyal uyum ve farkındalığı teşvik eden halka açık bir bilgi kaynağı sağlanması, böylece kamusal yaşama aktif katılımın olanaklı kılınması.

3. *Güdüleme (Motivation)*: Her bir toplumun acil ve temel amaçlarının gerçekleştirilmesi için destek verilmesi; bireysel seçimlerin ve uzun vadeli amaçlarının teşvik edilmesi; belirlenen amaçların takibine yönelik toplumsal ya da bireysel inisiyatiflerin teşvik edilmesi.

4. *Müzakere ve Tartışma (Debate and Discussion)*: Uzlaşmaya olanak sağlayacak olguların değiş tokuşunun ve temininin sağlanması ya da kamusal konularda farklı bakış açılarının aydınlığa kavuşturulması; ortak sorunlarla alakalı tüm yerel, ulusal ve uluslararası meselelerde daha fazla ilgi ve katılım sağlamak için gerekli kanıtların sağlanması.

5. *Eğitim (Education)*: Entelektüel ilerlemeyi teşvik için bilginin iletilmesi; yaşamın tüm alanlarındaki yeteneklerin ve verimin kazanılmasının düzenlenmesi.

6. *Kültürel Gelişme (Cultural Promotion)*: Geçmişin mirasının muhafazası amacıyla kültürel ve sanatsal çıktılar yaygınlaştırmak; bireylerin ufkunu açarak kültürü genişletmek, bireylerin hayal gücünü, estetik ihtiyaçlarını ve yaratıcılığını uyandırmak.

7. *Eğlendirmek (Entertainment)*: Dramanın, dansın, sanatın, edebiyatın, müziğin, komedinin, sporların ve oyunların; işaretler, semboller, sesler ve görüntüler aracılığıyla kolektif ve kişisel rahatlama ve keyif için yayılmasını sağlamak.

8. *Entegrasyon (Integration)*: Tüm insanların, grupların ve ulusların; birbirlerini tanımaları, anlamaları ve diğerinin yaşam koşullarının, bakış açılarının ve isteklerinin farkında olmaları için gerekli mesajlara ulaşmalarını sağlamak.

1.3.3. Basının İşlevleri

Basının yerine getirdiği en önemli toplumsal işlev, yegâne işlevi bu olmasa da, bilgi verme ve haberdar etmedir. Elbette bir gazete bireyleri eğlendirebilir ya da belirli konularda eğitebilir. Ancak gazetenin gerek tarihsel olarak ortaya çıkışındaki işlevi gerekse modern toplumlarda ve demokrasilerde yerine getirdiği işlevleri bilgi verme ve haberdar etme üzerine kuruludur.

Akademik bir çalışma alanı olarak “gazetecilik” ve “haber” konularının popüler çalışma alanları haline gelmesinde Easton’un⁹ sistem kuramıyla beraber Talcott Parson’un yapısal işlevselci kuramının önemli bir etkisi bulunur. Bu kaynaklardan beslenen pek çok çalışma kitle iletişim araçlarının işlevleri konusuna, özellikle de bilgi ve haber verme işlevi konusuna yoğunlaşmıştır. Ayrıca, işlevselciliğin kitle iletişim ve gazetecilik alanına etkisinin çoğulcu liberal demokrasi düşüncesiyle çok yakın bir ilişkisi bulunmaktadır (İnal, 1996: 12).

⁹ Bahsi geçen kuram, David Easton’un “A Systems Analysis of Political Life” isimli çalışmasıyla ortaya koyduğu kuramdır. Easton, siyasal bilimlerde sistem kuramının öncü ve en önemli temsilcilerindendir (Gunnell, 2013: 3).

Genel bir isimlendirmeyeyle “İşlevselci sistem kuramı” Parsons’un yapısal işlevselci yaklaşımıyla Luhmann’ın işlevselci yapısal yaklaşımlarını kapsar. İşlevsel sosyoloji temelli yaklaşımlar gazeteciliği farklı bakış açılarından ele almakta ve değerlendirmektedir. Fakat bu yaklaşımların en temel ortak noktasını gazetecilik ile toplum arasındaki ilişkiler sorunu oluşturmaktadır. İşlevselci kuram gazeteciliği “modern çoğulcu toplumun koşullarına göre bir sosyal sistem olarak modelleştirmektedir.” (Alver, 2011: 201-202).

Sistem kuramı, ekonomi ve ya politika gibi bir takım sosyal sistemlerin toplum için üstlendikleri işlevler ile ilgilenmektedir. Dolayısıyla gazeteciliği de bir alt sistem olarak ele almaktadır. Sistem kuramı açısından gazetecilik, modern toplumda gündemdeki enformasyonların kamuya iletilmesi işlevini yerine getirir. Bu işlev; politika, spor, ekonomi ve hukuk gibi toplumdaki diğer alt sistemlerle ilgili konu ve olaylarla ilgili enformasyon toplamak ve bunları işleyerek tekrar diğer sosyal alt sistemlere sunmak olarak nitelenebilir (Alver, 2007: 104- 105).

İşlevselciliğin kitle iletişim ve gazetecilik alanına etkisinin çoğulcu liberal demokrasi düşüncesiyle çok yakın bir ilişkisi içerisinde bulunduğu daha önce belirtilmişti. Liberal demokrasilerde sistemin işleyebilmesi için basın hayati bir işlev üstlenir. Basının bu işlevini daha iyi anlamak için liberal düşüncenin temel prensiplerine değinmek gerekmektedir.

Liberal demokratik bir siyasal sistemde siyasal iktidar eşit oylarla seçilmiş temsilciler tarafından kullanılır. Çoğunluğa dayanan yönetme hakkının sınırları önceden belirlenir. Azınlıkta olanlara bir gün çoğunluk olabilme yolları açık tutulur ve azınlık görüşleri korunur. Tüm vatandaşlar yasalar önünde eşittir. Hukukun üstünlüğü kabul edilir. Düşünce ve ifade özgürlüğü temel bir hak ve özgürlüktür. Tüm bu ilkeler liberal demokratik bir siyasal sistemin vazgeçilmez öğeleri olarak kabul görürler. Basın özgürlüğü ise temel bir hak olarak düşünce ve ifade özgürlüğünün somut ifadesidir (Kaya, 2009: 73).

Liberal düşüncenin en önemli teorisyenlerinden olan John Stuart Mill’in “On Liberty” (Özgürlük Üzerine) isimli çalışmasının “Of Liberty of Thought and Discussion” (Düşünce ve Tartışma Özgürlüğü Hakkında) bölümüne basın

özgürlüğünü tartışarak girmesi, düşünce ve ifade özgürlüğü açısından basının önem ve işlevini kanıtlar niteliktedir (Mill, 2008: 31).

Gazeteciliğe ilişkin çalışmalarda, haberleri okuyan hedef kitlenin yanı sıra, haberi yapan meslek profesyonelleri de önemli bir yer tutmaktadır. Eric Maigret “Gazeteciliğin İşlevsel Sosyolojisi” başlığı altında konuyu mesleki açıdan ele alır. Yazarın konuya ilişkin görüşleri şöyledir: “Rating’e duyulan ilgi, hemen bir pazarlama endüstrisinin yaratılmasına neden olduysa da profesyonellere duyulan ilgi yavaş uyanır ve neredeyse endüstriyel bir gazetecilik- gazeteciler, araştırmacıların ilgisini demokratik süreçteki merkez konularıyla ve aydın çevrelerine yakınlıklarıyla üzerlerinde toplarlar- sosyolojisinin oluşmasını elverişli kılar. Bu bağlamda Lazarsfeld ve Merton’dan esinlenen, meşruluk arayışındaki bir mesleğin beklentileriyle genellikle uyum sağlayan serbest mesleklerin işlevci sosyolojisi büyük ölçüde referans çerçevesi işlevi görür.” (Maigret, 2011: 208)

Yapısal işlevselci kuramın gazeteciye hangi toplumsal bağlam içerisinde değerlendirdiğiyle ilgili olarak Alver (2007:123) şunları söylemektedir: “Gazeteci, profesyonel aktör olarak sistemin bir parçasıdır. Belirli beklentiler, yükümlülükler ve iletişim esaslarına bağlı olan ve böylece gazetecilik iletişimini biçimlendiren gazetecilik rolüne göre eylemde bulunmakta ve karar vermektedir. Eylemin bireysel role göre yorumu, gazetecilik aktörünü biçimlendirdiği için mesleki sosyalizasyon, rol anlayışı ve sosyodemografik özellikler gibi aktör özellikleri, sistemin eylem mantığı içinde önemli olarak görülmektedir.”.

Gazetecilik mesleğinin ve gazetecilerin, işlevselci sosyolojinin temel kuralları gereğince yapılanmış diğer meslekleri referans alıyor olmaları toplumsal açıdan bir problem yaratma potansiyelini de içerir. Söz konusu problem haber ve toplum ilişkisine yöneliktir: “İşlevselci sosyoloji, mesleğin toplumda belirli bir gereksinime yanıt verdiğine ilişkin, neredeyse doğal bir tanımını varsayar. Gazeteci; kimliği bilinen, bir referans grubuna bağlı, teknik bilgi ve yetilerle donanmış, topluluk için yansız, tarafsız bilgi veren (evreni saydamlaştıran) ve karşı erk (kamu çıkarının savunucusu) olarak ikili bir işlev görmesi gereken kişidir. Gazetecilerin işini anlamak için gerçek uygulamaların bu modele denkliğini ölçmek yeterlidir! Sorun, bu şemada

kullanılan haber tanımının, haberi durağanlaştırıp doğallaştırmasıdır, böylece evren üzerine yorum ve bakış açıları savaşlarının sonucu gibi değil, kendiliğinden var olan bir gerçeğin yalın düzenlenmesi sorunu gibi görünür.” (Maigret, 2011: 208)

Görüldüğü üzere yazar, son kısımda, işlevselciliğe yöneltlen eleştirilerin¹⁰ bir benzerini haber üzerinden gazetecilik mesleği için yapmaktadır. Böylece habere yansıyan bakış açısının meşrulaştığını vurgulamaktadır.

İşlevselci sosyoloji ve gazetecilik konusuna ilişkin bir başka eleştirel değerlendirme ise bir önceki “Kitle İletişimin İşlevleri” başlığında değinilen gizli ve açık işlevlerin “haber” bağlamında ele alınmasıyla ilgilidir. Örneğin haberler, toplumu bilgilendirme olarak tanımlanabilecek açık bir işlevi yerine getirirken aynı zamanda da gizli bir işlev olarak belirli görüşler ve değerler dayatmak suretiyle izleyicileri pasifize edebilir. Üstelik haberi yapanlar da bu gizli işlevin farkında olmayabilirler (Berger, 1996: 94).

Kitle iletişimi etki araştırmalarını doğru bir bağlamda değerlendirmek ve bu araştırmaların doğasını anlayabilmek için işlevselci sosyolojinin kitle iletişimini nasıl ele aldığını bilmenin önemli bir gereklilik olduğu daha önce belirtilmişti. Bu tartışmaların amacı bu gerekliliği gazetecilik özelinde değerlendirerek yerine getirmek olarak değerlendirilmelidir. Sonraki başlıkta kitle iletişimi ve etki araştırmaları tarihsel bağlamlarında ele alınarak açıklanmaya çalışılacaktır.

1.4. Kitle İletişimi ve Kitle İletişimi Etki Araştırmaları

Bu bölümde ve devamındaki alt başlıklarda, kitle iletişimi kavramının ne olduğu, kitle iletişiminin ortaya çıkışı esnasındaki sosyolojik gelişmeler ve kitle iletişiminin sosyal bilimlerde bir araştırma konusu halini alması incelenecektir. Ardından kitle iletişim araştırmalarının tarihi süreçte hangi temel yaklaşımlarla araştırıldığı aktarılacaktır.

,

¹⁰ İşlevselci yaklaşımlara getirilen temel eleştiriler için “Yapısal işlevselciliğin Önemi ve Eleştirisi” başlığı altındaki değerlendirmelere bakınız.

1.4.1.Kitle İletişimi Kavramı

İletişim, en basit biçimde “mesajlar aracılığıyla toplumsal etkileşim” biçiminde tanımlanabilir (Gerbner, 2005: 79). Oskay’ın “insanın varlık sürdürme biçiminin bir ürünü ve insanın varlık sürdürme biçimindeki gelişmelere göre değişimlere uğrayan insana özgü bir olgu” şeklindeki iletişim tanımlaması ise insanın doğayla ve toplumun diğer unsurlarıyla etkileşimine vurgu yapar (Oskay, 1994: 7).

İletişim ile kitle iletişimi olguları arasındaki temel ayırım Oskay’ın bu vurgusunda ortaya çıkar. Var olduğu ilk günden itibaren insanın hayatını devam ettirebilmesi için zorunlu olan iletişim, ilkel gruplardan modern toplumlara uzanan yolculukta bir takım değişimlerden geçmiştir. Kitle iletişimi bu değişim biçimlerinin bir sonucudur.

Kitle iletişimi, ilkel topluluklarla kıyaslandığında epeyce karmaşıklaşmış hale gelen modern toplumda üretim ve entegrasyon gibi kişilerarası iletişim yoluyla organize edilemeyecek temel faaliyetlerin yürütülebilmesi için gereklidir (DeFleur ve Ball-Rokeach,1989:319).

Kitle iletişiminin modern toplumlarda kişilerarası iletişim yoluyla organize edilemeyecek temel faaliyetlerin yürütülebilmesi işleviyle ilgili Lang (2005: 27) şöyle demektedir:

“Fransız tarihçi ve siyaset kuramcısı Alexis de Tocqueville’in 1835’te belirtmiş olduğu gibi, insanların artık sağlam ve sürekli bağlarla birbirine bağlanmadığı bir dönemde, birbirleriyle bağlantı kurma olanağı ancak ‘gazetenin aynı zamanda ortaya çıkmışlık duygusu veya fikrini üstlenmesiyle’ söz konusu olmuştur.”

Bu anlamda kitle iletişimi kitle toplumlarında araçlar vasıtasıyla iletişim işlevi gören bir iletişim biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kitle iletişimi tipik olarak, toplumun geniş kesimlerine yayın yapabilme kapasitesine sahip (teknolojik avantaj ve imkânları sayesinde), haberler ve reklamlar gibi iletiler aracılığıyla yürütülen bir bilgi sürekliliği için tasarlanmış, kolektif kültürel norm ve değerleri yeniden üreten çeşitli sosyal organizasyonlardan oluşur (Schneider, 2008: 556).

Kitle iletişiminden ve kitle iletişim araçlarından bahsederken, doğal olarak, “kitle” ve “teknoloji” kavramları ön plana çıkmaktadır. Janowitz, kitle iletişimini şöyle tanımlar: “Kitle iletişimi uzmanlaşmış grupların geniş, heterojen ve farklılaşmış izleyicilere sembolik içerik yaymak üzere teknolojik aygıtları (basın, radyo, film vs.) hizmete soktuğu kurum ve tekniklerden meydana gelir.” (Janowitz, 1980:41; Aktaran, McQuail ve Windahl, 1997: 16).

Kitle iletişimi, sanayi ve kentleşmeyle birlikte şekillenen bir toplum modeli ve bu yeni toplumu oluşturan insanlardan bağımsız düşünülemez. Bu bağlamda, kitle iletişim araştırmalarının tarihi XX. yüzyılın başlarına değin uzanmaktadır. Kitle iletişimine yönelen bu ilgi öncelikle basının siyasal etkilerinin araştırılmasıyla ilgilidir. Daha sonra film ve radyonun toplumsal ve etik sonuçlarının araştırılmasıyla süreç devam etmiştir (McQuail ve Windahl, 1997: 17). Ancak, kitle iletişimine ilişkin araştırmaların XX. yüzyılın başında özel bir disiplin olarak gelişiminden önce bu alanla ilgili değerlendirme ve tartışmaların tarih felsefesi ve kamu hukuku bağlamlarında gerçekleştiği belirtilmelidir (Kaya, 2009: 45).

Öte yandan kitle toplumlarının ortaya çıkışı medyanın başka önemli sosyolojik işlevler de üstlenmesine neden olmuştur. Sanayileşme ve kentleşmenin bir sonucunda ortaya çıkan kalabalık kitlelerin çeşitlilik arz eden doğası sebebiyle bireyler topluma sistemli ve tam bir biçimde uyum sağlamakta yetersiz kalmaktaydı. Bu durumun temel sebebi toplumların okul, aile ve kilise gibi geleneksel sosyalizasyon kurumlarının geleneksel işlevlerini tam olarak yerine getirememeleriydi. Böylece kamuyu birleştirecek alternatif birimler ortaya çıktı. Bu aşamada kitle iletişimi, geniş kitlelere ulaşabilme imkânlarına sahip olduğu için, yeni kültür dağıtıcısı olmuştur (Adams, 2012: 3).

Modern toplumun kendisiyle birlikte gelişen ve bu toplumun temel organizasyon faaliyetleri açısından önemli işlevlere sahip olan kitle iletişiminin doğası, etkileri, işlevleri etki araştırmalarının temel hareket noktalarını oluşturmaktadır.

Kitle iletişim araştırmaları, Denis McQuail’in tarihsel sınıflandırması çerçevesinde, üç döneme ayrılarak değerlendirilmektedir. Buna göre iletişim

araştırmalarının ilk dönemi 1900-1940, ikinci dönemi 1940-1960, üçüncü dönemi ise 1960 sonrasında kapsar (Yumlu, 1994: 48; Yüksel, 2001: 17; Işık, 2002: 20-25).

Kitle iletişim araçlarının bireylerin fikir, tutum ve davranışları üzerinde doğrudan etkilerini saptamaya yönelik ilgi üçüncü dönemle birlikte (özellikle 1960'lı yıllardan itibaren) uzun dönemde gelişen etkilere, dolaylı sosyalleştirme, etkileşim ve ideolojik süreçlere yönelmiştir (McQuail ve Windahl, 1997: 20).

Üçüncü dönemle birlikte medyanın topluma etkilerini ele alan bazı modeller geliştirilmiştir. Gündem belirleme modeli, suskunluk sarmalı, medya bağımlılığı ve bilgi açığı bu modeller arasında en önemlileri olarak karşımıza çıkar (Terkan, 2005: 13).

Fejes “sosyoloji temelli” şeklinde tanımladığı bu dört modelin, kitle iletişim araçlarının etkilerini kapsamlı olarak toplumsal bağlamda ele almalarında ötürü eleştirel yaklaşımlar için de anlamlı olduğunu belirtmektedir. Yazar, bu modellerin diğer geleneksel yaklaşımlardan farkına ilişkin şunları söylemektedir:

“Bu modeller toplumsal rollerin gayri resmi yoldan öğrenilmesi, medyanın üstü kapalı olarak ideoloji taşıması, kanaat ikliminin oluşumu, toplum içinde farklılaşan bilgi ve genel olarak kültür, kurumlarda ve toplumsal yapıda görülen uzun vadeli değişimler gibi konuların üzerinde durmalarından ötürü, öbür davranışsal modellerden ayrılır.” (2005:302- 303).

Görüldüğü üzere, gündem belirleme kuramını da içerisine alan ve özellikle 1960'lı yıllardan itibaren yapılan medya araştırmaları daha önceki yönelimlerden pek çok anlamda ayrılmaktadırlar. Söz konusu temel ayrımların daha net olarak ortaya konabilmesi açısından etki araştırmalarının tarihine kısaca değinmek faydalı olacaktır.

1.4.2. Kitle İletişimi Etki Araştırmalarında Birinci Dönem

Tarihsel sınıflandırmada ilk dönem güçlü etkiler dönemidir; bu dönemde kitle iletişimin etkileri “sihirli mermi” ya da “hipodermik iğne” kuramlarıyla açıklanmıştır. Kitle iletişiminin etkileri hem güçlü hem de hızlıdır. Medya etkilerinin bu şekilde değerlendirilmesi elbette o dönemin toplumsal şartlarıyla ilgilidir. I.

Dünya Savaşı ve doğurduğu neticeler, totaliter rejimlerin yükselişi ve kitle toplumunun ortaya çıkışı güçlü etkiler değerlendirmesine sebep olan etkenler olarak karşımıza çıkar (Işık, 2002: 20). Fakat bu değerlendirmelerin bilimsel dayanaklardan yoksun olduğu belirtilmelidir. Bu yaklaşımlar, kitle iletişim araçlarının yaygınlaşıp toplumsal yaşamda popüler hale gelmesiyle birlikte yapılan genel değerlendirmelere dayanır (Yüksel, 2001: 12).

Günümüz araştırmacılarının, ilk dönem iletişim araştırmalarını pek ciddiye almadıkları, bu araştırmaların epeyce metodolojik hata barındırdığını düşündükleri belirtilmişti. Bu duruma katkısı en fazla olan meşhur ve uzun soluklu “*The Payne Fund*” araştırmalarıdır. Söz konusu araştırma fonu 1929-1932 tarihleri arasında filmlerin gençler üzerine etkisine yönelik bir dizi araştırma gerçekleştirmiş ve filmlerin çocuklar üzerinde çok güçlü etkileri olduğunu bulgulamıştır. Güçlü etkilerle ilgili fikirlerin ağırlıklı olarak televizyon ve radyo araştırmalarından kaynaklı olduğu belirtilmelidir (Pearce, 2009: 4).

Kitle iletişim araştırmalarının ilk döneminde Harold D. Lasswell’in çalışmaları ön plana çıkmaktadır. Lasswell’in kitle iletişimini doğrusal bir süreç olarak daha sonraki yıllarda formüle ettiği klasikleşmiş “*Who, Says What, In Which Channel, To Whom, With What Effect*” (kim, neyi, hangi kanal aracılığıyla, kime, hangi etkiyle söylüyor) modeli dönem hakkında önemli ipuçları sağlamaktadır (Lasswell, 1999:4).

Lasswell “*Propaganda Technique In World War I*” (I.Dünya Savaşında Propaganda Teknikleri) kitabında savaş esnasında diğer unsurların yanında iletişim yöntemlerinin de etkin olduğunu vurgular. I. Dünya Harbi sırasında özellikle Amerika ve İngiltere’nin etkin iletişim teknikleri kullanmak suretiyle Almanları zor durumda bıraktıklarının altını çizer. Lasswell bu sonuçlara gazeteler üzerinde gerçekleştirdiği içerik çözümlemeleri neticesinde ulaşmıştır (Güngör, 2011: 74-75).

Bu dönemde, psikoloji alanından transfer edilerek iletişim alanına uyarlanan etki-tepki (stimulus-response) modellerinde izlerkitle ile ilgili görüş oldukça kötümserdi. Buna göre, medya yeni ortaya çıkmaya başlayan ve izole olmuş üyelerden oluşan anonim kitle üzerinde muazzam bir güce sahipti. Kitlenin bu güce karşı direnme potansiyeli yoktu. Hipodermik iğne ya da sihirli mermi yaklaşımı kitle

iletişiminin etkilerini şöyle açıklar: (a) Teknolojik gelişmeler ve popüler kültürün kitlesel üretimi aynı mesajlara odaklanan bir izlerkitle yaratmıştır, (b) Güçlü uyarıcılar hızlı, mekanik, tekdüze ve mesajı gönderenin amacına uygun biçimde bir tepkiye/yanıtı neden olurlar. Başka bir deyişle mesaj bir kez enjekte edildiği zaman iletişim sürecindeki herkes mesajın güçlü etkisinden nasibini alır (Werder, 2009: 3).

Güçlü etkilerin etki- tepki açıklaması bu şekildedir. Her bir bireyin aynı mesajlara maruz kaldığı ancak birbirinden oldukça izole halde bulunan kitle, güçlü etkiye anında tepki verir; güçlü etkinin gücü de bu hızlı tepkiden kaynaklanır. Mesajın gücü ve hızı, mesajı tartışacak vakit ve ortamdan yoksun olan izole bireylerden istenen tepkinin alınmasına neden olur.

Yukarıda açıklanan sürece belki de en güzel örnek, Orson Welles'in, Cadılar Bayramından bir önceki gece, 30 Ekim 1938'de "Dünyalar Savaşı" isimli bir bilim kurgu hikâyesinin radyo uyarlamasını yayınlaması olayıdır. Radyo yayını Marslıların dünyayı işgal ettikleri sanısına neden olmuş ve büyük bir infial yaratmıştır (Werder,2009: 4).

1.4.3.Kitle İletişimi Etki Araştırmalarında İkinci Dönem

İkinci dönem sınırlı etkiler dönemidir. Joseph Klapper'in, bu dönem tanımlanırken sıkça atıf yapılan "Kitle iletişimi, izleyici etkilerinin tek ve yeterli nedeni değildir, bir takım aracı faktör ve etkilerle birlikte ve onların aracılığıyla işlevlerini sürdürür" değerlendirmesi, medyanın etkilerini sınırlayan davranışçı yaklaşımın etkisine işaret eder. Joseph Klapper, Wilbur Schramm ve Paul Lazarsfeld gibi isimler işlevselci ve sosyo- psikolojik kuramlar çerçevesinde medyanın tutum ve davranışlara olan etkilerini bireysel farklılıklar üzerinden açıklarlar (Yumlu, 1994: 47-49). Anlaşılacağı üzere bu evrede bireyin toplumsal ilişkileri üzerinde durulmuştur. Örneğin Katz ve Lazarsfeld'in "*İki Aşamalı Akış Modeli*" bireylerin izole edilmiş canlılar olmadığını ve diğer insanlarla etkileşim içerisinde olduklarını, kitle iletişimine verilecek tepkilerin kişiler arası iletişimle aktarılıp etkilendiği varsayımlarını içerir (McQuail ve Windahl, 1997: 78).

Genellikle minimal etkiler ya da sınırlı etkiler paradigması olarak isimlendirilen ve 1940'lı yıllardan neredeyse 1970'lere değin süren dönemi

karakterize eden öncül çalışma, Lazarsfeld ve meslektaşlarının 1940 ABD Başkanlık seçimleri esnasında yürüttükleri araştırmadır. Araştırmacılar, kitle iletişim araçlarının oy kullanma davranışı üzerinde çok az doğrudan etkisi olduğunu ve kişiler arası iletişimin diğer etmenlerle birlikte çok daha büyük bir etkiye sahip olduğunu bulguladılar. Medya, mevcut davranışları değiştirmekten ziyade güçlendirme işlevi görmekteydi. Bu tespitleri güçlendiren Wilbur Schramm, televizyonun çocuklar üzerindeki etkileri üzerine bir dizi uzun soluklu çalışma yürütmüştür. Schramm'ın çalışmalarının sonuçları, çocukların televizyon izleme ve sonraki davranışları arasında karmaşık bir ilişki olduğunu göstermiştir. Schramm, televizyon izleme alışkanlığı ile medyadan olumsuz etkilenme arasında nedensel bir bağlantı kurmanın zor olduğunu görmüştür. Çocuğun yaşı, zihinsel yeteneği ve sosyal durumu da dâhil olmak üzere bu ilişkiyi etkileyecek pek çok değişken bulunmaktaydı. Bu araştırmalar neticesinde bireylerin yaşamlarında medya ile ilişkilerini etkileyebilecek başka değişkenlerin bulunduğu ve sağlıklı cevaplar için, işin içine bu değişkenlerin de dâhil edilmesi gerektiği kabul görmeye başlamıştır (Pearce, 2009:5). Benzer biçimde, 1949 yılında Hovland yaptığı araştırmada medyanın birey tutum ve davranışlarını etkilemede tek etken olmadığını bulgulamıştır (Işık, 2002: 24).

Shils ve Janowitz de II. Dünya Savaşı esnasında kitle iletişiminin ve propagandanın etkilerini Alman askerleri üzerinden incelemişlerdir. Araştırmacılar, Alman askerlerin Nazi ideolojisinin yanlışlığını içeren yabancı propaganda yayınlarına mukavemet gösterdiklerini bulgulamışlardır. Bu mukavemeti ise “birincil grup dayanışmasının katı engelleri” ile açıklamışlardır. Siyasal propagandanın etkisinin başka etmenlerden bağımsız olmadığı sonucuna ulaşan başka araştırmacılar da mevcuttur. Buchanan ve Cantril “ulusların birbirlerini nasıl gördükleri” sorunsalı özelinde yaptıkları incelemede kitle iletişiminin bağımlı değişken olduğu sonucuna varmışlardır (Türkoğlu, 2007: 112).

Tüm bu gelişmeler araştırmacıları izleyicinin seçicilik süreçleri üzerindeki kontrolünü düşünmeye sevk etmiştir. İzleyiciler, kendilerini medya mesajlarına karşı seçici bir şekilde maruz bırakabilir, mesajın yalnızca belirli unsurlarına dikkat edebilirler, bir mesajı nasıl algılayacaklarını veya yorumlayabileceklerini seçebilir ve akıllarında neyi tutabileceklerini kendileri belirleyebilirler. Kitle iletişim araçları ile

izleyici arasında gerçekleşen bu iktidar değişimi, nihayetinde Lazarsfeld ve meslektaşlarının “İki Aşamalı Akış Kuramı” nı “(Two Step Flow of Media Messages) geliştirmelerine neden olmuştur. Kitle iletişim araçlarının ancak bir takviye görevi gördüğü bu sistemde kanaat önderlerine hayati bir rol atfedilmiştir (Werder, 2009: 4).

Muhtelif araştırmalardan elde edilen bulgular, bazı araştırmacıları, medyayı daha ayrıntılı bir şekilde incelemeleri için motive etti. 1959 yılında, Elihu Katz, Jay G. Blumler ve Michael Gurevitch, insanların medyayı nasıl kullandıklarını ve kullanım motivasyonlarını anlamak amacıyla bir teori geliştirdiler. “*Kullanımlar ve Doyumlar*” olarak isimlendirilen bu teori beş varsayım üzerinde temellendirilmiştir: (1) İnsanların iletişim davranışları motive ve amaca yöneliktir ; (2) İnsanlar ihtiyaçlarını veya isteklerini karşılamak için medyayı aktif olarak seçer ve kullanırlar; (3) İnsanlar, iletişim alternatifleri arasında seçim yaparken sosyal ve psikolojik faktörler tarafından etkilenirler; (4) Medya, dikkat çekmek, seçilmek ve kullanılmak için diğer iletişim biçimleriyle rekabet etmek zorundadır; (5) İnsanlar medyayı kullanma nedenlerini açıklayabilme yetisine sahiptirler (Werder, 2009: 4-5).

Fakat bu dönemde yapılan araştırmalar kitle iletişim araçlarının öteki toplumsal kurumlarla ilişkisi ve etkileşimi üzerinde durmadığı görülür. Ayrıca kitle iletişim araçları da birer kurum olarak düşünülmemiş, yalnızca mesaj ileten araçlar olarak değerlendirilmiştir (Yumlu, 1994: 49).

1.4.4. Kitle İletişimi Etki Araştırmalarında Üçüncü Dönem

Medya etki araştırmalarının 1960 sonrasını ifade eden üçüncü dönemde, kitle iletişim araçlarına bakış açısında önemli bir değişim gözlenir; kitle iletişim araçları bu dönemle birlikte toplumsal ve siyasal sistemlerle ilişkili ve onlarla etkileşim içerisinde olan toplumsal birer kurum olarak görülmeye başlanmıştır (Yumlu, 1994: 49-50).

1960'larda toplumdaki ve iletişim teknolojisindeki değişimler, genellikle kümülatif etkiler paradigması olarak adlandırılan, üçüncü bir paradigma gelişiminin yolunu açmıştır. Televizyonlu hane halkı sayısındaki artış, medeni haklar hareketinin şiddet görüntüleri ve bir dizi yeni, medya etki teorisi, medyanın etkilerine ilişkin

algının yeniden değerlendirilmesine neden olmuştur. Bu süre zarfında “*Sosyal Öğrenme Kuramı*” (Social Cognitive Theory) ve “*Ekme/Yetiştirme Kuramı*” (Cultivation Theory) gibi uzun vadeli etki teorileri geliştirilmiştir. Araştırmacılar artık medyanın etkilerinin sınırlı, direkt ve anlık olmadığını; etkinin kümülatif ve güçlü olduğunu ortaya koydular. Paradigma, bu zaman zarfında araştırmalarla desteklendi ve kitle iletişim araçlarının uzun vadeli, kümülatif etkileri olduğu fikri bugün de desteklenmektedir (Pearce, 2009:5).

Bu dönem, bilimsel araştırmalarda kullanılan bilimsel metotların da daha önceki dönemlerden farklılaştığı bir dönem olmuştur. Çoklu metodik yaklaşımlar (multimethods), laboratuvar deneyleri gibi daha sofistike yöntemler güçlü etkiler yaklaşımının tekrar gündeme gelmesini sağlamışlardır. Dönemin modellerinin ana vurgusu medya içeriğinin tutarlı ve tekrarlayıcı bir yöntemle iletiliyor olmasının, izleyicilerin bu mesajlardan etkilenme potansiyelini epeyce artırabileceğidir (Werder, 2009:6).

Kitle iletişiminin etkilerinin uzun dönemli ve güçlü olduğu tezinin baskın olduğu 3. Evrede, “*Bilgi Açığı*”, “*Sessizlik Sarmalı*”, “*Bağımlılık Modeli*”, “*Ekme/Yetiştirme Kuramı*” ve “*Gündem Belirleme*” kuram ve yaklaşımları önemli yaklaşımlar olarak sıralanabilir (Yüksel, 2001: 18;Werder, 2009:5).

Birinci bölümde öncelikle işlevselci kuram detaylı olarak açıklanmıştır. İşlevselcilik, sosyal bilimlerdeki diğer alanlarda olduğu gibi, ilk dönemlerinden itibaren kitle iletişim araştırmalarında baskın olan sosyolojik paradigmadır. Dolayısıyla işlevselciliği anlamadan kitle iletişim araştırmalarını değerlendirmeye çalışmak bu araştırmaları dayandıkları kuramsal ve sosyolojik bağlamdan koparmak anlamına gelmektedir.

İkinci bölüm, çalışmanın amacına uygun kuramsal ve metodolojik bir çerçeve sunan gündem belirleme kuramına ayrılmıştır. Takip eden bölümdeki başlıklarda gündem belirleme kuramı, medyanın gündem belirleme işlevi ve dinin gündem belirleme işlevi gibi konular ele alınacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

GÜNDEM BELİRLEME TEORİSİ VE MEDYANIN GÜNDEM BELİRLEME İŞLEVİ

2.1. Gündem Belirleme Kavramı

Gündem belirleme bir kuram olarak ortaya çıktığı ilk çalışmadan itibaren sürekli olarak geliştirilmiş ve farklı alanlara uyarlanabilmiş bir kuramdır. Bu bölüm kapsamında gündem belirleme kuramını tanımlama çabası, geliştirilme ve farklı alanlara uyarlanma süreçleri detaylı olarak incelenecektir.

İngilizce’de “*Agenda Setting*” olan kavram Türkçe’ye farklı adlandırmalarla çevrilmiştir. Genel olarak “*Gündem Belirleme*” şeklindeki kullanımı yaygınsa da kavramın literatürde “*Gündem Oluşturma*”, “*Gündem Kurma*”, “*Gündem Hazırlama*”, “*Gündem Koyma*”, “*Gündem Koyma ve Saptama*” şeklindeki kullanımları da mevcuttur (Yüksel, 2007: 576).

Bu noktada gündem kavramının ne olduğu sorusu akla gelmektedir. Gündem, bir dizi konunun (set of issues) belirli bir dönemde ve bir önem hiyerarşisine göre ele alınması anlamına gelmektedir (Dearing ve Rogers, 1996: 8).

Öte yandan Yüksel, Türkiye’de “*gündem belirleme*” ya da “*gündem oluşturma*” terimlerinin “*kamuoyu oluşturma*” kavramıyla sık sık karıştırıldığının altını çizmektedir. Yazara göre kavramların Türkçe’ye çevrilişinde sonlarına “oluşturma” ifadesinin eklenmesi, iki kavramın da bir süreci ifade etmesi ve medyanın toplum üzerindeki etki ve işlevleriyle ilgili konuları içermeleri bu karışıklığın temel nedeni olarak görünmektedir. Gündem belirleme kuramı, medyanın toplum üzerindeki etkileri konusunu bilişsel düzeyde incelemektedir; bilişsel düzey kamuoyunun “farkına varma” ve “haberdar olma” boyutunu ifade eder. Kamuoyu oluşumu ise medya etkilerinin daha farklı bir boyutu olan ve “davranışsal” boyutla ilgilidir; davranışsal boyut tutum, kanaat ve davranış değişikliği sürecini kapsar (Yüksel, 2007: 572-582).

Özetle, geleneksel anlamda gündem belirleme kuramı medyanın kamuoyu oluşumuna etkisi sürecinin ilk aşamasıyla ilgilenmektedir. Kamuoyu oluşturma sürecinin tamamının açıklanması, gündem belirlemenin alanı değildir. Bununla birlikte gündem belirlemede daha sonra geliştirilen bir takım modellerin etkileşim sürecinin daha farklı aşamalarını açıklama amacıyla olduğunu da vurgulamak gerekir¹¹. Bu modellere bölümün ilerleyen kısımlarında değinilecektir.

Berkowitz ise medya, kamu ve siyaset kurumları arasındaki gündem ilişkilerini açıklamak için kullanılan kavramların yerine yeni adlandırmalar önermiştir. Söz konusu kavramlar ve öneriler aşağıdaki tabloda görülebilir. Tabloda yer alan “Model” sütunu gündem etkileşiminin yönünü işaret etmektedir. “Kullanılan Terimler” bu etkileşim yönlerine ilişkin yaygın olarak kullanımda olan adlandırmaları göstermektedir.

¹¹ Gündem belirlemedeki “modeller”den kasıt, gündem belirleme kuramı çerçevesinde zamanla geliştirilmiş ve gündem belirleme sürecinin farklı aşamalarını açıklama amacıyla olan yaklaşımlardır. Örneğin “*Ağ Gündem Belirleme Modeli*” bu modellerden biridir.

Tablo 1: Gündem Çalışmalarında Kullanılan Terim ve Kavramlar

<i>Kavram</i>	<i>Model</i>	<i>Kullanılan Terimler</i>	<i>Önerilen Terimler</i>
A	Medya → Kamu	Gündem Belirleme (Setting) Kamu Gündemi	Gündem Belirleme
B1	Medya → Karar Alıcılar(siyasi)	Gündem Belirleme Siyasal Gündemi Belirleme Gündem Kurma(Building)	Siyasal Gündemi Belirleme
B2	Medya+Kamu → Konular	Gündem Kurma	Siyasal Gündemi Kurma
C	Kaynaklar → Medya	Gündem Belirleme Medya Gündem Belirleme Gündem Kurma	Gündem Kurma
D	Kaynak+İktidar → Medya	Enformasyon Desteği	Enformasyon Desteği

Kaynak: Berkowitz, 1992: 85.

2.2. Gündem Belirleme Kuramı ve Gündem Belirleme Süreci

Çok basit bir biçimde ifade edilecek olursa, gündem belirleme “Medya, hedef kitlesinin davranışları üzerine doğrudan etki etmez; ama alıcının toplumsal evrene bakışını oluşturma biçimini etkiler” varsayımı üzerine kurulu bir kuramdır (Bourse ve Yücel, 2012: 94).

Gündem belirleme kuramında en önemli kavramlardan biri “dikkati çekme” ya da “öne çıkma” şeklinde çevirebileceğimiz (salience) kavramıdır. Bu kavram

gündem konularının önem hiyerarşisiyle ilgilidir. Gündem belirleme araştırmalarının temel hedefi, bir konunun bir başka gündemi etkileyip etkilemediğinin incelenmesidir (Dearing ve Rogers, 1996: 8). Örneğın, gündem belirleme araştırmalarında konuların haber medyasından kamuya transfer olup olmadıkları, içerik analizi yöntemiyle elde edilen basın içeriğı ile kamuoyu araştırmalarından toplanan veriler karşılaştırılarak belirlenmeye çalışılmaktadır. Kamuoyu araştırma anketlerinde genellikle pek çok Gallup anketinde sorulan “Bugün ülkenin en önemli sorunu nedir?” sorusu yöneltilmektedir. Katılımcıların bu soruya verdikleri cevaplar kamuoyu gündemi olarak değerlendirilmektedir (Wanta, 2009: 2). Gündem belirleme araştırmacıları, sıklıkla, gündem belirleme sürecini konuların öne çıkan taraflarının medyadan kamuya transferi olarak tanımlamaktadırlar (Takeshita, 2005: 277).

Gündem belirleme kuramı, ilk çalışmanın yapıldığı tarih düşünöldüğünde, çeşitli kuram ve yaklaşımların aksine güncelliğini korumaktadır. Bu durum, şüphesiz teorinin yapısı ve özellikleriyle ilişkilidir. Chaffe ve Berger iletişim bilimleri alanında iyi bir kuramın hangi özellikleri taşıması gerektiğini belirledikleri çalışmalarında, gündem belirleme kuramını değerlendirmişlerdir. Buna göre iyi bir kuram şu özelliklere sahip olmalıdır: Açıklama gücü, öndeme gücü, tutumluluk, yanlışlanabilirlik, iç tutarlık, bilgisel kışkırtıcılık ve örgütleme gücü. Gündem belirleme kuramı iki kavramsal yapıly basit bir önerme olarak kesinlikle tutumludur ve iç tutarlılığa sahiptir. Gündem belirleme ana fikrinden yola çıkılarak birçok araştırma yapılmıştır; kuram bilgisel olarak kışkırtıcıdır ve güçlü öndeyiselliğı vardır. Öte yandan, kuram yanlışlanabilir özelliktedir; nitekim birçok araştırmada gündem belirleme etkisi bulgulanamamıştır. Kuramın örgütleme gücü, kuramların yeni bilgi üretmekle kalmayıp mevcut bilgiyi örgütleme yeteneğiyile ölçölür. Chaffe ve Berger, gündem belirleme kuramının örgütleme anlamında güçsüz olduğunu ve açıklama gücünün ise zayıf olduğunu belirtmektedirler (2005: 49-51).

Chaffe ve Berger’in de belirttiğı üzere, gündem belirlemenin ana fikri pek çok araştırmaya uygulanmıştır. Kuramın bu özelliğı gündem belirlemedeki gelişmelere işaret etmektedir.

Rogers ve Dearing'in medya, siyaset ve kamu gündemlerini ayırarak formüle etmeleri (McQuail ve Windahl, 1997:126); medyanın aynı zamanda neyi düşüneceğimizi ve nasıl düşüneceğimizi de belirlediğini iddia eden ikinci aşama çalışmalar (Yüksel,2001:43) ve son yıllarda gerçekleştirilen çalışmalar ışığında geliştirilen yeni gündem belirleme yaklaşımları (McCombs vd.,2014: 782) kuramın gelişimini özetlemektedirler.

Gündem belirleme kuramının gelişimi, yapılan araştırmalar sonucunda gündem belirleme sürecinin farklı yönlerinin araştırılmaya başlanmasıyla ortaya çıkmıştır:

1. Medya gündemini belirleyen kimdir? Eğer medya kamu gündemini belirliyorsa, medya gündemini kim ya da ne belirlemektedir? Aslında çeşitli araştırmacılar, kamu gündeminin medya gündemi üzerinde bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymuşlardır. İzleyiciler; reytingler, izleyici araştırmaları ve market araştırmaları aracılığıyla medyaya ne izlemek ya da okuma istediklerini açıkça belirtmektedirler. Medya da izleyicilere bu doğrultuda cevap vermektedir. Başka araştırmacılar ise politikacıların ve halka ilişkiler uzmanlarının medya gündeminin oluşmasına katkıda bulduklarını tartışmışlardır. Her ne olursa olsun medya gündemi birtakım etkenlerden bağımsız biçimde oluşmamaktadır.

2. Kaç gündem bulunmaktadır? Bu soru neticesinde Rogers ve Dearing gündem belirleme sürecini medya, siyaset ve kamu gündemi arasındaki ilişki ve etkileşimler olarak formüle etmişler ve bu sürece gündem kurma (agenda building) isminin verilmesini önermişlerdir.

3. Medya ne düşüneceğimizi de söylemekte midir? Bu soru neticesinde de Bernard Cohen'in meşhur "medya ne düşüneceğimizi değil ne hakkında düşüneceğimizi söyler" tezi aşılmaya çalışılmıştır (Weiss, 2009: 32-34).

Tüm bu aktarılanlardan hareketle, gündem belirleme kuramının oldukça dinamik ve uyarlanabilir bir yapıda olduğu söylenebilir. Kuramın bu dinamizmi temelde iki biçimde gerçekleşmiştir. Bu iki biçimin ilki, kuramın ortaya çıktığı temel alan olan medya alandaki gelişimini ikincisi ise yeni alanlara uyarlanabilirliğini ifade etmektedir. Artık klasikleşmiş olan "Chapel Hill" araştırmasının ardından, çeşitli

araştırmacılar kuramı medya alanında gerçekleşen değişim ve gelişimlere uyarlamışlardır. İkinci ve üçüncü aşama gündem belirleme modelleri bunun kanıtı niteliğindedir. Bir diğer uyarlama olan kuramın yeni alanlara uyarlanması ise birçok toplumsal sistemin gündem belirleme aracılığıyla incelenebileceğini göstermiştir. Dinin ve şirketlerin de kendi yapılarına has gündem belirleme etkilerinin olması buna örnektir.

Bu bağlamda sonraki bölümlerde gündem belirlemenin aşamaları, güncel modelleri ve uyarlandığı yeni alanlar ele alınacaktır. Gündem belirlemede ilk aşama klasik gündem belirleme olarak da nitelenen medyanın gündem belirleme işlevidir.

2.3. Medyanın Gündem Belirleme İşlevi

Gündem belirleme teorisi; çoğu vatandaşın politik enformasyon edinebilmek için haber medyasına bağımlı olmasına rağmen, medyanın seçmenlerin belirli bir konudaki tutumlarının değişmesinde çok küçük bir etkiye sahip olduğu, ancak medyanın ikna etme gücünün dolaylı olduğu varsayımına dayanmaktadır. Bernard Cohen 1963 tarihli “Basın ve Dış Politika” isimli kitabında bu durumu şöyle özetlemektedir: “Basın, çoğu zaman insanlara ne düşüneceklerini söylemekte başarısız olabilir fakat okurlarına ne hakkında düşüneceklerini anlatmakta şaşırtıcı biçimde başarılıdır.” (Kurian, 2011: 3). Cohen’in bu tespiti gündem belirlemenin temel yaklaşımını ifade etmektedir (McCombs ve Shaw, 1999: 101).

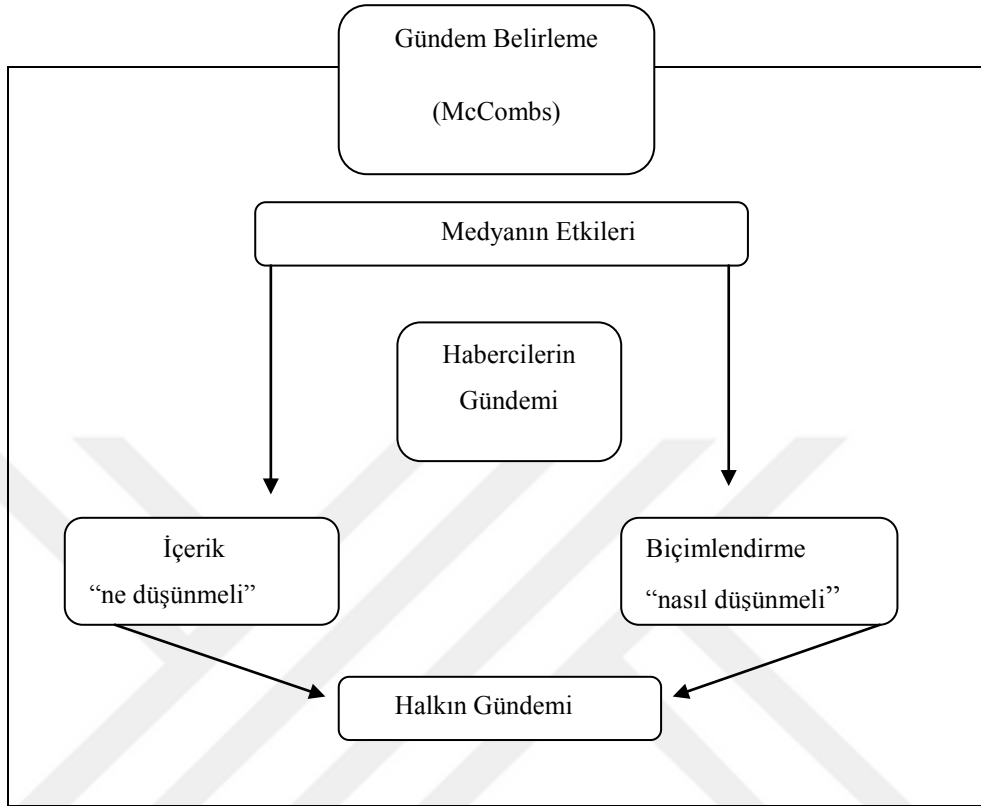
Daha kapsamlı bir biçimde ifade etmek gerekirse, haber medyası haberleri ve haber hikâyelerini günbegün seçerek, öne çıkararak bir toplumu etkilemektedir. Bu etkileme, bizim toplumsal kimlik anlayışımızı, öncelik verdiğimiz konuları ve önceliği olan bu konuları düşünme aşamasında bize rehberlik eden bakış açılarımızı kapsamaktadır. Gazetecilikle ilgili geleneksel bakış açısına göre bu etkilemeler istem dışı ve yan etkiler olarak görülürler. Yeni ortaya çıkan çağdaş anlayışta ise, gazeteciliğin bu gündem belirleme rolü kamuya karşı mesleki sosyal sorumluluğun bir parçası olarak kabul edilir. Dolayısıyla, haber organizasyonunun toplumsal uyumu sağlama konusunda, kasıtlı ve ya kasıtsız olarak, nasıl bir rol oynadığı hususu ciddiyle ele alınmalıdır. Kitle iletişimi, toplumu inşa etme konusunda ciddi etkilere ve sonuçlara sahiptir (McCombs, 1997: 442).

İsmi koymaksızın medyanın gündem belirleme işlevinden ilk kez bahseden ise Walter Lippmann'dır. Günümüzde bir klasik haline gelmiş olan “*Kamuoyu*” (Public Opinion) isimli çalışmasının “Haberin Doğası” (The Nature of News) bölümünde Lippmann, haberlerin seçimine değinmiştir. Lippmann, nihai olarak okura ulaşan gazetelerde yer alan haberlerin hangi öğelerine yer verileceği, vurgusunun nerede olacağı, ne büyüklükte bir yer işgal edeceği ve gazetenin neresinde yer alacağı gibi bir takım seçimler sonucu ortaya çıktığını yazmıştır (1998: 354).

Gündem belirleme, kitle medyasının belirli konuları seçerek ve onlara yoğunlaşarak insanların bu konuları diğer konulardan daha önemli algılamasına neden olduğu bir süreci tarif etmektedir. Bu sürecin bir neticesi olarak medyanın önemli olarak aktardığı konular toplumun da öncelikli konuları haline gelmektedir (Coleman ve McCombs, 2007:496).

Aşağıdaki şekil medyanın öncelik verdiği konuların kamuoyunun da öncelikli konuları haline gelmesi sürecini açıklamaktadır.

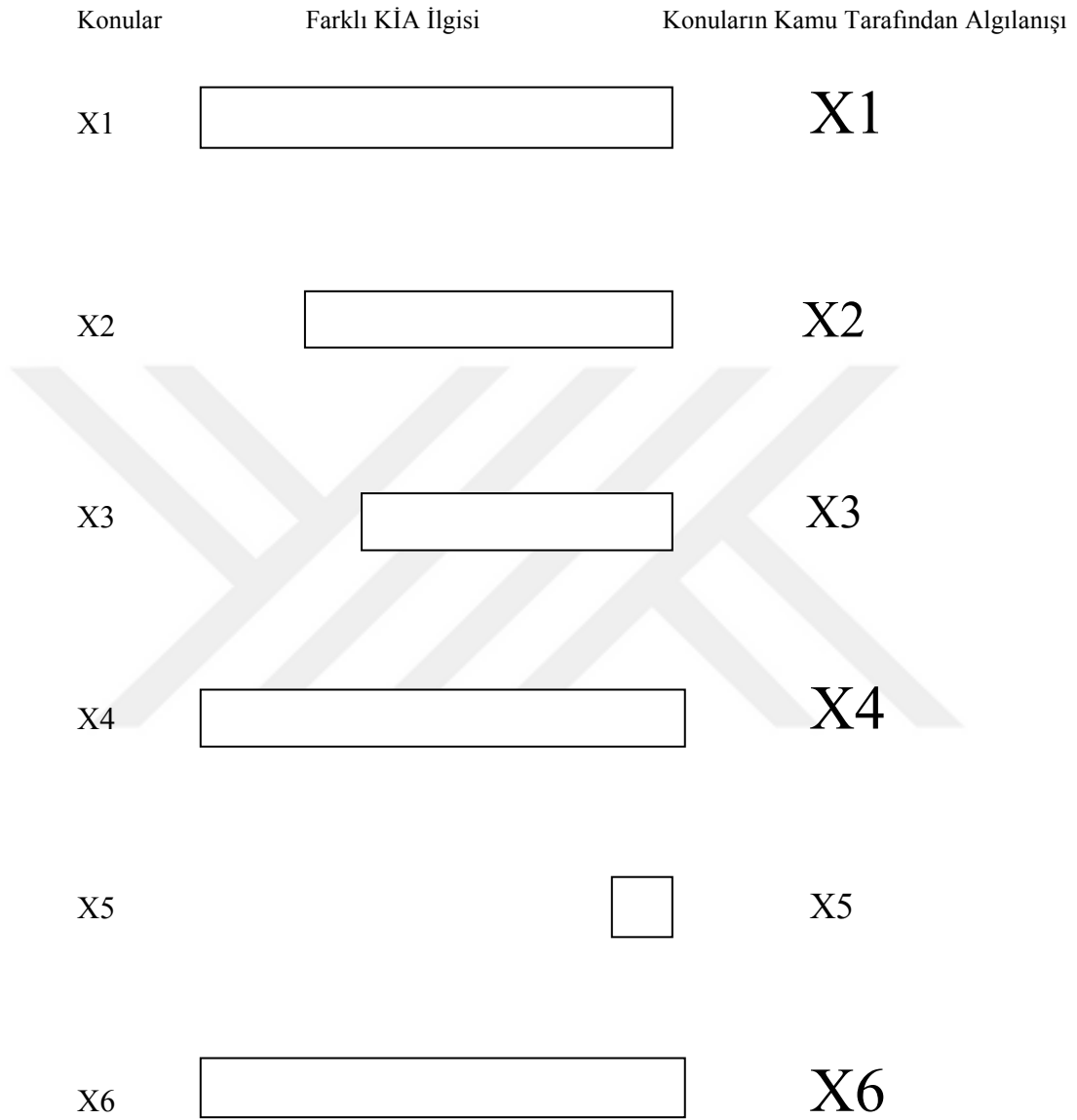
Şekil-2: Halkın Gündeminin Oluşumu

Kaynak: Bourse ve Yücel, 2012: 95.

McCombs ve Shaw, medyanın ya da gazetecilerin öne çıkardığı gündem olaylarının halkın ve politikacıların gündemine etkisini meşhur Watergate skandalı üzerinden incelemiştir. Watergate skandalı, Washington'da bulunan Demokrat Parti lokallerine iki kişinin dinleme cihazı yerleştirirken yakalanmalarıyla patlak vermiştir. Washington Post gazetesinden Carl Bernstein ve Bob Woodward isimli iki gazeteci, bu haberin üzerine sürel giderek ve haberi gündemde tutarak olayın Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Richard Nixon'a kadar uzandığını ortaya çıkarmışlardır. Normal şartlarda üçüncü sayfa haberi olarak kalabilecek bu olayın üzerine gidilmiş, olayın başkanla bağlantısı ortaya çıkarılmış ve süreç sonunda başkan istifa etmiştir (Bourse ve Yücel, 2012: 96).

Şekil-3: McCombs ve Shaw'un Temel Gündem Belirleme Modeli

Kaynak: McQuail ve Windahl, 1997: 123.

Yukarıda yer alan şekil McCombs ve Shaw'un klasik gündem belirleme modelini göstermektedir. Şekil özet olarak medyanın gösterdiği ilgi yoğunluğunu ve

buna bağılı olarak konuların kamu tarafından algılanma derecesini göstermektedir. Öte yandan medyanın öne çıkardığı konuların kamu gündemini etkileyeceği hipotezi, en temel düzeyde, modern toplumda yaşayan insanın kitle iletişim araçlarıyla olan ilişkisine işaret eder. Bu durumda gündem belirlemenin bir başka model olan “bağımlılık modeli” ile yakından ilişkili olduğu söylenebilir.

Son versiyonu DeFleur ve Ball-Rokeach tarafından oluşturulmuş olan “bağımlılık modeli” modern kitle toplumunda insanların toplumsal olaylara ilişkin bilginin kaynağı olarak kitle iletişim araçlarına giderek daha fazla bağımlı hale geldiklerini vurgular. Bu bağımlılık, yönlendirilmiş olmayı da beraberinde getirecektir (McQuail ve Windahl, 1997:130).

Aslında gündem belirleme kuramının, kitle iletişimlerinin etkileri üzerine yoğunlaşan birçok yaklaşımla ilişkili olduğunu da söylemek mümkündür. Dearing ve Rogers; sessizlik sarmalı, bant vagon, haber olaylarının yayılması, medya eşikbekçiliği, bağımlılık modeli, toplumsal hareketler (social movements), propaganda analizi (propaganda analysis), eğlence-eğitim ve Hollywood lobi stratejileri (entertainment-education and Hollywood lobbying strategies), medyada savunuculuk (media advocacy) gibi yaklaşımların ve çalışma alanlarının da gündem belirleme kuramıyla yakından ilişkili olduğunu belirtmektedirler (1996: 16-17).

Alanla ilgili, Cohen tarafından ortaya konan öncül bakış açısı kitle iletişim araçlarının kamuoyunu ilgilendiren konulara etkisiyle ilgilidir. Rogers ve Dearing daha karmaşık etkileşimlerin üzerinde durmuşlar ve gündem yaklaşımına ilişkin üç kategoriye birbirinden ayırmışlardır. Bu üç farklı gündem alanı şunlardır: Kitle iletişim araçları gündemi, kamu gündemi ve siyasal gündem. Rogers ve Dearing, inceledikleri araştırma bulguları sonucunda etki ve etkileşimleri şöyle sıralarlar:

“1.Kitle iletişim araçları kamu gündemini, çektiği dikkat ve kitle iletişim otoritesi ile doğrudan etkiler.

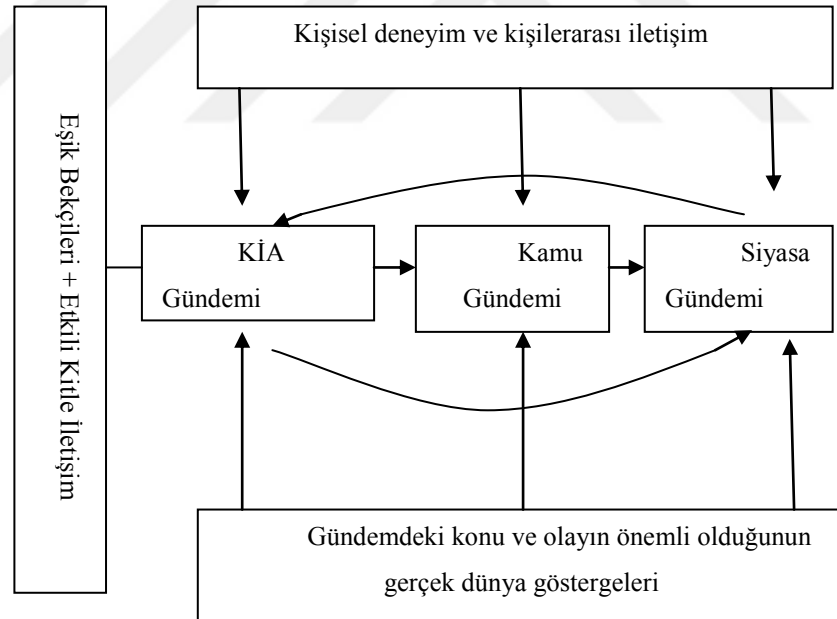
2.Kamu gündemi (kamuoyu) politikacılar seçmenlerin ne isteyebileceğine cevap aradıkça, siyasa gündemini etkiler.

3.Kitle iletişim araçları gündeminin ayrıca siyasa gündeminden bağımsız, doğrudan etkisi vardır, çünkü politikacılar tarafından kamuoyuna rehber olacak şekilde kullanılır.

4.Bazı konularda siyasa gündeminin kitle iletişim araçları gündemi üzerinde dolaysız ve kuvvetli etkisi vardır.

5. Kitle iletişim gündemi, birçok kaynak ve gerçek dünya olayları tarafından kitle iletişim araçlarının ilgisini çeken, sürecin daha önceki ele alınış biçimlerinde genelde dâhil edilmeyen bir etmen olarak dolaysız olarak etkilenir.” (McQuail ve Windahl, 1997:126).

Şekil 4: Rogers ve Dearing'in Gündem Belirleme Modeli

Kaynak: McQuail ve Windahl, 1997:127.

Gündem belirleme çalışmalarının medyanın kamuoyuna etkilerini araştırarak başladığı, daha sonraki çalışmalarda gündemleri medya-siyaset-kamu gündemleri

şeklinde belirleyip ayırarak bu üç gündemin etkileşimlerine odaklandığı görülmektedir. Son dönemlerde yapılan araştırmalar ise toplumsal sistemde kamuoyunu ilgilendiren başka kurum ve kuruluşların gündemlerine yönelmişlerdir. Toplumsal sistemde kamuoyunu etkileme potansiyeli bulunan bazı kurum ve kuruluşlara ilişkin gündem belirleme çalışmaları konusuna daha sonraki başlıklarda değinilecektir.

Kitle iletişim araçları tarafından belirlenen gündem ve gündemin etkisi kamu üzerinde bazen tersine dönebilmektedir. Elbette, medya gündeminin her durumda ve her zaman kamunun gündemini belirlediği tezi geçerli olmayabilir ya da bu etki olumlu yönde seyretmeyebilir. Bazı şartlar altında yurttaşlar kendi değer ve bilgileriyle gazetelerinkini karşılaştırabilir, medya gündemini süzgeçten geçirebilirler. Örneğin, 1988 Fransa Cumhurbaşkanlığı seçimleri esnasında halkın gündemi işsizlik sorunuyken medyanın gündemi sağ ve solun ortak yönetimine ilişkindir. Yine Fransa 1995 seçimlerinde Edouard Balladur en çok izlenen TV kanalı TF1'in desteğini almasına ve tüm büyük medya kuruluşlarının favorisi olmasına rağmen seçimlerin ilk turunda elenmiştir. Benzer biçimde Berlusconi, İtalyan medyasının sürekli gündeminde olmasına rağmen 1994 seçimlerinin ardından hızlı bir düşüş yaşamıştır (Maigret, 2011:257).

Türkiye'den bir örnek vermek gerekirse, Güz (1996) tarafından yapılan bir araştırma yazılı basının gündemiyle kamu gündeminin aynı olmadığı sonucunu bulgulamıştır. Bu çalışmada Sabah, Hürriyet, Türkiye, Cumhuriyet ve Zaman gazetelerinin 24-31 Ekim 1994 tarihleri arasındaki gündemleri 1202 deneğe uygulanan anket verileriyle karşılaştırılmıştır ve iki gündem arasında bir paralelliğe rastlanılmamıştır.

Öte yandan, McCombs ve Shaw'un (1999:104) medyanın gündem belirleme işlevini ilk test ettiği "Chapell Hill" araştırmasının da medyanın seçmenlerin gündemini belirlediği hipotezini kanıtlamadığı unutulmamalıdır. Araştırmacılar, araştırma bulgularının medyanın gündem belirleme işlevini tam manasıyla kanıtlamadığını fakat sonuçların yine de hipotezi desteklediğini ve bu durumun gündem belirlemenin ilk test edilişi için tatmin edici olduğunu belirtmektedirler.

Medyanın gündem belirleme işlevinin tam anlamıyla anlaşılabilmesi ve bağlamına oturabilmesi için medyanın gündeminin nasıl oluştuğunun açıklanması zorunludur. Bu noktada medya gündemini oluşturan unsurların neler olduğu sorusu önem kazanmaktadır.

Medya gündemini etkileyen unsurların neler olduğu sorusu, en temelde gündem belirleme sürecinin birincil aşamasına işaret etmektedir. Eğer medya bir takım konuları önceleyerek ve öne çıkararak kamu gündemini belirliyorsa, o halde medya gündemini belirleyenin ne olduğu sorusu akla gelmektedir.

Medya eğer bir gündem oluşturuyorsa öncelikli olarak medyanın içeriğinin oluşum aşamaları önemli hale gelmektedir. Bu çalışmada işlenen konu açısından medya içeriği haberlerdir. Dolayısıyla bir haber medyasında içeriğinin oluşum aşamalarını ortaya koymak medya gündemini hangi etkenlerin belirlediği sorusuna önemli bir cevap olacaktır.

Haberin üretim aşamaları ve bu aşamaları etkileyen unsurlar haber sosyolojisinin konusudur. Schudson'un "Haber Üretiminin Sosyolojisi" isimli makalesinde belirttiği üzere, haber üretiminin sosyolojisi kökenleri epeyce eskiye giden bir alandır; Max Weber ve Robert Park bu konuda çalışan öncü isimler olarak sayılabilirler. Fakat haber üretim sürecine ilişkin ilk sistemli çalışmalar "eşik bekçileri" üzerine 1950'li yıllarda Amerika'da gerçekleştirilen çalışmalardır (2009: 22).

Medya gündemini belirleyen unsurlar, en genel sınıflamayla kurum içi ve kurum dışı etmenlerdir (Terkan, 2005: 44). Bunun yanı sıra ideoloji, daha kapsayıcı bir etmen olarak karşımıza çıkmaktadır. Shoemaker ve Reese (2002:130) medya içeriğini etkileyen unsurların hiyerarşik sıralamasında ideolojiyi; bireysel düzey, medya rutinleri düzeyi, kurumsal düzey ve medya dışı düzeylerin tümünü kapsayan en genel düzey olarak belirlemiştir.

İnal (1996: 95-96) haberi bir söylem olarak ele aldığı çalışmasında haber metinlerinin üretiminde etkili olan faktörleri dört maddeyle sıralar:

1. Zamansal, mekânsal ve ekonomik sınırlılıklar gibi gazetecilik mesleğinin gündelik pratikleri haber söyleminin oluşumunda etkindir.

2. Gazeteciliğin ticari bir işletme olarak gelişimine paralel olarak ortaya çıkan gazetecilik normları haberin söylemini şekillendirir. Basın profesyonellerinin ideolojileri söylemi belirler.

3. Haber söylemi haberin üretildiği zaman dilimindeki tarihsel, ekonomik, siyasal ve toplumsal bağlamdan bağımsız değildir.

4. Medyanın ekonomi politikası haber söylemini belirler. Ekonomik gerekçeler daha çok ilgi çeken ve giderek birbirine benzeyen konuların seçilmesinde etkindir.

Öte yandan bir olayın medya çalışanlarının dikkatini çekmesi her zaman o olayın gerçek önemiyle doğru orantılı değildir. Bununla birlikte bir olay olduğundan daha önemli olarak algılanabilir ve sunulabilir. Bu bağlamda, Funkhouser medyanın dikkatini çekebilen etmenleri şöyle sıralar:

“1. *Medyayı olayların akışına uydurmak*: Aynı olay kalıpları devam ettikçe, aynı şeylerin devamı’ olarak algılanıp haberin yayını durdurabilir.

2. *Genelde görülmeyen fakat önemli olayları çok fazla haber konusu yapmak*: Santa Barbara petrol sızıntısı gibi olaylar önemli olmakla birlikte, az rastlanmaları ve sansasyonel olmaları nedeniyle abartılı olarak haber kapsamı içine alınabilirler.

3. *Haber değeri taşımayan olayların, haber değeri taşıyan araçlarının haber konusu yapılması*: Örneğin, çok iyi bilinen bir çalışma¹² General Mac Arthur onuruna yapılan bir geçit töreninin televizyon kapsamının belirli ayrıntılarının verilmesi yoluyla, olayı olduğundan çok daha ilgi çekici bir hale getirdiğini göstermiştir.

¹² Bahsi geçen çalışma için bakınız: Lang, Kurt and Lang, Gladys Engel (1953). The Unique Perspective of Television and Its Effect: A Pilot Study. *American Sociological Review*, 18 (1), 3-12.

4. *Yaratma olaylar ya da haber değeri taşıyan haberlerin üretilmesi*: Protesto yürüyüşleri, gösteriler, oturma eylemleri ve kamunun ilgisini çekebilecek diğer olaylar konuların medya gündeminde yer almasını sağlayabilirler.

5. Olay özetleri ya da haber değeri olmayan olayların, haber değerleri varmış gibi gösterilmesine olanak tanıyan durumlar.” (Funkhouser, 1973: 533-538; Aktaran: Ağan: 1998: 62).

Sonuç olarak, medya içeriğini belirleyen unsurları aşağıdaki başlıklar altında toplamak mümkündür:

Medya Çalışanlarından Kaynaklı Etkiler: Medya çalışanlarından kaynaklı etkiler, medya profesyonellerinin dünya görüşlerini, sosyo-ekonomik konumlarını, kişisel özelliklerini ve etik algılarını ifade eder.

Medya Rutinlerinden Kaynaklı Etkiler: Medya rutinlerinden kaynaklanan etkiler en genel ifadeyle mesleki süreçleri ifade etmektedirler. Haber değerleri ve eşik bekliliği kavramlarıyla ifade edilen mesleki normlar bu grupta yer almaktadırlar.

Kurumsal Amaçlardan Kaynaklı Etkiler: Kurumsal amaçlardan kaynaklanan etkiler ekonomi politik çerçevede değerlendirilebilecek etkilerdir. Bu etkiler, medya kuruluşunun örgüt yapısı ve amaçları gibi konuları kapsamaktadırlar.

Kurum Dışı Etkiler: Kurum dışı etkiler, haberi yapan gazeteci ile haber kaynakları arasındaki ilişkileri kapsamaktadır. Çıkar ve baskı grupları, siyasi olarak etkin gruplar medya içeriğini belirleyen unsurlardır.

İdeolojik Etkiler: İdeoloji farklı kuramsal perspektiflerde farklı yaklaşımlarla açıklanan bir olgudur. Bu sebeple, haberi yapan gazeteciden, mevcut siyasi ortama, toplumsal ilişkilerden alışkanlıklara değin uzanan bir dizi etken ideolojik etkiler kapsamında değerlendirilebilir.

Gerçek Yaşam Olayları: Gerçek yaşam göstergeleri, medyada her durumda gerçek önemi derecesinde yer alamamaktadır. Olaylar bazı durumlarda öneminden fazla ilgi görmekte; bazen de durum tam tersi olmaktadır.

Kitle İletişim Araçları Arasındaki Etkileşim: Bu etkileşim biçimi, gündem belirleme alanında üzerine çalışmaların bulunduğu bir konuyu ifade eder. Gündem konuları farklı kitle iletişim araçlarının birbirinden etkilenmesi sonucunda bir araçtan diğer aracın gündemine geçiş yapabilmektedir (Terkan, 2005: 45-63).

Gündem belirleme kuramının gündem belirleme sürecinin farklı aşama ve farklı etki özelliklerini açıklayabilmek adına ilk çalışmanın yapıldığı tarihten itibaren sürekli bir gelişim gösterdiği çalışmanın önceki bölümlerinde sıkça belirtilmişti. Bu amaç neticesinde gündem belirleme kuramı çerçevesinde yeni ve açıklayıcı modeller geliştirilmiştir. Klasik gündem belirleme ya da gündem belirlemenin birinci aşaması, teorinin temelini oluşturduğu için, daha önceki bölümlerde detaylı olarak açıklanmıştır. Diğer modellerin neler oldukları, hangi aşamaları açıkladıkları ve kimler tarafından geliştirildikleri, konunun diğer boyutlarını oluşturmaktadır. Bu konular takip eden başlıklar altında ele alınacaktır.

2.4. Gündem Belirlemede Aşamalar ve Yeni Yaklaşımlar

Gündem belirlemede üç aşama bulunmaktadır. İlk aşama (basic agenda setting); geleneksel gündem belirleme olarak bilinmektedir. İlk aşama; medya gündeminin kamu gündemi üzerinde konuların dikkat çeken yönlerine ilişkin etkisiyle ilgilidir. İkinci aşama (attribute agenda setting); medya gündeminin kamu gündemi üzerinde, konuların niteliklerinin öne çıkan yönlerine ilişkin etkisini ifade etmektedir. Üçüncü aşama ise (network agenda setting); konu ve niteliklerin ağ biçimli medya ve kamu gündemleri (networked media/public) arasındaki geçişle ilgilienmektedir (McCombs vd.,2014: 782).

Gündem belirlemede ilk aşama olan ve McCombs ve Shaw tarafından yapılan meşhur 1968 Chapel Hill araştırmasıyla ortaya çıkan model “Medyanın Gündem Belirleme İşlevi” başlığında ele alınmıştır. Güncel yaklaşımlar ikinci aşama çalışmalarından itibaren incelenecektir.

2.4.1. İkinci Aşama Gündem Belirleme Çalışmaları

Yapılan birçok araştırma, gündemin yalnızca olaylar arasında bir seçkide bulunmak suretiyle belirlenmediğini aynı zamanda içerik üreterek ideolojik, bilişsel ve duygusal gündemi de belirlendiğini ortaya koymuştur. Bu çalışmalar, gündem

belirleme kuramının “ne düşünülmesi gerektiğini değil ne hakkında düşünülmesi gerektiğinin” belirlendiği hipotezini aşmaktadırlar (Erdoğan ve Alemdar, 2010: 164).

Bu çalışmalar neticesinde, gündem belirlemenin ana fikri genişletilerek bir başka aşamaya evrilmiştir. Bu aşamaya ikinci aşama gündem belirleme adı verilmektedir. İkinci aşama gündem belirleme anlayışına göre gündemdeki her bir konunun sayısız özelliği, niteliği ve karakteristiği bulunmaktadır. Gündem konularının dikkat çekici bir biçimde seçilmesi kadar bu konuların tasvir edilmesi için seçilen özellikler de güçlü bir gündem belirleme etkisine sahiptirler. Dolayısıyla Cohen'in meşhur ifadesinin sınırları da genişlemiş olmaktadır. İkinci aşamaya göre medya bize sadece ne düşüneceğimizi söylemez, aynı zamanda belirli konular hakkında nasıl düşüneceğimizi ve hatta bu konuda ne yapmamız gerektiğini de söyleyebilir (Roessler, 2008: 13). Bu bağlamda ikinci aşama çalışmalar etkinin bilişsel aşamadan tutumlara doğru bir geçiş içerisinde olduğunu göstermektedirler (Yüksel, 2001: 23).

İspanya 1995 yerel seçimleri ve 1996 genel seçimleri üzerine yapılan araştırmalar ikinci aşama gündem belirleme açısından oldukça önemli sonuçlar vermiştir. McCombs ve diğerlerinin (1997: 703-717) 1995 bölgesel seçimlerinde içerik analizi sonuçları ile anket sonuçlarını karşılaştırdığı araştırma; gazetelerin, TV haberlerinin, TV ve gazetelerde yer alan siyasi reklamların adayların seçmenlerin gözündeki imajları üzerindeki etkisini belgelemiştir. McCombs, Lopez-Escobar ve Llamas (2000: 77) tarafından 1996 genel seçimleri esnasında yapılan bir diğer araştırma ise siyasi aday imajları üzerinedir. Medya gündeminin adayların nitelikleri ve özellikleri hakkında seçmenlerin gündemini etkilediği hipotezini test etmek için yapılan bu araştırma sonucunda; üç siyasi adayın her birinin özellikleri ve niteliklerine ilişkin yedi farklı medya unsurunun gündemi ile seçmenlerin gündemi arasında yüksek oranda bir uyum olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Türkiye’de Yüksel (2003: 345-355) tarafından yapılan ikinci aşama gündem belirleme çalışmasında ise 2002 seçimlerinde üç gazete ile anketlerden elde edilen veriler karşılaştırılmıştır. Araştırmada Eskişehir’de katılımcılara beş siyasi lider hakkındaki algıları sorulmuştur. Araştırmada adayların gazetelerdeki

betimlenmeleriyle seçmenlerin zihinlerindeki betimlemeler arasında, bazı liderlerde farklılıklar bulunmakla birlikte, önemli benzerlikler bulgulanmıştır.

Özetle, geleneksel gündem belirlemede “konuların önemliliklerinin” geçişi ele alınmaktayken ikinci aşama gündem belirlemede ise “konulara eklenen sıfatların ya da tutumların önemliliklerinin” geçişi ele alınmaktadır. Konulara yüklenen bu sıfatlar haberlerin çerçeveleme yoluyla gerçekleştirilmektedir (Yüksel, 2001: 44). Bu bağlamda “çerçeveleme” ile gündem belirlemede ikinci aşama birbiriyle yakından ilgilidir. İkinci aşama gündem belirleme çalışmaları haberlerde çerçeveleme yaklaşımına dayanmaktadır (Erdoğan, 2009: 52).

Çerçeveleme medyanın haberlerde belirli konuları çerçeveleyerek ele alması bazılarını ise görmezden gelmesi anlamına gelmektedir. Bir haberin tüm yönlerinin ele alınması imkânsız olduğu için muhabirlerin neleri seçip neleri dışarıda bırakacaklarına karar vermeleri gerekmektedir. Böyle bir durumda bile haberde ele alınan yönlerin tüm karakteristikleri ve özelliklerine değinilmesi mümkün görünmemektedir. Dolayısıyla muhabirler haber konularının özellikleri ve nitelikleri arasından da bir seçim yapmak durumdadırlar. Böylece haber medyası kamu gündemini olayların nitelikleri bakımından da belirlemiş olmaktadır (Wanta,2009: 13).

2.4.2. Üçüncü Aşama Gündem Belirleme Çalışmaları

Birinci ve ikinci aşama gündem belirlemede ele alınan unsurlar, birbirinden ayrı ve münferit konular ve niteliklerdir. Yani bu çalışmalarda araştırılan konular ve konuların özellikleri, birbirinden bağımsız olarak incelenmektedir. Bu durum, gündem konularının ve niteliklerinin kendi bağlamlarından koparılarak haber metinlerinde ne kadar görünür olduklarının frekansının ölçülmesi anlamına gelmektedir. Ancak aslında haber hikâyeleri ve haberlerde ele alınan konular kendi bağlamları içerisinde başka unsurlarla da ilişkili ve bağlantılı olarak bulunmaktadır. Üçüncü aşama gündem belirleme, bu olaylar ve nitelikleri arasında bulunan bağlantıların ve ilişkilerin de haber medyasından kamuya geçtiğini iddia etmektedir. Üçüncü aşamada, bu bağlantılar ve ilişkiler bütünü her bir unsurun

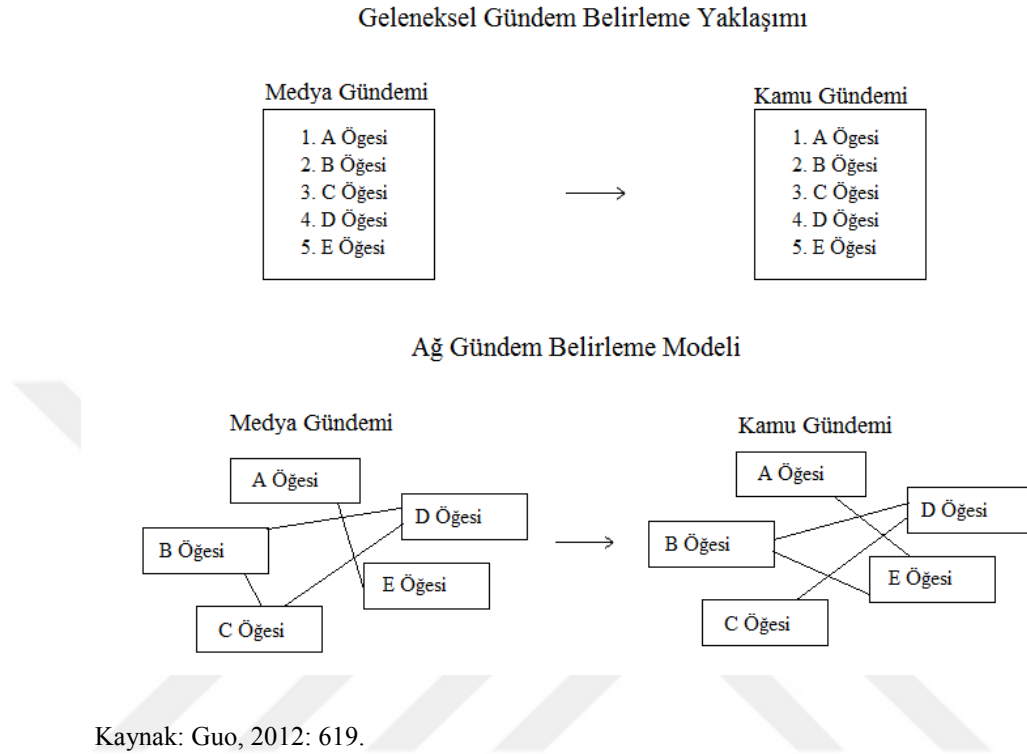
sayısız birçok başka unsura bağlanmış olduğu “ağlar” olarak nitelendirilmektedir (McCombs, 2018:1).

Özetle, ağ gündem belirleme modeli olarak da isimlendirilen üçüncü aşama gündem belirleme yaklaşımına göre haber medyası, gündem konularına ait çeşitli unsurları ve nitelikleri birbiriyle ilişkili olarak kümeler ve bu anlam kümelerini kamu zihninde eş zamanlı olarak dikkat çekici hale getirir. Bu aynı zamanda, medyanın gündem konularına ait niteliklerin hangilerinin birbirleriyle ilişkilendirileceğini de belirlemesi anlamı taşımaktadır (Guo vd.,2012: 55).

Üçüncü aşama gündem belirlemede, sosyal network analizinin gündem belirleme alanına uyarlanması söz konusudur. Sosyal network analizinin uyarlanması gündem belirlemenin teorik kapsamını ve etkinliğini oldukça güçlendirmiştir. Sosyal network analizi tekil ağların (individual nodes) değil, çeşitli ağların birbirleri arasındaki ilişkileri araştırmaktadır. Örneğin bir araştırmacının haberlerde Irak Savaşı, Saddam Hüseyin ve 11 Eylül konularının kümelenecek ve birlikte aktarıldığını bulguladığını düşünelim. Bu noktada, sosyal network analizinin uygulanması, araştırmacının medya tarafından ortaya konan resmin pek çok detayını kavramasını ve birlikte ele alınan bu unsurların bağlantılarının ne anlama geldiğini ortaya koymasını sağlamaktadır. Böylece medya tarafından sunulan gündem daha detaylı olarak tespit edilmiş olmaktadır. Burada vurgu haber medyası üzerinde olsa da sosyal network analizi yaklaşımı web sitelerinin ve bireylerin kullandıkları elektronik medyaların da gündemlerinin araştırılması için kullanılabilir (Guo, 2012: 618).

Aşağıda yer alan şekilde, geleneksel gündem belirleme modeli ile üçüncü aşama gündem belirleme yaklaşımının karşılaştırması yer almaktadır. Şekilde, geleneksel modelde gündem öğelerinin her biri, diğer öğelerden ayrı olarak medya gündeminden kamu gündemine geçmektedir. Ağ gündem belirleme modelinde ise öğeler, birbirleriyle bağlantılı ve ilişkili kümeler olarak yer almaktadırlar.

Şekil 5: Geleneksel Gündem Belirleme Modeli ve Ağ Gündem Belirleme Modelinin Karşılaştırılması

Gündem belirlemenin üç aşamasının yanı sıra kuramda başka yaklaşımlar da bulunmaktadır. Gündem birleştirme bu yaklaşımlardan biridir. İletişim teknolojilerinde ortaya çıkan gelişmeler sonucunda gündem belirleme açısından önemli hale gelen bir diğer alan ise internettir. Sonraki iki alt başlık bu iki konuya ayrılmıştır.

2.4.3. Gündem Birleştirme (Agenda Melding)

Gündem birleştirme, izleyicilerin medya gündemini bireysel tercihlerine uyacak şekilde, çeşitli iletişim kaynaklarından seçerek harmanladığı bir süreç olarak tanımlanabilir. Gündem birleştirme, izleyicilerin hali hazırdaki yerleşik değerlerinin ve tutumlarının, medyanın izleyiciler üzerindeki gündem belirleme etkisinde önemli bir rol sahibi olduğunu ileri sürmektedir. Dolayısıyla klasik gündem belirleme, medyanın gücüne odaklanırken; gündem birleştirme izleyicilerin medya, gündem konuları ve mesajlar arasından seçim yapabilme kabiliyetine odaklanmaktadır.

Gündem birleştirmeye göre izleyiciler pasif değildir ve günümüzde epeyce fazla olan seçenekler arasından mesajları seçmektedirler. Daha gelişmiş ülkelerdeki insanların daha fazla seçeneği bulunsa da devlet kontrolünün fazla ülkelerde bile her zaman enformasyon seçeneği bulunmaktadır. Bireysel gündem birleştirme bireylerin değerlerini ve tutumlarını, seçtikleri mesajlar aracılığıyla açıklamaları ve belki de pekiştirmeleri anlamına gelmektedir. Bu ana fikir ise Leon Festinger'in bireylerin kendi görüşlerini destekleyecek enformasyonu araştırırken; görüşlerine ters olanlardan kaçındıklarını ya da onlara önem vermediklerini ileri sürdüğü bilişsel uyumsuzluk teorisine dayanmaktadır (Shaw ve Colistra, 2008:3).

Gündem birleştirmede birey grup ilişkileri ön plana çıkmaktadır. Gündem birleştirme bireylerin gruplara dâhil olmalarının aynı zamanda belirli bir gündeme de dâhil olmaları anlamına geldiğini söylemektedir. Bireyler sosyal gruplar içerisinde yaşamaktadırlar. Aile, politik, sosyal, ekonomik ve kültürel sistemlerin tamamı gruplar üzerine kurulu sistemlerdir. Modern toplumda bireyler topluluk mensubiyeti olmadan yaşamlarını sürdüremezler. Dolayısıyla bireylerde bir gruba ait olma güdüsü bulunmakta, bu güdü birey ile grubun gündemleri arasındaki uyumsuzlukların birey tarafından giderilmesine neden olmaktadır (Shaw vd.,1999: 2-4).

Bununla birlikte, bir gruba dahil olmak demek, üyelik aidatı ödenen ve toplantılarına gidilen bir gruba formel bir üyelik demek değildir. Grup mensubiyeti, birinin kendisini çevreci olarak tanımlaması ya da belirli bir sosyal teoriye inanması gibi, informal bir biçimde ve yalnızca kişilerin zihninde var olan bir mensubiyet olabilir (Shaw ve Colistra, 2008:3).

Buraya kadar olan tartışmalarda gündem belirleme kuramının temel prensipleri ve alandaki gelişmeler ele alınmıştır. Sonraki başlıkta ise gündem belirleme araştırmaları ele alınacaktır.

2.5. Gündem Belirleme Araştırmaları

Gündem belirleme kuramının hemen hemen tüm etki araştırmaları ile etkileşimde bulunduğunu söylemek mümkündür. Bunun yanı sıra, bazı öncül araştırmacılar gündem belirlemenin temel varsayımlarına değinmişlerdir. Örneğin,

erken bir dönemde gündem belirlemenin temel varsayımlarına değinen önemli bir isim 1915-1930 arasında kitle iletişim alanında çalışmış olan sosyolog Robert E. Park'tır (Yüksel, 2001: 32- 33). Park (2009: 39) haber medyasında bir haberin önemli olarak belirlenmesiyle ilgili editoryal süreçleri işaret etmiştir. Park, haberi değerli kılan şeyin temelde ilgi çekicilik unsuru olduğunu ve yeni gelen haberlerin önceliklere göre daha ilgi çekici bulunduğunu belirtmiştir.

Haber medyasının kayda değer bulduğu konuların halkın önemli konuları haline geldiğini vurgulayan diğer araştırmacılar ise medya etki araştırmalarının öncülerinden Gladys Engel Lang ve Kurt Lang olmuştur (Kurian, 2011: 3).

Bernard Cohen'in gündem belirleme alanında oldukça önemli olan ve 1963'te yayınlanan "The Press and Foreign Policy" (Basın ve Dış Politika) isimli çalışması, kitle iletişimi çalışmalarında etki anlayışına yeni bir boyut getirmiştir. Bu çalışmayla birlikte; medya çalışmalarında "düşünce, tutum, davranış" değişimini sorgulayan bakış açısı yerini medyanın "farkındalık yaratma" ve "haberdar etme" konularındaki etkilerinin araştırılmasına bırakmıştır (Yüksel, 2001: 35; Atabek, 1998: 161).

Walter Lippman gündem belirleme araştırmalarındaki önemli isimlerin başında gelmektedir. Haber medyasının kamu gündeminin algısını etkilediği fikri Walter Lippmann'ın "Kamuoyu" kitabının ilgili bölümlerine dayanmaktadır (Wanta ve Alkazemi, 2017:1). Lippmann gündem belirleme teorisinin fikir babası olarak nitelendirilmektedir (McCombs, 2018: 1).

Lippmann'ın haber medyasının kamu gündeminin algısını etkilediğini ileri süren bu fikri, ilk kez 1972'de McCombs ve Shaw tarafından test edilmiştir. McCombs ve Shaw bu araştırmalarında, iki araştırma metodunu kombine etmişlerdir. Araştırmacılar anket yanıtları ile gazetelerden elde edilen içerik analizi sonuçlarını karşılaştırmışlardır. Araştırma sonucu Cohen'in medyanın okurlarının ne hakkında düşüneceklerini etkilediği fikri kanıtlanmıştır (Wanta ve Alkazemi, 2017:1). Chappel Hill araştırması olarak da bilinen bu araştırma gündem belirleme alanında başlangıç araştırması olarak kabul edilmektedir (Wanta, 2009:2; Yüksel,2003: 346;).

Aşağıdaki tabloda, gündem belirlemenin paradigma değişimleri yer almaktadır.

Tablo 2: Gündem Belirleme Alanındaki Paradigmaların Gelişimi

	Teorik ve Yöntemsel Aşamalar	Eser Sahibi ve Yayınlandığı Yıl
1	Medya gündemi ve kamu gündemi arasındaki ilişkinin ön gerçek olarak kabul edilmesi.	Walter Lipmann (1922)
2	Bir konuya verilen önemlilikle medyanın statü verme fonksiyonunun tanımlanması.	P. F. Lazarsfeld ve Robert K. Merton (1948/1964)
3	Gündem belirleme eğretilmesinin ortaya konması.	Bernard C. Cohen (1963)
4	Gündem belirleme sürecine bir isim verilmesi.	Maxwell McCombs ve Donald Shaw (1972)
5	Kamu gündem belirleme sürecine yönelik hiyerarşi çalışması.	Maxwell McCombs ve Donald Shaw (1972)
6	Siyasal gündem belirleme süreci modelinin açıklanması.	Roger W. Cobb ve Charles D. Elder (1972/1983)
7	Makro analizde kamu gündemi belirlemesi çalışmasına ve gerçek yaşam göstergeleri ile medya gündemi ilişkisinin incelenmeye başlanması.	G. Ray Funkhouser (1973)
8	Makro analizde kamu gündemi belirlemesinin deneysel araştırması.	Shanto Iyengar ve Donald R.Kinder (1987)

Kaynak: Yüksel, 2001: 34.

Yukarıda yer alan tablo gündem belirleme araştırmaları tarihindeki önemli aşamaları ve ilkleri göstermektedir. Gündem belirleme alanında önemli sayılabilecek daha sonraki aşamalar, çalışmanın önceki bölümlerinde ayrıca ele alınmıştır¹³. Bu tablodaki veriler temel aşamaları göstermektedir.

McCombs ve Shaw'un 1968 ABD Başkanlık Seçimlerine yönelik öncü çalışmalarından bugüne, gündem belirleme sürecini inceleyen birbirinden farklı

¹³ Gündem belirlemedeki güncel ve önemli aşamalar için üçüncü aşama gündem belirleme çalışmaları ile internet ve gündem belirleme bölümlerine bakınız.

yüzlerce araştırma yapılmıştır. Bu araştırmalar, gündem belirleme kuramının gazetecilik ve kitle iletişim araştırmaları alanında en ince ayrıntısına kadar araştırılan bir kuram haline gelmesini sağlamışlardır (Wanta, 2009: 2).

Gündem belirleme çalışmaları çeşitli biçimlerde farklı ülkelerde sürekli olarak yapılmıştır ve halen yapılmaktadır. 1975 Danimarka genel seçimlerinde Sinne ve Borre, gerçekleştirdikleri araştırmada izleyicilerin medya gündemine etkilerinin bulunmadığını bulgulamışlardır. Araştırma sonucunda siyasi gündemden ve siyasetçilerden muhabirlere bir enformasyon akışı olduğu ortaya çıkmıştır (Erdoğan ve Alemdar, 2010: 162).

Brosius, Keplinger ve Takeshita Almanya ve Japonya’da yaptıkları araştırmalarda Amerika’daki gündem belirleme süreçleriyle paralellikler bulgulamışlardır. Bunların dışında Gandir Avustralya’da; Winter, Eyal ve Rogers Kanada’da; Anokwa ve Salwen Ghana’da; Melkote ve Al-Haqeel Suudi Arabistan’da Holaday ve Kuo Singapur’da; Asp İsveç’te; Chaffe ve Izcary Venazuela’da gündem belirleme alanında çeşitli araştırmalarda bulunmuşlardır (Yüksel, 2001: 41).

Türkiye’de de gündem belirleme alanında doktora tezleri, yüksek lisans tezleri ve bilimsel makale çalışmaları bulunmaktadır¹⁴. Bu çalışmalar arasında gündem belirlemenin klasik alanları olan medya, kamu ve siyaset gündemlerine yönelik araştırmaların yanı sıra yeni alanlara yönelik olanlar da bulunmaktadır. Türkiye’de gündem belirleme alanında pek çok araştırması bulunan Erkan Yüksel’in Serra Görpe ile olan çalışması buna örnektir¹⁵.

Türkiye’de ilk gündem belirleme çalışması 1991 yılında Semra Akdemir tarafından yazılan “Çevre Sorunlarına İlişkin Gündem Oluşturma Süreci ve Türk Basını: Haliç ve Gökova Örneği” isimli makaledir. 1995 yılında Alpkaya ve Çelebi’nin “Medyada Gündem Oluşturma: Hürriyet 1994 Örneği” ve Nurettin Güz’ün (1996) medya ve kamu gündemini karşılaştıran “Türk Basınında Gündem

¹⁴ Türkiye’de yapılan gündem belirleme çalışmaları konusunda ayrıntılı bilgi için bakınız: Yüksel, Erkan (2010). The Agenda Setting Studies in Turkey. *Central European Journal of Communication*, 5, 323-335.

¹⁵ Türkiye’de Kurumsal itibar ve haber medyasıyla ilgili çalışma için bakınız: Görpe, Serra and Yüksel, Erkan (2011). Corporate Reputation and the News Media in Turkey. (Edited by: Craig E. Carrol). *Corporate Reputation and the News Media*. New York: Roudledge, 363-383.

Oluşturma” isimli makaleleri Türkiye’de yapılan diğer öncü çalışmalar olarak karşımıza çıkar (Yüksel, 2010: 328-329).

Türkiye’de gündem belirleme alanında ilk doktora tezleri ise Nejdet Atabek (1997), Süleyman İrvan (1997) ve Erkan Yüksel (1999) tarafından hazırlanmıştır. Bu alanda hazırlanmış diğer doktora tezleri ise Banu Terkan (2005), İlker Erdoğan (2009), Emre Ş. Aslan (2014), Gizem Melek (2015) ve Aygün Özsalih’in (2017) çalışmalarıdır.

İrvan ve Atabek’in çalışmaları, medya gündemiyle kamu gündemi ilişkisine yöneliktir. Yüksel ve Terkan’ın tezleri medya gündemiyle siyasi gündem ilişkisi üzerine yoğunlaşmıştır. Erdoğan’ın tezi ise haber medyası gündemi ile baskı gruplarının ilişkisini gündem kurma yaklaşımı çerçevesinde ele almaktadır. Aslan’ın doktora tezi, küresel markaların sosyal medya üzerinden yürüttükleri gündem belirleme stratejilerini inceleyen bir “marka gündemi” çalışmasıdır. Melek’in araştırması Hürriyet Gazetesi’nin web sitesi ile Twitter özelinden yola çıkarak medya arası gündem etkileşimine odaklanmıştır. Aygün Özsalih’in tezi ise ABD ve Türkiye örneği üzerinden, sosyal medyalar arası gündem belirleme üzerinedir.

Türkiye’de gündem belirleme üzerine çalışan araştırmacılar, genellikle farklı araştırma yöntemleri kullanmışlar ve farklı değişkenleri test etmişlerdir. Bu çalışmaların çoğunluğu gazeteler üzerine yapılan içerik analizi bulgularını kullanmıştır. Dolayısıyla çalışmalar genellikle medya gündemi üzerinedir. Daha çok tercih edilen içerik analizi yönteminin yanı sıra, Türkiye’de medya gündemi üzerine yapılan bazı araştırmaların söylem analizi ve genel gözlem yöntemlerini de kullandıkları görülmektedir (Yüksel, 2010: 332).

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı’nın Ulusal Tez Merkezi tarandığında, gündem belirleme alanında yapılmış 21 yüksek lisans, 8 doktora tezi bulunmaktadır. Bu tezler detaylı olarak aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 3: Türkiye’de Gündem Belirleme Alanında Hazırlanmış Yüksek Lisans Tezleri

Yazar / Yıl	Tez Adı
Fulya Eskicioğlu(2017)	Popüler kültür öğelerinin sosyal medyada yansıması: Gündem belirleme kuramı çerçevesinde içerik analizi.
Aslı Artan Keskin (2017)	Gündem belirleme kuramı çerçevesinde ulusal ve yerel televizyon kanallarında haber seçimleri.
Abdülkadir Yalçıntaş(2017)	Yazılı basının gündem belirleme işlevi bağlamında 2014 Cumhurbaşkanlığı seçim kampanyası süreci.
Burçin Özpınar (2016)	Geleneksel medyanın gündem belirlemede sosyal medyanın etkisi: Soma örneği.
Ensar Korkmaz (2015)	Kamusal alan olarak sosyal medyanın gündem belirleme gücü: 10 Ağustos 2014 Cumhurbaşkanlığı seçimleri üzerine bir araştırma.
Baba Alhassan Yakubu (2015)	İkinci aşama gündem belirleme çalışması: 2012 Gana genel seçimlerdeki siyasal kampanyaların gazete haberlerinde çerçevelenmesi.
Çetin Kılıç (2015)	Gündem belirleme kuramı çerçevesinde siyasal karar verme sürecine sosyal medya etkisinin incelenmesi.
Arif Bel (2014)	Gündem kurma kuramı çerçevesinde sosyal medyanın gündem belirlemedeki rolü.
Onur Günaydın (2014)	Taksim Gezi Parkı olaylarının medyanın gündem belirleme kuramına göre değerlendirilmesi.
Çilem Erzi (2012)	Gündem belirleme ve günlük yazılı basının siyasal söylemi: Türkiye’de 2007 genel seçimleri.
Hüseyin Aycan Alp Erözalp (2012)	Gündem belirleme kuramı açısından Türk basınında Wikileaks etkisi.
Koray Kopan (2010)	Basının gündem belirleme işlevi üzerine ampirik bir çalışma; yazılı basının 2009 yerel seçimlerine bakışının değerlendirilmesi.
Ayten Onayemi (2010)	Medyanın gündem belirleme gücü ve Mart 2009 Yerel Seçimleri: Trabzon merkez örnekleme.
Sema Özkavcı (2009)	Gündem belirleme kuramı çerçevesinde Türkiye’de 29 Mart 2009 yerel seçim öncesi iç politika haber analizi
Olca Uçak (2007)	Gündem haber ilişkisi bağlamında Türkiye’de basının gündem belirlemedeki rolü.
Yener Önder (2007)	AB sürecinde Kıbrıs sorunu ve medyanın gündem belirlemedeki etkinliği.
Esra Abrak (2006)	Gündem belirleme modeli ışığında Türkiye’nin Avrupa Birliğine giriş sürecinin haber analizi.
Songül Karahan (2002)	Hürriyet, Cumhuriyet ve Zaman gazeteleri örnekleminde Türkiye’de gündem belirleme gücüne sahip gazetelerin ideolojik konumlanışına dair bir değerlendirme.
Sedat Şimşek (2002)	İnternet sitelerindeki haberlerin gündem belirlemedeki etkileri üzerine uygulamalı bir çalışma.
Şebnem Melek Tosun (2001)	Gündem belirleme ve örnek olay: Adalet Bakanlığı’nın halkla ilişkiler çalışmaları.
Aykut Çelebi (1990)	Söylem çözümlemesi: Gazetelerin “haber” oluşturma ve “gündem” belirleme işlevlerine eleştirel bir yaklaşım.

Tablo 4: Türkiye’de Gündem Belirleme Alanında Hazırlanmış Doktora Tezleri

Yazar / Yıl	Tez Adı
Aygün Özsalih (2017)	Sosyal medyada medyalar arası gündem belirleme: ABD ve Türkiye’de twitter örneği.
Gizem Melek (2015)	Medya arası gündem belirleme kuramı çerçevesinde Hürriyet ve Twitter üzerine bir çalışma.
Emre Ş. Aslan (2014)	Marka 2.0 stratejileri bağlamında global markaların sosyal medyada gündem belirlemesi: Markaların 2.0 gündemi.
İlker Erdoğan (2009)	Türkiye’de gündem belirlemede baskı gruplarının rolü: Avrupa Birliği müzakere süreci örneğinde siyaset-medya-kamuoyu ilişkisi.
Banu Terkan (2005)	Türkiye’de basın ve siyaset ilişkisi: Basın gündemi ve siyasal gündemin karşılaştırılmasına yönelik bir gündem belirleme çalışması.
Erkan Yüksel (1999)	Türkiye’deki ekonomi basını gündemi ve siyasal gündem ilişkisi (Özelleştirme örneğinde bir gündem belirleme çalışması).
Süleyman İrvan (1997)	Dış politika ve basın: Türk basınındaki dış politika haberlerinin gündem belirleme yaklaşımı açısından çözümlenmesi.
Nejdet Atabek (1997)	Gündem belirleme modeli ve enflasyon, trafik ve sosyal güvenlik konularındaki gerçeklerle medya ve kamu gündemlerinin karşılaştırılması.

Kaynak: YÖK, 2018.

2.6. Gündem Belirleme Çalışmalarında Yeni Alanlar

Gündem belirleme araştırmaları geleneğinde çalışmaların çoğunlukla kamu gündemine ve siyasal gündeme odaklandığı görölmektedir. Lippmann ve Cohen gibi öncüllerden sonra yapılan araştırmalar genel olarak kamu gündemi ve siyasal gündem olarak kategorize edilebilir (Rogers ve Dearing, 1988: 561- 563). Bununla birlikte daha çok politik araştırmalarda kullanılsa da gündem belirleme modeli yeni konulara uygulanmıştır. Örneğin Fortunato (2008) gündem belirleme konseptini Amerikan Ulusal Futbol ligi üzerine yaptığı bir çalışmasına uygulamıştır. McCombs ve Valenzuela (2007: 49) günümüz dünyasında pek çok gündemin bulunduğunun ve araştırmacıların bu gündemler üzerine çalışmalar yaptığının altını çizmektedirler. Böylece gündem belirleme teorisi iş dünyasından eğitime, profesyonel sporlardan ve dini inançlar kadar uzanan çok çeşitli yeni alanlarda test edilen bir teori haline gelmiştir (McCombs, 2005: 553).

Bununla birlikte, internet hem geleneksel hem de yeni araştırma alanları açısından oldukça belirleyici bir rol üstlenmiş gibi görünmektedir. İnternetle birlikte artan seçeneklerin, izleyicilerin kendilerine uygun gündemleri seçtiklerini gösteren

çalışmalar bulunmaktadır. Bu durum, kitle medyasının kamu gündemi üzerindeki etkisinin azalacağı anlamı taşımaktadır (McCombs ve Valenzuela, 2007: 49)

Bilindiği üzere, gündem belirleme kuramı geleneksel medyanın tekel mülkiyet yapısına ve bu yapının haber üretim ve dağıtım rutinlerine dayanır. Fakat internetle birlikte, özellikle de Web 2.0 tabanlı teknolojiler sayesinde, haberlerin üretimi ve yayılmasını ilgilendiren süreçlerinin tamamı değişmiştir (Meraz, 2011:107-108).

Kitle iletişimindeki değişim web 1.0 tabanlı internet teknolojileriyle birlikte başlamışsa da günümüzde “yeni medya” kavramından anlaşılan ve sosyal ağların kullandığı alt yapı web 2.0 tabanlı teknolojilerdir¹⁶.

Akademisyenler internetin yaygınlaşmaya başladığı ilk yıllardan itibaren, gündem belirleme ve internet konusunda çeşitli araştırmalar yapmışlardır. Bu araştırmalardan biri Roberts, Wanta ve Dzwo (2002) tarafından yapılan ve gündem belirlemenin internet mecraları üzerindeki etkisini elektronik bülten tahtası (EBB) üzerinden inceleyen araştırmadır. Çalışmada 1996 sonbaharında ABD başkanlık seçimleri çerçevesinde yürütülen seçim kampanyası boyunca beş ayrı çevrimiçi haber medyasından elde edilen dört gündem maddesi ile EBB’lerde tartışılan konular karşılaştırılmıştır. EBB’lerde tartışılan konuların kamu gündemini temsil ettiği kabul edilmiştir. Yapılan içerik analizi sonucunda vergiler, göçmen sorunu ve sağlık hizmetleri konularının haber medyası ve EBB’lerdeki gündem ortaklığı kanıtlanmıştır. Yalnızca kürtaj konusunda açık bir gündem belirleme etkisine rastlanılmamıştır.

Bloglar web 2.0 tabanlı internetin ilk ve epeyce popüler olmuş uygulamalarındandır. Bloglar üzerine de birçok gündem belirleme çalışması bulunmaktadır. Wallstein (2007) ana akım yaygın medya ile blog gündemleri arasındaki ilişkiyi incelemiş ve sonuç olarak geleneksel medyanın gündem belirleme etkisinin kısıtlı olduğunu bulgulamıştır.

¹⁶ Web 1.0 ve web 2.0 kavramlarının detayları için bakınız: O’reilly, Tim (2007). What is Web 2.0: Design Patterns and Business Models for the Next Generation of Software. *Communications & Strategies*, (1), 17-37.

Sosyal ağların son yıllarda epeyce yaygınlaşmasıyla birlikte gündem belirleme pek çok çeşitli mecra ve kamuyu ilgilendiren konulara ilişkin klasik odaklanmaların çok ötesindeki konulara uyarlanabilir hale gelmiştir. Bu gelişmelerle birlikte, akademisyenler için çeşitli gündemler arasındaki konu transferlerini araştırabilme imkânı doğmuştur. Dolayısıyla gündem belirlemenin klasik çalışma alanı, yani medya ve kamu gündemi arasındaki ilişkiler, artık araştırılan diğer gündem alanlarından yalnızca birisidir (McCombs vd., 2014: 788).

Günümüzde yaygın olarak kullanılan bir sosyal medya mecrası olan Twitter, pek çok katılımcının ortaklaşa gerçekleştirdiği, hızlıca değişen ve gelişen bir iletişim biçimine olanak sağlayan özellikleriyle diğer medya ortamlarından ayrılmaktadır. Twitter'ın bu özelliklerinin kullanıcıları üzerinde daha interaktif bir gündem belirleme etkisine sahip olduğu söylenebilir ¹⁷ (Gökçe vd., 2014: 674).

2.7. Din ve Gündem Belirleme

Gündem belirleme kuramının klasik olarak yoğunlaştığı konuların yanı sıra bazı güncel alanlara da uyarlandığı belirtilmişti. Bu çalışma açısından değerlendirildiğinde söz konusu yeni alanlardan en önemlisi din alanıdır.

McCombs'a göre dinlerin de insanlar üzerinde önemli bir gündem belirleme işlevi bulunmaktadır. McCombs ABD'de seçmelerin dini gündeme olan ilginin giderek arttığını belirtmektedir (McCombs, 2005: 554).

Politik bilimler alanında yapılan pek çok çalışma dini grupların halk gündeminin yönlendirmedeki rolünü tartışmaktadır. Bu oluşumlar, mesajlarını halka iletebilmek için çeşitli kitle iletişim araçlarını kullanmaktadırlar (Maio vd., 2016: 15).

¹⁷ Gökçe ve arkadaşları, burada atıf yapılan makalelerinde "Identifying Policy Opinion Shapers and Trends in Turkey" (I-POST) projesinden elde edilen verilerinden hareketle Türkiye'de sosyal medyanın kanaat önderlerini belirlemeyi amaçlamışlardır. I-POST, Twitter üzerinden gerçek zamanlı olarak gündem konularına ilişkin veri toplayan bir projedir. Söz konusu proje kamusal tartışmaların sosyal medya üzerinden ne şekilde etkilendiği ve biçimlendiğini hedeflemesi açısından önemlidir. Ayrıntılı bilgi için bakınız: Gökçe, Osman Z., Hatipoğlu, Emre, Göktürk, Gökhan, Luetgert, Brooke and Saygin, Yücel (2014). Twitter and Politics: Identifying Turkish Opinion Leaders in New Social Media. *Turkish Studies*, 15(4), 671-688.

Mesajlarını halka iletebilmek için çeşitli medya olanaklarını kullanan dini grupların kendi hedef kitleleri üzerinde, onların ne düşüneceklerine ve birbirleriyle ne hakkında konuşacaklarına ilişkin oldukça önemli bir gündem belirleme etkisi vardır. Buddenbaum, dini alana ilişkin gündem belirleme çalışmalarının yapılması gereğini vurgular. Ona göre bu gereklidir çünkü bir kilisenin vaazlar (sermons), kitle iletişim araçları ve yüz yüze iletişim vasıtasıyla mensuplarına tebliğ ettiği kendi gündemi, kilise mensuplarının kişisel yaşamları üzerinde yüksek derecede önemli etkilere sahip olabilmektedir (McCombs, 2005: 554).

Türkiye açısından düşünüldüğünde kamu üzerinde dini iletişim anlamında en etkili kuruluş Diyanet İşleri Başkanlığı'dır. Kurum, dini konularda referans kuruluştur. Diyanet'in dışında pek çok oluşumun dini iletişim alanında faaliyetleri bulunsa da Diyanet'in imkânlarının daha fazla olduğu söylenebilir. Diyanet İşleri Başkanlığı geleneksel ve yeni medya mecraları üzerinden tüm ülkeye çeşitli yayın faaliyetlerinde bulunmaktadır. Ayrıca çeşitli mecralar üzerinden kamuya dini konularda kanaat önderliği yapmaktadır. Bunların dışında kurum, camilerde vaazlar ve hutbeler vasıtasıyla vatandaşların gündemlerinin oluşmasında etkin olacak bir potansiyele sahiptir.

2.7.1. Diyanet İşleri Başkanlığı

İslam Ansiklopedisi'nin ilgili başlığında Diyanet işleri Başkanlığı "Türkiye'de İslam diniyle ilgili işleri yürütmek, toplumu din konusunda aydınlatmak ve ibadet yerlerini yönetmekle görevli kamu kuruluşu" olarak tanımlanmıştır. Din ve devlet ilişkileri açısından değerlendirildiğinde, Cumhuriyet öncesi dönemde din işleri, başında Şeyhülislamın bulunduğu Meşihat Makamı idaresindeydi. Ancak, Diyanet'in görev ve yetkileriyle kıyaslandığında Meşihat Makamının yetki ve görevlerinin daha kapsamlı olduğu görülmektedir. Günümüzde Diyanet, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Adalet ve Milli Eğitim Bakanlıkları ve Yüksek Öğretim Kurumu gibi kurumların yürüttüğü tüm görevler Meşihat Makamı tarafından yürütülmekteydi. Bunun yanı sıra, bu makam devlet yönetimiyle ilgili temel ilke ve kanunların konulmasında da etki sahibiydi (Yücel, 1994: 455).

Şeyhülislamın öncelikli görevleri dini ve siyasi konularda fetva vermek ve İlmiye Teşkilatını yönetmektir. İlmiye Teşkilatı yargılama ve yönetim, dini ve hukuki danışmanlık, eğitim ve öğretim görevlerini yürütmekteydi. İlmiye Teşkilatının hiyerarşik yapılanması şu şekilde sıralanmaktaydı: Şeyhülislam; Kadıaskerler (Rumeli Kadıaskeri ve Anadolu Kadıaskeri); İstanbul Kadısı; Vilayet Kadıları, Müftüleri ve Müderrisleri; Sancak Kadıları; Naipiler; Cami ve mescitlerdeki din görevlileri (Çakır ve Bozan, 2005: 46).

Cumhuriyet döneminden önce, XIX. yüzyılın başından itibaren, özellikle Tanzimat döneminden itibaren Şeyhülislamlığın görev ve yetki alanları kısıtlanarak ilmiye sınıfının yönetiminde bulunan yargı, eğitim, öğretim ve vakıflara ilişkin görevlerin büyük bir kısmı Adliye, Maarif ve Evkaf Nezaretlerine bırakılmıştır. Bu gelişmeler neticesinde Şeyhülislamlığın yetki alanları arasında yalnızca fetva işleri, medrese öğretimi ve Şer'îye Mahkemeleri kalmıştır. İttihat ve Terakki döneminde çıkarılan bir kanunla da (12 Mart 1917) tüm Şer-i Mahkemeler ve ona bağlı kuruluşlar Adliye Nezaretine bağlanmıştır. Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde bu alana ilişkin başka bir yapısal değişiklik olmamış, Meşihat Makamının sorumluluğundaki tüm görev ve yetkiler makamın bağlı bulunduğu Şer'îye ve Evkaf Vekâleti tarafından yürütülmüştür (Yücel, 1994: 455).

Şeyhülislamın yetkilerini kısıtlayan bu kanunların çıkarılmasını sağlayan Ziya Gökalp'in bir muhtırası olmuştur. Şeyhülislamın hükümet bünyesinde kabine üyesi olarak yer alması, Şeriat Mahkemelerini elinde tutuyor olması, bazı alanlarda yasama gücünü elde etmiş olması ve medrese reformuyla birlikte Meşihat Makamının eğitim alanındaki yetkilerinin genişlemiş olması ulusçu çevrelerde rahatsızlık yaratmıştır. Tüm bunlar, çağdaşlaşmanın önünde bir engel olarak görülmüştür. İttihat ve Terakki Partisi üyeleri üzerinde etkin bir isim olan Gökalp, tüm bu sorunlar üzerine söz konusu muhtırayı hazırlamıştır. Gökalp, bu muhtırada esas olarak din ve din adamlarına ilişkin sorunları "Diyânet" olarak isimlendirdiği alan içerisinde değerlendirmek yoluyla çözmeyi konu edinmiştir. Bu muhtıraya uyulmak suretiyle 1916'dan başlayarak gerçekleştirilen reformlarla şeyhülislamın yetki alanları kısıtlanmıştır (Berkes, 2003: 458).

Yetki alanlarının kısıtlanmasının yanı sıra Şeyhülislamın bürokrasideki konumlarında da zamanla bir takım değişiklikler olmuştur. Daha önceki dönemlerde daimi Divan (Bakanlar Kurulu) üyesi olarak görev yapan Şeyhülislam, kabine sistemine geçilmesiyle beraber Şer'îye ve Evkaf Nazırı sıfatıyla kabine üyesi olmuş ancak ve görev süresi bağlı olduğu hükümetin görev süresiyle kısıtlanmıştır (Diyanet İşleri Başkanlığı: 2013).

Berkes (2003:459) yukarıda aktarılan dönemde yaşanan gelişmelere ilişkin şunları dile getirmiştir: “Cumhuriyet dönemine miras kalan önemli nokta, Meşihatın ve bu kurumların görevinin din sorunlarında sansürcülük yapmak, resmi akide kurmak ya da akidelere karışmak değil, İslam dinini ve uygarlığını modern bilimlerin ışığında incelemek işi olacağı görüşüdür. Cumhuriyet döneminde gerçekleşen Diyanet İşleri Başkanlığının yolu o zaman açılmıştır.”

3 Mayıs 1920’de Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin açılmasını müteakip kurulan hükümetin ilk İcra Vekilleri Heyetinde de Şer’îye ve Evkaf Vekâleti ismiyle bir bakanlık bulunmaktaydı (Çakır ve Bozan, 2005: 48). Cumhuriyetin ilan edilmesinden hemen önceki bu dönemde Osmanlı Devleti döneminde Şeyhülislamlık ve Evkaf Nezaretinin görevlerini yerine getirmesi amacıyla oluşturulan Birinci Meclisin Şer’îye ve Evkaf Vekâleti 1924’e kadar görevini sürdürmüştür. 1924 yılına gelindiğinde bir dizi yasal düzenlemeyle söz konusu alanlar yeniden yapılandırılmışlardır (Diyanet İşleri Başkanlığı: 2013).

Yeniden yapılandırmalar çerçevesinde 3 Mart 1924’te üç önemli kanun yürürlüğe girmiştir; Hilafetin İlgasına ilişkin kanun, Tevhid-i Tedrisat Kanunu ve Şer’îye ve Evkaf Vekâletinin vekâlet olmaktan çıkarılıp din işlerinin yönetiminin yeni bir kuruma devredilmesine ilişkin kanun. Bu kanunla birlikte din işleri yönetimi bir başkanlık (riyaset) olarak düzenleniyor ve Başbakanlığa bağlanıyordu. Diyanet İşleri Başkanlığının kuruluşu bu şekilde gerçekleşmiştir. Şer’îye ve Evkaf Vekâletini Diyanet İşleri Başkanlığına dönüştüren kanun, Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Vekâletini de Genelkurmay Başkanlığına (Erkan-ı Harbiye-i Umumiye Riyaseti) dönüştürmüştür. Söz konusu iki kurumun dönüştürülmesine gerekçe olarak din ve ordunun siyasetten arındırılması olarak gösterilmiştir (Kara, 2014: 55-57).

Din işlerinin yönetiminin yeni bir kuruma devredilmesine ilişkin bu kanun, Siirt Mebusu Hoca Halil Efendi ve 50 arkadaşı tarafından verilen önergeyle mecliste görüşülüp kabul edilmiştir (Çakır ve Bozan, 2005: 46).

Kanuna ilişkin gerekçede şu ifadeler yer almaktaydı:

“Din ve ordunun siyaset cereyanlarıyla alakadar olması birçok mehâzîri dâ’îdir (mahzurları davet eder). Bu hakikat bütün medeni milletler ve hükümetler tarafından bir düstûr-i esasi olarak kabul edilmiştir. Bu nokta-i nazardan yeni bir hayat varlığı temin etmek vazifesini deruhte eden Türkiye Cumhuriyeti teşkâlat-ı siyasiyesinde zaten muhdes olan (sonradan ihdas edilen) Şer’iye ve Evkaf Vekâleti ile Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Vekâletinin ilgasına nazaran da bütün evkafın (vakıfların) millete intikal etmesi ve ona göre de idare edilmesi tabîî bir neticedir.” (Kara, 2014: 57).

29.04.1950 tarihinde yürürlüğe giren 5634 sayılı Kanunla Diyanet İşleri Reisliğinin adı “Diyanet İşleri Başkanlığı” olarak değiştirilmiştir. Kuruluşundan itibaren teşkilat yapılanmasında zaman zaman değişiklikler olan kurumun mevcut teşkilat yapısı 01.07.2010 tarihli ve 6002 sayılı Kanun ile belirlenmiştir. Bu kanunla birlikte kurum hiyerarşik sıralamada genel müdürlük seviyesinden müsteşarlık seviyesine yükseltilmiştir (Diyanet İşleri Başkanlığı: 2013).

Son olarak daha önce Başbakan’a bağlı olan Diyanet İşleri Başkanlığı, “Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkındaki 1 No’lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi” (2018:18) 5. Kısım 37. Madde ile Cumhurbaşkanlığına bağlanmıştır.

Diyanet İşleri Başkanlığı ve siyaset ilişkisi bağlamındaki tartışmaların önemli bir kısmı, dini alana ilişkin bir kurumun devlet bünyesinde bulunmasıyla ilgilidir.¹⁸

Diyanet İşleri Başkanlığı Türkiye’de ve Avrupa’da, sistem içerisindeki başka hiçbir idari teşkilatın sahip olamayacağı genişlikte bir ağa sahiptir. Bu durum, siyasi

¹⁸ Bu konuda ayrıntılı iki çalışma için bakınız: Kara, İsmail (2014). *Cumhuriyet Türkiye’sinde Bir Mesele Olarak İslam*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

Gözyayın, İştâr (2009). *Diyanet: Türkiye Cumhuriyeti’nde Dinin Tanzimi*. İstanbul: İletişim Yayınları.

yelpazedeki pozisyonları ne olursa olsun bütün Türk hükümetleri için büyük bir fırsat teşkil etmektedir (Gözaydın ve Öztürk, 2014: 15).

Diyanet İşleri eski Başkanı Yazıcıoğlu Diyanet ve siyaset ilişkisiyle ilgili şunları aktarmaktadır: “Diyanet ve siyaset fonetik olarak birbiriyle uyumlu gibi görünse de, ilişkileri hep sorunlu olagelmıştır. Devlet, dolayısıyla da siyaset Diyanet’i hep kontrolü altında tutmak istemiştir.” (2013: 241).

Kara ise cumhuriyet tarihi boyunca süregelen ve kurumun statüsü, meşruiyeti, yetkileri, sorumlulukları, faaliyetlerine ilişkin bu tartışmaların laiklik ilkesiyle irtibatlı olduğunu belirtmektedir. Kara’ya göre Avrupa Birliği süreci sebebiyle de tartışmaların gündemde kalmaya devam edeceği açıktır (2014: 57). Yazıcıoğlu da laiklik tartışmalarına değinerek kavramın Türkiye’de muğlak olduğunu belirtmektedir. Yazıcıoğlu, kavramın uzun yıllar “devletin din işlerine, dinin de devlet işlerine karışmaması” biçiminde tarif edildiğini fakat mevcut durumun tam ters istikamette olduğunu vurgular. Din, devlet işlerine karışmasa da devletin bünyesinde bulunan bir kamu kurumunun devletten etkilenmemesinin mümkün olmadığı söylemektedir (2013:192).

Gözaydın ise sorunun daha kapsamlı olduğunu dile getirir. Ona göre Türkiye Cumhuriyeti’ni kuran ve izleyen dönemde etkin olan kadrolar, devleti bir “modernite projesi” olarak görmüşler ve bu amaca yönelik olarak hiçbir aracı kullanmaktan çekinmemişlerdir. Bu çerçevede, laiklik ilkesi de yalnızca din ve devlet ilişkileri bağlamında değil, devletin tüm yapısını belirleyecek biçimde kendine has koşullarla ortaya çıkan bir ilkedir (2009: 15- 16).

Mardin ise 1924’te çıkan kanunları farklı bir açıdan ele alır. Mardin; 1924’te aynı gün geçen kanunlarla, Halifeliğin ve Şer’iye ve Evkaf Vekâletinin kaldırılıp Tevhid-i Tedrisat Kanunu’nun yürürlüğe girmiş olması ve yine aynı yıl Nisan ayında Şer’i Mahkemelerin kaldırılmasıyla “Ulema” sınıfının ve “İlmiye” düzeninin ortadan kaldırılmış olduğunu vurgular. Böylece, ilmiye sınıfının ortadan kaldırılmasıyla, laikliğin önü açılmış, ayrıca anayasada devletin dininin İslam olduğunu belirten hükmün 1928 yılında kaldırılmasını kolaylaştırmıştır. Mardin, Cumhuriyet Halk Fırkası’nın ilmiye sınıfını ve tarikatları kaldırıp, tarikatları yer altına iterek

Türkiye’de dini gücün iki önemli dayanağını yıktığını belirtir. Bu aşamada devlet geri kalan tüm din görevlilerini kendine bağlamış ve Başbakanlığa bağlı olan Diyanet vasıtasıyla da dini alanı denetlemede etkin rol oynamıştır (1991: 122-123).

Tunaya da (2003:214) Türk Devriminin kesinlikle yeni bir ilmiye sınıfının kurulmasını istemediğini vurgular. Tunaya, Diyanet İşleri Başkanlığıyla ilgili şunları söylemektedir: “İşte bugün için eğer Diyanet İşleri’nden bahsediyorsak bu yeni bir ilmiye sınıfının ortaya çıkışı olamaz. Doğrudan doğruya Devlet Demiryolları gibi bir umum müdürlüğün kurulmasından başka bir şey değildir. Diyanet İşleri Reisi de bir dini lider değil, doğrudan doğruya devletin bir memurudur.”

Cumhuriyet dönemi ilk karar alıcı kadrolarının din işlerinin idare hukuku bakımından devlet tüzel kişiliğinin en üst makamı ve yürütmenin de bir birimi olan “bakanlık” makamıyla temsil edilmemesini uygun bulmaları mevcut siyasi bakış açıları açısından tutarlı görünmektedir. Bu kadrolar, din işlerini teknik idare içerisinde bir örgütün yönetimine bırakmışlardır. Böylece din işleri, dinin toplum hayatındaki konumu göz önünde bulundurulurken, kontrol altına alınmış; seküler bir yapı içerisinde yer verilmek suretiyle de işlevinin dünyevi nitelikte olması sağlanmıştır (Gözaydın, 2009: 61).

Burada önemle belirtmek gerekir ki; dini kurumsal ve idari bir yapı çerçevesinde kontrol altına alma ve belirli amaçlar çerçevesinde işlev gördürme konusu sadece belirli dönemlerin ve belirli siyasi bakış açılarının eğilimi değildir. Çınar (2005:176) toplumu kontrol etmek, şekillendirmek adına işlev gören mevcut yapının yalnızca Kemalist devlet anlayışıyla sınırlı olmadığını, İslamcılığın da söz konusu yapıya muhalefet etmediğini vurgulamaktadır. Ona göre, her iki anlayış için de dini ihtiyaçları karşılamak devletin görevidir.

Öte yandan Kara, kurulduğu günden itibaren resmi olarak tanımlanan görev, yetki ve amaçları dışında kullanılmak istenen kurumun bazı durumlarda asli görevini yerine getirmesinin bile kısıtlandığı belirtmektedir. Bu çerçevede din işleriyle ilgilenmesi için kurulan Diyanet’in, doğrudan dini alana giren bir takım konularda görüşüne bile başvurulmamıştır. Dolayısıyla, kurumun “din konusunda toplumu

aydınlatma” görev ve yetkisi hutbeleri düzenlemek, dini sorulara cevap vermek ve yayın yapmakla sınırlı kalmıştır (2005: 190).

Savcı’ya göre ise 1965 kanununa kadar olan süreçte, Diyanet yetki alanı küçük ve dar bir teşkilat olarak kalmıştır. Bu evrede toplumsal hayat beşeri kurallara, yalnızca inanç ve ibadet işleri dine bırakılmıştır. Çok partili döneme ilk geçişten itibaren siyasal rekabetin artmasıyla siyasi taraflar dini alanda bir takım tavizler vermişlerdir. Ancak kurumun görev alanı genişletilmemiştir. 1965 kanunu da kurumun görev ve yetkilerine ilişkin Anayasa emrine şeklen uymakla birlikte kurumu toplum hayatına etki edecek aygıt ve yetkilerle donatmıştır (1967:102).

Gözyayın 663 sayılı kanuna ilave edilen “ahlak” sözcüğünün toplumun siyasi karar alıcılar tarafından dönüştürülmesi çabalarına ilişkin bir simge olarak değerlendirilebileceğini belirtir. Gözyayın bu gelişmelerin, cumhuriyetin kurucu kadrolarının modernite projesi çerçevesinde uyguladığı dönüştürme çabalarına benzer biçimde, siyasetin bu kez de toplumu “milliyetçi-mukaddesatçı Türk- İslam sentezi” çerçevesinde dönüştürmeyi amaçlaması şeklinde okunabileceğini söylemektedir. Gözyayın, 1982 Anayasası’nın Diyanet’e ilişkin bazı maddelerini ve yakın tarihe kadar olan süreçte bazı hutbeleri örnek göstermek suretiyle, dönüştürmenin devam ettiğini vurgular (2009:164-166).

Diyanet İşleri Başkanlığı’nın güncel siyasetle ilişkisine ve bu ilişkinin toplum tarafından nasıl algılandığına ilişkin fikir sahibi olmak açısından, Helsinki Yurttaşlar Derneği için KONDA Araştırma ve Danışmanlık tarafından yapılan araştırmaya değinmek faydalı olacaktır. Bu araştırma, 2014 yılında, 32 ilin merkez dâhil olmak üzere 112 ilçesine bağlı 150 mahalle ve köylerini içeren örneklem içerisinde 2627 kişiyle yüz yüze görüşme tekniğiyle gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmada “Diyanet ve Güncel Siyaset” başlığı altında “Diyanet İşleri Başkanı gündemdeki siyasi meselelere dair yorumlar yapabilir” şeklindeki yargıya verilen cevaplar şöyledir: Kesinlikle yanlış (18.7), yanlış (29.5), ne doğru ne yanlış (18.4), doğru (29.0), kesinlikle doğru (4.4) Aynı araştırmada “Diyanet İşleri Başkanlığı’nın doğrudan Başbakanla bağlanması doğru olmuştur” şeklindeki yargıyı “doğru” şeklinde

cevaplayanlar yüzde 32, “yanlış” şeklinde cevaplayanlar ise yüzde 27.4’tür (HYD, 2014).

1924 yılında Diyanet’in kuruluşuna ilişkin kanunun birinci maddesine göre Müslümanlık kuralları eylemler ile inançlar ve ibadetler olarak ikiye ayrılmıştır. Eylemler (muamelât) alanı tamamen Büyük Millet Meclisinin yasama yetkisine bırakılmış, ibadet ile ilgili işlemler ise Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesine verilmiştir. Berkes’in dinin devlet, hukuk ve eğitimle olan ilişkileri bakımından en önemli kanun olarak nitelediği kanunun bir başka önemli tarafı da Diyanet’in yetkilerinin niteliğine ilişkindir. Buna göre Diyanet, Hristiyanlık’ta olduğu gibi, dini topluluğun en üst ruhani kurumu değildir; makam, kurum başkanına hiçbir ruhani yetki ve nitelik vermez. Kurum, İslam’ı yorumlama yetkisi olmayan ve kamu hizmeti gören bir dairedir (2003: 534-535).

22.06.1965 tarihinde kabul edilen 663 numaralı “Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun” (1965: 4121) madde 1 kurumun görevini şöyle açıklamaktadır:

“Madde 1- İslam Dininin inançları, ibadet ve ahlak esasları ile ilgili işleri yürütmek, din konusunda toplumu aydınlatmak ve ibadet yerlerini yönetmek üzere; Başbakanlığa bağlı Diyanet İşleri Başkanlığı kurulmuştur.”

2003-2010 yılları arasında Diyanet İşleri Başkanlığı görevini yürütmüş olan Bardakoğlu (2005:2) kurumun görev yükümlülüğünü “ inanç, ibadet ve ahlak esasları konusundaki din işlerini yürütmek, toplumu din konusunda aydınlatmak ve ibadethanelerini yönetmek” olarak tanımlamaktadır.

Diyanet İşleri Başkanlığı’nın yürüttüğü faaliyetler ışığında, görev ve hizmetler genel olarak beş başlıkta toplanabilir:

1. İbadet ile ilgili hizmetler: İbadet ile ilgili hizmetler ibadet yerlerinin yönetilmesi ve Hac ve Umre organizasyonlarını kapsamaktadır. İbadet yerlerinin yönetimine ilişkin yetki, konuyla ilgili ilk yasal düzenleme olan 663 sayılı kanunla belirtilmiştir. Dolayısıyla, kuruluşundan bu yana kurumun ana görev alanını ibadet yerlerinin yönetimi teşkil etmektedir. 1998 yılında yürürlüğe giren 4379 sayılı

kanunla da tüm Türkiye’deki cami ve mescitlerin yönetimi Diyanet’e bırakılmıştır. Hac organizasyonları ise 1979’a kadar çeşitli özel teşebbüsler aracılığıyla yapılabiliyordu. 1979 yılında konuya ilişkin Bakanlar Kurulu Kararı ile Hac seyahatleri yalnızca Diyanet İşleri Başkanlığı’na verildi. 1994 yılından itibaren ise organizasyonlar tekrar özel teşebbüse açık hale getirildi. Buna göre vatandaşlar Diyanet’i ya da özel seyahat acentelerini seçebilmektedirler.

2. Dini Konularda toplumu aydınlatma ile ilgili hizmetler: Bu sınıftaki hizmetler dini soruların cevaplandırılması, vaaz ve irşad, dini konferans ve paneller, uluslararası şura ve toplantılar, dini yayınlar gibi görevleri kapsar. Camilerde okunan hutbeler de bu gruptaki hizmetler arasında bulunmaktadır.

3. Din eğitimiyle ilgili hizmetler: Kurum, din eğitimiyle ilgili hizmetleri Kuran kursları vasıtasıyla yürütmektedir.

4. Yurtdışı Hizmetleri: Başkanlık 1984 yılında kurulan “Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı” ile yurtdışında görevlendirdiği görevliler aracılığıyla Müslüman Türklere bir takım hizmetler vermektedir. Bu hizmetler cami hizmetleri, irşad hizmetleri, din eğitimi hizmetleri, sosyal içerikli hizmetler, dini yayın hizmetleri, hac hizmetleri ve cenaze hizmetleri olarak sıralanabilir. Kurumun ilk yurtdışı hizmeti ise ilgili dairenin kurulmasında daha önce, 1970 yılında Almanya ile başlamıştır.

5. Vakıf Hizmetleri: Kurum vakıf hizmetini, 1975 tarihinde kurulan ve amacı Diyanet işleri Başkanlığı’na destek vermek olarak belirlenen Türkiye Diyanet Vakfı aracılığıyla yürütmektedir (Çakır ve Bozan, 2005: 70-101).

Diyanet İşleri Başkanlığının (2012) web sitesinde yer alan “Temel İlke ve Hedefler” başlıklı bölümde şu maddeler yer almaktadır:

“1. Laiklik ilkesi doğrultusunda, bütün siyasi görüş ve düşüncülerin dışında kalarak ve milletçe dayanışma ve bütünleşmeyi amaç edinerek (Anayasa md. 136), İslam Dini’nin inanç, ibadet ve ahlak esasları ile ilgili işleri yürütmek, din konusunda toplumu aydınlatmak ve ibadet yerlerini yönetmek.

2. Toplumunu din konusunda aydınlatırken dinin iki temel kaynağı olan Kur'an ve Sünnete dayalı sağlam bilgiyi esas almak, Müslümanların 14 asırlık dinî tecrübesini göz önünde bulundurmak, modern hayatı ve insanlığın ortak birikimini de göz ardı etmemek.

3. Din konusunda mezhep, anlayış ve uygulama ayrımı yapmadan vatandaşlık esasına göre hizmet sunmak.

4. Sürekli bilgi üretmek, bilgiyi toplumla paylaşmak ve güncel sorunlar hakkında yerinde ve zamanında açıklama yapmak.

5. Engelli, kimsesiz, yaşlı, yoksul, hükümlü ve tutuklu gibi ilgi ve desteğe muhtaç vatandaşlarımızın yanında olmayı din hizmetinin ayrılmaz bir parçası kabul etmek.

6. İslâm'ın itikadî ve amelî ilkelerini özümsemiş, eğitim ve kültür seviyeleri yüksek, kendisiyle ve toplumla barışık, beşerî ilişkilerde topluma öncü, muhatabını anlayan ve dinî sorunlarına pratik çözümler üretebilen, dinî ve ilmî verileri birlikte kullanabilen, söz ve davranışlarıyla örnek bir hayat sergileyebilen din görevlilerine sahip olmak.

7. Yurt dışındaki vatandaşlarımızın asimile olmadan, kendi öz kimliklerine bağlı kalmalarına ve yaşadıkları toplumla uyum içinde olmalarına katkı sağlamak.

8. Yurt dışında Türkiye'nin dinî alandaki tecrübe ve birikiminin tanıtılmasını, İslâm Dini'nin doğru anlaşılmasını sağlama gerek AB ülkelerinde gerekse Türkiye'de var olan din anlayışları ve uygulamalarıyla ilgili tartışmaları yakından izlemek ve bu konuda Batı kamuoyuna sağlıklı bilgiler sunmak.”

2.7.2. Türkiye’de Medya, Din ve Diyanet İşleri Başkanlığı

Medya ve din konusu kapsama oldukça geniş bir konudur. Çamdereli (2015:2) medya ve din konusunun sınırlarının çizilmesinin kolay olmadığını vurgulamaktadır. Medya alanında teknolojik imkânların artması aynı zamanda medyada yer alan içeriklerin sınırlarının da genişlemesi anlamına gelmektedir. Dini inançların ve medyanın çeşitliliği kapsamı genişleten diğer unsurlardır.

Her iki alan için de kapsamı bu denli geniş olan Türkiye’de medya ve din konusu bu çalışma açısından önemli olduğu düşünülen değerlendirmelerle sınırlandırılmıştır.

Türkiye’de gerçekleştirilen ilk dini yayınlar, Diyanet İşleri Başkanlığı ve TRT işbirliğiyle yapılmıştır. 1950 yılında dönemin Diyanet İşleri Başkanı olan A. Hamdi Akseki ve beraberindekilerin, Ramazan ayında TRT Radyo’da Kuran okumaları Türkiye’de yapılan ilk dini yayın olarak kabul edilmektedir. TRT ilk Mevlit yayını ise 1974’te Kıbrıs Barış Harekâtı sebebiyle gerçekleştirmiştir. 1975 yılından itibaren bu tür dini yayınların sıklığı görülmektedir (Görmez, 2005: 35-36).

Gazete ve dergiler açısından düşünüldüğünde, dini yayınlar doğal olarak daha eskilere gitmektedir. II. Meşrutiyet’ten itibaren çıkarılan gazete ve dergiler arasında kendilerini dini olarak tanımlayanlar şunlardır: Âfâk-ı Şarkiyyeden tulû eden Malûmat, El-âlem-ül İslâm, Beyan-ül Hak, Ceride-i Sûfiyye, Ceride-i İlmiye, El-İslam, Hak Yolu, Hamiyyet, Hasbihal, İntibah, İslam Mecmuası, İttihâd-ı İslâm, Köy Hocası, Kürd Teavün ve Terakki Gazetesi, Mahfel, Meşrik-ı İrfan, Misbah, Musavver İslam Salon Mecmuası, Rehber, Sebilürreşad, Sırat-ı Müstakîm, Tearûf-i Müslimîn, Tercüman-ı Hakikat, Tuna, Volkan (Duman, 1986; Aktaran: Çamdereli, 2018:28-29).

Çamdereli, dini anlamda önemli olan belirli zamanlarda bütün medya unsurlarının din endüstrisinin ürünlerini kitlelere yayan unsurlara dönüştüğünü belirtmektedir. Örneğin gazeteler özellikle Ramazan ayı boyunca özel dini içeriklerini artırmakta ve dini içerikli promosyonlar dağıtmaktadırlar (2018:26).

Türkiye’de 1927 yılında Ankara Radyosu ile başlayan radyo yayıncılığı, 1990’lı yıllardaki özel teşebbüslere değin devlet bünyesinde sürmüştür. 1950’de Demokrat Parti döneminde radyoda yapılmaya başlanan dini yayınlar, sonraki dönemlerde artarak sürmüştür. Akyön (2016:126-127) kamu radyosunda dini yayınların giderek artmış olmasının dini cemaatlerde ve muhafazakar kitlede aynı oranda bir memnuniyeti sağlamadığını belirtmektedir. Bu durumun, 1990’larda illegal olarak başlayan özel radyo yayıncılığı alanına dini cemaatlerin ve grupların da dâhil olmasıyla sonuçlandığının altını çizmektedir.

Güler'e göre cumhuriyetin ilk yıllarında Diyanet İşleri Başkanlığı kuruluş amacına uygun olarak, çeşitli vaaz ve irşad faaliyetleri aracılığıyla toplumun dini bilgi ihtiyacını karşılamayı hedeflemiştir. 1950'li yıllardan itibaren Ankara Üniversitesi'nde kurulan ilahiyat fakültesiyle birlikte devlet, cumhuriyet ideolojisine uyumlu din adamları yetiştirmeyi amaçlamıştır. Bununla birlikte Güler, muhafazakar kitlenin devletin din yorumuna güvenmediğini vurgulamaktadır. Güler, bu bağlamda ortaya çıkan gelişmelerle birlikte 70'li yıllarda Fethullah Gülen, Tahir Büyükkörükçü, Timurtaş, C. Kaplan ve Şevki Yılmaz gibi "Kürsü Vaizleri" nin ortaya çıktığını ve kasetlerinin elden ele dolaştığını belirtmektedir. Daha sonraki yıllarda TV kanallarının çoğalmasıyla birlikte ise "Medya Vaizliği" tanımlaması kullanılmaya başlanmıştır. Güler 90'lı yıllardan itibaren çoğalan TV kanallarıyla birlikte "Medya Vaizleri" nin de yorum olarak çeşitlendiğini dile getirmektedir. Örneğin TGRT'de "Tefsir" programı yapan Prof. Dr. Orhan Karmış ile diğer medya organlarında sıkça yer alan Yaşar Nuri Öztürk ve Zekariya Beyaz'ın tarzları tamamen farklıdır. Güler; Yaşar Nuri Öztürk ve Zekariya Beyaz'ı popüler-magazinel vaizler olarak sınıflamakta; 2000'li yıllarda ise Cüppeli Ahmet'in "Medya Vaizliği" nde tek başına bir fenomen olduğunu aktarmaktadır (2015: 216).

Çamdereli "medyatik dinin" gündemini belirleyenlerin, bu alanın ünlüleri olduğu belirtmektedir. Söz konusu ünlülerin her birinin kendi konusunda popüler olduğunu, hepsinin kendine has özellikleri olan markalar olduğunu dile getirmektedir (2018:22).

Türkiye'de dini yayın yapan ilk özel TV kanalı yayın hayatına 22 Nisan 1993'te Huzur TV logosuyla başlayan TGRT olmuştur (Serim, 2007: 348). Medya sektöründe 90'lı yıllardan itibaren artan özel teşebbüsler elbette yalnızca televizyon kanallarıyla sınırlı değildir. 1992 yılında Kent FM ilk radyo yayını yapılarak özel teşebbüse öncülük etmiştir. Ardından Moral FM, Akra FM, Üsküdar FM, Burç FM, Günışığı FM, Mir FM, Marmara FM gibi dini yayın yapan radyolar faaliyet göstermeye başlamışlardır (Azak, 2000: 96).

Sosyolojik açıdan bir değerlendirme yapıldığında medya ile din arasındaki karşılıklı ilişki medyanın dinden bir haber üretim alanı olarak; dinin de medyadan

kolektif kimlik yaratmak, içeriklerini kitlelere iletmek için bir araç olarak faydalanması biçiminde gerçekleşmektedir (Alver, 2015: 53).

Dini içeriklerin kitlelere iletilebilme imkânı çeşitli dini grupların medyayı kullanma stratejilerini de belirlemektedir. Medya teknolojilerini kullanmak suretiyle siyasi, sosyal ve ekonomik fayda sağlamak amacına yönelik tarikat ve cemaatler aynı zamanda devletin kontrolü altında bulunan dini bilgi alanının dışında bir alan yaratmaktadırlar. Öte yandan yazılı kültür geleneği ve iletişim araçlarının etkin kullanımı tarikat ve cemaatlerin etki alanlarını belirlemede önemli rol oynamaktadır (Narmanlıoğlu, 2014:198-199). Örneğin tarikat ve cemaatlerin kitle iletişim teknolojilerindeki gelişmeler neticesinde ortaya çıkan yeni mecraları etkin bir biçimde kullanmaları, bu oluşumların çevreye ve kırsal kesime daha kolay ulaşabilmelerini sağlamaktadır (Yazıcıoğlu, 2015: 221).

Radyo ve televizyon özelinde Türkiye’de gerçekleştirilen ilk dini yayınların, o dönemde özel teşebbüs olmadığı için, iki kamu kurumu işbirliğiyle başladığı belirtilmiştir. TRT ile Diyanet arasındaki bu işbirliği, günümüzde de sürmektedir. 2012 yılından itibaren yayın faaliyetlerine başlayan Diyanet TV ve Diyanet Radyo bu işbirliği sonucunda ortaya çıkan kanallardır (TRT Diyanet, 2019). Bunun yanı sıra, Diyanet İşleri Başkanlığı “Diyanet” isimli aylık bir dergi çıkarmaktadır. Diyanet İşleri Başkanlığı Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü bünyesinde çıkarılan diğer süreli yayınlar şunlardır: Diyanet Haber Bülteni, Diyanet Çocuk Dergisi, Diyanet Aile Dergisi, Diyanet İlmî Dergi, Diyanet Avrasya, Diyanet Avrasya Çocuk, Diyanet Avrupa Dergisi, Diyanet Aylık Dergi (Diyanet İşleri Başkanlığı: 2019).

Öte yandan, Diyanet İşleri eski Başkanı Görmez (2015:9) medya Diyanet ilişkilerini “içler acısı” olarak nitelemiştir. Görmez; medyanın dini ele alış biçiminde epeyce fazla yanlışlıklar bulunduğunu, medyanın dini Cuma saatlerine ve Ramazan programlarına indirgediğini, medyanın yalan haber yapmaması gerektiğini belirtmektedir. Görmez, özetle medyanın dini temalı içerikler hazırlıyor olmasından ziyade yaptığı yayınlardaki ahlaki hassasiyetlerin daha önemli olduğunu vurgulamaktadır.

Medya Türkiye’de toplumun dini bilgilerini edindikleri kaynaklar arasında “Ailem ve yakın çevrem” (%91.8) ve “Camideki din görevlileri” (%43) seçeneklerinin ardından üçüncü sıradadır. Tüm Türkiye çapında gerçekleştirilen bu araştırmaya katılanlar % 26.4’lük bir oranla dini bilgilerini “Televizyon, radyo, gazete ve dergiler” vasıtasıyla edindiğini beyan etmiştir. (Diyanet İşleri Başkanlığı, 2014:51).

Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yapılan “Türkiye’de Dini Hayat Araştırması” verileri medya ve din ilişkisinin önemi hakkında fikir sahibi olabilmek için oldukça önemlidir.

Medya ile Diyanet arasındaki ilişki, Türkiye özelinde medya ve din konusunun önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Türkiye’ye ve ülkenin şartlarına has özellikte bir yapılanma olan Diyanet İşleri Başkanlığı medyanın yanı sıra toplumun çok çeşitli diğer sistemleriyle de karşılıklı bir ilişki içerisindedir. Bu sistemlerden arasında önemli olan bir diğeri siyaset kurumudur. Sonraki başlıkta Diyanet ve siyaset kurumu arasındaki ilişki tartışılmıştır.

2.7.3. Cuma Hutbeleri ve Gündem Belirleme

İslam Ansiklopedisi ilgili başlığında hutbe “Cuma ve bayram namazları başta olmak üzere bazı ibadet ve merasimlerin icrası esnasında topluluğa yapılan konuşma” olarak tanımlanmıştır. Daha geniş anlamda kullanıldığında, bir topluluk önünde gerçekleştirilen etkili konuşma anlamına gelen hutbe kavramı, dini literatürde içerisinde vaaz ve nasihat içeren, başta Cuma ve bayram namazları olmak üzere bazı ibadetlerde bulunan konuşmadır. Eski Arap toplumunda oldukça yaygın olan bu konuşma sanatı sonradan dini bir nitelik kazanarak bazı ibadetlerin tamamlayıcısı olmuştur (Baktır, 1998: 425).

Öte yandan, hutbe bir ibadet olması yönüyle vaazlardan ayrılmaktadır; vaazlar ibadetin ayrılmaz bir parçası olmadığı gibi ibadet de değildirler (Zengin, 2008: 380).

Tarihi açıdan ele alındığında hutbenin siyasi alanla yakın bir ilişki içerisinde olduğunu söylemek mümkündür. Hutbe Türk- İslam geleneğinde sancak ve sikke

gibi bir bağımsızlık ve otorite sembolüdür. Hutbe, iktidarın meşruiyetini gösteren bir unsurdur (Külekcı, 2013: 308).

İslam tarihi açısından değerlendirildiğinde ise Hz. Muhammed'den sonra hutbenin dini niteliğine siyasi fonksiyonların dâhil edildiği görülür. Hz. Ebubekir halife seçildikten sonra izleyeceği siyasi yolun temel prensiplerini açıklayan bir hutbe okumuştur, bu gelenek diğer üç halife döneminde de sürmüştür (Baktır, 1998: 426).

Hutbe, Diyanet'in irşat hizmetleri içerisinde yer alır. 633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanununun 1.maddesi uyarınca "toplumu din konusunda aydınlatma" görevi kapsamında cami ve mescitlerdeki vaaz ve hutbeler, cami dışında ise konferans, seminer, panel, sempozyum vb. dinî programlar ile ilmî toplantılar, radyo televizyon programları ve Mevlid-i Nebi Haftası etkinlikleri vasıtasıyla halkımıza usulüne uygun ve sahih kaynaklardan beslenerek din hizmeti sunmaktan İrşat Hizmetleri Daire Başkanlığı sorumludur. İrşat Hizmetleri Daire Başkanlığının görevlerinden hutbe ile ilgili olan kısımda "Müftülüklerce hazırlanarak Başkanlığa gönderilen hutbe metinlerini incelemek" ve "Gerektiğinde vaaz ve hutbe metinleri hazırlamak." İbareleri yer almaktadır (Diyanet İşleri Başkanlığı, 2018).

Demir, hutbelerin yıllık değil en fazla üç aylık planlamayla hazırlandığını belirtmektedir. Bazı durumlarda da hazırlanan plan dışına çıkılarak, o tarihte ülke gündeminde bulunan bazı konularda hutbe hazırlanmaktadır (2013: 99).

Bu noktada hutbelerin hazırlanmış planın dışına çıkılarak ülke gündemine paralel konuları ele alacak biçimde yeniden hazırlanması vurgusu bu çalışmanın konusu açısından oldukça önemlidir.

Günümüzde Diyanet İşleri Başkanlığı, çağın gereklerine uygun olarak, geleneksel ve yeni medya mecralarını kullanmakta ve izler kitlesine bu medyalar aracılığıyla hitap etmektedir. Tüm bu mecraların yanı sıra Cuma hutbeleri yüz yüze iletişim imkânı sunmaktadır. Hutbelerin kutsal bir ortamda yüz yüze iletişim yoluyla okunması etkinliğini artıran bir neden olarak değerlendirilmelidir. Diyanet İşleri

Başkanlığı her hafta Cuma hutbelerini yaklaşık olarak 20 milyon insanın dinlediğini bildirmektedir (Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2018).

Yazıcıoğlu, Diyanet'in ihtiyaç hallerinde hemen müracaat edilen ve destek istenen bir kurum olduğunu aktarmaktadır. Bu konuyla ilgili olarak: “Bazı konularda, Cuma günleri okunacak hutbeyle destek verilmesi istenir. Öyle ya, milyonlarca insana hitap ediliyor; bu fırsattan istifade etmek gündeme gelir” demektedir (2013: 258).

Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2018) hutbelerle ilgili olarak: “Hitabetin önemli bir çeşidi olan hutbe, Hz. Peygamber döneminden itibaren insanları dini konularda bilgilendirmenin, toplumu ilgilendiren olaylar ve gelişmelerden haberdar etmenin yaygın bir bölümünü teşkil etmiştir.” değerlendirmesinde bulunmaktadır.

Literatür taramasında Diyanet İşleri Başkanlığına ve Cuma hutbelerine yönelik bir gündem belirleme çalışmasına rastlanılmamıştır. Öte yandan sosyal bilimlerin farklı alanlarından bazı araştırmacıların hutbeler üzerine yaptıkları içerik analizleri hutbelerin gündemleri hakkında fikir vermektedirler.

Bu çerçevede önemli bir araştırma Akyeşilmen'in (2011) çalışmasıdır. 2003, 2004 ve 2005 yıllarına ait tüm Cuma hutbelerinin insan hakları çerçevesinde incelendiği bu çalışmada, hutbelerde savaşı teşvik eden ve kutsayan ifadeler 135 defa kullanılırken, savaşı olumsuzlayan ifadeler 9 kez kullanılmıştır. Ayrıca Akyeşilmen, araştırma bulgularına dayanarak, Diyanet'in evrensel haklar ve barış gibi konuları neredeyse hiç işlemediğini, yoğun olarak milli birlik ve beraberlik konularına değindiğini belirtmektedir. Araştırmacı bu anlamda Diyanet İşleri Başkanlığının Althusser'in kuramına uygun olarak “Devletin İdeolojik Aygıtı” (DİA) fonksiyonunu yerine getirdiğini vurgulamaktadır.

Diyanet'in gündemine ilişkin verilerin görülebileceği bir başka araştırma ise Demir'e aittir. Demir'in (2013) 2001-2011 yılları arasında toplamda 597 hutbeyi kadın söylemi bağlamında içerik analizi yöntemiyle incelediği bu çalışmada doğrudan kadınla ilgili hutbe sayısı 13'tür. Aynı çalışmada milli günlerle ilgili hutbe

sayısı 53 iken zararlı alışkanlıklarla ilgili hutbe sayısı 14, çevreyle ilgili hutbe sayısı ise 12'dir.

Bununla birlikte "Türkiye'de Dini Hayat Araştırması" verileri Diyanet'in camilerdeki görevlilerinin insanların dini bilgi edindikleri kaynaklar arasında %43.0'lık bir oranla ikinci sırada olduğunu belirlemiştir. Dini bilgi kaynağı olarak "Camide düzenlenen vaaz ve irşad programları" %10, "Diyanet'e bağlı Kur'an kursları" %22 orana sahiptirler (Diyanet İşleri Başkanlığı, 2014: 51).

Çalışmanın bu başlığı altında aktarılan değerlendirmeler gündem belirleme açısından oldukça önemlidir. Bu değerlendirmeler Diyanet'in ve Cuma hutbelerinin toplumda bir gündem belirleme potansiyeline sahip olduğunu göstermektedirler.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GAZETE VE CUMA HUTBELERİ GÜNDEMLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASINA YÖNELİK İÇERİK ANALİZİ BULGULARI

3.1.Araştırmanın Yöntemi

Çalışmanın araştırma kısmını oluşturan bu bölümünde gazetelerin ve Cuma hutbelerinin gündemleri, gündem belirleme yaklaşımı çerçevesinde incelenmiştir. Çalışma “gündemler arası karşılaştırma” (Yüksel, 2004: 70) olarak nitelenen araştırma geleneğine uygun olarak, belirli bir zaman aralığında seçilen gazetelerin ve Cuma hutbelerinin gündemlerini tespit etmeyi ve bu gündemleri karşılaştırmayı amaçlamaktadır. Çalışmanın nihai amacı ise gazetelerin ve Cuma hutbelerinin gündemi özelinde gündem belirleme alanına katkı sağlamak, kuramsal ve araştırma bölümleriyle sosyal bilimler alanında bilgi birikimi oluşturmaktır.

McCombs ve Shaw’un 1968 ABD Başkanlık seçimlerine yönelik öncü çalışmalarından bugüne değin gündem belirleme sürecini inceleyen birbirinden farklı yüzlerce araştırma yapılmıştır. Bu araştırmalar, gündem belirleme yaklaşımının gazetecilik ve kitle iletişim araştırmaları alanında en ince ayrıntısına kadar araştırılan bir teori haline gelmesini sağlamışlardır (Wanta, 2009: 2). Türkiye’de de gündem belirleme alanında doktora tezleri, yüksek lisans tezleri ve bilimsel makale çalışmaları bulunmaktadır.

Türkiye’de yapılan yüksek lisans ve doktora tez çalışmaları tarandığında, Cuma hutbeleri ve gazetelerin gündemlerinin karşılaştırılmasına yönelik bir gündem belirleme araştırmasına rastlanmamıştır. Çalışmanın ilgili kuramsal bölümlerinde açıklandığı üzere, yenilikçi gündem belirleme çalışmaları, kuramı yeni alanlara uygulamaktadırlar. Türkiye açısından değerlendirildiğinde, yeni alanlarda yapılmış gündem belirleme araştırmalarının oldukça az sayıda olduğu göze çarpmaktadır. Bu bağlamda, çalışma bahsedilen konularda alana katkı sağlaması açısından önem taşımaktadır.

Çalışmanın bu bölümünde temel olarak aşağıdaki araştırma sorularının yanıtlanması hedeflenmiştir: Gazetelerin ve Cuma hutbelerinin gündemlerinde daha

öncelikli olarak yer verdikleri konular nelerdir? Gazetelerin ve Cuma hutbelerinin gündemlerinde yer alan konular arasında bir örtüşme var mıdır?

Çalışma Türkiye’de yayın yapan ve bu çalışma için belirlenmiş günlük gazetelerle sınırlıdır. Seçilen gazetelerin yalnızca manşet haberleri incelenmiş, gazetelerin birinci sayfalarında yer alan diğer haberler kapsam dışında bırakılmıştır. Belirli bir zaman aralığındaki gazetelerin ve Cuma hutbelerinin incelenmesi bir başka sınırlılıktır.

Çalışmanın evreni Türkiye genelinde yayın yapan günlük gazeteler ve Cuma hutbeleridir. Bu çerçevede üç yıllık bir periyodu kapsayacak biçimde (Nisan 2012 - Nisan 2015) Cuma hutbeleri ile Türkiye’nin dönem itibariyle tirajı en yüksek dört gazetesinden örneklem alınmıştır. Bu gazeteler; Hürriyet, Posta, Sabah ve Sözcü gazeteleridir.¹⁹ Cuma hutbelerine ise Diyanet İşleri Başkanlığı’nın web sitesi üzerinden hutbe arşivi bölümünden ulaşılmıştır. Bu hutbeler Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından “Ekte yer alan hutbenin Cuma günü bütün camilerimizde okunması Başkanlığımızca uygun görülmüştür.” ibaresiyle bütün Türkiye’ye dağıtılan hutbelerdir.²⁰

Gazete ve hutbelerden örneklem alma yöntemi oranlı eleman örnekleme türünde gerçekleştirilmiştir. Oranlı eleman örnekleme türünde alt evrendeki elemanların tamamının birbirine eşit seçilme şansı bulunur. Bu türde bir örnekleme için öncelikle araştırma evreni çalışmanın amacı bakımından önemi olan değişkenler uyarınca alt evrenlere bölünür. Ardından her bir alt evrenden seçilen eleman miktarı, alt evrenin çalışma evreninin tamamı içerisindeki payı oranında belirlenerek temsiliyetin bütün alt evrenlere dağılması sağlanır. Belirlenen bu alt evrenler kendi içlerinde benzeşikliği olan unsurlardır. Bu türe “gruplandırılmış örnekleme” ya da “tabakalı örnekleme” de denmektedir (Karasar, 2010:113).

Bu çalışmada araştırma evreninin alt evrenlere bölünmesi zaman değişkenine, yani aylara göre gerçekleştirilmiştir. Örneklemin alınacağı tarih aralığında toplam 37

¹⁹ Dönemin gazete tirajları için bakınız: <https://www.medyatava.com/tiraj>

²⁰ Hutbe arşivi için bakınız:

<https://www2.diyaret.gov.tr/DinHizmetleriGenelMudurlugu/Sayfalar/HutbelerListesi.aspx>

ay bulunmaktadır. Cuma hutbeleri için belirlenen 37 ayın her birinden bir hafta seçilmiştir. Hafta belirlemelerine 2012 yılı Nisan ayının ilk Cuma hutbesinin okunduğu haftadan başlanmış, örnekleme dâhil olan diğer tüm haftalar sonraki aylarda birer hafta atlayarak belirlenmiştir. Böylece örnekleme seçimi 2012 yılının Nisan ayının ilk cuması, Mayıs ayının ikinci cuması, Haziran ayının üçüncü cuması şeklinde devam etmiştir.

Çalışmada basın gündemi için ise yukarıda bahsedilen yöntemle seçilmiş olan haftaların gazete nüshaları altı günlük olarak belirlenmiştir. Örneğin; daha önce açıklanan seçme yöntemleri neticesinde, 2013 yılının Eylül ayını temsil eden hutbe 27.09.2013 tarihli hutbe çıkmaktadır. 2013 yılı Eylül ayı basın gündemi için ise hutbe tarihinden önceki altı günden (Eylül 21, 22, 23, 24, 25 ve 26) veri toplanmıştır.

Araştırma için belirlenen üç yıllık dönemde önemli pek çok gelişme yaşanmıştır. 2011 yılında Suriye’de başlayan iç savaş, takip eden senelerde sürmüş, Türkiye iç savaşın başladığı tarihten itibaren Suriyeli mültecileri kabul etmiştir. Nisan 2012’de; Suriye Halkının Dostları Grubu İkinci Konferansı İstanbul’da gerçekleştirilmiş, 12 Eylül Darbesi ile ilgili davada ilk duruşma Ankara’da yapılmıştır. Mart ayının sonunda mecliste kabul edilip yasalaşan eğitimde 4+4+4 sistemine ilişkin tartışmalar sonraki aylarda da gündemi meşgul etmeye devam etmiştir. 5 Nisan’da İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesi, “İrtica ile Mücadele Eylem Planı” davasının ikinci “Ergenekon” davasıyla birleştirilmesine karar vermiştir. 2012 yılı Nisan ayı içerisinde 28 Şubat soruşturması kapsamında tutuklamalar ve soruşturmalar devam etmiştir. Mayıs ayında başkanlık sistemi tartışmaları başlamıştır. Öte yandan Milli Eğitim Bakanlığının sosyal etkinlikler yönetmeliği tartışmaları gündemde kalmıştır. 2012 yılında Balyoz, Şike ve Oda TV davalarına ilişkin gelişmeler belirli dönemlerde gündemde olmaya devam eden konular olmuştur.

2013 yılı Ocak ayında terör sorununun çözümü için İmralı ile görüşmelere başlanmıştır. Çözüm süreci olarak adlandırılacak bu girişimler sonraki dönemlerde ülke gündeminde kalmaya devam etmiştir.

Şubat ayında; Ankara'daki ABD Büyükelçiliğine DHKP-C saldırısı, ABD'li turist Sarai Sierra cinayeti, Cilvegözü sınır kapısında bomba saldırısı, Abdullah Öcalan ile BDP'li siyasilerin İmralı görüşme tutanaklarının basına sızması öne çıkan gelişmelerdir. Mart ayında; İsrail, Mavi Marmara saldırısıyla ilgili gelişmeler, PKK'nın kaçırdığı 8 kamu görevlisi konuları göze çarpan olaylar olmuştur. Nisan ayında; 63 kişilik Akil İnsanlar heyetinin bölge ziyaretleri, Çözüm süreci ve PKK'nın çekilme süreci, Fazıl Say'ın bir twitter paylaşımı nedeniyle ceza alması gibi gelişmeler yaşanmıştır. 2013 Mayıs'ında; 1 Mayıs kutlamalarına polis müdahalesi, İstanbul'a yapılacak yeni havalimanının ihalesi, Hatay Reyhanlı'da bomba saldırısı, Gezi Parkı olaylarının başlaması ülke gündemindeki bazı önemli konular olmuştur. Bu dönemde başlayan Gezi Parkı olayları sonraki dönemlerde devam etmiş ve uzun süre ülke gündeminde kalmıştır. Haziran ayında; Gezi olayları esnasında sosyal ağların kullanılması, Gezi olaylarının ülke çapında yayılması, olaylara polisin müdahaleleri, olaylarda yaşamlarını yitirenler, Milli İradeye Saygı mitingleri dikkati çeken gelişmelerdir. Temmuz'da; Mısır'da devlet başkanı Mursi'nin ordu tarafından devrilmesi, özel dersanelerin kapatılması tartışmaları, TSK İç Hizmet Kanunu'nun 35. maddesini değişmesi öne çıkan konulardır. 2013'ün Ağustos ayında Ergenekon Davasının karara bağlanması ve Yurt genelinde "Rabia" gösterileri gibi gelişmeler ön plandadır. Eylül ayında hükümet tarafından "Demokratikleşme Paketi" açıklanmıştır. Ayrıca Gezi olayları ülkenin çeşitli yerlerinde devam etmiştir. 2013 Eylül ayında İŞİD terör örgütü Suriye'de yaptıklarıyla ismini duyurmaya başlamıştır. Ekimde; Demokrasi Paketi, ODTÜ arazisi tartışmaları; Kasımda; Öğrenci evleri tartışmaları ve çözüm sürecine ilişkin gelişmeler göze çarpmaktadır. Aralık ayında; 17-25 Aralık soruşturmaları, "Paralel Yapı" tartışmaları ülke gündemini meşgul eden olaylardır.

2014 yılı Ocak ayında; Gülen terör örgütü ve "Paralel Yapı" tartışmaları sürmüştür. Şubat ayında; bazı siyasilerin, bürokratların ve iş adamlarının konuşmaları olduğu iddia edilen ses kayıtları (tapeler) çeşitli sosyal ağlarda yayınlanmaya başlamıştır. Mart ayında; dersanelerle ilgili kanun tasarısının kabul edilmiştir. Berkin Elvan yaşamını yitirmiş, Berkin Elvan'ın cenazesinde Burak Can Karamanoğlu DHKP-C tarafından öldürülmüştür. Bu ay içerisinde özel yetkili mahkemeler kaldırılması bir başka gelişmedir. Twitter'a erişimin engellenmesi ve 30

Mart yerel seçimleri öne çıkan gündem konularıdır. Mart ayında yaşanan bu gelişmeler Nisan ayında da sürmüştür. Mayıs ayında; Soma'da maden ocağında çıkan yangında 301 madenci yaşamını yitirmiştir. Haziran ayında; yerel seçimler 15 yerde tekrarlandı, IŞİD 32 Türk şoförünü kaçırdı ve Musul Başkonsolosluğu'nda görevli 49 personeli rehin aldı. 12 Eylül Davası'nda Kenan Evren ve Tahsin Şahinkaya'ya müebbet cezası verildi. Temmuz ayında; Cumhurbaşkanlığı seçimleri, Emniyet teşkilatında görevlilerin gözaltına alınması dikkat çeken gündemlerdir. Ağustos ayında yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimleri bütün ay boyunca ülke gündeminde kalmıştır. IŞİD'den kaçan 5 bin Ezidi mültecinin Türkiye'ye girmesi, Gaziantep'te Suriyelilere yönelik olaylar bu ayın diğer önemli gelişmeleri olmuştur. Eylül ayında; 62. Hükümetin göreve başlaması, Kobani'de IŞİD kuşatması, CHP'nin 18. Olağanüstü Kurultayı öne çıkan gündem konularıdır. Ekim ayında; TSK'ya sınır ötesi operasyon yetkisi veren tezkerenin kabul edilmesi, Diyarbakır'da Kobani olayları, Ermenek'te yaşanan maden faciası ön plandaki gelişmelerdir. Ayrıca bu ay içerisinde hizmete açılan Cumhurbaşkanlığı Sarayı tartışmaları takip eden dönemlerde sürmüştür. Kasım ayında; TBMM 17 ve 25 Aralık komisyonun çalışmalarına yayın yasağı getirmiştir. Bu ay içerisinde daha önceki dönemlerde başlayan çeşitli önemli konular gündemde kalmaya devam etmiştir. Milli Eğitim Şûrasında ilkökulda din dersi konulması önerisinin kabul edilmesi, Zaman gazetesi operasyonları, Fethullah Gülen hakkında “terör örgütü kurma ve yönetme” suçlamasıyla yakalama kararı çıkarılması 2014 Aralık'ta yaşanan gelişmelerdir.

2015 yılı Ocak ayında; Sultanahmet Meydanı bomba saldırısı ve Paris'teki Charlie Hebdo saldırısı Türkiye'yi etkileyen gündem olaylarıdır. Başkanlık sistemi tartışmaları, Özgecan Arslan cinayeti, TBMM'de İç Güvenlik Paketi görüşmeleri, Ege Üniversitesi'nde Fırat Yılmaz Çakıroğlu'nun öldürülmesi, “Şah Fırat” operasyonu Şubat ayının gündem konularıdır. Mart ayında; İç Güvenlik Paketi, savcı Mehmet Selim Kiraz DHKP-C tarafından katledilmesi ve Merkez Bankası tartışmaları öne çıkmıştır. Başkanlık sistemi tartışmaları ve 7 Haziran 2015 seçimlerine ilişkin gelişmeler Nisan ayında dikkat çeken konular olmuştur.

Türkiye’de Cuma hutbeleri ve gazetelerin gündemlerinin belirlenip karşılaştırılmasını amaçlayan bu araştırma betimleyici bir çalışmadır. Çalışmanın araştırma yöntemi ise içerik analizidir.

İçerik analizi, araştırmacının kişisel yargılarından bağımsız olarak, metinlerden ya da diğer anlamlı içeriklerden yinelenebilir (replicable) ve geçerli (valid) çıkarımlar yapma olanağı sağlayan bir araştırma tekniğidir. Araştırma tekniklerinden beklenen, güvenilir olmalıdır. Daha da özelde araştırma tekniklerinin bulguladığı sonuçlar yinelenebilir olmalıdır. Yani farklı şartlar altında aynı teknikleri aynı data üzerine uygulayan araştırmacılar aynı sonuçlara ulaşmalıdırlar. Yinelenebilirlik, güvenilirliğin en önemli şartıdır. Bilimsel araştırmalar aynı zamanda geçerli çıktılar vermelidirler (Krippendorff, 2004: 18).

İçerik analizi metnin direkt ve açık olarak görünen içeriğinin ötesinde, üzeri örtülü olan içeriğin ortaya çıkarılmasına yarayan ve çıkarım (inference) esasına dayanan bir tekniktir. Günümüzde gazetecilik alanında yapılan araştırmalar açısından çok önemli bir yeri bulunan içerik analizi 20.yüzyıl başlarında Columbia Gazetecilik Okulunda ortaya çıkmıştır (Bilgin, 2006: 1-3).

İçerik analizi (content analysis) terimi İngilizce’de 1941 yılına değin kullanılmamış olmasına rağmen, metinlerin sistematik analizinin geçmişi 17. yüzyılda kilisenin soruşturma faaliyetlerine kadar uzanır. Matbaa teknolojisindeki ilerleyişin ardından kilise, basılı malzemelerdeki din dışı öğelerle ilgili olarak endişeye kapılmış ve gazete içeriklerini ahlaki yönden değerlendirmeye tabi tutmakla ilgilenmiştir (Krippendorff, 2004:3).

Gökçe, çeşitli tanımlamalardan yola çıkarak içerik analizinin altı özelliği bulunduğunu aktarmaktadır:

1.İçerik analizi iletişimi konu edinmektedir. İçerik analizinin konusu dille inşa edilen sözlü (beyanlar, açıklamalar), yazılı (kitap, dergi, roman, hikâye, arşiv) ve sözsüz (mimari yapılar gibi) metinlerdir.

2. İçerik analizi, metinler yani karikatür ve resimler, edebi ve ilahi eserler, mimari eserler, notalar vb. simgesel malzemelerle çalışmaktadır. Bu da, içerik

analizinin her hangi bir şekilde yazılı ya da görsel mevcut olan ve yazılı hale getirilen iletişim üzerine odaklandığı anlamına gelmektedir. Demek ki içerik analizinin konusu, yazılı hale getirilebilen iletişimidir. Başka bir deyişle içerik analiz metin üzerine odaklanmaktadır. Bu açıklamalar ışığında, içerik analizinin objesini oluşturan metin, bir iletişimsel eylemin sözlü olarak kayıt altına alınmasına işaret eden teknik bir terim anlamında kullanılmaktadır.

3. İçerik analizi sistematikliği ve nesnelliği ön planda tutmaktadır. Başka bir deyişle içerik analizi sezgisel ve mantıksal yoruma karşıdır.

4. İçerik analizinde sistematiklik kendisini kurallarla belirginleştirmektedir. Başka bir deyişle, içerik analizinde metinlerin içerdiği anlamların farklı araştırmacılar, analizciler ve gözlemciler tarafından aynı şekilde okunması ve yorumlanması temel ilkedir. Bu ise, analiz kurallarının çok açık bir biçimde belirlenmesi ve tüm araştırma malzemesine aynı şekilde uygulanmasına bağlıdır.

5. İçerik analizi kuramsal bir düşünceyi temel alır. İçerik analizinin uygulanma süreci, kuramsal düşüncelerin ürünüdür.

6. İçerik analizi, analiz ettiği mevcut metinden hareketle mevcut yani belirgin olmayan iletişimin boyutlarına (kaynak, hedef, sosyal ortam) yönelik çıkarım yapmayı hedeflemektedir. Demek ki içerik analizi anlaşılan, yani anlamı üzerinde soru kalmamış, yorum süreci tamamlanmış metinler üzerine odaklanmakta ve bu metinlerden hareketle bilinmeyene yönelik sonuçlar çıkarmayı amaçlamaktadır. İçerik analizinin diğer yöntemlere kıyasla en büyük avantajı burada yatmaktadır (Gökçe, 2006: 19-20).

İçerik analizinin uygulanması sürecinde ise belirli aşamaların sırayla takip edilmesi gerekir. İlk aşama, araştırma hedeflerinin belirlenmesidir. Bu, araştırmanın sınırlarının çizilmesi anlamına gelir. Böylece ele alınan çözümleme biriminin belirli ve amaca uygun yanları incelenerek zaman ve enerji tasarrufu sağlanır. İkinci aşamada örneklemin oluşturulması işlemi yapılır. Bu aşamada araştırmanın sınırlarının belirlenmesinin ardından ortaya çıkan araştırma alanından, araştırmanın niteliği ve amacı doğrultusunda örneklem seçilir. Ardından kategoriler saptanır.

Süreç; değerlendirme, çıkarsama ve yorumlama işlemleriyle devam eder (Bilgin, 2006: 11).

Araştırmada gazetelerin ve Cuma hutbelerinin gündemlerini tespit edebilmek için genel kategoriler ve alt kategoriler oluşturulmuştur. Haberlerin analizi için oluşturulan genel kategoriler; savaş ve terör, çalışma ve sosyal güvenlik, hukuk ve adalet, şiddet suç ve cinayet, sosyal konular, eğitim, çevre, sağlık, iç politika, dış politika, ekonomi, medya, spor, uluslararası olaylar ve diğer kategorileridir.

Cuma hutbelerinin analizi için oluşturulan genel kategoriler ise; savaş ve terör, çalışma ve sosyal güvenlik, hukuk ve adalet, şiddet suç ve cinayet, sosyal konular, eğitim, çevre, sağlık, birlik ve beraberlik, kültürel konular, dini günler-geceler ve aylar, inanç ve ibadet konuları şeklindedir.

3.2.Basın Gündemi İçerik Çözümlemesi Bulguları

Bu başlık altındaki kısımlarda gazetelerin gündemine ilişkin veriler tablolar aracılığıyla aktarılmış ve yorumlanmıştır.

3.2.1. Gazetelerdeki Toplam Haber Sayısı

Belirlenen zaman aralığında ele alınan gazetelerdeki toplam haber sayısı 888'dir. Seçilen dört gazetenin her birinden 222'şer haber incelenmiştir.

Tablo 5: Gazetelerdeki Haber Sayısı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplamlı Yüzde
Hürriyet	222	25.0	25.0	25.0
Posta	222	25.0	25.0	50.0
Sabah	222	25.0	25.0	75.0
Sözcü	222	25.0	25.0	100.0
Toplam	888	100.0	100.0	

3.2.2.Aylara Göre Gazetelerdeki Haber Sayısı

Çalışmada her bir gazete için altı haber olmak üzere aylık toplam 24 haber seçilmiştir. Dolayısıyla incelenen 37 ay içerisinde her ay için 24 haber incelenmiştir. Araştırmada her gazeteden eşit sayıda haber incelendiği için, gazetelerin aylara göre dağılımını gösteren tablo oluşturulmamıştır.

3.2.3.Genel Kategoriler ve Yoğunlukları

Genel kategoriler ve yoğunlukları tablosu dört gazetenin genel kategorilerine ilişkin detayları göstermektedir. Gazeteler, en çok ele alınan üç konu açısından değerlendirildiğinde; Hürriyet gazetesinde 222 haberin % 7.3'ünün savaş ve terör, % 5.4'ünün iç politika, % 2.9'unun hukuk ve adalet ile şiddet, suç ve terör konularına yer verdiği görülmektedir. Posta gazetesinde haberlerin % 5.3'ü şiddet, suç ve cinayet ile savaş ve terör; % 4.7'si iç politika, %3.4'ü sosyal konular kategorilerine değinmiştir. Sabah gazetesinde haberlerin % 10.9'u iç politika, % 6.9'u savaş ve terör, % 2.7'si ise şiddet, suç ve cinayet konularıyla ilgili haberlerdir. Sözcü gazetesinde ise haberlerin 15.2'sinde iç politika, % 6.1'inde savaş ve terör, % 3.3'ünde hukuk ve adalet konuları işlenmiştir.

Hürriyet gazetesinde spor konuları; Posta gazetesinde çevre, medya ve ekonomi konuları; Sabah'ta sosyal konular, ekonomi, spor ve çevre konuları; Sözcü gazetesinde ise spor ve sağlık konuları haberlerde en az işlenen konular olarak karşımıza çıkmaktadır. Dış politika Posta gazetesinde; medya Sabah'ta; sosyal konular, uluslararası olaylar ve çevre ise Sözcü gazetesinde hiç yer almayan konulardır.

Tablo 6: Gazetelerdeki Genel Kategoriler ve Yoğunlukları

	Gazete				Toplam
	Hürriyet	Posta	Sabah	Sözcü	
Savaş ve Terör	65 28.6% 7.3%	47 20.7% 5.3%	61 26.9% 6.9%	54 23.8% 6.1%	227 25.6%
Çalışma ve Sosyal Güvenlik	16 34.0% 1.8%	13 27.7% 1.5%	11 23.4% 1.2%	7 14.9% 0.8%	47 5.3%
Hukuk ve Adalet	26 32.1% 2.9%	12 14.8% 1.4%	14 17.3% 1.6%	29 35.8% 3.3%	81 9.1%
Şiddet, Suç ve Cinayet	26 21.7% 2.9%	47 39.2% 5.3%	24 20.0% 2.7%	23 19.2% 2.6%	120 13.5%
Sosyal Konular	4 11.4% 0.5%	30 85.7% 3.4%	1 2.9% 0.1%	0 0.0% 0.0%	35 3.9%
Eğitim	7 18.4% 0.8%	13 34.2% 1.5%	2 5.3% 0.2%	16 42.1% 1.8%	38 4.3%
İç Politika	48 14.9% 5.4%	42 13.0% 4.7%	97 30.1% 10.9%	135 41.9% 15.2%	322 36.3%
Dış Politika	3 27.3% 0.3%	0 0.0% 0.0%	4 36.4% 0.5%	4 36.4% 0.5%	11 1.2%
Ekonomi	3 23.1% 0.3%	1 7.7% 0.1%	1 7.7% 0.1%	8 61.5% 0.9%	13 1.5%
Medya	4 22.2% 0.5%	1 5.6% 0.1%	0 0.0% 0.0%	13 72.2% 1.5%	18 2.0%
Spor	2 20.0% 0.2%	4 40.0% 0.5%	1 10.0% 0.1%	3 30.0% 0.3%	10 1.1%
Uluslararası Olaylar	7 46.7% 0.8%	3 20.0% 0.3%	5 33.3% 0.6%	0 0.0% 0.0%	15 1.7%
Sağlık	8 27.6% 0.9%	12 41.4% 1.4%	6 20.7% 0.7%	3 10.3% 0.3%	29 3.3%
Çevre	2 50.0% 0.2%	1 25.0% 0.1%	1 25.0% 0.1%	0 0.0% 0.0%	4 0.5%
Diğer	19 27.5% 2.1%	23 33.3% 2.6%	15 21.7% 1.7%	12 17.4% 1.4%	69 7.8%
Toplam	222 25.0%	222 25.0%	222 25.0%	222 25.0%	888 100.0%

3.2.4.Alt Kategoriler ve Yoğunlukları

3.2.4.1.Savaş ve Terör Kapsamındaki Konular

Hürriyet gazetesinde incelenen 227 haberin 65'i savaş ve terör konularını içermektedir. Alt kategorilerde ilk üç konu içerisinde IŞİD ve El-Kaide terörü (% 9.3) ilk sırada, Suriye iç savaşı ve mülteciler (% 7.0) ikinci sırada, PKK terörü ve şehitler (% 4,4) üçüncü sıradadır.

Posta gazetesinde 47 haber savaş ve terör konularına değinmiştir. Bu haberler içerisinde PKK terörü ve şehitler (% 9.3) ilk sırada, IŞİD ve El-Kaide terörü (% 5.7) ikinci sırada ve Suriye iç savaşı ve mülteciler (% 4.4) üçüncü sıradadır.

Sabah gazetesinde haberlerin 61'i savaş ve terör konularından oluşmuştur. Haberlerde ilk sırada İslam ülkelerindeki savaşlar ve çatışmalar (% 7.5), ikinci sırada IŞİD ve El-Kaide terörü (% 6.6), üçüncü sırada ise PKK terörü ve şehitler (% 6,2) yer almaktadır.

Sözcü gazetesinde ise haberlerin 54'ü savaş ve terör konularından bahsetmektedir. Savaş ve terör konularından PKK terörü ve şehitler (% 15.9) ilk sırada, Suriye iç savaşı ve mülteciler (% 7.5) ikinci sırada, IŞİD ve El-Kaide terörü (% 4.4) üçüncü sıradadır.

Posta gazetesinde ilk sırada yer alan PKK terörü ve şehitler konusu, Sözcü gazetesinde de ilk sırada, Hürriyet ve Sabah'ta ise üçüncü sırada yer almaktadır. Hürriyet gazetesinde en çok değinilen konu olan IŞİD ve El-Kaide terörü, Posta ve Sabah için ikinci sırada, Sözcü için ise üçüncü sırada yer almaktadır. Sabah gazetesinde diğer gazetelerden farklı olarak en çok İslam ülkelerindeki savaşlar konusuna değinilmiştir. Savaş ve terör konusuna ait alt kategorilerin yoğunluklarının gazetelerdeki dağılımları ilk üç kategoride büyük ölçüde benzerlik göstermektedir.

Tablo 7: Savaş ve Terör Konularının Gazetelerdeki Dağılımı

	Gazete				Toplam
	Hürriyet	Posta	Sabah	Sözcü	
Savaş ve Terör Suriye İç Savaşı ve Mülteciler	16	10	12	17	55
	29.1%	18.2%	21.8%	30.9%	
DHKP-C	3	3	5	0	11
	27.3%	27.3%	45.5%	0.0%	
Plk Terörü ve Şehitler	10	21	14	36	81
	12.3%	25.9%	17.3%	44.4%	
İŞİD ve El-Kaide Terörü	21	13	15	10	59
	35.6%	22.0%	25.4%	16.9%	
Diğer Terör Olayları	6	2	3	1	12
	50.0%	16.7%	25.0%	8.3%	
İslam Ülkelerindeki Savaşlar ve Çatışmalar	9	0	17	6	32
	28.1%	0.0%	53.1%	18.8%	
TSK ve Genkur ile İlgili Gelişmeler	4	4	2	1	11
	36.4%	36.4%	18.2%	9.1%	
Toplam	65	47	61	54	227
	28.6%	20.7%	26.9%	23.8%	100.0%

3.2.4.2.Çalışma ve Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Konular

Gazetelerin gündemini tespit etmek için seçilen dört gazetede, çalışma ve sosyal güvenlik kategorisine ait toplam 47 haber bulunmaktadır. Haberlerin 16'sı Hürriyet, 13'ü Posta, 11'i Sabah ve 7'si Sözcü gazetesinde yer almaktadır.

Çalışma ve sosyal güvenlik konuları ele alındığında; Hürriyet gazetesinde maden kazaları (% 27.7) birinci, çalışan hakları ve iş güvenliği (%17.0) ikinci sırada yer almaktadır. Posta gazetesinde maden kazaları (% 23.4) ilk sırada, çalışan hakları ve iş güvenliği (%8.5) ikinci sıradadır. Sabah gazetesinde maden kazaları (% 21.3) birinci, çalışan hakları ve iş güvenliği (%10.6) ikinci sırada yer almaktadır. Sözcü'de maden kazaları (% 12.8) ilk, çalışan hakları ve iş güvenliği (%10.6) ikinci sıradadır.

Bu kategoride maden kazaları dört gazete için de birinci sırada, çalışan hakları ve iş güvenliği konuları ise ikinci sırada yer almıştır. Çalışma ve sosyal güvenlik konularının gazetelerdeki önem sırasının aynı olduğu görülmektedir. İncelenen

dönem içerisinde meydana gelen Soma ve Ermenek maden kazalarının gazetelerin gündemine yansıdığı görülmektedir. Öte yandan, maden kazalarındaki ihmaller çalışan hakları ile ilgili konuların tartışılmasına neden olmuştur.

Tablo 8: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Konularının Gazetelerdeki Dağılımı

	Gazete				Toplam
	Hürriyet	Posta	Sabah	Sözcü	
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Maden Kazaları	13	11	10	6	40
	32.5%	27.5%	25.0%	15.0%	
Çalışan Hakları ve İş Güvenliği	27.7%	23.4%	21.3%	12.8%	85.1%
	8	4	5	5	22
	36.4%	18.2%	22.7%	22.7%	
	17.0%	8.5%	10.6%	10.6%	46.8%
Toplam	16	13	11	7	47
	34.0%	27.7%	23.4%	14.9%	100.0%

3.2.4.3. Hukuk ve Adalet Kapsamındaki Konular

Hukuk ve adalet kapsamındaki konular; hukuk ve yargı sistemi, yasa değişiklikleri, insan hakları, davalar ve alkol ve tütün düzenlemeleri şeklindedir. Bu kategoride yer alan 81 haberden; 26'sı Hürriyet gazetesinde, 12'si Posta gazetesinde, 14'ü Sabah'ta ve 29'u Sözcü'de bulunmaktadır.

İlk üç konu açısından bir değerlendirme yapıldığında; Hürriyet'te davalar konusunun (% 14,8) ilk sırada, yasa değişiklikleri konusunun (% 7.4) ikinci ve insan hakları konusunun (% 6.2) üçüncü sırada olduğu görülmektedir.

Posta'da davalar (% 7.4) ilk; hukuk ve yargı sistemi, insan hakları ve alkol tütün düzenlemeleri konularının eşit dağılımlar (%2.5) ile ikinci ve yasa değişiklikleri konusunun (% 1.2) olarak üçüncü sırada yer aldığı görülmektedir.

Sabah gazetesinde hukuk ve yargı sistemi (% 6.2) birinci; davalar (%4.9) ikinci; insan hakları ile alkol ve tütün düzenlemeleri konularının eşit dağılımlar (% 2.5) ile üçüncü sırada yer aldıklarını görmekteyiz.

Sözcü'de davalar (% 14.8) ilk sırada, insan hakları (%9.9) ikinci sırada ve hukuk ve yargı sistemi konusu (% 7.4) üçüncü sıradadır.

Hukuk ve adalet konusuna ait alt kategorilerin dağılımına bakıldığında davalar konusu Hürriyet, Sözcü ve Posta gazetelerinde ilk sırada, Sabah'ta ise ikinci sıradadır. Hürriyet gazetesinde ikinci sırada yer alan yasa değişiklikleri konusu Posta'da üçüncü sırada yer almakta, Sözcü gazetesinde bu konuya hiç değinilmemektedir.

Çalışmada; 12 Eylül, Ergenekon, Balyoz ve Oda TV davaları davalar kategorisinde değerlendirilmiştir. Çalışmanın kapsadığı dönemde bu davalara ilişkin gelişmelerin hukuk ve adalet kategorisinde sıkça gündem olduğu görülmektedir.

Tablo 9: Hukuk ve Adalet Konularının Gazetelerdeki Dağılımı

		Gazete				Toplam
		Hürriyet	Posta	Sabah	Sözcü	
Hukuk ve Adalet	Hukuk ve Yargı Sistemi	3 18.8%	2 12.5%	5 31.3%	6 37.5%	16
		3.7%	2.5%	6.2%	7.4%	19.8%
	Yasa Değişiklikleri	6 75.0%	1 12.5%	1 12.5%	0 0.0%	8
		7.4%	1.2%	1.2%	0.0%	9.9%
	İnsan Hakları	5 29.4%	2 11.8%	2 11.8%	8 47.1%	17
		6.2%	2.5%	2.5%	9.9%	21.0%
	Davalar	12 35.3%	6 17.6%	4 11.8%	12 35.3%	34
		14.8%	7.4%	4.9%	14.8%	42.0%
	Alkol ve Tütün Düzenlemeleri	2 18.2%	2 18.2%	2 18.2%	5 45.5%	11
		2.5%	2.5%	2.5%	6.2%	13.6%
Toplam		26 32.1%	12 14.8%	14 17.3%	29 35.8%	81 100.0%

3.2.4.4.Şiddet, Suç ve Cinayet Kapsamındaki Konular

Şiddet, suç ve cinayet kapsamındaki konuların gazeteler bazında dağılımına göre Hürriyet gazetesinde 222 haberden 26'sı şiddet, suç ve cinayet haberlerine ayrılmıştır. Hürriyet'te diğer adli vakalar (9 haber) ilk sırada yer alırken, kadına şiddet ve kadın cinayetleri (6 haber) ikinci sırada, polis şiddeti (3 haber) üçüncü sırada yer almıştır.

Posta gazetesinde şiddet, suç ve cinayet konusunda 47 haber yer almıştır. Şiddet, suç ve cinayet konularının genel dağılımına bakıldığında; diğer adli vakalar

(14 haber) ilk sırada, polis şiddeti (12 haber) ikinci sırada, kadına şiddet ve kadın cinayetleri (11 haber) üçüncü sıradadır.

Sabah gazetesinde; kadına şiddet ve kadın cinayetleri üzerinde en fazla durulan konu olmuştur. Gazete 24 şiddet, suç ve cinayet haberinin 6'sında kadına şiddet ve kadın cinayetlerini konu etmiştir. Gazetede ikinci sırada polis şiddeti (5 haber), üçüncü sırada ise diğer adli vakalar (4 haber) yer almıştır.

Sözcü'de şiddet, suç ve cinayet konusunda toplam 23 haber yer almıştır. Sözcü'de polis şiddeti (19 haber) ilk sırada, kadına şiddet ve kadın cinayetleri (4 haber) ikinci sırada, töre cinayetleri ve kan davaları (1 haber) üçüncü sıradadır. Bu gazetede diğer şiddet, suç ve cinayet konularına hiç yer verilmemiştir.

Dört gazetede şiddet, suç ve cinayet konuları değerlendirildiğinde; Hürriyet ve Posta gazetelerinde diğer adli vakalar ön plana çıkarken, Sabah gazetesinde kadına şiddet ve kadın cinayetleri, Sözcü'de ise polis şiddeti konuları ilk sırada yer almıştır.

Posta gazetesi dışındaki diğer üç gazetede şiddet, suç ve cinayet konularının çok yakın yoğunluklarda ele alındığı ancak Posta'da diğerlerine göre neredeyse iki katı yoğunlukta işlendiği göze çarpmaktadır.

Tablo 10: Şiddet Suç ve Cinayet Konularının Gazetelerdeki Dağılımı

		Gazete				Toplam
		Hürriyet	Posta	Sabah	Sözcü	
Şiddet,Suç veCinayet	Kadına Şiddet ve Kadın Cinayetleri	6	11	6	4	27
		22.2%	40.7%	22.2%	14.8%	22.5%
		5.0%	9.2%	5.0%	3.3%	
	Çocuk İstismarı	3	4	3	0	10
		30.0%	40.0%	30.0%	0.0%	
		2.5%	3.3%	2.5%	0.0%	8.3%
	Polis Şiddeti	4	12	5	19	40
		10.0%	30.0%	12.5%	47.5%	
		3.3%	10.0%	4.2%	15.8%	33.3%
	Töre Cinayetleri ve Kan Davaları	1	0	2	1	4
		25.0%	0.0%	50.0%	25.0%	
		0.8%	0.0%	1.7%	0.8%	3.3%
	Fahi Meçhul Cinayetler	0	0	2	0	2
		0.0%	0.0%	100.0%	0.0%	
		0.0%	0.0%	1.7%	0.0%	1.7%
	Aile İçi Şiddet ve Cinayet	2	3	3	0	8
		25.0%	37.5%	37.5%	0.0%	
		1.7%	2.5%	2.5%	0.0%	6.7%
	Mafya ve Çeteler	1	3	1	0	5
		20.0%	60.0%	20.0%	0.0%	
		0.8%	2.5%	0.8%	0.0%	4.2%
	Diğer Adli Vakalar	9	14	4	0	27
		33.3%	51.9%	14.8%	0.0%	
		7.5%	11.7%	3.3%	0.0%	22.5%
Toplam		26	47	24	23	120
		21.7%	39.2%	20.0%	19.2%	100.0%

3.2.4.5.Sosyal Konular

İncelenen gazetelerde sosyal konular kategorisinde dört alt kategori karşımıza çıkmaktadır. Bunlar; trafik kazaları, engellilerle ilgili konular ve doğal afetler ve tedbirler ve uyuşturucu kullanımı konularıdır. Dört gazete içerisinde, 30 haber ile sosyal konuları manşetine en çok taşıyan gazete Posta'dır. Hürriyet gazetesi 4 haberde, Sabah gazetesi ise 1 haberde sosyal konulara değinmiştir.

Hürriyet gazetesinde; sosyal konular başlığında yer alan 3 haber engellilerle ilgili konular, 1 haber ise trafik kazaları ile ilgili olmuştur. Posta gazetesinde % 59.4'le trafik kazaları ilk sırada, % 18.8'le engelliler ile ilgili konular ikinci sırada, % 10 ile uyuşturucu kullanımı üçüncü sırada yer almıştır.

Trafik kazaları Posta gazetesinde ilk sırada, Hürriyet'te ikinci sırada, engelliler ile ilgili konular ise Posta ve Hürriyet'te ikinci sırada yer almıştır. Sabah gazetesinde sosyal konular başlığındaki tek haber doğal afetler ve tedbirler ile ilgili olurken, Posta gazetesinde bu kategori dördüncü sıradadır. Hürriyet gazetesinde doğal afetler ve tedbirler konusuna hiç değinilmemiştir.

Manşetlerde ele alınan sosyal konulara bakıldığında gazeteler arasında önemli farklar görülmektedir. Sabah, Sözcü ve Hürriyet gazetelerinde çok az ya da hiç ele alınmamış olan sosyal konular Posta'da oldukça yoğun olarak işlenmiştir. Posta gazetesinin özellikle trafik kazalarını sıkça gündem yaptığı fark edilmektedir. Posta gazetesinin şiddet, suç ve cinayet konuları ile sosyal konuları yoğun olarak manşetlerine taşıdığı söylenebilir.

Tablo 11: Sosyal Konuların Gazetelerdeki Dağılımı

	Gazete			Toplam
	Hürriyet	Posta	Sabah	
Trafik Kazaları	1 5.0% 25.0% 2.9%	19 95.0% 63.3% 54.3%	0 0.0% 0.0% 0.0%	20 57.1%
Engellilerle İlgili Konular	3 33.3% 75.0% 8.6%	6 66.7% 20.0% 17.1%	0 0.0% 0.0% 0.0%	9 25.7%
Doğal Afetler ve Tedbirler	0 0.0% 0.0% 0.0%	2 66.7% 6.7% 5.7%	1 33.3% 100.0% 2.9%	3 8.6%
Uyuşturucu Kullanımı	0 0.0% 0.0% 0.0%	3 100.0% 10.0% 8.6%	0 0.0% 0.0% 0.0%	3 8.6%
Toplam	4 11.4%	30 85.7%	1 2.9%	35 100.0%

3.2.4.6.Eğitim Kapsamındaki Konular

Bu kategori altında; eğitim sistemi ve eğitimle ilgili gelişmeler, ÖSYM sınavları ve usulsüzlükler, öğrenci evleri tartışması, eğitimde laiklik ve MEB sosyal etkinlikler yönetmeliği konuları yer almaktadır. Hürriyet gazetesinde 7 haberin, Posta

gazetesinde 13 haberin, Sabah gazetesinde 2 haberin, Sözcü’de ise 16 haberin bu konularda olduğu görülmektedir.

Eğitim konularının gazetelere göre dağılımı incelendiğinde; Hürriyet gazetesinde eğitimde laiklik, ÖSYM sınavları ve usulsüzlükler; öğrenci evleri tartışmaları (% 5,3) eşit yoğunlukla ilk sırada, eğitim sistemi ve eğitimle ilgili gelişmeler; (% 2.6) ikinci sırada yer almaktadır.

Posta’da eğitimde laiklik haberleri (% 15.8) ilk sırada, eğitim sistemi ve eğitimle ilgili gelişmeler ile ÖSYM sınavları ve usulsüzlükler; (% 7.9) ikinci sırada ve öğrenci evleri tartışmaları konuları; (% 5,3) son sırada yer almaktadır.

Sabah gazetesinde; eğitim sistemi ve eğitimle ilgili gelişmeler ve ÖSYM sınavları ve usulsüzlükler konularına yalnızca 1’er haberde değinilmiştir.

Sözcü’de ise; MEB sosyal etkinlikler yönetmeliği (% 15.8) ilk sırada, eğitim sistemi ve eğitimle ilgili gelişmeler ve eğitimde laiklik konuları (% 13.2) ikinci sırada, ÖSYM sınavları ve usulsüzlükler (% 2.6) üçüncü sırada yer almaktadır.

Hürriyet ve Posta gazetelerinde eğitimde laiklik, Sabah gazetesinde eğitim sistemi ve eğitimle ilgili gelişmeler ile ÖSYM sınavları ve usulsüzlükler, Sözcü’de ise MEB sosyal etkinlikler yönetmeliği ilk sırada yer almıştır. Hürriyet, Posta ve Sözcü gazetelerinde eğitim sistemi ve eğitimle ilgili gelişmeler ikinci sırada yer almıştır.

Gazetelerin ideolojik çizgileri ve yayın politikaları bu kategori altındaki bazı konularda açıkça fark edilmektedir. Örneğin milli bayramların kutlanması ile ilgili değişiklikleri kapsayan MEB Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği Sözcü gazetesinin manşetlerinde değinilen bir konu iken, diğer gazetelerin konuyu önemli olarak algılama derecesi düşüktür. Öte yandan Posta ve Sözcü gazeteleri, eğitim sistemindeki bir takım gelişmeleri eğitimde laiklik bağlamında ele almış, daha düşük bir sıklıkla Hürriyet gazetesi de eğitimde laiklik konusuna değinmiş ancak Sabah gazetesi bu konuyu manşetine hiç taşımamıştır.

Tablo 12: Eğitim Konularının Gazetelerdeki Dağılımı

		Gazete				Toplam
		Hürriyet	Posta	Sabah	Sözcü	
Eğitim	Eğitim Sistemi/Eğitimle İlgili Gelişmeler	1	3	1	5	10
		10.0%	30.0%	10.0%	50.0%	
		2.6%	7.9%	2.6%	13.2%	26.3%
	ÖSYM Sınavları ve Usulsüzlükler	2	3	1	1	7
		28.6%	42.9%	14.3%	14.3%	
		5.3%	7.9%	2.6%	2.6%	18.4%
	Öğrenci Evleri Tartışması	2	2	0	1	5
		40.0%	40.0%	0.0%	20.0%	
		5.3%	5.3%	0.0%	2.6%	13.2%
	Eğitimde Laiklik	2	6	0	5	13
		15.4%	46.2%	0.0%	38.5%	
		5.3%	15.8%	0.0%	13.2%	34.2%
	MEB Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği	0	1	0	6	7
		0.0%	14.3%	0.0%	85.7%	
		0.0%	2.6%	0.0%	15.8%	18.4%
Toplam		7	13	2	16	38
		18.4%	34.2%	5.3%	42.1%	100.0%

3.2.4.7.İç Politika Kapsamındaki Konular

İç politika konularının gazetelerdeki dağılımına göre; 300 haberden 48'inin Hürriyet gazetesinde, 42'sinin Posta gazetesinde, 97'sinin Sabah'ta ve 135'inin Sözcü gazetesinde yer aldığı görülmektedir.

Hürriyet gazetesinde; % 5.3 ile yolsuzluk ve usulsüzlük alt kategorisi birinci sırada, %3.1 ile protesto ve gösteriler ikinci sırada, Kürt sorunu ise %2.2 ile üçüncü sırada yer almaktadır.

İlk 3 konu açısından Posta gazetesi değerlendirildiğinde; protesto ve gösteriler (%4.7) birinci; Kürt sorunu (%3.4) ikinci; demokrasi ve rejim tartışmaları, yolsuzluk ve usulsüzlük, Cumhurbaşkanlığı seçimleri konuları (% 1.2) aynı oranlar ile üçüncü sıradadır.

Sabah gazetesinde; Paralel yapı/Gülen örgütü (% 17.7) birinci sırada, Kürt sorunu (% 4.3) ikinci sırada ve yolsuzluk ve usulsüzlük konuları (%2.8) son sırada yer almaktadır.

Sözcü gazetesi ilk üç konusu ise yolsuzluk ve usulsüzlük (% 14.3), Kürt Sorunu (% 10.6) ve protesto ve gösteriler (% 8.7) şeklindedir.

Gazeteler birbirleri ile karşılaştırıldığında Hürriyet ve Sabah gazetelerinin ilk sırasında yolsuzluk ve usulsüzlük konuları bulunmaktadır. Posta, Sabah ve Sözcü’de, Kürt sorunu konusu ikinci sırada yer alırken; Hürriyet gazetesinde üçüncü sıradadır. Paralel yapı ve Gülen örgütü konusu Sabah gazetesinin, Cumhurbaşkanlığı seçimleri ise Hürriyet gazetesinin ilk üç konusuna girmiştir.

İç politika konularının gazetelerdeki dağılımları, gazetelerin gündem konularına yaklaşımları hakkında bir takım bilgiler vermektedirler. Paralel yapı/Gülen örgütü konusu; Posta, Hürriyet ve Sözcü gazetelerinde çok az işlenmiş ya da hiç işlenmemiş, Sabah gazetesinde ise iç politika konularının önemli bir kısmını oluşturmuştur. Benzer biçimde, demokrasi ve rejim tartışmaları, yolsuzluk ve usulsüzlük ve Kürt sorunu konuları Sözcü gazetesinin oldukça yoğun manşet yaptığı konular iken diğer gazetelerin gündeminde daha düşük seviyelerde kalmışlardır.

Tablo 13: İç Politika Konularının Gazetelerdeki Dağılımı

		Gazete				Toplam
		Hürriyet	Posta	Sabah	Sözcü	
İç Politika	Demokrasi ve Rejim Tartışmaları	1	4	4	27	36
		2.8%	11.1%	11.1%	75.0%	
		0.3%	1.2%	1.2%	8.4%	11.2%
	Yasadışı Dinlemeler	3	1	5	3	12
		25.0%	8.3%	41.7%	25.0%	
		0.9%	0.3%	1.6%	0.9%	3.7%
	Kürt Sorunu	7	11	14	34	66
		10.6%	16.7%	21.2%	51.5%	
		2.2%	3.4%	4.3%	10.6%	20.5%
	Demokratikleşme Paketleri	2	1	8	7	18
		11.1%	5.6%	44.4%	38.9%	
		0.6%	0.3%	2.5%	2.2%	5.6%
	Siyasi Partiler	1	1	2	1	5
		20.0%	20.0%	40.0%	20.0%	
		0.3%	0.3%	0.6%	0.3%	1.6%
	Yolsuzluk ve Usulsüzlük	17	4	9	46	76
		22.4%	5.3%	11.8%	60.5%	
		5.3%	1.2%	2.8%	14.3%	23.6%
	Paralel Yapı/Gülen Örgütü	1	0	57	5	63
		1.6%	0.0%	90.5%	7.9%	
		0.3%	0.0%	17.7%	1.6%	19.6%
	Protesto ve Gösteriler	10	15	7	28	60
		16.7%	25.0%	11.7%	46.7%	
		3.1%	4.7%	2.2%	8.7%	18.6%
	Cumhurbaşkanlığı Seçimleri 2014	3	4	8	5	20
		15.0%	20.0%	40.0%	25.0%	
		0.9%	1.2%	2.5%	1.6%	6.2%
	İç Güvenlik Paketi	1	1	1	1	4
		25.0%	25.0%	25.0%	25.0%	
		0.3%	0.3%	0.3%	0.3%	1.2%
	2015 Genel Seçimleri (7 Haziran)	2	2	0	3	7
		28.6%	28.6%	0.0%	42.9%	
		0.6%	0.6%	0.0%	0.9%	2.2%
Toplam		48	42	97	135	322
		14.9%	13.0%	30.1%	41.9%	100.0%

3.2.4.8.Dış Politika Kapsamındaki Konular

Dış politika konuları altında; İran ile ilişkiler, ABD ile ilişkiler, Irak ile ilişkiler ve AB ile ilişkiler alt kategorileri incelenmiştir. İncelenen haberler arasında toplam 11 haberden; 3'ü Hürriyet'te, 4'ü Sabah'ta ve 4'ü Sözcü gazetesinde yer almıştır. Posta gazetesinde ise dış politika konularına değinilmemektedir.

Dış politika konularının gazetelere göre dağılımı incelendiğinde; Hürriyet gazetesinde; %18.2 ile en çok ABD ile olan ilişkiler konusuna, ikinci sırada %9.1 ile

İran ile ilişkiler konusuna yer verildiği, diğer konu başlıklarına yer verilmediği görülmektedir.

Sabah gazetesinde ise; İran ile ilişkiler konusu %18.2 ile birinci sırada, ABD ile ilişkiler ve AB ile ilişkiler konuları %9.1 ile ikinci sırada yer almaktadır.

Sözcü’de %27.3 ile en çok İran ile ilişkiler konusuna, ikinci olarak %9.1 ile Irak ile ilişkiler konusuna değinilmiştir.

Sabah ve Sözcü gazetelerinde; İran ile ilişkiler konusuna birinci sırada yer verilirken, Hürriyet’te ikinci sırada yer verilmektedir. Irak ile ilişkiler alt kategorisi Sözcü’de ilk üçte yer alırken, Hürriyet ve Sabah gazetelerinde hiç yer almamaktadır. Hürriyet gazetesinde ABD ile ilişkiler ilk sırada, Sabah gazetesinde ikinci sırada iken, Sözcü’de bu konuda haber bulunmamaktadır. Dış politika konularının gazete manşetlerinde öncelikli konular olmadığı görülmektedir.

Tablo 14: Dış Politika Konularının Gazetelerdeki Dağılımı

		Gazete			Toplam
		Hürriyet	Sabah	Sözcü	
Dış Politika	İran ile İlişkiler	1	2	3	6
		16.7%	33.3%	50.0%	
		9.1%	18.2%	27.3%	54.5%
	A B D İle İlişkiler	2	1	0	3
		66.7%	33.3%	0.0%	
		18.2%	9.1%	0.0%	27.3%
	Irak ile İlişkiler	0	0	1	1
		0.0%	0.0%	100.0%	
		0.0%	0.0%	9.1%	9.1%
	AB ile ilişkiler	0	1	0	1
		0.0%	100.0%	0.0%	
		0.0%	9.1%	0.0%	9.1%
Toplam		3	4	4	11
		27.3%	36.4%	36.4%	100.0%

3.2.4.9. Ekonomi Kapsamındaki Konular

Belirlenen zaman aralığında incelenen haberlerde, Ekonomi kategorisine ait toplam 13 haber bulunmaktadır. Haberlerin 3’ü Hürriyet, 1’i Posta, 1’i Sabah ve 8’i Sözcü gazetesinde yer almaktadır.

Ekonomi konuları incelendiğinde; Hürriyet gazetesi için Merkez Bankası ve faiz tartışması (% 15.4) birinci; işsizlik, hayat pahalılığı ve enflasyon (%7.7) ikinci sırada yer almaktadır. Posta gazetesinde; yalnızca işsizlik, hayat pahalılığı ve enflasyon konusu (%7.7) yer almaktadır. Sabah gazetesinde yalnızca 1 haberde ekonomik büyüme konusuna (%7.7) değinilmektedir. Sözcü’de işsizlik, hayat pahalılığı ve enflasyon (% 53.8) ilk, Merkez Bankası ve faiz tartışması (%7.7) ikinci sıradadır.

Ekonomi konuları değerlendirildiğinde; Posta ve Sözcü gazeteleri için birinci sırada yer alan işsizlik, hayat pahalılığı ve enflasyon alt kategorisi Hürriyet’te ikinci sırada yer almaktadır. Hürriyet için birinci sırada yer alan Merkez Bankası ve faiz tartışması konusu Sözcü için ikinci sıradadır ve diğer gazetelerde bu başlığa değinilmemiştir. Ekonomik büyüme konusu ise yalnızca Sabah gazetesinde geçmektedir.

Dış politika konuları gibi ekonomi konuları da gazetelerin manşetlerinde oldukça az değinilen bir konu olmakla birlikte Sözcü gazetesinin işsizlik, hayat pahalılığı ve enflasyon konusunu gündem yapması dikkat çekmektedir.

Tablo 15: Ekonomi Konularının Gazetelerdeki Dağılımı

		Gazete				Toplam
		Hürriyet	Posta	Sabah	Sözcü	
Ekonomi	İşsizlik Hayat Pahalılığı ve Enflasyon	1	1	0	7	9
		11.1%	11.1%	0.0%	77.8%	
		7.7%	7.7%	0.0%	53.8%	69.2%
	Merkez Bankası ve Faiz Tartışması	2	0	0	1	3
		66.7%	0.0%	0.0%	33.3%	
		15.4%	0.0%	0.0%	7.7%	23.1%
Ekonomik Büyüme	0	0	1	0	1	
	0.0%	0.0%	100.0%	0.0%		
	0.0%	0.0%	7.7%	0.0%	7.7%	
Toplam		3	1	1	8	13
		23.1%	7.7%	7.7%	61.5%	100.0%

3.2.4.10. Medya Kapsamındaki Konular

Ele alınan haberlerde medya konularına en fazla yer veren gazete, 13 haber ile Sözcü olmuştur. Hürriyet gazetesinde 4, Posta gazetesinde 1 haberde medya

konularına yer verilmiştir. Sabah'ta bu kategoride herhangi bir haber bulunmamaktadır.

Hürriyet gazetesinde; Twitter tartışmaları %16.7 ile ilk, basın özgürlüğü ve sansürler %5.6 ile ikinci sırada yer almaktadır. Posta gazetesinde, basın özgürlüğü ve sansürler (%5.6) başlığında 1 haber bulunmaktadır. Sözcü'de basın özgürlüğü ve sansürler % 61.1 ile birinci, Twitter tartışmaları %16.7 ile ikinci sıradadır.

Sözcü ve Posta gazetelerinde basın özgürlüğü ve sansürler başlığı ilk sırada, Hürriyet için ise ikinci sırada yer almaktadır. Hürriyet gazetesi için ise Twitter tartışmaları ilk sıradadır.

Bu kategori ile alakalı elde edilen veriler, Sözcü gazetesinin basın özgürlüğü ihlallerini ve bir takım sansür olaylarını yüksek bir yüzdeyle manşetlerine taşıdığı göstermektedirler. Basın özgürlüğü ve sansür konularının önemli olarak algılanma derecesi gazetelerin tandansları hakkında fikir vermektedir.

Tablo 16: Medya Konularının Gazetelerdeki Dağılımı

	Gazete			Toplam	
	Hürriyet	Posta	Sözcü		
Medya	Basın Özgürlüğü ve Sansürler	1	1	11	13
		7.7%	7.7%	84.6%	
	Twitter Tartışmaları	3	0	3	6
		50.0%	0.0%	50.0%	
Toplam		16.7%	0.0%	16.7%	33.3%
		4	1	13	
		22.2%	5.6%	72.2%	100.0%

3.2.4.11.Spor Kapsamındaki Konular

İncelenen tüm haberlerde, spor konuları başlığı altında toplam 10 haber bulunmaktadır. Bu 10 haberden; 2'si Hürriyet, 4'ü Posta, 1'i Sabah ve 3' ü Sözcü gazetelerinde yer almaktadır.

Hürriyet gazetesinde futbolda şiddet konulu 1 haber bulunmaktadır. Posta'da, futbolda şiddet konusunda 2 ve spor ve siyaset konusunda 1 adet haber görülmektedir. Sabah gazetesinde futbolda şiddet konusunda 1; Sözcü'de ise

futbolda şiddet konusunda 2, spor ve siyaset konusunda 1 haber bulunmaktadır. Spor konuları gazete manşetlerinde oldukça az gündem olan bir kategori olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 17: Spor Konularının Gazetelerdeki Dağılımı

		Gazete				Toplam
		Hürriyet	Posta	Sabah	Sözcü	
Spor	Spor ve Siyaset	0 0.0%	1 50.0%	0 0.0%	1 50.0%	2 20.0%
	Futbolda Şiddet	1 16.7%	2 33.3%	1 16.7%	2 33.3%	6 60.0%
	Diğer Spor Olayları	1 50.0%	1 50.0%	0 0.0%	0 0.0%	2 20.0%
Toplam		2 20.0%	4 40.0%	1 10.0%	3 30.0%	10 100.0%

3.2.4.12. Uluslararası Olaylar Kapsamındaki Konular

İncelenen haberlerde uluslararası olaylar konusu altında yer alan 15 haberden; 7'si Hürriyet gazetesinde, 3'ü Posta'da ve 5'i Sabah gazetesinde bulunmaktadır. Sözcü gazetesinde bu başlıkta herhangi bir haber görülmemektedir.

Sabah gazetesinde siyasi gelişmeler konusu % 26.7 ile birinci sırada yer alırken, Posta ve Sabah gazetelerinde diğer kategorisine dâhil olan haberler sırasıyla % 33.3 ve % 20.0 oranlarıyla birinci sırada yer almaktadır.

Tablo 18: Uluslararası Olayların Gazetelerdeki Dağılımı

		Gazete			Toplam
		Hürriyet	Posta	Sabah	
Uluslararası Olaylar	Siyasi Gelişmeler	2 33.3%	0 0.0%	4 66.7%	6 40.0%
	Diğer	5 55.6%	3 33.3%	1 11.1%	9 60.0%
Toplam		7 46.7%	3 20.0%	5 33.3%	15 100.0%

3.2.5.Aylara Göre Genel Kategoriler ve Yoğunlukları

İncelenen dört gazetede genel kategorilerin aylara göre dağılımları, tek bir tablo altında çok fazla yer kaplaması sebebiyle, 2012-2013 yıllarına ait aylar ile 2014-2015 yıllarına ait aylar, ayrı tablolarda verilmiştir.

Hürriyet gazetesinde 2012 yılı Nisan ayında haberlerin; 3'ü hukuk ve adalet, 2'si savaş ve terör, 1'i dış politika ve 1'i uluslararası olaylar; Mayıs'ta 2'si savaş ve terör, 2'si hukuk ve adalet, 1'i şiddet, suç ve cinayet, 1'i iç politika; Haziran'da 3'ü şiddet, suç ve adalet, 2'si iç politika, 1'i hukuk ve adalet, 1'i uluslararası olaylar; Temmuz'da 3'ü savaş ve terör, 1'i hukuk ve adalet, 1'i uluslararası olaylar, 1'i sağlık; Ağustos'ta 4'ü savaş ve terör, 1'i eğitim, 1'i medya, 1'i uluslararası olaylar; Eylül'de 4'ü savaş ve terör, 2'si hukuk ve adalet; Ekim'de; 3'ü savaş ve terör, 1'i hukuk ve adalet, 1'i iç politika; Kasım'da 4'ü savaş ve terör, 1'i sosyal konular, 1'i sağlık; Aralık'ta 2'si savaş ve terör, 1'i hukuk ve adalet, 1'i iç politika, 1'i uluslararası olaylar hakkındadır.

2013 yılı Ocak ayında haberlerin; 3'ü şiddet, suç ve cinayet, 2'si çalışma ve sosyal güvenlik, 2'si eğitim, 1'i hukuk ve adalet, 1'i sosyal konular, 1'i eğitim; Şubat'ta 3'ü savaş ve terör, 1'i hukuk ve adalet, 1'i şiddet, suç ve cinayet, 1'i dış politika; Mart'ta 3'ü savaş ve terör, 2'si şiddet, suç ve cinayet, 1'i sağlık; Nisan'da 3'ü savaş ve terör, 2'si sağlık, 1'i dış politika; Mayıs'ta; 2'si hukuk ve adalet, 1'i şiddet, suç ve cinayet, 1'i sağlık; Haziran'da 4'ü iç politika, 3'ü şiddet, suç ve cinayet; Temmuz'da 3'ü iç politika, 2'si şiddet, suç ve cinayet, 1'i savaş ve terör, 1'i medya, 1'i sağlık; Ağustos'ta; 4'ü hukuk ve adalet, 2'si savaş ve terör, 1'i şiddet, suç ve cinayet, 1'i iç politika; Eylül'de 2'si savaş ve terör, 1'i şiddet, suç ve cinayet, 1'i spor, 1'i sağlık; Ekim'de 3'ü iç politika, 1'i savaş ve terör, 1'i çalışma ve sosyal güvenlik, 1'i şiddet, suç ve cinayet; Kasım'da 2'si eğitim, 2'si şiddet, suç ve cinayet, 1'i spor; Aralık'ta 6'sı iç politika konularına değinmektedir.

2014 yılı Ocak ayında; 4 iç politika, 1 ekonomi, 1 hukuk ve adalet; Şubat ayında 2 savaş ve terör, 1 hukuk ve adalet, 1 şiddet, suç ve cinayet, 1 iç politika; Mart'ta 2 iç politika, 1 hukuk ve adalet, 1 eğitim, 1 uluslararası olaylar; Nisan'da 3 iç politika, 1 savaş ve terör, 1 hukuk ve adalet, 1 şiddet, suç ve cinayet; Mayıs'ta 6 çalışma ve sosyal güvenlik, 1 şiddet, suç ve cinayet, 1 iç politika; Haziran'da 2 savaş ve terör, 2 iç politika, 1 şiddet, suç ve cinayet, 1 çevre; Temmuz'da 2 savaş ve terör, 2 sosyal konular, 1 eğitim; Ağustos'ta 2 savaş ve terör, 2 iç politika, 1 hukuk ve adalet; Eylül'de 5 savaş ve terör, 1 çalışma ve sosyal güvenlik; Ekim'de 2'şer savaş ve terör, çalışma ve sosyal güvenlik, iç politika; Kasım'da 3 çalışma ve sosyal güvenlik, 1 savaş ve terör, 1 iç politika ve Aralık'ta 2 iç politika, 1 şiddet, suç ve cinayet, 1 çevre haberleri manşetlere yansımıştır.

2015 yılında ise; Ocak ayında 5 savaş ve terör, 1 hukuk ve adalet; Şubat'ta 4 savaş ve terör, 1 eğitim, 1 iç politika; Mart'ta 2 ekonomi, 1 çalışma ve sosyal güvenlik, 1 iç politika; Nisan'da 2 iç politika, 1 hukuk ve adalet, 1 uluslararası olaylar kapsamındaki konular haberlerde değinilen konular olarak karşımıza çıkmaktadırlar.

Tablo 20: 2014-2015 Yıllarına Ait Aylara Göre Genel Kategorilerin Hürriyet Gazetesindeki Dağılımı

	Genel Kategoriler											Toplam
	Savaş ve Terör	Çalışma ve Sosyal Genelöl:	Hukuk ve Adalet	Şiddet, Suç ve Cinayet	Sosyal Konular	Eğitim	İç Politika	Ekonomi	Uluslararası Olaylar	Çevre	Diğer	
Ocak 14	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 16.7% 1.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	4 66.7% 4.2%	1 16.7% 1.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	6 6.3%
Şubat 14	2 33.3% 2.1%	0 0.0% 0.0%	1 16.7% 1.0%	1 16.7% 1.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 16.7% 1.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 16.7% 1.0%	6 6.3%
Mart 14	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 16.7% 1.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 16.7% 1.0%	2 33.3% 2.1%	0 0.0% 0.0%	1 16.7% 1.0%	0 0.0% 0.0%	1 16.7% 1.0%	6 6.3%
Nisan 14	1 16.7% 1.0%	0 0.0% 0.0%	1 16.7% 1.0%	1 16.7% 1.0%	1 16.7% 1.0%	0 0.0% 0.0%	3 50.0% 3.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	6 6.3%
Mayıs 14	0 0.0% 0.0%	6 100.0% 6.3%	0 0.0% 0.0%	1 16.7% 1.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 16.7% 1.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	6 6.3%
Haziran 14	2 33.3% 2.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 16.7% 1.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 33.3% 2.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 16.7% 1.0%	1 16.7% 1.0%	6 6.3%
Temmuz 14	2 33.3% 2.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 33.3% 2.1%	1 16.7% 1.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 16.7% 1.0%	6 6.3%
Ağustos 14	2 33.3% 2.1%	0 0.0% 0.0%	1 16.7% 1.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 33.3% 2.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 16.7% 1.0%	6 6.3%
Eylül 14	5 83.3% 5.2%	1 16.7% 1.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	6 6.3%
Ekim 14	2 33.3% 2.1%	2 33.3% 2.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 33.3% 2.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 16.7% 1.0%	6 6.3%
Kasım 14	1 16.7% 1.0%	3 50.0% 3.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 16.7% 1.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 16.7% 1.0%	6 6.3%
Aralık 14	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 16.7% 1.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 33.3% 2.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 16.7% 1.0%	2 33.3% 2.1%	6 6.3%
Ocak 15	5 83.3% 5.2%	0 0.0% 0.0%	1 16.7% 1.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	6 6.3%
Şubat 15	4 66.7% 4.2%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 16.7% 1.0%	1 16.7% 1.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	6 6.3%
Mart 15	0 0.0% 0.0%	1 16.7% 1.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 16.7% 1.0%	2 33.3% 2.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 33.3% 2.1%	6 6.3%
Nisan 15	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 16.7% 1.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 33.3% 2.1%	0 0.0% 0.0%	1 16.7% 1.0%	0 0.0% 0.0%	2 33.3% 2.1%	6 6.3%
Toplam	26 27.1%	13 13.5%	7 7.3%	5 5.2%	2 2.1%	3 3.1%	24 25.0%	3 3.1%	2 2.1%	2 2.1%	13 13.5%	96 100.0%

Posta gazetesinde incelenen haberlerde; 2012 yılı Nisan ayında 4 haberde eğitim, 3'ünde hukuk ve adalet, 2'sinde şiddet, suç ve cinayet; Mayıs'ta 3'ünde şiddet, suç ve cinayet, 1'inde eğitim, 1'inde sağlık; Haziran'da 2'ser savaş ve terör, şiddet, suç ve cinayet, eğitim, 1'inde hukuk ve adalet, 1'inde sosyal konular, 1'inde iç politika; Temmuz'da 4 savaş ve terör, 1'inde sosyal konular, 1'inde sağlık; Ağustos'ta 3'ünde şiddet, suç ve cinayet, 1'inde savaş ve terör, 1'inde sağlık; Eylül'de 2'si savaş ve terör, 2'sinde sosyal konular, 1'inde şiddet, suç ve cinayet, 1'inde eğitim; Ekim'de 3 savaş ve terör, 1'inde suç, şiddet ve cinayet, 1'inde sosyal konular, 1'inde iç politika, 1'inde spor; Kasım'da 3'ünde savaş ve terör, 1'inde

sosyal konular; Aralık'ta 2'sinde sosyal konular, 1'inde şiddet, suç ve cinayet, 1'inde iç politika, 1'inde sağlık konularına değinilmiştir.

2013 yılı Ocak ayında; 3 sosyal konular, 2 savaş ve terör, 1 çalışma ve sosyal güvenlik; Şubat'ta 2 savaş ve terör, 2 şiddet, suç ve cinayet, 2 sağlık, 1 hukuk ve adalet; Mart'ta 2 savaş ve terör, 2 şiddet, suç ve cinayet, 2 uluslararası olaylar; Nisan'da 2 savaş ve terör, 1 şiddet, suç ve cinayet, 1 hukuk ve adalet, 1 iç politika; Mayıs'ta 3 iç politika, 2 hukuk ve adalet, 1 savaş ve terör, 1 şiddet, suç ve cinayet; Haziran'da 6 iç politika, 4 şiddet, suç ve cinayet, 1 hukuk ve adalet; Temmuz'da 4 iç politika, 1 şiddet, suç ve cinayet, 1 sosyal konular, 1 sağlık; Ağustos'ta 3 sosyal konular, 1 savaş ve terör, 1 iç politika; Eylül'de 2 savaş ve terör, 1 şiddet, suç ve cinayet, 1 sosyal konular, 1 iç politika, 1 sağlık; Ekim'de 3 iç politika, 1 şiddet, suç ve cinayet, 1 medya, 1 spor; Kasım'da 3 sosyal konular, 2 eğitim, 1 şiddet, suç ve cinayet; Aralık'ta 3 iç politika, 1 sosyal konular, 1 çalışma ve sosyal güvenlik haberi yapılmıştır.

Tablo 21: 2012-2013 Yıllarına Ait Aylara Göre Genel Kategorilerin Posta Gazetesindeki Dağılımı

Gazete: Posta	Genel Kategoriler												Toplam	
	Savaş ve Terör	Çalışma ve Sosyal Güvenlik	Hukuk ve Adalet	Şiddet, Suç ve Cinayet	Sosyal Konular	Eğitim	İç Politika	Medya	Spor	Uluslararası Olaylar	Sağlık	Diğer		
Nisan 12	0 0.0%	0 0.0%	3 50.0%	2 33.3%	0 0.0%	4 66.7%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	6 4.8%
Mayıs 12	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	3 50.0%	0 0.0%	1 16.7%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 16.7%	1 16.7%	6 4.8%
Haziran 12	2 33.3%	0 0.0%	1 16.7%	2 33.3%	1 16.7%	2 33.3%	1 16.7%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 16.7%	6 4.8%
Temmuz 12	4 66.7%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 16.7%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 16.7%	0 0.0%	6 4.8%
Ağustos 12	1 16.7%	0 0.0%	0 0.0%	3 50.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 16.7%	1 16.7%	6 4.8%
Eylül 12	2 33.3%	0 0.0%	0 0.0%	1 16.7%	2 33.3%	1 16.7%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	6 4.8%
Ekim 12	3 50.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 16.7%	1 16.7%	0 0.0%	1 16.7%	0 0.0%	1 16.7%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	6 4.8%
Kasım 12	3 50.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 16.7%	0 0.0%	1 16.7%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	3 50.0%	6 4.8%
Aralık 12	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 16.7%	2 33.3%	0 0.0%	1 16.7%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 16.7%	1 16.7%	6 4.8%
Ocak 13	2 33.3%	1 16.7%	0 0.0%	0 0.0%	3 50.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	6 4.8%
Şubat 13	2 33.3%	0 0.0%	1 16.7%	2 33.3%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	2 33.3%	0 0.0%	6 4.8%
Mart 13	2 33.3%	0 0.0%	0 0.0%	2 33.3%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	2 33.3%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	6 4.8%
Nisan 13	2 33.3%	0 0.0%	1 16.7%	1 16.7%	0 0.0%	0 0.0%	1 16.7%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 16.7%	6 4.8%
Mayıs 13	1 16.7%	0 0.0%	2 33.3%	1 16.7%	0 0.0%	0 0.0%	3 50.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 16.7%	6 4.8%
Haziran 13	0 0.0%	0 0.0%	1 16.7%	4 66.7%	0 0.0%	0 0.0%	6 100.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	6 4.8%
Temmuz 13	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 16.7%	1 16.7%	0 0.0%	4 66.7%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 16.7%	0 0.0%	6 4.8%
Ağustos 13	1 16.7%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	3 50.0%	0 0.0%	1 16.7%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 16.7%	6 4.8%
Eylül 13	2 33.3%	0 0.0%	0 0.0%	1 16.7%	1 16.7%	0 0.0%	1 16.7%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 16.7%	0 0.0%	6 4.8%
Ekim 13	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 16.7%	0 0.0%	0 0.0%	3 50.0%	1 16.7%	1 16.7%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	6 4.8%
Kasım 13	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 16.7%	3 50.0%	2 33.3%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 16.7%	6 4.8%
Aralık 13	0 0.0%	1 16.7%	0 0.0%	0 0.0%	1 16.7%	0 0.0%	3 50.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 16.7%	6 4.8%
Toplam	27 21.4%	2 1.6%	9 7.1%	27 21.4%	20 15.9%	10 7.9%	26 20.6%	1 0.8%	2 1.6%	2 1.6%	8 6.3%	12 9.5%	126 100.0%	

2014 yılında; Ocak ayında haberlerin 2'sinde savaş ve terör, 2'sinde sosyal konular, 1'inde hukuk ve adalet, 1'inde iç politika; Şubat'ta; 3'ünde şiddet, suç ve cinayet, 1 savaş ve terör, 1'inde sosyal konular, 1'inde uluslararası olaylar; Mart'ta 2'sinde şiddet, suç ve cinayet, 1'inde savaş ve terör, 1'inde sosyal konular, 1'inde iç politika; Nisan'da 2'sinde sağlık, 1'inde şiddet, suç ve cinayet, 1'inde sosyal konular; Mayıs'ta 4'ünde çalışma ve sosyal güvenlik, 3'ünde şiddet, suç ve cinayet,

1'inde sosyal konular, 1'inde iç politika; Haziran ayında 2'sinde iç politika, 1'inde şiddet, suç ve cinayet, 1'inde sosyal konular, 1'inde sağlık, 1'inde çevre; Temmuz'da 2'sinde şiddet, suç ve cinayet, 1'inde çalışma ve sosyal güvenlik, 1'inde hukuk ve adalet, 1'inde sosyal konular, 1'inde ekonomi; Ağustos'ta 3'ünde iç politika, 2'sinde savaş ve terör, 1'inde çalışma ve sosyal güvenlik; Eylül ayında 5'inde savaş ve terör; Ekim'de 2'sinde savaş ve terör, 1'inde sosyal konular, 1'inde iç politika; Kasım'da 2'sinde çalışma ve sosyal güvenlik, 2'sinde şiddet, suç ve cinayet, 1'inde savaş ve terör, 1'inde sağlık; Aralık'ta 3'ünde eğitim, 1'inde savaş ve terör, 1'inde iç politika konularına değinilmektedir.

2015 yılında; Ocak ayında 2 şiddet, suç ve cinayet, 2 savaş ve terör, 1 hukuk ve adalet, 1 sosyal konular, 1 spor; Şubat'ta 3 savaş ve terör, 1 şiddet, suç ve cinayet, 1 iç politika; Mart'ta 3 şiddet, suç ve cinayet, 3 iç politika; Nisan'da ise 2 iç politika, 1 spor kategorilerine ait haberler yer almaktadır.

sağlık; Kasım'da; 2'si savaş ve terör, 2'si şiddet, suç ve cinayet, 1'i iç politika, 1'i uluslararası olaylar; Aralık'ta 1'i savaş ve terör, 1'i şiddet, suç ve cinayet, 1'i iç politika, 1'i spor konularından bahsetmektedirler.

2013 yılında; Ocak ayında 2 şiddet, suç ve cinayet, 1 savaş ve terör, 1 iç politika; Şubat'ta 2 savaş ve terör, 1 hukuk ve adalet, 1 şiddet, suç ve cinayet, 1 dış politika; Mart'ta 2 şiddet, suç ve cinayet, 1 savaş ve terör, 1 iç politika; Nisan'da; 3 savaş ve terör, 3 iç politika; Mayıs'ta; 3 savaş ve terör; Haziran'da; 4 politika, 3 şiddet, suç ve cinayet, 2 hukuk ve adalet, 1 çalışma ve sosyal güvenlik; Temmuz'da 5 savaş ve terör, 1 hukuk ve adalet; Ağustos'ta; 6 savaş ve terör; Eylül'de 2 savaş ve terör, 1 iç politika, 1 uluslararası olaylar, 1 sağlık; Ekim'de 6 iç politika; Kasım'da 2'ser hukuk ve adalet ile eğitim, 1'er savaş ve terör ile şiddet, suç ve cinayet; Aralık'ta 6 iç politika haberi Sabah'ın manşetlerinde yer almıştır.

Tablo 23: 2012-2013 Yıllarına Ait Aylara Göre Genel Kategorilerin Sabah Gazetesindeki Dağılımı

Gazete: Sabah	Genel Kategoriler														Toplam
	Savaş ve Terör	Çalışma ve Sosyal Güvenlik	Hukuk ve Adalet	Şiddet, Suç ve Cinayet	Sosyal Ekonomik	Eğitim	İç Politika	Dış Politika	Ekonomi	Spor	Ulaştırma	Sağlık	Çevre	Diğer	
Nisan 12	1 16.7% 0.8%	0 0.0%	2 33.3%	1 16.7%	0 0.0%	1 16.7%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 16.7%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	6 4.8%
Mayıs 12	0 0.0%	1 16.7%	3 50.0%	1 16.7%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 16.7%	1 16.7%	0 0.0%	0 0.0%	6 4.8%
Haziran 12	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	5 83.3%	1 16.7%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 16.7%	0 0.0%	0 0.0%	6 4.8%
Temmuz 12	3 50.0%	0 0.0%	0 0.0%	2 33.3%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	2 33.3%	6 4.8%
Ağustos 12	3 50.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 16.7%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	2 33.3%	0 0.0%	0 0.0%	1 16.7%	6 4.8%
Eylül 12	5 83.3%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 16.7%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	6 4.8%
Ekim 12	3 50.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 16.7%	0 0.0%	0 0.0%	1 16.7%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 16.7%	0 0.0%	0 0.0%	6 4.8%
Kasım 12	2 33.3%	0 0.0%	0 0.0%	2 33.3%	0 0.0%	0 0.0%	1 16.7%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 16.7%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	6 4.8%
Aralık 12	1 16.7%	0 0.0%	0 0.0%	1 16.7%	0 0.0%	0 0.0%	1 16.7%	0 0.0%	0 0.0%	1 16.7%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	2 33.3%	6 4.8%
Ocak 13	1 16.7%	0 0.0%	0 0.0%	2 33.3%	0 0.0%	0 0.0%	1 16.7%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	3 50.0%	6 4.8%
Şubat 13	2 33.3%	0 0.0%	1 16.7%	1 16.7%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 16.7%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 16.7%	6 4.8%
Mart 13	1 16.7%	0 0.0%	0 0.0%	2 33.3%	0 0.0%	0 0.0%	1 16.7%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	2 33.3%	0 0.0%	0 0.0%	6 4.8%
Nisan 13	3 50.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	3 50.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	6 4.8%
Mayıs 13	3 50.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	3 50.0%	6 4.8%
Haziran 13	0 0.0%	1 16.7%	2 33.3%	3 50.0%	0 0.0%	0 0.0%	4 66.7%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	6 4.8%
Temmuz 13	5 83.3%	0 0.0%	1 16.7%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	6 4.8%
Ağustos 13	6 100.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	6 4.8%
Eylül 13	2 33.3%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 16.7%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 16.7%	1 16.7%	0 0.0%	1 16.7%	6 4.8%
Ekim 13	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	6 100.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	6 4.8%
Kasım 13	1 16.7%	0 0.0%	2 33.3%	1 16.7%	0 0.0%	0 0.0%	2 33.3%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 16.7%	0 0.0%	6 4.8%
Aralık 13	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	6 100.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	6 4.8%
Toplam	42 33.3%	2 1.6%	11 8.7%	23 18.3%	1 0.8%	1 0.8%	28 22.2%	1 0.8%	1 0.8%	1 0.8%	5 4.0%	6 4.8%	1 0.8%	13 10.3%	126 100.0%

2014 yılında; Ocak ayında 4 iç politika, 2 hukuk ve adalet; Şubat, Mart ve Nisan aylarında 6'şar iç politika; Mayıs'ta; 6 çalışma ve sosyal güvenlik, 1'er iç politika ile şiddet, suç ve cinayet; Haziran'da 6 iç politika; Temmuz'da 5 iç politika, 1 eğitim; Ağustos'ta 6 iç politika, 1 dış politika; Eylül'de 4 savaş ve terör, 3 iç politika; Ekim'de 3 iç politika, 2'şer savaş ve terör ile çalışma ve sosyal güvenlik, 1 hukuk ve adalet; Kasım'da 5 iç politika, 1 çalışma ve sosyal güvenlik; Aralık'ta 4 iç politika, 3 savaş ve terör haberi manşete taşınmıştır.

2015 yılında incelenen haberlerin; Ocak ayında 4'ü savaş ve terör, 3'ü iç politika; Şubat'ta 4'ü iç politika, 2'si savaş ve terör, 1'i dış politika; Mart'ta 5'i iç politika; Nisan'da 4'ü savaş ve terör, 2'si iç politika, 1'i dış politika kapsamındaki konulardan bahsetmiştir.

Tablo 24: 2014-2015 Yıllarına Ait Aylara Göre Genel Kategorilerin Sabah Gazetesindeki Dağılımı

	Genel Kategoriler								Toplam
	Savaş ve Terör	Çalışma ve Sosyal Güvenlik	Hukuk ve Adalet	Şiddet, Suç ve Cinsiyet	Eğitim	İç Politika	Dış Politika	Diğer	
Ocak 14	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 33.3% 2.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	4 66.7% 4.2%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	6 6.3%
Şubat 14	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	6 100.0% 6.3%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	6 6.3%
Mart 14	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	6 100.0% 6.3%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	6 6.3%
Nisan 14	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	6 100.0% 6.3%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	6 6.3%
Mayıs 14	0 0.0% 0.0%	6 100.0% 6.3%	0 0.0% 0.0%	1 16.7% 1.0%	0 0.0% 0.0%	1 16.7% 1.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	6 6.3%
Haziran 14	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	6 100.0% 6.3%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	6 6.3%
Temmuz 14	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 16.7% 1.0%	5 83.3% 5.2%	0 0.0% 0.0%	1 16.7% 1.0%	6 6.3%
Ağustos 14	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	6 100.0% 6.3%	1 16.7% 1.0%	0 0.0% 0.0%	6 6.3%
Eylül 14	4 66.7% 4.2%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	3 50.0% 3.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	6 6.3%
Ekim 14	2 33.3% 2.1%	2 33.3% 2.1%	1 16.7% 1.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	3 50.0% 3.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	6 6.3%
Kasım 14	0 0.0% 0.0%	1 16.7% 1.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	5 83.3% 5.2%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	6 6.3%
Aralık 14	3 50.0% 3.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	4 66.7% 4.2%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	6 6.3%
Ocak 15	4 66.7% 4.2%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	3 50.0% 3.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	6 6.3%
Şubat 15	2 33.3% 2.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	4 66.7% 4.2%	1 16.7% 1.0%	0 0.0% 0.0%	6 6.3%
Mart 15	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	5 83.3% 5.2%	0 0.0% 0.0%	1 16.7% 1.0%	6 6.3%
Nisan 15	4 66.7% 4.2%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 33.3% 2.1%	1 16.7% 1.0%	0 0.0% 0.0%	6 6.3%
Toplam	19 19.8%	9 9.4%	3 3.1%	1 1.0%	1 1.0%	69 71.9%	3 3.1%	2 2.1%	96 100.0%

Sözcü gazetesinde 2012 yılında incelenen haberlerin; Nisan ayında 3'ünde iç politika, 1'er haberde ekonomi, eğitim, hukuk ve adalet, savaş ve terör; Mayıs'ta 3 savaş ve terör, 2 iç politika, 1'er haberde hukuk ve adalet, eğitim, dış politika,

medya; Haziran'da 4'ünde iç politika, 2'şer haberde hukuk ve adalet ile şiddet, suç ve cinayet, 1'er haberde sağlık ve eğitim; Temmuz'da 3'ünde savaş ve terör, 2'sinde iç politika, 1'inde hukuk ve adalet; Ağustos'ta 5'inde savaş ve terör, 2'sinde iç politika, 1'er haberde hukuk ve adalet, eğitim, medya; Eylül'de 4'ünde savaş ve terör, 1'er eğitim ve iç politika; Ekim'de 4'ünde iç politika, 2'şer savaş ve terör ile şiddet, suç ve cinayet, 1'inde ekonomi; Kasım'da 4'ünde iç politika, 3'ünde savaş ve terör, 1'inde şiddet, suç ve cinayet; Aralık'ta 4'ünde iç politika, 1'er haberde ekonomi ve eğitim ile alakalı konular yer almıştır.

2013 yılında haberlerde; Ocak ayında 4 ekonomi, 3 iç politika, 2'şer savaş ve terör, hukuk ve adalet, eğitim, 1'er medya ile şiddet, suç ve cinayet; Şubat'ta 4 iç politika, 2 hukuk ve adalet, 1'er savaş ve terör ile sağlık; Mart'ta 5 iç politika, 2 savaş ve terör, 1'er medya ile hukuk ve adalet; Nisan'da 5 iç politika, 2 eğitim, 1'er savaş ve terör ile hukuk ve adalet; Mayıs'ta 3'er iç politika ile hukuk ve adalet, 2 savaş ve terör; Haziran'da 6'şar iç politika ile şiddet, suç ve cinayet, 2'şer hukuk ve adalet ile eğitim, 1 medya; Temmuz'da 6 iç politika, 2 şiddet, suç ve cinayet, 1 hukuk ve adalet; Ağustos'ta 3 iç politika, 2 hukuk ve adalet, 1'er savaş ve terör, şiddet, suç ve cinayet, eğitim, medya ile spor; Eylül'de 5 iç politika, 3 savaş ve terör, 1'er eğitim, medya ile sağlık; Ekim'de 6 iç politika, 2 şiddet, suç ve cinayet; Kasım'da 3'er hukuk ve adalet ile iç politika, 1'er eğitim ile medya; Aralık'ta 6 iç politika, 1 hukuk ve adalet konuları işlenmiştir.

2014 yılında Sözcü gazetesinde; Ocak ayında 4 iç politika, 1'er savaş ve terör ile ekonomi; Şubat'ta 4 medya, 3 iç politika, 1 hukuk ve adalet; Mart'ta 6 iç politika; Nisan'da 6 iç politika, 1 hukuk ve adalet; Mayıs'ta 4'er iç politika ile çalışma ve sosyal güvenlik, 2 şiddet, suç ve cinayet, 1'er hukuk ve adalet ile medya; Haziran'da 5 iç politika, 2 şiddet, suç ve cinayet, 1 savaş ve terör; Temmuz'da 3 iç politika; Ağustos'ta 5 iç politika; Eylül'de 4 savaş ve terör, 1'er çalışma ve sosyal güvenlik, eğitim ile iç politika; Ekim'de 5 savaş ve terör, 2 iç politika, 1 çalışma ve sosyal güvenlik; Kasım'da 4 savaş ve terör, 1'er çalışma ve sosyal güvenlik ile hukuk ve adalet; Aralık'ta 4 iç politika, 1 şiddet, suç ve cinayet haberi manşetlerde konu edilmişlerdir.

2015 yılında ise incelen haberlerin; Ocak ayında 3'ü iç politika, 2'si savaş ve terör, 1'i medya; Şubat'ta 4'ü savaş ve terör, 1'i iç politika, 1'i dış politika 1'i medya; Mart'ta 5'i iç politika, 1'i hukuk ve adalet; Nisan ayında 2'si dış politika, 2'si iç politika, 1'i şiddet, suç ve cinayet konularındadır.

Tablo 26: 2014-2015 Yıllarına Ait Aylara Göre Genel Kategorilerin Sözcü Gazetesindeki Dağılımı

Gazete: Sözcü	Genel Kategoriler										Toplam
	Savaş ve Terör	Çalışma ve Sosyal Güvenlik	Hukuk ve Adalet	Şiddet, Suç ve Cinayet	Eğitim	İç Politika	Dış Politika	Ekonomi	Medya	Diğer	
Ocak 14	1 16.7% 1.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	4 66.7% 4.2%	0 0.0% 0.0%	1 16.7% 1.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	6 6.3%
Şubat 14	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 16.7% 1.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	3 50.0% 3.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	4 66.7% 4.2%	0 0.0% 0.0%	6 6.3%
Mart 14	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	6 100.0% 6.3%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	6 6.3%
Nisan 14	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 16.7% 1.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	6 100.0% 6.3%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	6 6.3%
Mayıs 14	0 0.0% 0.0%	4 66.7% 4.2%	1 16.7% 1.0%	2 33.3% 2.1%	0 0.0% 0.0%	4 66.7% 4.2%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 16.7% 1.0%	0 0.0% 0.0%	6 6.3%
Haziran 14	1 16.7% 1.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 33.3% 2.1%	0 0.0% 0.0%	5 83.3% 5.2%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	6 6.3%
Temmuz 14	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	3 50.0% 3.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	3 50.0% 3.1%	6 6.3%
Ağustos 14	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	5 83.3% 5.2%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 16.7% 1.0%	6 6.3%
Eylül 14	4 66.7% 4.2%	1 16.7% 1.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 16.7% 1.0%	1 16.7% 1.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	6 6.3%
Ekim 14	5 83.3% 5.2%	1 16.7% 1.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 33.3% 2.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	6 6.3%
Kasım 14	4 66.7% 4.2%	1 16.7% 1.0%	1 16.7% 1.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 33.3% 2.1%	6 6.3%
Aralık 14	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 16.7% 1.0%	0 0.0% 0.0%	4 66.7% 4.2%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 16.7% 1.0%	6 6.3%
Ocak 15	2 33.3% 2.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	3 50.0% 3.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 16.7% 1.0%	0 0.0% 0.0%	6 6.3%
Şubat 15	4 66.7% 4.2%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 16.7% 1.0%	1 16.7% 1.0%	0 0.0% 0.0%	1 16.7% 1.0%	0 0.0% 0.0%	6 6.3%
Mart 15	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 16.7% 1.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	5 83.3% 5.2%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 16.7% 1.0%	6 6.3%
Nisan 15	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 16.7% 1.0%	0 0.0% 0.0%	2 33.3% 2.1%	2 33.3% 2.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 33.3% 2.1%	6 6.3%
Toplam	21 21.9%	7 7.3%	5 5.2%	6 6.3%	1 1.0%	54 56.3%	3 3.1%	1 1.0%	7 7.3%	10 10.4%	96 100.0%

3.2.6. Aylara Göre Alt Kategoriler ve Yoğunlukları

3.2.6.1. Savaş ve Terör Kapsamındaki Konular

Hürriyet gazetesinde savaş ve terör konusunda öne çıkan alt kategorilerin aylara göre dağılımı şöyledir: 2012 yılı Nisan ayındaki toplam 2 haberin tümü Suriye iç savaşı ve mülteciler konusuna; Mayıs ayındaki toplam 2 haberden 1'i İslam ülkelerindeki savaşlar ve çatışmalar, 1'i TSK ve Genelkurmay ile ilgili gelişmeler

konularına; Temmuz ayındaki 3 haberin tümü Suriye iç savaşı ve mülteciler, 1'i İslam ülkelerindeki savaşlar ve çatışmalar, 1'i TSK ve Genelkurmay ile ilgili gelişmeler konularına; Ağustos ayındaki 4 haberin tamamı Suriye iç savaşı ve mülteciler, 1'i IŞİD ve El-Kaide terörü konularına; Eylül ayındaki 4 haberden 3'ü PKK terörü ve şehitler, 1'i Suriye iç savaşı ve mülteciler konularına; Ekim ayındaki 3 haberden 2'si Suriye iç savaşı ve mülteciler, 1'i TSK ve Genelkurmay ile ilgili gelişmeler konularına; Kasım ayındaki 4 haberden 3'ü PKK terörü ve şehitler, 1'i Suriye iç savaşı ve mülteciler konularına; Aralık ayındaki 2 haberden 1'i İslam ülkelerindeki savaşlar ve çatışmalar, 1'i TSK ve Genelkurmay ile ilgili gelişmeler konularına değinmiştir.

2013 yılı Şubat ayındaki toplam 3 haberden 1'i Suriye iç savaşı ve mülteciler, 1'i DHKP-C, 1'i diğer terör olayları konularına; Mart ayındaki toplam 3 haberden 1'i PKK terörü ve şehitler, 1'i IŞİD ve El-Kaide terörü, 1'i diğer terör olayları konularına; Nisan ayındaki toplam 3 haberden 2'si diğer terör olayları, 1'i İslam ülkelerindeki savaşlar ve çatışmalar konularına; Temmuz ayındaki 1 haber İslam ülkelerindeki savaşlar ve çatışmalar konusuna; Ağustos ayındaki toplam 2 haberden 1'i diğer terör olayları, 1'i İslam ülkelerindeki savaşlar ve çatışmalar konularına; Eylül ayındaki toplam 2 haberden 1'i PKK terörü ve şehitler, 1'i diğer terör olayları konularına; Ekim ayındaki 1 haber IŞİD ve El-Kaide terörü konusuna değinmiştir.

2014 yılı Şubat ayındaki 2 haberin tümü DHKP-C konusuna; Nisan ayındaki 1 haber Suriye iç savaşı ve mülteciler konusuna; Haziran ayındaki 2 haberden 1'i PKK terörü ve şehitler, 1'i IŞİD ve El-Kaide terörü konularına; Temmuz ayındaki 2 haberden 1'i IŞİD ve El-Kaide terörü, 1'i İslam ülkelerindeki savaşlar ve çatışmalar konularına; Ağustos ayındaki 2 haberin tümü IŞİD ve El-Kaide terörü konusuna; Eylül ayındaki 4 haberin tamamı IŞİD ve El-Kaide terörü, 1'i Suriye iç savaşı ve mülteciler konularına; Ekim ayındaki 2 haberden 1'i PKK terörü ve şehitler, 1'i IŞİD ve El-Kaide terörü konularına; Kasım ayındaki 1 haber İslam ülkelerindeki savaşlar ve çatışmalar konusuna değinmiştir.

2015 yılı Ocak ayındaki 5 haberin tümü IŞİD ve El-Kaide terörü konusuna ve Şubat ayındaki 4 haberden 3'ü IŞİD ve El-Kaide terörü, 1'i İslam ülkelerindeki savaşlar ve çatışmalar konularına değinmiştir.

Tablo 27: Aylara Göre Savaş ve Terör Konularının Hürriyet Gazetesindeki Dağılımı

Gazete: Hürriyet	Savaş ve Terör								Toplam
	Suriye İç Savaşı ve Mülteciler	DHKP-C	Pkk Terörü ve Şehitler	İŞİD ve El-Kaide Terörü	Diğer Terör Olayları	İslam Ülkelerindeki Savaşlar ve Çatışmalar	TSİC ve Genkur ile İlgili Gelişmeler		
Nisan 12	2 100.0% 3.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 3.1%
Mayıs 12	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 1.5%	1 50.0% 1.5%	2 3.1%
Temmuz 12	3 100.0% 4.6%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 33.3% 1.5%	1 33.3% 1.5%	3 4.6%
Ağustos 12	4 100.0% 6.2%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 25.0% 1.5%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	4 6.2%
Eylül 12	1 25.0% 1.5%	0 0.0% 0.0%	3 75.0% 4.6%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	4 6.2%
Ekim 12	2 66.7% 3.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 33.3% 1.5%	3 4.6%
Kasım 12	1 25.0% 1.5%	0 0.0% 0.0%	3 75.0% 4.6%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	4 6.2%
Aralık 12	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 1.5%	1 50.0% 1.5%	2 3.1%
Şubat 13	1 33.3% 1.5%	1 33.3% 1.5%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 33.3% 1.5%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	3 4.6%
Mart 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 33.3% 1.5%	1 33.3% 1.5%	1 33.3% 1.5%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	3 4.6%
Nisan 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 66.7% 3.1%	1 33.3% 1.5%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	3 4.6%
Temmuz 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 1.5%	0 0.0% 0.0%	1 1.5%
Ağustos 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 1.5%	1 50.0% 1.5%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 3.1%
Eylül 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 1.5%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 1.5%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 3.1%
Ekim 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 1.5%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 1.5%
Şubat 14	0 0.0% 0.0%	2 100.0% 3.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 3.1%
Nisan 14	1 100.0% 1.5%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 1.5%
Haziran 14	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 1.5%	1 50.0% 1.5%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 3.1%
Temmuz 14	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 1.5%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 1.5%	0 0.0% 0.0%	2 3.1%
Ağustos 14	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 100.0% 3.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 3.1%
Eylül 14	1 20.0% 1.5%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	5 100.0% 7.7%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	5 7.7%
Ekim 14	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 1.5%	1 50.0% 1.5%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 3.1%
Kasım 14	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 1.5%	0 0.0% 0.0%	1 1.5%
Ocak 15	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	5 100.0% 7.7%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	5 7.7%
Şubat 15	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	3 75.0% 4.6%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 25.0% 1.5%	0 0.0% 0.0%	4 6.2%
Toplam	16 24.6%	3 4.6%	10 15.4%	21 33.3%	6 9.2%	9 13.8%	4 6.2%	65 100.0%	

Posta gazetesinde; 2012 yılı Haziran ayındaki toplam 2 haberden 1'i PKK terörü ve şehitler, 1'i TSK ve Genelkurmay ile ilgili gelişmeler konularına; Temmuz ayındaki 4 haberden 3'ü PKK terörü ve şehitler, 1'i DHKP-C, 2'si PKK terörü ve şehitler konularına; Ağustos ayındaki 1 haber PKK terörü ve şehitler konusuna; Eylül ayındaki 2 haberin tümü PKK terörü ve şehitler konusuna; Ekim ayındaki 3 haberin tamamı Suriye iç savaşı ve mülteciler, 1'i PKK terörü ve şehitler, 1'i TSK ve Genelkurmay ile ilgili gelişmeler konularına; Kasım ayındaki 3 haberin tümü PKK terörü ve şehitler konularına değinmiştir.

2013 yılına ait Ocak ayındaki toplam 2 haberden 1'i TSK ve Genelkurmay ile ilgili gelişmeler, 1'i PKK terörü ve şehitler konularına; Şubat ayındaki 2 haberden 1'i DHKP-C, 1'i TSK ve Genelkurmay ile ilgili gelişmeler konularına; Mart ayındaki 2 haberden 1'i PKK terörü ve şehitler, 1'i diğer terör olayları konularına; Nisan ayındaki 2 haberden 1'i PKK terörü ve şehitler, 1'i diğer terör olayları konularına; Mayıs ayındaki 1 haber Suriye iç savaşı ve mülteciler konusuna; Ağustos ayındaki 1 haber Suriye iç savaşı ve mülteciler konusuna; Eylül ayındaki 2 haberden 1'i PKK terörü ve şehitler, 1'i IŞİD ve El-Kaide terörü konularına değinmektedir.

2014 yılına ait Ocak ayındaki toplam 2 haberden 1'i IŞİD ve El-Kaide terörü, 1'i PKK terörü ve şehitler, 1'i Suriye iç savaşı ve mülteciler konularına; Şubat ayındaki 1 haber DHKP-C konusuna; Mart ayındaki 1 haber PKK terörü ve şehitler konusuna; Ağustos ayındaki 2 haberden 1'i IŞİD ve El-Kaide terörü, 1'i Suriye iç savaşı ve mülteciler konularına; Eylül ayındaki 5 haberden 4'ü IŞİD ve El-Kaide terörü, 1'i PKK terörü ve şehitler konularına; Ekim ayındaki 2 haberden 1'i PKK terörü ve şehitler, 1'i IŞİD ve El-Kaide terörü konularına; Kasım ayındaki 1 haber PKK terörü ve şehitler konusuna, Aralık ayındaki 1 haber PKK terörü ve şehitler konusuna değinmektedir.

2015 yılına ait ocak ayındaki 2 haberin tümü IŞİD ve El-Kaide terörü konusuna ve Şubat ayındaki 3 haberden 2'si IŞİD ve El-Kaide terörü, 1'i PKK terörü ve şehitler konularına değinmektedir.

Tablo 28: Aylık Savaş ve Terör Konularının Posta Gazetesindeki Dağılımı

Gazete: Posta	Savaş ve Terör						Toplam
	Suriye İç Savaşı ve Mülteciler	DHKP-C	Pkk Terörü ve Şehitler	İŞİD ve El-Kaide Terörü	Diğer Terör Olayları	TSHK ve Genkur ile İlgili Gelişmeler	
Haziran 12	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 2.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 2.1%	2 4.3%
Temmuz 12	3 75.0% 6.4%	1 25.0% 2.1%	2 50.0% 4.3%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	4 8.5%
Ağustos 12	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 2.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 2.1%
Eylül 12	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 100.0% 4.3%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 4.3%
Ekim 12	3 100.0% 6.4%	0 0.0% 0.0%	1 33.3% 2.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 33.3% 2.1%	3 6.4%
Kasım 12	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	3 100.0% 6.4%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	3 6.4%
Ocak 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 2.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 2.1%	2 4.3%
Şubat 13	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 2.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 2.1%	2 4.3%
Mart 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 2.1%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 2.1%	0 0.0% 0.0%	2 4.3%
Nisan 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 2.1%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 2.1%	0 0.0% 0.0%	2 4.3%
Mayıs 13	1 100.0% 2.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 2.1%
Ağustos 13	1 100.0% 2.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 2.1%
Eylül 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 2.1%	1 50.0% 2.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 4.3%
Ocak 14	1 50.0% 2.1%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 2.1%	1 50.0% 2.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 4.3%
Şubat 14	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 2.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 2.1%
Mart 14	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 2.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 2.1%
Ağustos 14	1 50.0% 2.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 2.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 4.3%
Eylül 14	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 20.0% 2.1%	4 80.0% 8.5%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	5 10.6%
Ekim 14	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 2.1%	1 50.0% 2.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 4.3%
Kasım 14	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 2.1%	1 100.0% 2.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 2.1%
Aralık 14	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 2.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 2.1%
Ocak 15	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 100.0% 4.3%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 4.3%
Şubat 15	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 33.3% 2.1%	2 66.7% 4.3%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	3 6.4%
Toplam	10 21.3%	3 6.4%	21 44.7%	13 27.7%	2 4.3%	4 8.5%	47 100.0%

Sabah gazetesinde; 2012 yılı Nisan ayındaki 1 haber Suriye iç savaşı ve mülteciler konusuna; Temmuz ayındaki 3 haberden 2'si Suriye iç savaşı ve mülteciler, 1'i PKK terörü ve şehitler konularına; Ağustos ayındaki 3 haberden 1'i PKK terörü ve şehitler, 1'i Suriye iç savaşı ve mülteciler, 1'i IŞİD ve El-Kaide terörü konularına; Eylül ayındaki 5 haberden 3'ü Suriye iç savaşı ve mülteciler, 2'si PKK terörü ve şehitler konularına; Ekim ayındaki 3 haberden 2'si PKK terörü ve şehitler, 1'i TSK ve Genelkurmay ile ilgili gelişmeler konularına; Kasım ayındaki 2 haber PKK terörü ve şehitler konusuna; Aralık ayındaki 1 haber Suriye iç savaşı ve mülteciler konusuna değinmektedir.

2013 yılı Ocak ayındaki 1 haber PKK terörü ve şehitler konusuna; şubat ayındaki 2 haber DHKP-C konusuna; Mart ayındaki 1 haber PKK terörü ve şehitler konusuna; Nisan ayındaki 3 haberden 2'si diğer terör olayları, 1'i IŞİD ve El-Kaide terörü konularına; Mayıs ayındaki 3 haberden 2'si Suriye iç savaşı ve mülteciler, 1'i diğer terör olayları konularına; Temmuz ayındaki 5 haberden 4'ü İslam ülkelerindeki savaşlar ve çatışmalar, 1'i PKK terörü ve şehitler konularına, Ağustos ayındaki 6 haberden 5'i İslam ülkelerindeki savaşlar ve çatışmalar, 1'i Suriye iç savaşı ve mülteciler konularına; Eylül ayındaki 2 haberden 1'i PKK terörü ve şehitler, 1'i IŞİD ve El-Kaide terörü konularına; Ekim ayındaki 2 haberin tümü IŞİD ve El-Kaide terörü konusuna; Kasım ayındaki 1 haber İslam ülkelerindeki savaşlar ve çatışmalar konusuna yer vermiştir.

2014 yılı Eylül ayındaki 4 haberden 3'ü IŞİD ve El-Kaide terörü, 1'i PKK terörü ve şehitler, 1'i İslam ülkelerindeki savaşlar ve çatışmalar konularını; Ekim ayındaki 2 haber IŞİD ve El-Kaide terörü konusunu; Aralık ayındaki 3 haberden 1'i Suriye iç savaşı ve mülteciler, 1'i PKK terörü ve şehitler, 2'si İslam ülkelerindeki savaşlar ve çatışmalar konularını işlemiştir.

2015 yılı Ocak ayındaki 4 haberin tümü IŞİD ve El-Kaide terörü, 2'si İslam ülkelerindeki savaşlar ve çatışmalar konularına; Şubat ayındaki 2 haber IŞİD ve El-Kaide terörü konusuna; Nisan ayındaki 4 haberden 3'ü DHKP-C, 1'i IŞİD ve El-Kaide terörü, 1'i İslam ülkelerindeki savaşlar ve çatışmalar konularına yer vermiştir.

Tablo 29: Aylara Göre Savaş ve Terör Konularının Sabah Gazetesindeki Dağılımı

	Savaş ve Terör							Toplam
	Suriye İç Savaşı ve Müslümler	DHKP-C	Plk Terörü ve Şehitler	İŞİD ve EL-Kaide Terörü	Diğer Terör Olayları	İslam Ülkelerindeki Savaşlar ve Çatışmalar	TSK ve Genkur ile İlgili Gelişmeler	
Nisan 12	1 100.0% 1.6%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 1.6%
Temmuz 12	2 66.7% 3.3%	0 0.0% 0.0%	1 33.3% 1.6%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 33.3% 1.6%	0 0.0% 0.0%	3 4.9%
Ağustos 12	1 33.3% 1.6%	0 0.0% 0.0%	1 33.3% 1.6%	1 33.3% 1.6%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	3 4.9%
Eylül 12	3 60.0% 4.9%	0 0.0% 0.0%	2 40.0% 3.3%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 20.0% 1.6%	5 8.2%
Ekim 12	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 66.7% 3.3%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 33.3% 1.6%	3 4.9%
Kasım 12	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 100.0% 3.3%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 3.3%
Aralık 12	1 100.0% 1.6%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 1.6%
Ocak 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 1.6%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 1.6%
Şubat 13	0 0.0% 0.0%	2 100.0% 3.3%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 3.3%
Mart 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 1.6%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 1.6%
Nisan 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 33.3% 1.6%	2 66.7% 3.3%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	3 4.9%
Mayıs 13	2 66.7% 3.3%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 33.3% 1.6%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	3 4.9%
Temmuz 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 20.0% 1.6%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	4 80.0% 6.6%	0 0.0% 0.0%	5 8.2%
Ağustos 13	1 16.7% 1.6%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	5 83.3% 8.2%	0 0.0% 0.0%	6 9.8%
Eylül 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 1.6%	1 50.0% 1.6%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 3.3%
Kasım 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 1.6%	0 0.0% 0.0%	1 1.6%
Eylül 14	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 25.0% 1.6%	3 75.0% 4.9%	0 0.0% 0.0%	1 25.0% 1.6%	0 0.0% 0.0%	4 6.6%
Ekim 14	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 100.0% 3.3%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 3.3%
Aralık 14	1 33.3% 1.6%	0 0.0% 0.0%	1 33.3% 1.6%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 66.7% 3.3%	0 0.0% 0.0%	3 4.9%
Ocak 15	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	4 100.0% 6.6%	0 0.0% 0.0%	2 50.0% 3.3%	0 0.0% 0.0%	4 6.6%
Şubat 15	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 100.0% 3.3%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 3.3%
Nisan 15	0 0.0% 0.0%	3 75.0% 4.9%	0 0.0% 0.0%	1 25.0% 1.6%	0 0.0% 0.0%	1 25.0% 1.6%	0 0.0% 0.0%	4 6.6%
Toplam	12 19.7%	5 8.2%	14 33.0%	15 24.6%	3 4.9%	17 27.9%	2 3.3%	61 100.0%

Sözcü gazetesinde; 2012 yılı Nisan ayındaki 1 haber Suriye iç savaşı ve mülteciler konusundan; Mayıs ayındaki 3 haberden 1'i Suriye iç savaşı ve mülteciler, 1'i PKK terörü ve şehitler, 1'i İslam ülkelerindeki savaşlar ve çatışmalar konularından; Temmuz ayındaki 3 haberden 3'ü hem Suriye iç savaşı ve mülteciler hem de PKK terörü ve şehitler konularından; Ağustos ayındaki 5 haberden 3'ü İslam ülkelerindeki savaşlar ve çatışmalar, 2'si PKK terörü ve şehitler, 1'i Suriye iç savaşı ve mülteciler, 1'i IŞİD ve El-Kaide terörü konularından; Eylül ayındaki 4 haberden 2'si Suriye iç savaşı ve mülteciler, 2'si de PKK terörü ve şehitler konularından; Ekim ayındaki 2 haber hem de PKK terörü ve şehitler hem de Suriye iç savaşı ve mülteciler konularından; Kasım ayındaki 3 haberin tamamı ise PKK terörü ve şehitler konusundan bahsetmektedirler.

2013 yılı Ocak ayındaki 2 haberden 2'si PKK terörü ve şehitler, 1'i Suriye iç savaşı ve mülteciler konusuna; Şubat ayındaki 1 haberde Suriye iç savaşı ve mülteciler, İslam ülkelerindeki savaşlar ve çatışmalar ve TSK ve Genelkurmay ile ilgili gelişmeler konularına; Mart ayındaki 2 haberden 1'i Suriye iç savaşı ve mülteciler, 1'i PKK terörü ve şehitler konularına; Nisan ayındaki 1 haber PKK terörü ve şehitler konusuna; Mayıs ayındaki 2 haberden 1'i Suriye iç savaşı ve mülteciler, 1'i diğer terör olaylarına; Ağustos ayındaki 1 haber IŞİD ve El-Kaide terörü konusuna; Eylül ayındaki 3 haberden 2'si PKK terörü ve şehitler, 1'i Suriye iç savaşı ve mülteciler konularına değinmişlerdir.

2014 yılı Ocak ayındaki 1 haber IŞİD ve El-Kaide terörü konusundan; Haziran ayındaki 1 haber PKK terörü ve şehitler konusundan; Eylül ayındaki 4 haberden 2'si PKK terörü ve şehitler, 2'si IŞİD ve El-Kaide terörü konularından; Ekim ayındaki 5 haberden 5'i PKK terörü ve şehitler, 1'i Suriye iç savaşı ve mülteciler, 1'i IŞİD ve El-Kaide terörü konularından; Kasım ayındaki 4 haber PKK terörü ve şehitler, 1'i ise Suriye iç savaşı ve mülteciler konularından bahsetmektedir.

2015 yılına ait Ocak ayındaki 2 haberden 1'i PKK terörü ve şehitler, 1'i IŞİD ve El-Kaide terörü, 1'i İslam ülkelerindeki savaşlar ve çatışmalar; Şubat ayındaki 4 haberin tümü PKK terörü ve şehitler, 3'ü ise 1'i IŞİD ve El-Kaide konularından bahsetmektedir.

Tablo 30: Aylık Savaş ve Terör Konularının Sözcü Gazetesindeki Dağılımı

Gazete: Sözcü

	Savaş ve Terör						Toplam
	Suriye İç Savaşı ve Mülteciler	Phk Terörü ve Şehitler	İŞİD ve El-Kaide Terörü	Diğer Terör Olayları	İslam Ülkelerindeki Savaşlar ve Çatışmalar	TSKF ve Genkur ile İlgili Gelişmeler	
Nisan 12	1 100.0% 1.9%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 1.9%
Mayıs 12	1 33.3% 1.9%	1 33.3% 1.9%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 33.3% 1.9%	0 0.0% 0.0%	3 5.6%
Temmuz 12	3 100.0% 5.6%	3 100.0% 5.6%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	3 5.6%
Ağustos 12	1 20.0% 1.9%	2 40.0% 3.7%	1 20.0% 1.9%	0 0.0% 0.0%	3 60.0% 5.6%	0 0.0% 0.0%	5 9.3%
Eylül 12	2 50.0% 3.7%	2 50.0% 3.7%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	4 7.4%
Ekim 12	2 100.0% 3.7%	2 100.0% 3.7%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 3.7%
Kasım 12	0 0.0% 0.0%	3 100.0% 5.6%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	3 5.6%
Ocak 13	1 50.0% 1.9%	2 100.0% 3.7%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 3.7%
Şubat 13	1 100.0% 1.9%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 1.9%	1 100.0% 1.9%	1 1.9%
Mart 13	1 50.0% 1.9%	1 50.0% 1.9%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 3.7%
Nisan 13	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 1.9%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 1.9%
Mayıs 13	1 50.0% 1.9%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 1.9%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 3.7%
Ağustos 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 1.9%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 1.9%
Eylül 13	1 33.3% 1.9%	2 66.7% 3.7%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	3 5.6%
Ocak 14	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 1.9%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 1.9%
Haziran 14	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 1.9%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 1.9%
Eylül 14	0 0.0% 0.0%	2 50.0% 3.7%	2 50.0% 3.7%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	4 7.4%
Ekim 14	1 20.0% 1.9%	5 100.0% 9.3%	1 20.0% 1.9%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	5 9.3%
Kasım 14	1 25.0% 1.9%	4 100.0% 7.4%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	4 7.4%
Ocak 15	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 1.9%	1 50.0% 1.9%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 1.9%	0 0.0% 0.0%	2 3.7%
Şubat 15	0 0.0% 0.0%	4 100.0% 7.4%	3 75.0% 5.6%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	4 7.4%
Toplam	17 31.5%	36 66.7%	10 18.5%	1 1.9%	6 11.1%	1 1.9%	54 100.0%

3.2.6.2.Çalışma ve Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Konular

Bu başlık altında aylara göre çalışma ve sosyal güvenlik konularının gazetelerdeki dağılımları değerlendirilmiştir.

Hürriyet gazetesinde 2013 yılı Ocak ayındaki 2 haber çalışan hakları ve iş güvenliği; Ekim ayına ait 1 haber çalışan hakları ve iş güvenliği konularına değinmektedirler.

2014 yılı Mayıs ayındaki 6 haberden 6'sı maden kazaları, 1'i çalışan hakları ve iş güvenliği; Eylül ayındaki 1 haber maden kazaları; Ekim ayına ait 2 haberin tümü maden kazaları, 1'i çalışan hakları ve iş güvenliği; Kasım ayına ait 3 haberin tümü maden kazaları, 2'si çalışan hakları ve iş güvenliği konularına değinmektedirler. Mayıs ayında Soma maden kazasının gündeme yoğun bir biçimde yansıdığı görülmektedir.

2015 yılı Mart ayında 1 haber hem maden kazalarından hem de çalışan hakları ve iş güvenliği konularından bahsetmektedir.

Tablo 31: Aylara Göre Çalışma ve Sosyal Güvenlik Konularının Hürriyet Gazetesindeki Dağılımı

Gazete: Hürriyet	Çalışma ve Sosyal Güvenlik		Toplam
	Maden Kazaları	Çalışan Hakları ve İş Güvenliği	
Ocak 13	0 0.0% 0.0%	2 100.0% 12.5%	2 12.5%
Ekim 13	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 6.3%	1 6.3%
Mayıs 14	6 100.0% 37.5%	1 16.7% 6.3%	6 37.5%
Eylül 14	1 100.0% 6.3%	0 0.0% 0.0%	1 6.3%
Ekim 14	2 100.0% 12.5%	1 50.0% 6.3%	2 12.5%
Kasım 14	3 100.0% 18.8%	2 66.7% 12.5%	3 18.8%
Mart 15	1 100.0% 6.3%	1 100.0% 6.3%	1 6.3%
Toplam	13 81.3%	8 50.0%	16 100.0%

Posta'daki dağılıma bakıldığında; 2013 yılı Ocak ayında 1 haber çalışan hakları ve iş güvenliği; Aralık ayında 1 haber çalışan hakları ve iş güvenliği konularına yer vermiştir.

2014 Mayıs'ta 4 haberin tamamı maden kazalarından; Temmuz'da 1 haber maden kazalarından ve çalışan hakları ve iş güvenliğinden; Ağustos ayında 1 haber maden kazalarından; Ekim ayında 1 haber maden kazalarından; Kasım ayında ise 2 haberin tümü maden kazalarından, 1'i çalışan hakları ve iş güvenliği konusundan bahsetmektedir. Tablodaki verilerden, Soma ve Karaman maden kazalarının Posta gazetesinde de manşetlerde yer bulduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 32: Aylara Göre Çalışma ve Sosyal Güvenlik Konularının Posta Gazetesindeki Dağılımı

Gazete: Posta

	Çalışma ve Sosyal Güvenlik		Toplam
	Maden Kazaları	Çalışan Hakları ve İş Güvenliği	
Ocak 13	0 0.0%	1 100.0%	1 7.7%
Aralık 13	0 0.0%	1 100.0%	1 7.7%
Mayıs 14	4 100.0%	0 0.0%	4 30.8%
Temmuz 14	1 100.0%	1 100.0%	2 15.4%
Ağustos 14	1 100.0%	0 0.0%	1 7.7%
Ekim 14	3 100.0%	0 0.0%	3 23.1%
Kasım 14	2 100.0%	1 50.0%	3 23.1%
Toplam	11 84.6%	4 30.8%	15 100.0%

Sabah gazetesinde; 2012 yılı Mayıs ayındaki 1 haber maden kazalarına yer verirken; 2013 yılı Haziran ayında 1 haber çalışan hakları ve iş güvenliği konusunu işlemektedir.

2014 Mayıs'ta 6 haberin tamamı maden kazalarından, 3'ü çalışan hakları ve iş güvenliğinden; Ekim'de 2 haberin tümü maden kazalarından; Kasım ayında 1 haber

maden kazalarından, 1 haber çalışan hakları ve iş güvenliğinden bahsetmektedir. Soma maden kazası Sabah gazetesinin gündeminde, incelenen dönemin tüm gazetelerinde manşetlere taşınmıştır.

Tablo 33: Aylara Göre Çalışma ve Sosyal Güvenlik Konularının Sabah Gazetesindeki Dağılımı

Gazete: Sabah	Çalışma ve Sosyal Güvenlik		Toplam
	Maden Kazaları	Çalışan Hakları ve İş Güvenliği	
Mayıs 12	1	0	1
	100.0%	0.0%	
	9.1%	0.0%	9.1%
Haziran 13	0	1	1
	0.0%	100.0%	
	0.0%	9.1%	9.1%
Mayıs 14	6	3	6
	100.0%	50.0%	
	54.5%	27.3%	54.5%
Ekim 14	2	0	2
	100.0%	0.0%	
	18.2%	0.0%	18.2%
Kasım 14	1	1	1
	100.0%	100.0%	
	9.1%	9.1%	9.1%
Toplam	10	5	11
	90.9%	45.5%	100.0%

Sözcü'deki gazetesinde; 2014 yılı Mayıs ayında 4 haberin tamamı maden kazaları, 2 si çalışan hakları ve iş güvenliği; Eylül ayında 1 haber çalışan hakları ve iş güvenliği; Ekim ayında 1 haber maden kazaları ve çalışan hakları ve iş güvenliği; Kasım ayında 1 haber maden kazaları ve çalışan hakları ve iş güvenliği konularına yer vermektedir. İncelenen dönemde meydana gelen Soma, Karaman, Ermenek maden kazalarının Sözcü gazetesinde gündem yapıldığı görülmektedir.

Tablo 34: Aylara Göre Çalışma ve Sosyal Güvenlik Konularının Sözcü Gazetesindeki Dağılımı

Gazete: Sözcü			
	Çalışma ve Sosyal Güvenlik		Toplam
	Maden Kazaları	Çalışan Hakları ve İş Güvenliği	
Mayıs 14	4 100.0% 57.1%	2 50.0% 28.6%	4 57.1%
Eylül 14	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 14.3%	1 14.3%
Ekim 14	1 100.0% 14.3%	1 100.0% 14.3%	1 14.3%
Kasım 14	1 100.0% 14.3%	1 100.0% 14.3%	1 14.3%
Toplam	6 85.7%	5 71.4%	7 100.0%

3.2.6.3. Hukuk ve Adalet Kapsamındaki Konular

Aylara göre hukuk ve adalet konularının; Hürriyet gazetesindeki dağılımı şöyledir:

2012 yılı Nisan ayındaki 3 haberden 2'si davalar, 1'i hukuk ve yargı sistemi; Mayıs ayındaki 2 haberden 1'i yasa değişiklikleri, 1'i davalar; Haziran ayındaki 1 haber insan hakları; Temmuz ayındaki 1 haber 1'i hukuk ve yargı sistemi; Eylül ayındaki 2 haberin tamamı davaları; Ekim ayındaki 1 haber insan hakları; Aralık ayındaki 1 haber ise yasa değişikliklerini konu edinmiştir.

2013 Ocak'ta 1 haber yasa değişiklikleri; Şubat'ta 1 haber hukuk ve yargı sistemi; Mayıs'ta 2 haberin tamamı alkol ve tütün düzenlemeleri, 1'i yasa değişiklikleri; Ağustos'ta ise 4 haberden 2'si davalar, 1'i yasa değişiklikleri, 1'i insan hakları konularına değinmektedir. 2014 yılında Ocak, Şubat ve Mart aylarında 1'er haber davalardan; Nisan'da 1'er haber yasa değişiklikleri ve insan haklarından; Ağustos'ta ise insan haklarından bahsetmektedir. 2015 yılı Ocak ve Nisan aylarında 1'er haber davalar konusundan söz etmektedir.

Tablo 35: Aylara Göre Hukuk ve Adalet Konularının Hürriyet Gazetesindeki Dağılımı

Gazete: Hürriyet	Hukuk ve Adalet					Toplam
	Hukuk ve Yargı Sistemi	Yasa Değişiklikleri	İnsan Hakları	Davalar	Alkol ve Tütün Düzenlemeleri	
Nisan 12	1 33.3%	0 0.0%	0 0.0%	2 66.7%	0 0.0%	3 11.5%
Mayıs 12	0 0.0%	1 50.0%	0 0.0%	1 50.0%	0 0.0%	2 7.7%
Haziran 12	0 0.0%	0 0.0%	1 100.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 3.8%
Temmuz 12	1 100.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 3.8%
Eylül 12	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	2 100.0%	0 0.0%	2 7.7%
Ekim 12	0 0.0%	0 0.0%	1 100.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 3.8%
Aralık 12	0 0.0%	1 100.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 3.8%
Ocak 13	0 0.0%	1 100.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 3.8%
Şubat 13	1 100.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 3.8%
Mayıs 13	0 0.0%	1 50.0%	0 0.0%	0 0.0%	2 100.0%	2 7.7%
Ağustos 13	0 0.0%	1 25.0%	1 25.0%	2 50.0%	0 0.0%	4 15.4%
Ocak 14	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 100.0%	0 0.0%	1 3.8%
Şubat 14	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 100.0%	0 0.0%	1 3.8%
Mart 14	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 100.0%	0 0.0%	1 3.8%
Nisan 14	0 0.0%	1 100.0%	1 100.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 3.8%
Ağustos 14	0 0.0%	0 0.0%	1 100.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 3.8%
Ocak 15	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 100.0%	0 0.0%	1 3.8%
Nisan 15	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 100.0%	0 0.0%	1 3.8%
Toplam	3 11.5%	6 23.1%	5 19.2%	12 46.2%	2 7.7%	26 100.0%

Posta gazetesindeki dağılım incelendiğinde; 2012 yılı Nisan ayındaki 3 haberden 2'sinde davalara, 1'inde yasa değişikliklerine, 1'inde insan haklarına; Haziran'da 1 haberde hukuk ve yardım sistemine yer verildiği görülmektedir.

2013 yılı Şubat ve Nisan aylarında 1'er haberde davalara; Mayıs ayında 2 haberde alkol ve tütün düzenlemelerine; Haziran ayında 1 haberde insan haklarına değinilmektedir.

2014 Ocak'ta 1 haberde davalara; Temmuz'da 1 haberde hukuk ve yargı sistemi konularına yer verilmektedir. 2015 yılı Ocak ayında 1 haberde davalar kategorisine aittir.

Tablo 36: Aylara Göre Hukuk ve Adalet Konularının Posta Gazetesindeki Dağılımı

Gazete: Posta	Hukuk ve Adalet					Toplam
	Hukuk ve Yargı Sistemi	Yasa Değişiklikleri	İnsan Hakları	Davalar	Alkol ve Tütün Düzenlemeleri	
Nisan 12	0 0.0%	1 33.3%	1 33.3%	2 66.7%	0 0.0%	3 25.0%
Haziran 12	1 100.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 8.3%
Şubat 13	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 100.0%	0 0.0%	1 8.3%
Nisan 13	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 100.0%	0 0.0%	1 8.3%
Mayıs 13	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	2 100.0%	2 16.7%
Haziran 13	0 0.0%	0 0.0%	1 100.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 8.3%
Ocak 14	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 100.0%	0 0.0%	1 8.3%
Temmuz 14	1 100.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 8.3%
Ocak 15	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 100.0%	0 0.0%	1 8.3%
Toplam	2 16.7%	1 8.3%	2 16.7%	6 50.0%	2 16.7%	12 100.0%

Sabah gazetesinde; 2012 yılı Nisan ayında 2 haberin tamamında davalar; Mayıs'ta 3 haberden 2'si davalar, 1'i hukuk ve yargı sistemi konularına yer vermektedir.

2013 yılı Şubat'ta 1 haber hukuk ve yargı sistemi; Haziran ve Kasım aylarında 2 haberden 1'i insan hakları, 1'i alkol, tütün ve düzenlemeleri; Temmuz ayında ise 1 haber yasa değişikliklerine yer vermektedir.

2014 yılı Ocak'ta 2 haber, Ekim'de 1 haber hukuk ve yargı sistemi konularına yer vermiştir.

Tablo 37: Aylara Göre Hukuk ve Adalet Konularının Sabah Gazetesindeki Dağılımı

Gazete: Sabah	Hukuk ve Adalet					Toplam
	Hukuk ve Yargı Sistemi	Yasa Değişiklikleri	İnsan Hakları	Davalar	Alkol ve Tütün Düzenlemeleri	
Nisan 12	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 100.0% 14.3%	0 0.0% 0.0%	2 14.3%
Mayıs 12	1 33.3% 7.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 66.7% 14.3%	0 0.0% 0.0%	3 21.4%
Şubat 13	1 100.0% 7.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 7.1%
Haziran 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 7.1%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 7.1%	2 14.3%
Temmuz 13	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 7.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 7.1%
Kasım 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 7.1%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 7.1%	2 14.3%
Ocak 14	2 100.0% 14.3%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 14.3%
Ekim 14	1 100.0% 7.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 7.1%
Toplam	5 35.7%	1 7.1%	2 14.3%	4 28.6%	2 14.3%	14 100.0%

Aylara göre hukuk ve adalet konularının Sözcü gazetesindeki dağılımına bakıldığında su sonuçlara ulaşılmaktadır: 2012 yılı Nisan ve Mayıs aylarında 1'er haber davalar; Haziran'da 2 haberden 1'i insan hakları, 1'i hukuk ve yargı sistemi; Temmuz ve Ağustos aylarında 1 haber davalar kategorisine aittir.

2013 Ocak'ta 2 haberden 1'i hukuk ve yargı sisteminden, 1'i davalar; Şubat'ta 2 haber davalar; Mart ve Nisan aylarında 1'er haber davalar; Mayıs'ta 3 haberin tamamı alkol, tütün ve düzenlemeleri; Haziran'da 2 haberden 2'si alkol, tütün ve düzenlemelerin, 1'i hukuk ve yargı sistemin, 1'i insan hakları; Temmuz'da 1 haber hukuk ve yargı sistemi; Ağustos'ta 2 haberden 1'i insan hakları, 1'i davalar; Kasım'da 3 haberin tamamı insan hakları; Aralık'ta 1 haber davalar kategorilerine aittir.

2014 yılı Şubat ve Kasım aylarında 1'er haber insan hakları; Nisan ve Mayıs aylarında 1'er haber hukuk ve yargı sistemi konularına değinmektedir. 2015 yılına Mart ayında 1 haber davalar kategorisi içerisinde yer almıştır.

Tablo 38: Aylara Göre Hukuk ve Adalet Konularının Sözcü Gazetesindeki Dağılımı

	Hukuk ve Adalet				Toplam
	Hukuk ve Yargı Sistemi	İnsan Hakları	Devalar	Alkol ve Tütün Düzenlemeleri	
Nisan 12	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 3.4%	0 0.0% 0.0%	1 3.4%
Mayıs 12	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 3.4%	0 0.0% 0.0%	1 3.4%
Haziran 12	1 50.0% 3.4%	1 50.0% 3.4%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 6.9%
Temmuz 12	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 3.4%	0 0.0% 0.0%	1 3.4%
Ağustos 12	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 3.4%	0 0.0% 0.0%	1 3.4%
Ocak 13	1 50.0% 3.4%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 3.4%	0 0.0% 0.0%	2 6.9%
Şubat 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 100.0% 6.9%	0 0.0% 0.0%	2 6.9%
Mart 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 3.4%	0 0.0% 0.0%	1 3.4%
Nisan 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 3.4%	0 0.0% 0.0%	1 3.4%
Mayıs 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	3 100.0% 10.3%	3 10.3%
Haziran 13	1 50.0% 3.4%	1 50.0% 3.4%	0 0.0% 0.0%	2 100.0% 6.9%	2 6.9%
Temmuz 13	1 100.0% 3.4%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 3.4%
Ağustos 13	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 3.4%	1 50.0% 3.4%	0 0.0% 0.0%	2 6.9%
Kasım 13	0 0.0% 0.0%	3 100.0% 10.3%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	3 10.3%
Aralık 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 3.4%	0 0.0% 0.0%	1 3.4%
Şubat 14	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 3.4%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 3.4%
Nisan 14	1 100.0% 3.4%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 3.4%
Mayıs 14	1 100.0% 3.4%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 3.4%
Kasım 14	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 3.4%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 3.4%
Mart 15	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 3.4%	0 0.0% 0.0%	1 3.4%
Toplam	6 20.7%	8 27.6%	12 41.4%	5 17.2%	29 100.0%

3.2.6.4. Şiddet, Suç ve Cinayet Kapsamındaki Konular

Hürriyet gazetesinde şiddet, suç ve cinayet konularında öne çıkan alt kategorilerin aylara göre incelemesini şu şekildedir:

2012 yılı Haziran ayında 3 haberden 1'i çocuk istismarı, 1'i aile içi şiddet ve 1'i diğer adli vakalar konularına değinmektedirler.

2013 yılı Ocak'ta 3 haberin tamamı kadına şiddet ve kadın cinayetleri; Şubat ayında 1 haber kadına şiddet ve kadın cinayetleri; Mart ayında 2 haberden 1'i aile içi şiddet ve cinayet, 1'i diğer adli vakalar; Mayıs ve Ekim aylarında 1 haber diğer adli vakalar; Haziran'da 3 haberden 3'ü polis şiddeti; Temmuz'da 2 haberden 1'i kadına şiddet ve kadın cinayetleri, 1'i diğer adli vakalar; Ağustos'ta 1 haber diğer adli vakalar; Eylül'de 1 haber töre cinayetleri ve kan davaları; Kasım'da 2 haberden 1'i çocuk istismarı, 1'i diğer adli vakalar konularına değinmektedirler. Gezi olaylarına polis müdahalesi Haziran ayında bu konudaki tüm haberlerin manşetine taşınmıştır.

2014 yılı Ocak ve Şubat aylarında 1'er haber diğer adli vakalar; Nisan'da 1 haber mafya ve çeteler; Mayıs'ta 1 haber polis şiddeti; Haziran'da 1 haber çocuk istismarı ve Aralık'ta 1 haber kadına şiddet ve kadın cinayetleri konularına yer vermektedir.

Tablo 39: Aylara Göre Şiddet, Suç ve Ceza Konularının Hürriyet Gazetesindeki Dağılımı

Gazete: Hürriyet	Şiddet,Suç veCinayet							Toplam
	Kadına Şiddet ve Kadın Cinayetleri	Çocuk İstismarı	Polis Şiddeti	Töre Cinayetleri ve Kan Davaları	Aile İçi Şiddet ve Cinayet	Mafye ve Çeteler	Diğer Adli Vakalar	
Mayıs 12	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 3.8%	1 3.8%
Haziran 12	0 0.0% 0.0%	1 33.3% 3.8%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 33.3% 3.8%	0 0.0% 0.0%	1 33.3% 3.8%	3 11.5%
Ocak 13	3 100.0% 11.5%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	3 11.5%
Şubat 13	1 100.0% 3.8%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 3.8%
Mart 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 3.8%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 3.8%	2 7.7%
Mayıs 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 3.8%	1 3.8%
Haziran 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	3 100.0% 11.5%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	3 11.5%
Temmuz 13	1 50.0% 3.8%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 3.8%	2 7.7%
Ağustos 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 3.8%	1 3.8%
Eylül 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 3.8%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 3.8%
Ekim 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 3.8%	1 3.8%
Kasım 13	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 3.8%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 3.8%	2 7.7%
Şubat 14	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 3.8%	1 3.8%
Nisan 14	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 3.8%	0 0.0% 0.0%	1 3.8%
Mayıs 14	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 3.8%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 3.8%
Haziran 14	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 3.8%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 3.8%
Aralık 14	1 100.0% 3.8%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 3.8%
Toplam	6 23.1%	3 11.5%	4 15.4%	1 3.8%	2 7.7%	1 3.8%	9 34.6%	26 100.0%

Posta gazetesi incelemesinde; 2012 Nisan'da 2 haberden 1'i kadına şiddet ve kadın cinayetleri, 1'i polis şiddeti; Mayıs'ta 3 haberden 2'si diğer adli vakalar, 1'i çocuk istismarı; Haziran'da 2 haberden 1'i aile içi şiddet ve cinayetleri, 1'i diğer adli vakalar; Ağustos'ta 3 haberden 1'i kadına şiddet ve kadın cinayetleri, 1'i aile içi şiddet ve cinayet, 1'i diğer adli vakalar; Eylül'de 1 haber diğer adli vakalar; Ekim'de 1 haber polis şiddeti; Aralık'ta 1 haber çocuk istismarı konularından bahsetmektedir.

2013 yılı Şubat ve Mart aylarında 2'şer haber kadına şiddet ve kadın cinayetleri; Nisan ve Temmuz aylarında 1'er haber diğer adli vakalar; Mayıs'ta 1 haber polis şiddeti; Haziran'da 4 haberin tamamı polis şiddeti; Eylül ve Kasım aylarında 1'er haber kadına şiddet ve kadın cinayetleri; Ekim'de 1 haber mafya ve çeteler konularını işlemektedirler.

2014 yılı Şubat'ta 3 haberden 2'si mafya ve çeteler, 1'i diğer adli vakalar; Mart'ta 2 haberden 1'i polis şiddeti, 1'i diğer adli vakalar; Nisan'da 1 haber çocuk istismarı; Mayıs'ta 3 haberden 2'si polis şiddeti, 1'i aile içi şiddet ve cinayetler; Haziran'da 1 haber polis şiddeti; Temmuz'da 2 haberin tamamı kadına şiddet ve kadın cinayetleri; Kasım'da 2 haberden 1'i kadına şiddet ve kadın cinayetleri, 1'i diğer adli vakalar konularına değinmektedirler.

2015 yılı Ocak ve Şubat aylarında 1'er haber diğer adli vakalar; Mart ayında ise 3 haberden 2'si diğer adli vakalar, 1'i polis şiddetinden bahsetmektedir.

Tablodan elde edilen veriler; Kadına şiddet, Polis şiddeti ve diğer adli vakaların Posta gazetesinde oldukça yoğun olarak gündeme getirildiğini işaret etmektedir. Polis şiddeti konusu özellikle Gezi olaylarının arttığı 2013 Haziran'ında manşetlerin çoğunda işlenmiştir.

Tablo 40: Aylara Göre Şiddet, Suç ve Ceza Konularının Posta Gazetesindeki Dağılımı

Gazete: Posta	Şiddet,Suç veCinayet						Diğer Adli Vakalar	Toplam
	Kaçma Şiddet ve Kaçın Cinayetleri	Çocuk İstisam	Polis Şiddeti	Aile İçi Şiddet ve Cinayet	Mafya ve Çeteler			
Nisan 12	1 50.0% 2.1%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 2.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 4.3%
Mayıs 12	0 0.0% 0.0%	1 33.3% 2.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 66.7% 4.3%	3 6.4%
Haziran 12	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 2.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 2.1%	2 4.3%
Ağustos 12	1 33.3% 2.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 33.3% 2.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 33.3% 2.1%	3 6.4%
Eylül 12	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 2.1%	1 2.1%
Ekim 12	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 2.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 2.1%
Aralık 12	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 2.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 2.1%
Şubat 13	2 100.0% 4.3%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 4.3%
Mart 13	2 100.0% 4.3%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 4.3%
Nisan 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 2.1%	1 2.1%
Mayıs 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 2.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 2.1%
Haziran 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	4 100.0% 8.5%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	4 8.5%
Temmuz 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 2.1%	1 2.1%
Eylül 13	1 100.0% 2.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 2.1%
Ekim 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 2.1%	0 0.0% 0.0%	1 2.1%
Kasım 13	1 100.0% 2.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 2.1%
Şubat 14	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 66.7% 4.3%	1 33.3% 2.1%	3 6.4%
Mart 14	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 2.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 2.1%	2 4.3%
Nisan 14	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 2.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 2.1%
Mayıs 14	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 66.7% 4.3%	1 33.3% 2.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	3 6.4%
Haziran 14	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 2.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 2.1%
Temmuz 14	2 100.0% 4.3%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 4.3%
Kasım 14	1 50.0% 2.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 2.1%	2 4.3%
Ocak 15	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 2.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 2.1%	2 4.3%
Şubat 15	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 2.1%	1 2.1%
Mart 15	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 33.3% 2.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 66.7% 4.3%	3 6.4%
Toplam	11 23.4%	4 8.5%	12 25.5%	3 6.4%	3 6.4%	3 6.4%	14 29.8%	47 100.0%

Sabah gazetesinde; 2012 yılı Nisan ve Mayıs aylarında 1'er haber aile içi şiddet ve cinayet; Haziran'da 5 haberden 2'si diğer adli vakalar, 1'i kadına şiddet ve kadın cinayetleri, 1'i töre cinayetleri ve kan davaları, 1'i aile içi şiddet ve cinayet, 1'i mafya ve çeteler; Temmuz'da 2 haberden 1'i polis şiddeti, 1'i faili meçhul cinayetler; Ağustos'ta 1 haber diğer adli vakalar; Ekim'de 1 haber çocuk istismarı; Kasım'da 1 haber kadına şiddet ve kadın cinayetleri; Aralık ayında ise 1 haber polis şiddeti konularını işlemektedir.

2013 yılı Ocak'ta 2 haberden 1'i kadına şiddet ve kadın cinayetleri, 1'i çocuk istismarı; Şubat'ta 1 haber kadına şiddet ve kadın cinayetleri; Mart'ta 2 haberden 1'i çocuk istismarı, 1'i töre cinayetleri ve kan davaları; Haziran'da 4 haberden 3'ü polis şiddeti, 1'i kadına şiddet ve kadın cinayetleri; Kasım'da 1 haber faili meçhul cinayetler konusuna değinmektedir. Diğer gazetelerle benzer şekilde, Haziran ayında polis şiddeti konusu Sabah gazetesinde de gündeme taşınmıştır.

2014 yılı Mayıs ayında 1 haber kadına şiddet ve kadın cinayetleri konusuna değinmektedir.

Tablo 41: Aylara Göre Şiddet, Suç ve Ceza Konularının Sabah Gazetesindeki Dağılımı

Gazete: Sabah	Şiddet,Suç veCinayet									Toplam
	Kadına Şiddet ve Kadın Cinayetleri	Cocuk İstismarı	Polis Şiddeti	Töre Cinayetleri ve Kan Davaları	Fahi Meçhul Cinayetler	Aile İçi Şiddet ve Cinayet	Mafya ve Çeteler	Diğer Adli Vakalar		
Nisan 12	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 4.2%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 4.2%
Mayıs 12	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 4.2%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 4.2%
Haziran 12	1 20.0% 4.2%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 30.0% 4.2%	0 0.0% 0.0%	1 20.0% 4.2%	1 30.0% 4.2%	2 40.0% 8.3%	0 0.0% 0.0%	5 20.8%
Temmuz 12	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 4.2%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 4.2%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 8.3%
Ağustos 12	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 4.2%	0 0.0% 0.0%	1 4.2%
Ekim 12	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 4.2%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 4.2%
Kasım 12	1 50.0% 4.2%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 30.0% 4.2%	2 8.3%
Aralık 12	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 4.2%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 4.2%
Ocak 13	1 50.0% 4.2%	1 50.0% 4.2%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 8.3%
Şubat 13	1 100.0% 4.2%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 4.2%
Mart 13	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 4.2%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 4.2%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 8.3%
Haziran 13	1 33.3% 4.2%	0 0.0% 0.0%	3 100.0% 12.5%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	3 12.5%
Kasım 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 4.2%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 4.2%
Mayıs 14	1 100.0% 4.2%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 4.2%
Toplam	6 25.0%	3 12.5%	5 20.8%	2 8.3%	2 8.3%	3 12.5%	1 4.2%	4 16.7%	4 16.7%	24 100.0%

Sözcü gazetesinde; 2012 yılı Haziran ayında 2 haberden 1'i kadına şiddet ve kadın cinayetleri, 1'i töre cinayetleri ve kan davaları; Ekim'de 2 haberin tamamı polis şiddeti; Kasım ayında 1 haber polis şiddeti konularından bahsetmektedirler.

2013 yılı Ocak ve Ağustos aylarında 1'er haber kadına şiddet ve kadın cinayetleri; Haziran'da 6 haberin tamamı polis şiddeti, 1 haber kadına şiddet ve kadın cinayetleri; Temmuz ve Ekim aylarında 2 haberin tamamı polis şiddeti konularına değinmektedirler.

2014 yılı Mayıs ve Haziran aylarında 2'şer haber, Aralık ayında ise 1 haber polis şiddeti konusunu işlemektedirler. 2015 yılı Nisan ayında 1 haberde polis şiddeti konusuna değinilmektedir.

Sözcü gazetesi diğer gazetelerle karşılaştırıldığında arasında polis şiddeti konusuna en sık değinen gazete olmuştur.

Tablo 42: Aylara Göre Şiddet, Suç ve Ceza Konularının Sözcü Gazetesindeki Dağılımı

Gazete: Sözcü				
	Şiddet,Suç ve Cinayet			Toplam
	Kadına Şiddet ve Kadın Cinayetleri	Polis Şiddeti	Töre Cinayetleri ve Kan Davaları	
Haziran 12	1 50.0% 4.3%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 4.3%	2 8.7%
Ekim 12	0 0.0% 0.0%	2 100.0% 8.7%	0 0.0% 0.0%	2 8.7%
Kasım 12	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 4.3%	0 0.0% 0.0%	1 4.3%
Ocak 13	1 100.0% 4.3%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 4.3%
Haziran 13	1 16.7% 4.3%	6 100.0% 26.1%	0 0.0% 0.0%	6 26.1%
Temmuz 13	0 0.0% 0.0%	2 100.0% 8.7%	0 0.0% 0.0%	2 8.7%
Ağustos 13	1 100.0% 4.3%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 4.3%
Ekim 13	0 0.0% 0.0%	2 100.0% 8.7%	0 0.0% 0.0%	2 8.7%
Mayıs 14	0 0.0% 0.0%	2 100.0% 8.7%	0 0.0% 0.0%	2 8.7%
Haziran 14	0 0.0% 0.0%	2 100.0% 8.7%	0 0.0% 0.0%	2 8.7%
Aralık 14	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 4.3%	0 0.0% 0.0%	1 4.3%
Nisan 15	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 4.3%	0 0.0% 0.0%	1 4.3%
Toplam	4 17.4%	19 82.6%	1 4.3%	23 100.0%

3.2.6.5. Sosyal Konular

Aylara göre gazetelerdeki sosyal konulara bakıldığında; Hürriyet gazetesinde 2012 yılı Kasım, 2013 yılı Ocak ve 2014 yılı Temmuz aylarında engelliler ile ilgili

konular 1'er haberde; 2014 Temmuz ayında trafik kazaları ise 1 haberde geçmektedir.

Tablo 43: Aylara Göre Sosyal Konuların Hürriyet Gazetesindeki Dağılımı

Gazete: Hürriyet

	Sosyal Konular		Toplam
	Trafik Kazaları	Engellilerle İlgili Konular	
Kasım 12	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 25.0%	1 25.0%
Ocak 13	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 25.0%	1 25.0%
Temmuz 14	1 50.0% 25.0%	1 50.0% 25.0%	2 50.0%
Toplam	1 25.0%	3 75.0%	4 100.0%

Sabah gazetesinde ise 2012 yılı Haziran ayında doğal afetler ve tedbirleri konusuna 1 haberde rastlanmaktadır.

Tablo 44: Aylara Göre Sosyal Konuların Sabah Gazetesindeki Dağılımı

Gazete: Sabah

	Sosyal Konular		Toplam
	Doğal Afetler ve Tedbirler		
Haziran 12	1 100.0% 100.0%	1 100.0% 100.0%	1 100.0%
Toplam	1 100.0%	1 100.0%	1 100.0%

Posta gazetesinde; 2012 yılı Haziran ayında 1 haberde doğal afetler ve tedbirler; Temmuz'da 1 haberde trafik kazaları; Eylül ve Aralık aylarında 2'şer haberden 1'inde trafik kazaları, 1'inde engelliler ile ilgili konular; Ekim ve Kasım aylarında 1'er haberde trafik kazaları işlenmiştir.

2013 yılı Ocak ayında 3 haberden 2'sinde engelliler ile ilgili konular, 1'inde trafik kazaları konuları; Temmuz ayında 1 haberde engelliler ile ilgili konular; Ağustos ayında 3 haberden 1'i trafik kazaları konuları, 1'i doğal afetler ve tedbirler, 1'i uyuşturucu kullanımı konuları; Aralık ayında 1 haberde trafik kazaları konuları; Eylül'de 1 haberde trafik kazaları konuları; Kasım'da ise 3 haberin tamamında trafik kazaları konuları işlenmiştir.

2014 yılı Ocak ayında 2 haber; Şubat, Mart, Mayıs, Haziran ve Ekim aylarında ise 1'er haber trafik kazaları konusuna değinirken; Nisan ayında 1 haber engelliler ile ilgili konuları, Temmuz'da ise uyuşturucu kullanımı konuları işlenmiştir.

Tablo 45: Aylara Göre Sosyal Konuların Posta Gazetesindeki Dağılımı

Gazete: Posta	Sosyal Konular				Toplam
	Trafik Kazaları	Engelbireli İlgili Konular	Doğal Afetler ve Tedbirler	Uyandırıcı Kullanımı	
Haziran 12	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 3.3%	0 0.0% 0.0%	1 3.3%
Temmuz 12	1 100.0% 3.3%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 3.3%
Eylül 12	1 50.0% 3.3%	1 50.0% 3.3%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 6.7%
Ekim 12	1 100.0% 3.3%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 3.3%
Kasım 12	1 100.0% 3.3%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 3.3%
Aralık 12	1 50.0% 3.3%	1 50.0% 3.3%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 6.7%
Ocak 13	1 33.3% 3.3%	2 66.7% 6.7%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	3 10.0%
Temmuz 13	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 3.3%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 3.3%
Ağustos 13	1 33.3% 3.3%	0 0.0% 0.0%	1 33.3% 3.3%	1 33.3% 3.3%	3 10.0%
Eylül 13	1 100.0% 3.3%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 3.3%
Kasım 13	3 100.0% 10.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	3 10.0%
Aralık 13	1 100.0% 3.3%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 3.3%
Ocak 14	2 100.0% 6.7%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 6.7%
Şubat 14	1 100.0% 3.3%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 3.3%
Mart 14	1 100.0% 3.3%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 3.3%
Nisan 14	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 3.3%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 3.3%
Mayıs 14	1 100.0% 3.3%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 3.3%
Haziran 14	1 100.0% 3.3%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 3.3%
Temmuz 14	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 3.3%	1 3.3%
Ekim 14	1 100.0% 3.3%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 3.3%
Ocak 15	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 3.3%	1 3.3%
Toplam	19 63.3%	6 20.0%	2 6.7%	3 10.0%	30 100.0%

3.2.6.6. Eğitim Kapsamındaki Konular

Hürriyet gazetesinde eğitim kapsamındaki konuların aylara göre incelemesi şöyledir: 2012 yılında Ağustos ayında eğitim sistemi ve eğitim ile ilgili gelişmeler konusunda 1 haber yer alırken; 2013 yılı Ocak ayında 1 haber eğitimde laiklik, Kasım ayında 2 haber öğrenci evleri tartışması konularına değinmektedir. 2014 yılı Mart ve Temmuz aylarında 1'er haber ÖSYM sınavları ve usulsüzlükler konusunu; 2015 yılı Şubat ayında ise 1 haber eğitimde laiklik konusu işlenmiştir.

Tablo 46: Aylara Göre Eğitim Konularının Hürriyet Gazetesindeki Dağılımı

Gazete: Hürriyet	Eğitim				Toplam
	Eğitim Sistemi/Eğitimle İlgili Gelişmeler	ÖSYM Sınavları ve Usulsüzlükler	Öğrenci Evleri Tartışması	Eğitimde Laiklik	
Ağustos 12	1 100.0% 14.3%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 14.3%
Ocak 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 14.3%	1 14.3%
Kasım 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 100.0% 28.6%	0 0.0% 0.0%	2 28.6%
Mart 14	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 14.3%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 14.3%
Temmuz 14	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 14.3%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 14.3%
Şubat 15	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 14.3%	1 14.3%
Toplam	1 14.3%	2 28.6%	2 28.6%	2 28.6%	7 100.0%

Posta gazetesinde: 2012 Nisan ayında 4 haberden 2'si eğitimde laiklik, 2'si ÖSYM sınavları ve usulsüzlükler, 1 haber eğitim sistemi ve eğitimle ilgili gelişmeler; Mayıs'ta 1 haber MEB sosyal etkinlikler yönetmeliği; Haziran'da 3 haberden 2'si eğitimde laiklik, 1'i eğitim sistemi ve eğitimle ilgili gelişmeler; Eylül'de ise 1 haber ÖSYM sınavları ve usulsüzlükler konularına yer vermişlerdir. 2013 yılı Kasım ayında 1 haber eğitimde laiklik başlığını işlerken, 2015 yılı Aralık ayında ise 3 haberden 2'si eğitimde laiklik, 1'i eğitim sistemi ve eğitimle ilgili gelişmeler konularına değinilmektedir.

Tablo 47: Aylara Göre Eğitim Konularının Posta Gazetesindeki Dağılımı

Gazete: Posta	Eğitim					Toplam
	Eğitim Sistemi/Eğitimle İlgili Gelişmeler	ÖSYM Sınavları ve Usulsüzlükler	Öğrenci Evleri Tartışması	Eğitimde Laiklik	MEB Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği	
Nisan 12	1 25.0% 7.7%	2 50.0% 15.4%	0 0.0% 0.0%	2 50.0% 15.4%	0 0.0% 0.0%	4 30.8%
Mayıs 12	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 7.7%	1 7.7%
Haziran 12	1 50.0% 7.7%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 100.0% 15.4%	0 0.0% 0.0%	2 15.4%
Eylül 12	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 7.7%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 7.7%
Kasım 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 100.0% 15.4%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 15.4%
Aralık 14	1 33.3% 7.7%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 66.7% 15.4%	0 0.0% 0.0%	3 23.1%
Toplam	3 23.1%	3 23.1%	2 15.4%	6 46.2%	1 7.7%	13 100.0%

Sabah gazetesinde ise 2012 yılı Nisan ayında eğitim sistemi ve eğitimle ilgili gelişmeler başlığına ait 1 haber bulunurken, 2014 Temmuz ayında ÖSYM sınavları ve usulsüzlükler ile ilgili 1 haber bulunmaktadır.

Tablo 48: Aylara Göre Eğitim Konularının Sabah Gazetesindeki Dağılımı

Gazete: Sabah	Eğitim		Toplam
	Eğitim Sistemi/Eğitimle İlgili Gelişmeler	ÖSYM Sınavları ve Usulsüzlükler	
Nisan 12	1 100.0% 50.0%	0 0.0% 0.0%	1 50.0%
Temmuz 14	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 50.0%	1 50.0%
Toplam	1 50.0%	1 50.0%	2 100.0%

Sözcü gazetesinde; 2012 yılı Nisan ve Haziran aylarında eğitimde laiklik başlığında 1; Mayıs ve Eylül aylarında MEB sosyal etkinlikler yönetmeliği başlığında 1; Ağustos ayında ÖSYM sınavları ve usulsüzlükler başlığında 1 ve

Aralık ayında eğitim sistemi ve eğitimle ilgili gelişmeler başlığında 1 habere yer verilmiştir.

2013 yılına ait Ocak ayında 2 haberden 1'i eğitim sistemi ve eğitimle ilgili gelişmelerden, 1'i eğitimde laiklik konusundan, 1'i MEB sosyal etkinlikler yönetmeliği konusundan; Nisan'da 2 haberin tamamı MEB sosyal etkinlikler yönetmeliği konusundan; Haziran ayında 2 haberin tamamı eğitim sistemi ve eğitimle ilgili gelişmelerden, 1'i MEB sosyal etkinlikler yönetmeliği konusundan; Ağustos'ta 1 haber eğitimde laiklik konusundan; Eylül'de 1 haber eğitim sistemi ve eğitimle ilgili gelişmelerden; Kasım'da 1 haber öğrenci evleri tartışmalarından bahsetmektedir. 2014 yılı Eylül ayında ise 1 haber eğitimde laiklik konusuna değinmektedir.

Tablo 49: Aylara Göre Eğitim Konularının Sözcü Gazetesindeki Dağılımı

Gazete: Sözcü	Eğitim					Toplam
	Eğitim Sistemi/Eğitimle İlgili Gelişmeler	OSYM Sorunları ve Usulsüzlükler	Öğrenci Evleri Tartışması	Eğitimde Laiklik	MEB Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği	
Nisan 12	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 6.3%	0 0.0% 0.0%	1 6.3%
Mayıs 12	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 6.3%	1 6.3%
Haziran 12	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 6.3%	0 0.0% 0.0%	1 6.3%
Ağustos 12	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 6.3%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 6.3%
Eylül 12	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 6.3%	1 6.3%
Aralık 12	1 100.0% 6.3%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 6.3%
Ocak 13	1 50.0% 6.3%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 6.3%	1 50.0% 6.3%	2 12.5%
Nisan 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 100.0% 12.5%	2 12.5%
Haziran 13	2 100.0% 12.5%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 6.3%	2 12.5%
Ağustos 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 6.3%	0 0.0% 0.0%	1 6.3%
Eylül 13	1 100.0% 6.3%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 6.3%
Kasım 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 6.3%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 6.3%
Eylül 14	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 6.3%	0 0.0% 0.0%	1 6.3%
Toplam	5 31.3%	1 6.3%	1 6.3%	5 31.3%	6 37.5%	16 100.0%

3.2.6.7. İç Politika Kapsamındaki Konular

Seçilen dört gazetede, iç politika başlığındaki öne çıkan alt kategorilerin aylara göre incelemesini yaptığımızda karşımıza şöyle bir tablo çıkmaktadır: Hürriyet gazetesinde; 2012 Mayıs ayında 1 haber demokrasi ve rejim tartışmaları; Haziran ayında 2 haberin tamamı Kürt sorunu; Ekim ayında 1 haber Kürt sorunu; Aralık ayında 1 haber yasadışı dinlemeler konularına değinmektedir.

2013 yılı Ocak ayında 2 haberin tamamı Kürt sorunu; Haziran ayında 4 haber protesto ve gösteriler; Temmuz ayında 3 haber protesto ve gösteriler; Ağustos ayında 1 haber protesto ve gösteriler; Ekim ayında 3 haberden 1'i yolsuzluk ve usulsüzlük, 1'i protesto ve gösteriler, 1'i demokratikleşme paketi; Aralık ayında 6 haberin tamamı yolsuzluk ve usulsüzlük konularını içermektedir. İç politika konularının

aylara göre dağılımını veren tablodan elde edilen veriler; 2013 yılı Haziran ve Temmuz aylarında Gezi olayları sebebiyle protesto ve gösterilerin incelenen 6 haberin tamamında yer bulunduğunu göstermektedirler. 2013 yılı Aralık ayında 17-25 Aralık operasyonları da incelenen haberlerin tamamında gündem olmuştur.

2014 yılı Ocak ayında 4 haberden 1'i yolsuzluk ve usulsüzlük, 1'i paralel yapı ve Gülen örgütü, 1'i yasadışı dinlemeler, 1'i demokratikleşme paketi; Şubat ayında 1 haber yolsuzluk ve usulsüzlük; Mart ayında 2 haber yolsuzluk ve usulsüzlük; Nisan ayında 3 haberden 1'i siyasi partiler, 1'i yolsuzluk ve usulsüzlük, 1'i Cumhurbaşkanlığı seçimleri; Mayıs'ta 1 haber protesto ve gösteriler; Haziran'da 1 haber yolsuzluk ve usulsüzlük; Ağustos'ta 2 haber Cumhurbaşkanlığı seçimleri; Ekim'de 2 haberden 1'i Kürt sorunu, 1'i yolsuzluk ve usulsüzlük; Kasım'da 1 haber yolsuzluk ve usulsüzlük; Aralık'ta ise 2 haber yolsuzluk ve usulsüzlük ile ilgili konulara değinmektedir.

2015 yılı Şubat ayında iç güvenlik paketi başlığı altında 1 haber, Mart ayında Kürt sorunu başlığı altında 1 haber ve Nisan ayında 2015 Genel Seçimleri başlığı altında 2 haber bulunmaktadır.

Tablo 50: Aylara Göre İç Politika Konularının Hürriyet Gazetesindeki Dağılımı

Gazete: Hürriyet	İç Politika										Toplam	
	Demokrasî ve Rejim Tartışmaları	Yasadışı Davranışlar	Kürt Sorunu	Demokratikleşme Paketleri	Siyasi Partiler	Yabancılar ve Ünsüratlar	Pasajlı Yapı/Görün Çılgın	Protesto ve Gösteriler	Cumhurbaşkanlığı Seçimleri 2014	İç Güvenlik Politikası		2013 Genel Seçimleri (7 Haziran)
Mayıs 12	1 100.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1
Haziran 12	0 0.0%	0 0.0%	2 100.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	2
Ekim 12	0 0.0%	0 0.0%	1 100.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1
Aralık 12	0 0.0%	1 100.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1
Ocak 13	0 0.0%	0 0.0%	2 100.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	2
Haziran 13	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	4 100.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	4
Temmuz 13	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	3 100.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	3
Ağustos 13	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 6.3%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1
Ekim 13	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 33.3%	0 0.0%	1 33.3%	0 0.0%	1 33.3%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	3
Aralık 13	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	6 12.5%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	6
Ocak 14	0 0.0%	1 25.0%	0 0.0%	1 25.0%	0 0.0%	1 25.0%	0 0.0%	1 25.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	4
Şubat 14	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 100.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1
Mayıs 14	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	2 100.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	2
Haziran 14	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 33.3%	1 33.3%	0 0.0%	0 0.0%	1 33.3%	0 0.0%	0 0.0%	3
Mayıs 14	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	2 2.1%	0 0.0%	0 0.0%	1 2.1%	0 0.0%	0 0.0%	3
Haziran 14	0 0.0%	1 50.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1
Ağustos 14	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	2 100.0%	0 0.0%	0 0.0%	2
Ekim 14	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	4 4.2%	0 0.0%	0 0.0%	4
Ekim 14	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0
Kasım 14	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 100.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1
Aralık 14	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	2 100.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	2
Şubat 15	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 100.0%	0 0.0%	1
Mayıs 15	0 0.0%	0 0.0%	1 100.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1
Haziran 15	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	2 100.0%	2
Toplam	1 2.1%	3 6.3%	7 14.8%	2 4.2%	1 2.1%	17 35.4%	0 0.0%	1 2.1%	10 20.8%	3 6.3%	1 2.1%	48 100.0%

Posta'da; 2012 Haziran ve Kasım aylarında 1 haber Kürt sorunu; Ekim'de 1 haber protesto ve gösteriler; Aralık ayında 1 haber yasadığı dinlemeler konularına değinmektedirler.

2013 yılı Nisan'da 1 haber Kürt sorunu; Mayıs'ta 3 haberden 2'si Kürt sorunu, 1'i demokrasi ve rejim tartışmaları, 1'i protesto ve gösteriler; Haziran'da 6 haberin tamamı protesto ve gösteriler; Temmuz'da 4 haberden 3'ü protesto ve gösteriler, 1'i Kürt Sorunu; Ağustos ve Eylül aylarında 1 haber protesto ve gösteriler; Ekim ayında 3 haberden 1'i Kürt sorunu, 1'i siyasi partiler, 1'i demokratikleşme paketi; Aralık

ayında ise 3 haberin tamamı yolsuzluk ve usulsüzlük başlıklarına yer vermektedir. İlgili dönemler içerisinde Gezi olayları ve 17-25 Aralık Operasyonlarının gazete gündemine yansıdığı görülmektedir.

2014 yılı Ocak ayında 1 haber Kürt sorunu; Mart ayında 1 haber demokrasi ve rejim tartışmaları ile yolsuzluk ve usulsüzlük; Mayıs'ta 1 haber protesto ve gösteriler; Haziran'da 2 haberden 1'i protesto ve gösteriler, 1'i Cumhurbaşkanlığı seçimleri; Ağustos'ta 3 haberin tamamı Cumhurbaşkanlığı seçimleri; Ekim'de 1 haber Kürt sorunu; Aralık'ta 1 haber demokrasi ve rejim tartışmaları konularına yer vermektedir.

2015 yılı Mart ayında Kürt sorunu başlığında 2, demokrasi ve rejim tartışmaları başlığında 1 haber bulunurken; Nisan ayında 2015 Genel Seçimleri ile ilgili 2 habere yer verilmektedir.

Tablo 51: Aylara Göre İç Politika Konularının Posta Gazetesindeki Dağılımı

Gazete: Posta	İç Politika											Toplam
	Demokrasi ve Rejim Tartışmaları	Yeniğin Demokratiler	Kürt Sorunu	Demokratikleşme Paketi	Siyasi Partiler	Yolsuzluk ve Usulsüzlük	Protesto ve Gösteriler	Cumhurbaşkanlığı Seçimleri 2014	İç Güvenlik Paketi	2013 Genel Seçimleri (7 Haziran)		
Haziran 12	0 0.0%	0 0.0%	1 100.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 2.4%
Ekim 12	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 100.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 2.4%
Kasım 12	0 0.0%	0 0.0%	1 100.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 2.4%
Aralık 12	0 0.0%	1 100.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 2.4%
Nisan 13	0 0.0%	0 0.0%	1 100.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 2.4%
Mayıs 13	1 33.3%	0 0.0%	2 66.7%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 33.3%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	3 7.1%
Haziran 13	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	6 100.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	6 14.3%
Temmuz 13	0 0.0%	0 0.0%	1 25.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	3 75.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	4 9.5%
Ağustos 13	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 100.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 2.4%
Eylül 13	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 100.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 2.4%
Ekim 13	0 0.0%	0 0.0%	1 33.3%	1 33.3%	1 33.3%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	3 7.1%
Aralık 13	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	3 100.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	3 7.1%
Ocak 14	0 0.0%	0 0.0%	1 100.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 2.4%
Mart 14	1 100.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 100.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 2.4%
Mayıs 14	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 100.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 2.4%
Haziran 14	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 50.0%	1 50.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	2 4.8%
Ağustos 14	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	3 100.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	3 7.1%
Ekim 14	0 0.0%	0 0.0%	1 100.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 2.4%
Aralık 14	1 100.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 2.4%
Şubat 15	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 100.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 2.4%
Mart 15	1 33.3%	0 0.0%	2 66.7%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	3 7.1%
Nisan 15	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	0 0.0%	1 100.0%	0 0.0%	2 4.8%
Toplam	4 9.5%	1 2.4%	11 26.2%	1 2.4%	1 2.4%	4 9.5%	15 35.7%	4 9.5%	1 2.4%	2 4.8%	43 100.0%	

Sabah gazetesinde; 2012 yılı Eylül, Ekim ve Aralık aylarında 1 haber Kürt sorunu; Kasım ayında 1 haber demokrasi ve rejim tartışmaları başlığına yer vermektedir.

2013 yılı Ocak ve Mart aylarında 1 haber Kürt sorunu; Nisan ayında 3 haber Kürt sorunu; Haziran'da 4 haberin tamamı protesto ve gösteriler; Eylül'de 1 haber demokratikleşme paketi; Ekim'de 6 haberin tamamı demokratikleşme paketi; Kasım'da 2 haberin 1'i demokrasi ve rejim tartışmaları, 1'i Kürt sorunu, 1'i siyasi partiler; Aralık'ta ise 6 haberin 4'ü yolsuzluk ve usulsüzlük, 3'ü paralel yapı ve

Gülen örgütü, 1'i protesto ve gösteriler; 1'i yasadışı dinlemeler konularına yer vermektedirler.

2014 yılı Ocak ayında 4 haberin 3'ü paralel yapı ve Gülen örgütü, 1'i yolsuzluk ve usulsüzlük; Şubat, Mart ve Haziran aylarında 6 haberin tamamı paralel yapı ve Gülen örgütü; Nisan ayında 6 haberin tamamı paralel yapı ve Gülen örgütü, 1'i yolsuzluk ve usulsüzlük, 1'i yasadışı dinlemeler; Mayıs ayında 1 haber protesto ve gösteriler; Temmuz ayında 5 haberin 3'ü paralel yapı ve Gülen örgütü, 2'si Cumhurbaşkanlığı seçimleri, 1'i demokratikleşme paketi; Ağustos'ta 6 haberin 5'i Cumhurbaşkanlığı seçimleri, 1'i siyasi partiler, 1'i paralel yapı ve Gülen örgütü; Eylül'de 3 haberin tamamı paralel yapı ve Gülen örgütü, 1'i yolsuzluk ve usulsüzlük; Ekim'de 3 haberin tümü paralel yapı ve Gülen örgütü, 1'i Kürt sorunu; Kasım'da 5 haberin 3'ü paralel yapı ve Gülen örgütü, 1'i yolsuzluk ve usulsüzlük, 1'i protesto ve gösteriler, 1'i yasadışı dinlemeler; Aralık'ta 4 haberin tamamı paralel yapı ve Gülen örgütü, 1'i yasadışı dinlemeler, 1'i Cumhurbaşkanlığı seçimleri konularını içermektedir.

2015 yılı Ocak ayında 3 haber paralel yapı ve Gülen örgütü; Şubat ayında 4 haberin 3'ü paralel yapı ve Gülen örgütü, 2'si demokrasi ve rejim tartışmaları, 1'i Kürt sorunu, 1'i iç güvenlik paketi; Mart ayında 5 haberin 3'ü Kürt sorunu; 2'si paralel yapı ve Gülen örgütü, 1'i yolsuzluk ve usulsüzlük ve Nisan ayında 2 haberin tamamı paralel yapı ve Gülen örgütü başlıklarından bahsetmektedir.

Veriler, Sabah gazetesinin iç politika konuları içerisinde çok yüksek bir yüzdeyle Paralel yapı ve Gülen örgütü konunu manşetlerine taşıdığı göstermektedirler.

1'i siyasi partiler, 1'i yolsuzluk ve usulsüzlük; Ağustos'ta 2 haberden 1'i Kürt sorunu, 1'i yolsuzluk ve usulsüzlük; Eylül'de 1 haber Kürt sorunu; Ekim'de 4 haberin 2'si demokrasi ve rejim tartışmaları, 2'si protesto ve gösteriler; Kasım'da 4 haberden 3'ü Kürt sorunu, 1'i protesto ve gösteriler; Aralık'ta 4 haberden 3'ü yasadışı dinlemeler, 1'i yolsuzluk ve usulsüzlük konularına yer vermektedir.

2013 yılı Ocak ayında 3 haberden 2'si demokrasi ve rejim tartışmaları, 2'si Kürt sorunu, 1'i yolsuzluk ve usulsüzlük; Şubat ayında 4 haberden 3'ü Kürt sorunu, 1'i yolsuzluk ve usulsüzlük; Mart ayında 5 haberin 4'ü Kürt sorunu, 1'i yolsuzluk ve usulsüzlük; Nisan ayında 5 haberin 4'ü Kürt sorunu, 2'si demokrasi ve rejim tartışmaları; Mayıs ayında 3 haberin 2'si demokrasi ve rejim tartışmaları, 1'i protesto ve gösteriler; Haziran'da 6 haberin tamamı protesto ve gösteriler, 2'si Kürt sorunu, 1'i demokrasi ve rejim tartışmaları; Temmuz'da 6 haberin 5'i protesto ve gösteriler, 1'i yolsuzluk ve usulsüzlük; Ağustos'ta 3 haberden 2'si yolsuzluk ve usulsüzlük, 1'i demokrasi ve rejim tartışmaları, 1'i Kürt sorunu; Eylül'de 5 haberden 3'ü yolsuzluk ve usulsüzlük, 2'si Kürt sorunu; Ekim'de 6 haberden 4'ü demokratikleşme paketi, 2'si demokrasi ve rejim tartışmaları, 2'si protesto ve gösteriler, 1'i Kürt sorunu, 1'i yolsuzluk ve usulsüzlük; Kasım'da 3 haberin 2'si demokrasi ve rejim tartışmaları, 1'i protesto ve gösteriler, 1'i demokratikleşme paketi; Aralık'ta 6 haberden 5'i yolsuzluk ve usulsüzlük, 1'i paralel yapı ve Gülen örgütü konularına değinmektedir.

Tablo 53: 2012-2013 Yılları Aylarına Göre İç Politika Konularının Sözcü Gazetesindeki Dağılımı

Gazete: Sözcü	İç Politika									Toplam
	Demokrasi ve Rejim Tartışmaları	Yasadışı Dinlemeler	Kürt Sorunu	Demokratikleşme Paketleri	Siyasi Partiler	Yolsuzluk ve Usulsüzlük	Paralel Yapı/Gülen Örgütü	Protesto ve Gösteriler		
Nisan 12	1 33.3% 1.2%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 33.3% 1.2%	0 0.0% 0.0%	1 33.3% 1.2%	3 3.7%	
Mayıs 12	1 50.0% 1.2%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 1.2%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 2.5%	
Haziran 12	3 75.0% 3.7%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 25.0% 1.2%	4 4.9%	
Temmuz 12	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 1.2%	1 50.0% 1.2%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 2.5%	
Ağustos 12	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 1.2%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 1.2%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 2.5%	
Eylül 12	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 1.2%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 1.2%	
Ekim 12	2 50.0% 2.5%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 50.0% 2.5%	4 4.9%	
Kasım 12	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	3 75.0% 3.7%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 25.0% 1.2%	4 4.9%	
Aralık 12	0 0.0% 0.0%	3 75.0% 3.7%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 25.0% 1.2%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	4 4.9%	
Ocak 13	2 66.7% 2.5%	0 0.0% 0.0%	2 66.7% 2.5%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 33.3% 1.2%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	3 3.7%	
Şubat 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	3 75.0% 3.7%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 25.0% 1.2%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	4 4.9%	
Mart 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	4 80.0% 4.9%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 20.0% 1.2%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	5 6.2%	
Nisan 13	2 40.0% 2.5%	0 0.0% 0.0%	4 80.0% 4.9%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	5 6.2%	
Mayıs 13	2 66.7% 2.5%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 33.3% 1.2%	3 3.7%	
Haziran 13	1 16.7% 1.2%	0 0.0% 0.0%	2 33.3% 2.5%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	6 100.0% 7.4%	6 7.4%	
Temmuz 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 16.7% 1.2%	0 0.0% 0.0%	5 83.3% 6.2%	6 7.4%	
Ağustos 13	1 33.3% 1.2%	0 0.0% 0.0%	1 33.3% 1.2%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 66.7% 2.5%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	3 3.7%	
Eylül 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 40.0% 2.5%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	3 60.0% 3.7%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	5 6.2%	
Ekim 13	2 33.3% 2.5%	0 0.0% 0.0%	1 16.7% 1.2%	4 66.7% 4.9%	0 0.0% 0.0%	1 16.7% 1.2%	0 0.0% 0.0%	2 33.3% 2.5%	6 7.4%	
Kasım 13	2 66.7% 2.5%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 33.3% 1.2%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 33.3% 1.2%	3 3.7%	
Aralık 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	5 83.3% 6.2%	1 16.7% 1.2%	0 0.0% 0.0%	6 7.4%	
Toplam	19 23.5%	3 3.7%	25 30.9%	5 6.2%	1 1.2%	19 23.5%	1 1.2%	20 24.7%	81 100.0%	

Sözcü gazetesi; 2014 yılı Ocak ayında 4 haberden 3'ü yolsuzluk ve usulsüzlük, 1'i paralel yapı ve Gülen örgütü; Şubat ayında 3 haberden 2'si yolsuzluk ve

usulsüzlük, 1'i demokrasi ve rejim tartışmaları; Mart ayında 6 haberin tamamı yolsuzluk ve usulsüzlük; Nisan ayında 6 haberin 5'i yolsuzluk ve usulsüzlük, 1'i demokrasi ve rejim tartışmaları, 1'i protesto ve gösteriler; Mayıs ayında 4 haberin 3'ü protesto ve gösteriler, 2'si demokrasi ve rejim tartışmaları; Haziran ayında 5 haberin tamamında Kürt sorunu, 2'sinde demokratikleşme paketi, 2'sinde protesto ve gösteriler, 1'i Cumhurbaşkanlığı seçimleri; Temmuz ayında 3 haberden 2'si Cumhurbaşkanlığı seçimleri, 1'i protesto ve gösteriler, 1'i yolsuzluk ve usulsüzlük; Ağustos'ta 5 haberden 3'ü demokrasi ve rejim tartışmaları, 2'si Cumhurbaşkanlığı seçimleri, 1'i yolsuzluk ve usulsüzlük; Eylül'de 1 haber Kürt sorunu; Ekim'de 2 haber Kürt sorunu; Aralık'ta 4 haberin tamamında yolsuzluk ve usulsüzlük konularına değinilmektedir.

2015 yılına ait Ocak ayındaki 3 haberden 2 si yolsuzluk ve usulsüzlük, 1'i paralel yapı ve Gülen örgütü; Şubat'ta 1 haber paralel yapı ve Gülen örgütü; Mart ayındaki 5 haberden 2'si 2015 Genel seçimler, 2'si yolsuzluk ve usulsüzlük, 1'i demokrasi ve rejim tartışmaları, 1'i Kürt sorunu, 1'i paralel yapı ve Gülen örgütü; Nisan ayındaki 2 haberden 1'i iç güvenlik paketi, 1'i yolsuzluk ve usulsüzlük, 1'i 2015 Genel seçimler konularına yer vermektedir.

Tablo 54: 2014-2015 Yılları Aylarına Göre İç Politika Konularının Sözcü Gazetesindeki Dağılımı

Gazete: Sözcü	İç Politika										Toplam
	Demokrasi ve Reform Tartışmaları	Kürt Sorunu	Demokratikleşme Paketleri	Yolsuzluk ve Uzunluluk	Paralel Yapı/Güven Olgüsü	Protesto ve Gösteriler	Cumhurbaşkanlığı Seçimi 2014	İç Güvenlik Paketi	2015 Genel Seçimleri (7 Haziran)		
Ocak 14	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	3 75.0% 5.6%	1 25.0% 1.9%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	4 7.4%
Şubat 14	1 33.3% 1.9%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 66.7% 3.7%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	3 5.6%
Mart 14	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	6 100.0% 11.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	6 11.1%
Nisan 14	1 16.7% 1.9%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	5 83.3% 9.3%	0 0.0% 0.0%	1 16.7% 1.9%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	6 11.1%
Mayıs 14	2 50.0% 3.7%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	3 75.0% 5.6%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	4 7.4%
Haziran 14	0 0.0% 0.0%	5 100.0% 9.3%	2 40.0% 3.7%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 40.0% 3.7%	1 20.0% 1.9%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	5 9.3%
Temmuz 14	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 33.3% 1.9%	0 0.0% 0.0%	1 33.3% 1.9%	2 66.7% 3.7%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	3 5.6%
Ağustos 14	3 60.0% 5.6%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 20.0% 1.9%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 40.0% 3.7%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	5 9.3%
Eylül 14	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 1.9%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 1.9%
Ekim 14	0 0.0% 0.0%	2 100.0% 3.7%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 3.7%
Aralık 14	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	4 100.0% 7.4%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	4 7.4%
Ocak 15	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 66.7% 3.7%	1 33.3% 1.9%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	3 5.6%
Şubat 15	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 1.9%	1 100.0% 1.9%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 1.9%
Mart 15	1 20.0% 1.9%	1 20.0% 1.9%	0 0.0% 0.0%	2 40.0% 3.7%	1 20.0% 1.9%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	2 3.7%	5 9.3%
Nisan 15	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 1.9%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 50.0% 1.9%	1 50.0% 1.9%	1 1.9%	2 3.7%
Toplam	8 14.8%	9 16.7%	2 3.7%	27 50.0%	4 7.4%	8 14.8%	5 9.3%	1 1.9%	3 5.6%	54 100.0%	

3.2.6.8. Dış Politika Kapsamındaki Konular

Gazetelerde bu kategori altında değerlendirilen konular incelendiğinde; Hürriyet gazetesinde 2012 yılı Nisan'da İran ile ilişkiler başlığında 1; 2013 yılı Şubat ve Nisan aylarında ABD ile ilişkiler başlığında 1 habere yer verilmektedir. Sabah'ta 2013 yılı Şubat'ta AB ile ilişkiler başlığında 1; 2014 yılı Ağustos ayında ABD ile ilişkiler başlığında 1; 2015 yılı Şubat ve Nisan aylarında İran ile ilişkiler başlığında 1 haber bulunmaktadır. Sözcü gazetesinde ise 2012 Mayıs ayında Irak ile ilişkiler konusunda 1; 2015 Şubat'ta İran ile ilişkiler konusunda 1; Nisan'da ise İran ile ilişkiler konusunda 2 haber bulunmaktadır.

Tablo 55: Aylara Göre Dış Politika Konularının Gazetelerdeki Dağılımları

Gazete		Dış Politika				Toplam
		İran ile ilişkiler	A B D İle ilişkiler	Irak ile ilişkiler	AB ile ilişkiler	
Hürriyet	Nisan 12	1 100.0% 33.3%	0 0.0% 0.0%			1 33.3%
	Şubat 13	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 33.3%			1 33.3%
	Nisan 13	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 33.3%			1 33.3%
	Toplam	1 33.3%	2 66.7%			3 100.0%
Sabah	Şubat 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%		1 100.0% 25.0%	1 25.0%
	Ağustos 14	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 25.0%		0 0.0% 0.0%	1 25.0%
	Şubat 15	1 100.0% 25.0%	0 0.0% 0.0%		0 0.0% 0.0%	1 25.0%
	Nisan 15	1 100.0% 25.0%	0 0.0% 0.0%		0 0.0% 0.0%	1 25.0%
	Toplam	2 50.0%	1 25.0%		1 25.0%	4 100.0%
Sözcü	Mayıs 12	0 0.0% 0.0%		1 100.0% 25.0%		1 25.0%
	Şubat 15	1 100.0% 25.0%		0 0.0% 0.0%		1 25.0%
	Nisan 15	2 100.0% 50.0%		0 0.0% 0.0%		2 50.0%
	Toplam	3 75.0%		1 25.0%		4 100.0%

3.2.6.9. Ekonomi Kapsamındaki Konular

Gazetelerde ekonomi konularında öne çıkan alt kategoriler aylara göre incelendiğinde; Hürriyet gazetesinde 2014 yılı Ocak ayında 1 haber Merkez Bankası ve faiz tartışmasına değinmektedir. 2015 Mart'ta 2 haberden 1'i işsizlik, hayat pahalılığı ve enflasyon ile ilgili iken diğeri Merkez Bankası ve faiz tartışması konusu ile ilgilidir. Posta gazetesinde 2014 yılı Temmuz ayında işsizlik, hayat pahalılığı ve enflasyon ile ilgili 1; Sabah gazetesinde 2015 yılı Nisan ayında ekonomik büyüme ile ilgili 1 haber bulunmaktadır. Sözcü gazetesinde 2012 yılı Nisan, Ekim ve Aralık aylarında 1'er haber işsizlik, hayat pahalılığı ve enflasyon ile ilgili; 2013 yılı Ocak ayında 4 haber aynı konu ile ilgilidir. 2014 Ocak ayında ise Merkez Bankası ve faiz tartışmasına 1 haberde yer verilmektedir.

Tablo 56: Aylara Göre Ekonomi Konularının Gazetelerdeki Dağılımları

Gazete		Ekonomi			Toplam
		İşsizlik Hayaat Pahahlığı ve Enflasyon	Merkez Bankası ve Faiz Tartışması	Ekonomik Büyüme	
Hürriyet	Ocak 14	0	1		1
		0.0%	100.0%		
			33.3%		33.3%
		0.0%			
Mart 15		1	1		2
		50.0%	50.0%		
		33.3%	33.3%		66.7%
Toplam	1	2		3	
		33.3%	66.7%		100.0%
Posta	Temmuz 14	1			1
		100.0%			
		100.0%			100.0%
Toplam	1			1	
		100.0%			100.0%
Sabah	Nisan 12			1	1
				100.0%	
				100.0%	100.0%
Toplam			1	1	
			100.0%	100.0%	
Sözcü	Nisan 12	1	0		1
		100.0%	0.0%		
		12.5%	0.0%		12.5%
	Ekim 12	1	0		1
		100.0%	0.0%		
		12.5%	0.0%		12.5%
	Aralık 12	1	0		1
		100.0%	0.0%		
		12.5%	0.0%		12.5%
	Ocak 13	4	0		4
100.0%		0.0%			
50.0%		0.0%		50.0%	
Ocak 14	0	1		1	
	0.0%	100.0%			
	0.0%	12.5%		12.5%	
Toplam	7	1		8	
		87.5%	12.5%		100.0%

3.2.6.10. Medya Kapsamındaki Konular

Gazetelerde medya kapsamında değerlendirilen konular incelendiğinde; Hürriyet gazetesinde 2012 yılı Ağustos ayında 1 haber basın özgürlüğü ve sansürler; 2013 yılı Haziran ayında 2; Temmuz ayında 1 haber Twitter tartışmaları ile ilgilidir. Posta gazetesinde 2013 yılı Ekim ayında basın özgürlüğü ve sansürler konusunda 1 haber yer almıştır. Sözcü gazetesinde ise 2012 yılı Mayıs ve Ağustos aylarında 1 haber basın özgürlüğü ve sansürlerden; 2013 yılı Ocak, Mart ve Ağustos aylarında 1'er haber basın özgürlüğü ve sansürlerden bahsetmektedir. 2014 yılı Şubat'ta 4 haberin tamamı basın özgürlüğü ve sansürlerden, 1'i Twitter tartışmalarından; Mayıs'ta ise 1 haber basın özgürlüğü ve sansürlerden bahsetmektedir. 2015 yılı Ocak

ayında basın özgürlüğü ve sansürler konusunda 1 haber; Şubat ayında Twitter tartışmalarından 1 haber Sözcü gazetesinde yer almaktadır.

Tablo 57: Aylara Göre Medya Konularının Gazetelerdeki Dağılımları

Gazete	Medya		Toplam	
	Basın Özgürlüğü ve Sansürler	Twitter Tartışmaları		
Hürriyet	Ağustos 12	1	0	1
		100.0%	0.0%	
		25.0%	0.0%	25.0%
	Haziran 13	0	2	2
	0.0%	100.0%		
	0.0%	50.0%	50.0%	
Temmuz 13	0	1	1	
	0.0%	100.0%		
	0.0%	25.0%	25.0%	
Toplam	1	3	4	
	25.0%	75.0%	100.0%	
Posta	Ekim 13	1		1
		100.0%		
	100.0%		100.0%	
Toplam	1		1	
	100.0%		100.0%	
Sözcü	Mayıs 12	1	0	1
		100.0%	0.0%	
		7.7%	0.0%	7.7%
	Ağustos 12	1	0	1
		100.0%	0.0%	
		7.7%	0.0%	7.7%
	Ocak 13	1	0	1
		100.0%	0.0%	
		7.7%	0.0%	7.7%
	Mart 13	1	0	1
		100.0%	0.0%	
		7.7%	0.0%	7.7%
	Haziran 13	0	1	1
		0.0%	100.0%	
		0.0%	7.7%	7.7%
	Ağustos 13	1	0	1
		100.0%	0.0%	
		7.7%	0.0%	7.7%
	Şubat 14	4	1	4
		100.0%	25.0%	
30.8%		7.7%	30.8%	
Mayıs 14	1	0	1	
	100.0%	0.0%		
	7.7%	0.0%	7.7%	
Ocak 15	1	0	1	
	100.0%	0.0%		
	7.7%	0.0%	7.7%	
Şubat 15	0	1	1	
	0.0%	100.0%		
	0.0%	7.7%	7.7%	
Toplam	11	3	13	
	84.6%	23.1%	100.0%	

3.2.6.11. Spor Kapsamındaki Konular

Gazetelerde spor konularının alt kategorileri aylara göre incelendiğinde sonuçlar şöyledir:

Hürriyet'te 2013 yılı Eylül ayında futbolda şiddet ile ilgili 1 haber; Kasım ayında diğer spor olayları ile ilgili 1 haber yer almaktadır. Posta gazetesinde 2012 Ekim'de diğer spor olayları ile ilgili 1; 2013 yılı Ekim ayında futbolda şiddet ile ilgili 1; 2015 yılı Ocak ayında spor ve siyaset başlığı altında 1; Nisan'da futbolda şiddet ile ilgili 1 haber yer almaktadır. Sabah'ta 2012 yılı Aralık ayına ait futbolda şiddet ile ilgili 1; Sözcü'de ise 2013 yılı Ağustos ve Eylül aylarında futbolda şiddet konusunda 1'er; Kasım'da spor ve siyaset başlığı altında 1 haber bulunmaktadır.

Tablo 58: Aylara Göre Spor Konularının Gazetelerdeki Dağılımları

Gazete	Spor			Toplam	
	Spor ve Siyaset	Futbolda Şiddet	Diğer Spor Olayları		
Hürriyet	Eylül 13		1	0	1
			100.0%	0.0%	
			50.0%	0.0%	50.0%
	Kasım 13		0	1	1
		0.0%	100.0%		
		0.0%	50.0%	50.0%	
	Toplam		1	1	2
			50.0%	50.0%	100.0%
Posta	Ekim 12	0	0	1	1
		0.0%	0.0%	100.0%	
		0.0%	0.0%	25.0%	25.0%
	Ekim 13	0	1	0	1
		0.0%	100.0%	0.0%	
		0.0%	25.0%	0.0%	25.0%
	Ocak 15	1	0	0	1
100.0%		0.0%	0.0%		
	25.0%	0.0%	0.0%	25.0%	
Nisan 15	0	1	0	1	
	0.0%	100.0%	0.0%		
	0.0%	25.0%	0.0%	25.0%	
	Toplam	1	2	1	4
		25.0%	50.0%	25.0%	100.0%
Sabah	Aralık 12		1		1
			100.0%		100.0%
		100.0%			
	Toplam		1		1
			100.0%		100.0%
Sözcü	Ağustos 13	0	1		1
		0.0%	100.0%		
		0.0%	33.3%		33.3%
	Eylül 13	0	1		1
		0.0%	100.0%		
		0.0%	33.3%		33.3%
Kasım 13	1	0		1	
	100.0%	0.0%			
	33.3%	0.0%		33.3%	
	Toplam	1	2		3
		33.3%	66.7%		100.0%

3.2.6.12. Uluslararası Olaylar Kapsamındaki Konular

Hürriyet gazetesinde uluslararası olaylar kapsamındaki alt kategorilerin aylara göre incelemesi şöyledir:

2012 yılı Nisan, Haziran ve Aralık aylarında diğer uluslararası olaylar ile ilgili 1; Temmuz ve Ağustos'ta siyasi gelişmeler ile ilgili 1 habere yer verilmiştir. 2014 yılı Mart ve 2015 Nisan aylarında diğer uluslararası olaylar başlığı altında 1 haber bulunmaktadır.

Posta gazetesinde 2013 yılı Mart'ta 2 haber diğer uluslararası olaylardan bahsederken; 2014 yılı Şubat ayında 1 haber diğer uluslararası olaylar konusunu içermektedir.

Sabah'ta 2012 yılı Mayıs ayında 1 haber; Ağustos ayında 2 haber; Kasım ayında ise 1 haber siyasi gelişmelerden bahsetmektedir. 2013 yılı Eylül ayında siyasi gelişmeler başlığında 1 haber bulunmaktadır.

Tablo 59: Aylara Göre Uluslararası Konuların Gazetelerdeki Dağılımları

Gazete		Uluslararası Olaylar		Toplam
		Siyasi Gelişmeler	Diğer	
Hürriyet	Nisan 12	0	1	1
		0.0%	100.0%	
		0.0%	14.3%	
	Haziran 12	0	1	1
		0.0%	100.0%	
		0.0%	14.3%	
	Temmuz 12	1	0	1
		100.0%	0.0%	
		14.3%	0.0%	
	Ağustos 12	1	0	1
100.0%		0.0%		
14.3%		0.0%		
Aralık 12	0	1	1	
	0.0%	100.0%		
	0.0%	14.3%		
Mart 14	0	1	1	
	0.0%	100.0%		
	0.0%	14.3%		
Nisan 15	0	1	1	
	0.0%	100.0%		
	0.0%	14.3%		
Toplam		2	5	7
		28.6%	71.4%	100.0%
Posta	Mart 13		2	2
			100.0%	
			66.7%	66.7%
Şubat 14			1	1
			100.0%	
Toplam			3	3
			100.0%	100.0%
Sabah	Mayıs 12	1	0	1
		100.0%	0.0%	
		20.0%	0.0%	
	Ağustos 12	2	0	2
		100.0%	0.0%	
		40.0%	0.0%	
	Kasım 12	0	1	1
		0.0%	100.0%	
		0.0%	20.0%	
	Eylül 13	1	0	1
100.0%		0.0%		
20.0%		0.0%		
Toplam		4	1	5
		80.0%	20.0%	100.0%

3.3.Cuma Hutbeleri Gündemi İçerik Çözümlemesi Bulguları

3.3.1.Genel Kategoriler ve Yoğunlukları

Cuma hutbelerinin gündemini tespit etmek amacıyla çalışmada her ay için 1 hutbe seçilmiş ve toplamda 37 hutbe incelenmiştir. Belirlemiş olduğumuz zaman aralığı içerisinde hutbelere ait genel kategorileri değerlendirdiğimizde; hutbelerde % 17.9 oranı ile en çok sosyal konuların işlendiği görülmektedir. %15’lik oran ile inanç ve ibadet konuları ikinci sırada yer almaktadır. Üçüncü sırada ise %12.1 oranı ile birlik ve beraberlik kapsamına giren konular yer almaktadır. Cuma hutbelerinde en az bahsedilen konu ise çevredir ve oranı %1.4’tür.

Tablo 60: Cuma Hutbeleri Genel Kategoriler ve Yoğunlukları

		Frekans	Yüzde
Genel Kategoriler	Savaş ve Terör	14	10.0%
	Çalışma ve Sosyal Güvenlik	11	7.9%
	Hukuk ve Adalet	13	9.3%
	Şiddet, Suç ve Cinayet	5	3.6%
	Sosyal Konular	25	17.9%
	Eğitim	4	2.9%
	Çevre	2	1.4%
	Sağlık	3	2.1%
	Birlik ve Beraberlik	17	12.1%
	Kültürel Konular	13	9.3%
	Dini Günler Geceler ve Aylar	12	8.6%
	İnanç ve İbadet Konuları	21	15.0%
Toplam		140	100.0%

3.3.2. Alt Kategoriler ve Yoğunlukları

3.3.2.1. Savaş ve Terör Kapsamındaki Konular

Savaş ve terör konularının işlendiği hutbelere bakıldığında; 8 hutbede değinilen İslam ülkelerinde savaşlar ve çatışmalar alt kategorisi %27.9 oranı ile ilk sırada yer almıştır. Dünyada savaşlar ve çatışmalar ile savaş ve çocuklar kategorileri ise eşit oranlarla (%20.7) ikinci sırada; İslam ülkelerinde terör ile İslam ve şehitlik konuları ise eşit yüzdeyle (%10.3) üçüncü sırada yer almıştır.

Tablo 61: Savaş ve Terör Konularının Cuma Hutbelerindeki Dağılımı

		Frekans	Yüzde
Savaş ve Terör	Suriye İç Savaşı ve Mülteciler	2	6.9%
	Dünyada Terör	1	3.4%
	Dünyada Savaşlar ve Çatışmalar	6	20.7%
	Savaş ve Çocuklar	6	20.7%
	İslam Ülkelerinde Savaşlar ve Çatışmalar	8	27.6%
	İslam Ülkelerinde Terör	3	10.3%
	İslam ve Şehitlik	3	10.3%
Toplam		29	100.0%

3.3.2.2. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Konular

İncelenen hutbelerin 11'inde çalışma ve sosyal güvenlik konusuna değinilmiştir. Hutbelerde %76.9 oranı ile en çok helal kazanç konusu işlenirken, %15,4 ile maden kazaları ikinci sırada, çalışan hakları ve iş güvenliği %7.7 ile son sırada yer almaktadır.

Tablo 62: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Konularının Cuma Hutbelerindeki Dağılımı

		Frekans	Yüzde
Çalışma ve Sosyal Güvenlik	Maden Kazaları	2	15.4%
	Çalışan Hakları ve İş Güvenliği	1	7.7%
	Helal Kazanç	10	76.9%
Toplam		13	100.0%

3.3.2.3. Hukuk ve Adalet Kapsamındaki Konular

Hutbelerde işlenen konular arasında, hukuk ve adalet kapsamındaki konular incelendiğinde; %58.8 oranı ile İslam ve adalet konusunun ilk sırada, %41.2 oranı ile insan hakları konusunun ise ikinci sırada yer aldığı görülmektedir.

Tablo 63: Hukuk ve Adalet Konularının Cuma Hutbelerindeki Dağılımı

	Frekans	Yüzde
Hukuk ve Adalet	7	41.2%
İnsan Hakları	10	58.8%
İslam ve Adalet	17	100.0%
Toplam		

3.3.2.4. Şiddet, Suç ve Cinayet Kapsamındaki Konular

Hutbelerde şiddet, suç ve cinayet kategorisinde; % 30.8'lik bir oranla en fazla cinayet konusu işlenmiştir. Kadına şiddet ve kadın cinayetleri %23.1'lik oran ile ikinci sırada yer alırken; %15.4'lük oranla çocuk istismarı ile mafya ve çeteler kapsamındaki konular üçüncü sırada yer almıştır.

Tablo 64: Şiddet, Suç Ve Cinayet Konularının Cuma Hutbelerindeki Dağılımı

	Frekans	Yüzde
Şiddet, Suç ve Cinayet	3	23.1%
Kadına Şiddet ve Kadın Cinayetleri	2	15.4%
Çocuk İstismarı	2	15.4%
Mafya ve Çeteler	1	7.7%
Faili Meçhul Cinayetler	1	7.7%
Töre Cinayetleri ve Kan Davaları	4	30.8%
Cinayet	13	100.0%
Toplam		

3.3.2.5. Sosyal Konular

Hutbelerde sosyal konular kategorisinde; aile, sosyal yardımlaşma, İslam ve kadın, zararlı alışkanlıklar ve ideal toplum alt kategorileri ele alınmıştır. Bu konular içerisinde % 36.8'lik oran ile sosyal yardımlaşma ön plana çıkmıştır. %28.9 oranı ile ideal toplum konusu ikinci sırada işlenirken, %21.1 ile aile konusu üçüncü sırada yer almıştır.

Tablo 65: Sosyal Konular Kategorilerinin Cuma Hutbelerindeki Dağılımı

		Frekans	Yüzde
Sosyal Konular	Aile	8	21.1%
	Sosyal Yardımlaşma	14	36.8%
	İslam ve Kadın	1	2.6%
	Zararlı Ahşkanlıklar	4	10.5%
	İdeal Toplum	11	28.9%
Toplam		38	100.0%

3.3.2.6. Birlik ve Beraberlik Kapsamındaki Konular

Hutbelerde birlik ve beraberlik konuları kapsamında değerlendirilen iki alt kategori bulunmaktadır. Bu alt kategorilerden din birliği ve kardeşliği %70.6 ile ilk, milli birlik ve beraberlik ise 29.4'lük bir yüzdeyle ikinci sırada yer almaktadır.

Tablo 66: Birlik ve Beraberlik Konularının Cuma Hutbelerindeki Dağılımı

		Frekans	Yüzde
Birlik ve Beraberlik	Din Birliği ve Kardeşliği	12	70.6%
	Milli Birlik ve Beraberlik	5	29.4%
Toplam		17	100.0%

3.3.2.7. Kültürel Konular

Kültürel konular kategorisinde yer alan dört konu içerisinde, 26.7'lik yüzdelerle tüketim kültürü ve İslam medeniyetleri konuları birinci, Modernizm eleştirisi %33.3 ile ikinci, %13.3 oranı ile İslam karşıtlığı son sırada yer almaktadır.

Tablo 67: Kültürel Konuların Cuma Hutbelerindeki Dağılımı

		Frekans	Yüzde
Kültürel Konular	Tüketim Kültürü	4	26.7%
	Modernizm Eleştirisi	5	33.3%
	İslam Medeniyeti	4	26.7%
	İslam Karşıtlığı	2	13.3%
Toplam		15	100.0%

3.3.3.Aylara Göre Genel Kategoriler ve Yoğunlukları

Cuma hutbelerinde aylara göre genel kategorilerin yoğunlukları şu şekildedir:

2012 yılı hutbelerinde; Nisan ayında savaş ve terör, hukuk ve adalet, şiddet suç ve cinayet, sosyal konular, birlik ve beraberlik, dini günler geceler ve aylar; Mayıs ayında çalışma ve sosyal güvenlik, sosyal konular, birlik ve beraberlik, kültürel konular; Haziran'da hukuk ve adalet, sosyal konular, dini günler, geceler ve aylar, inanç ve ibadet; Temmuz ayında sosyal konular, birlik ve beraberlik, dini günler, geceler ve aylar, inanç ve ibadet; Ağustos'ta sosyal konular, birlik ve beraberlik, kültürel konular, inanç ve ibadet konuları; Eylül'de eğitim, kültürel konular; Ekim'de sosyal konular, inanç ve ibadet konuları; Kasım'da çalışma ve sosyal güvenlik, hukuk ve adalet, sosyal konular, eğitim, birlik ve beraberlik, kültürel konular, dini günler geceler ve aylar; Aralık'ta savaş ve terör, çalışma ve sosyal güvenlik, hukuk ve adalet, sosyal konular, sağlık, kültürel konular, inanç ve ibadet konuları işlenmiştir.

2013 yılı hutbelerinde; Ocak'ta çalışma ve sosyal güvenlik, sosyal konular, inanç ve ibadet konuları; Şubat'ta inanç ve ibadet konuları; Mart'ta savaş ve terör, birlik ve beraberlik; Nisan ayında inanç ve ibadet konuları, sağlık; Mayıs'ta sosyal konular, birlik ve beraberlik, dini günler, geceler ve aylar, inanç ve ibadet konuları; Haziran'da sosyal konular, birlik ve beraberlik; Temmuz'da çalışma ve sosyal güvenlik, sosyal konular; Ağustos'ta savaş ve terör, hukuk ve adalet, şiddet, suç ve cinayet, sosyal konular; Eylül'de sosyal konular, eğitim, kültürel konular, dini günler ve geceler, inanç ve ibadet; Ekim'de hukuk ve adalet, sosyal konular, birlik ve beraberlik, kültürel konular, dini günler ve geceler, İnanç ve ibadet konuları;

Kasım'da savaş ve terör, birlik ve beraberlik, dini günler ve geceler; Aralık'ta savaş ve terör, çalışma ve sosyal güvenlik, hukuk ve adalet, şiddet, suç ve cinayet, sosyal konular, çevre, sağlık, birlik ve beraberlik, kültürel konular, inanç ve ibadet kategorilerine dâhil olan konulara yer verildiği görölmektedir.

2014 yılına ait hutbe incelemelerinde; Ocak ayında savaş ve terör, sosyal konular, birlik ve beraberlik; şubat'ta hukuk ve adalet, birlik ve beraberlik; Mart'ta sosyal konular, inanç ve ibadet; Nisan'da çalışma ve sosyal güvenlik, hukuk ve adalet, sosyal konular, inanç ve ibadet konuları; Mayıs'ta çalışma ve sosyal güvenlik, hukuk ve adalet, sosyal konular, dini günler geceler ve aylar, inanç ve ibadet; Haziran'da savaş ve terör, çalışma ve sosyal güvenlik, sosyal konular, birlik ve beraberlik, dini günle geceler ve aylar, inanç ve ibadet konuları; Temmuz'da savaş ve terör, şiddet, suç ve cinayet, sosyal konular, kültürel konular; Ağustos'ta hukuk ve adalet, eğitim, inanç ve ibadet konuları; Eylül'de çalışma ve sosyal güvenlik, kültürel konular; Ekim ayında savaş ve terör, çalışma ve sosyal güvenlik, hukuk ve adalet, sosyal konular, birlik ve beraberlik, dini günler, geceler ve aylar; Aralık ayında ise inanç ve ibadet konularına değinildiği tespit edilmiştir.

2015 yılında ise; Ocak ayında ibadet ve inanç konuları; şubat ayında savaş ve terör, şiddet, suç ve cinayet, sosyal konular, çevre, kültürel konular; Mart ayında savaş ve terör, kültürel konular, ibadet ve inanç konuları; Nisan ayında ise savaş ve terör, hukuk ve adalet, sosyal konular, birlik ve beraberlik, kültürel konular, dini günler, geceler ve aylar kategorilerinde değerlendirilen içerikler hutbelerde yer almışlardır.

3.3.4.Aylara Göre Alt Kategoriler ve Yoğunlukları

3.3.4.1.Savaş ve Terör Kapsamındaki Konular

Savaş ve teröre yönelik konular aylara göre değerlendirildiğinde; 2012 yılı Nisan ayında Dünya’da savaşlar ve çatışmalar; Aralık’ta Suriye iç savaşı ve mülteciler ile savaş ve çocuklar konularına değinildiği görülmektedir.

2013 yılında incelenen hutbelerde; Mart ayında İslam ve şehitlik; Ağustos’ta dünyada terör, dünyada savaşlar ve çatışmalar, savaş ve çocuklar, İslam ülkelerinde savaşlar ve çatışmalar, İslam ülkelerinde terör; Kasım’da savaş ve çocuklar, İslam ülkelerinde savaşlar ve çatışmalar, İslam ve şehitlik; Aralık’ta dünyada savaşlar ve çatışmalar, savaş ve çocuklar, İslam ülkelerinde savaşlar ve çatışmalar konularının işlendiği görülmektedir.

2014 yılı hutbelerinde; Ocak, Haziran ve Kasım aylarında İslam ülkelerinde savaşlar ve çatışmalar konusundan bahsedilirken; Temmuz’da Suriye iç savaşı ve mülteciler ile savaş ve çocuklar konu edinilmiştir. Ekime ait hutbede ise dünyada savaşlar ve çatışmalar, İslam ülkelerinde savaşlar ve çatışmalar, İslam ülkelerinde terör, İslam ve şehitlik konularından bahsedilmektedir.

2015 yılına bakıldığında; Şubat ve Mart aylarında dünyada savaşlar ve çatışmalar konularına değinilirken; Nisan ayında dünyada savaşlar ile İslam ülkelerinde savaşlar ve çatışmalar konularına yer verilmektedir.

Tablo 69: Aylara Göre Savaş ve Terör Konularının Cuma Hutbelerindeki Dağılımı

	Savaş ve Terör							Toplam
	Suriye İç Savaşı ve Mülteciler	Dünyada Terör	Dünyada Savaşlar ve Çatışmalar	Savaş ve Çocuklar	İslam Ülkelerinde Savaşlar ve Çatışmalar	İslam Ülkelerinde Terör	İslam ve Şehitlik	
Nisan 12	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 7.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 7.1%
Aralık 12	1 100.0% 7.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 7.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 7.1%
Mart 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 7.1%	1 7.1%
Ağustos 13	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 7.1%	1 100.0% 7.1%	1 100.0% 7.1%	1 100.0% 7.1%	1 100.0% 7.1%	0 0.0% 0.0%	1 7.1%
Kasım 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 7.1%	1 100.0% 7.1%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 7.1%	1 7.1%
Aralık 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 7.1%	1 100.0% 7.1%	1 100.0% 7.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 7.1%
Ocak 14	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 7.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 7.1%
Haziran 14	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 7.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 7.1%
Temmuz 14	1 100.0% 7.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 7.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 7.1%
Ekim 14	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 7.1%	1 100.0% 7.1%	1 100.0% 7.1%	1 100.0% 7.1%	1 7.1%
Kasım 14	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 7.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 7.1%
Şubat 15	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 7.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 7.1%
Mart 15	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 7.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 7.1%	0 0.0% 0.0%	1 7.1%
Nisan 15	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 7.1%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 7.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 7.1%
Toplam	2 14.3%	1 7.1%	6 42.9%	6 42.9%	8 57.1%	3 21.4%	3 21.4%	14 100.0%

3.3.4.2.Çalışma ve Sosyal Güvenlik Kapsamındaki Konular

Hutbelerde çalışma ve sosyal güvenlik kategorisi bünyesinde bulunan konularda en çok helal kazanç konusuna (% 90.9) değinilmiştir. Helal kazanç konusu: 2012 yılının Mayıs, Kasım, Aralık; 2013 yılının Ocak, Temmuz, Aralık; 2014 yılının Nisan, Mayıs, Haziran, Eylül ve Ekim aylarında hutbelerde yer almıştır. 2014 yılı Ekim ve Mayıs aylarında maden kazaları, Eylül ayında ise çalışan hakları ve iş güvenliği bu kategori altında hutbelerde değinilen diğer konular olmuştur.

Tablo 70: Aylara Göre Çalışma ve Sosyal Güvenlik Konularının Cuma Hutbelerindeki Dağılımı

	Çalışma ve Sosyal Güvenlik			Toplam
	Maden Kazaları	Çalışan Hakları ve İş Güvenliği	Helal Kazanç	
Mayıs 12	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 9.1%	1 9.1%
Kasım 12	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 9.1%	1 9.1%
Aralık 12	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 9.1%	1 9.1%
Ocak 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 9.1%	1 9.1%
Temmuz 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 9.1%	1 9.1%
Aralık 13	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 9.1%	1 9.1%
Nisan 14	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 9.1%	1 9.1%
Mayıs 14	1 100.0% 9.1%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 9.1%	1 9.1%
Haziran 14	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 9.1%	1 9.1%
Eylül 14	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 9.1%	1 100.0% 9.1%	1 9.1%
Ekim 14	1 100.0% 9.1%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 9.1%
Toplam	2 18.2%	1 9.1%	10 90.9%	11 100.0%

3.3.4.3.Hukuk ve Adalet Kapsamındaki Konular

Hukuk ve adalet başlığı altında değerlendirilen konulara bakıldığında İslam ve adalet (%76.9) ilk sırada, insan hakları (%53.8) konusu ise ikinci sırada yer almıştır.

2012 yılında incelenen hutbelerde; Haziran ve Kasım aylarında İslam ve adalet; Aralık'ta insan hakları; Nisan ayındaki hutbede ise her iki konuya birden değinilmektedir. 2013 yılı Ağustos ve Ekim aylarında insan hakları konusuna, Aralık ayında ise her iki konuya birden değinilmektedir. 2014 yılında Şubat, Nisan, Mayıs, Ağustos, Ekim aylarının tamamında İslam ve adalet konusu işlenirken; Ekim ayı hutbesinde insan hakları konusuna da değinilmiştir. 2015 yılı Nisan ayında ise yine her iki konuya birden yer verilmiştir

Tablo 71: Aylara Göre Hukuk ve Adalet Konularının Cuma Hutbelerindeki Dağılımı

	Hukuk ve Adalet		Toplam
	İnsan Hakları	İslam ve Adalet	
Nisan 12	1 100.0% 7.7%	1 100.0% 7.7%	1 7.7%
Haziran 12	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 7.7%	1 7.7%
Kasım 12	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 7.7%	1 7.7%
Aralık 12	1 100.0% 7.7%	0 0.0% 0.0%	1 7.7%
Ağustos 13	1 100.0% 7.7%	0 0.0% 0.0%	1 7.7%
Ekim 13	1 100.0% 7.7%	0 0.0% 0.0%	1 7.7%
Aralık 13	1 100.0% 7.7%	1 100.0% 7.7%	1 7.7%
Şubat 14	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 7.7%	1 7.7%
Nisan 14	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 7.7%	1 7.7%
Mayıs 14	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 7.7%	1 7.7%
Ağustos 14	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 7.7%	1 7.7%
Ekim 14	1 100.0% 7.7%	1 100.0% 7.7%	1 7.7%
Nisan 15	1 100.0% 7.7%	1 100.0% 7.7%	1 7.7%
Toplam	7 53.8%	10 76.9%	13 100.0%

3.3.4.4.Şiddet, Suç ve Cinayet Kapsamındaki Konular

Bu başlık altında kadına şiddet ve kadın cinayetleri, çocuk istismarı, mafya ve çeteler, faili meçhul cinayetler, töre cinayetleri ve kan davaları ile cinayet alt

kategorileri ele alınmıştır. Şiddet, suç ve cinayet başlığının işlendiği hutbelerin %80'inde cinayet konusu yer almaktadır. Kadına şiddet ve kadın cinayetleri konusu %60 ile ikinci sırada, %40'luk oranlarla çocuk istismarı konusu ile mafya ve çeteler konusu üçüncü sırada yer almaktadır. Bu kategoriğe töre cinayetleri ve kan davaları ile faili meçhul cinayetler en az işlenen konular olmuştur.

Tablo 72: Şiddet, Suç ve Cinayet Konularının Cuma Hutbelerindeki Dağılımı

	Şiddet, Suç ve Cinayet						Toplam
	Kadına Şiddet ve Kadın Cinayetleri	Çocuk İstismarı	Mafya ve Çeteler	Faili Meçhul Cinayetler	Töre Cinayetleri ve Kan Davaları	Cinayet	
Nisan 12	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 20.0%	1 20.0%
Ağustos 13	1 100.0% 20.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 20.0%	1 100.0% 20.0%	1 100.0% 20.0%	1 100.0% 20.0%	1 20.0%
Aralık 13	1 100.0% 20.0%	1 100.0% 20.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 20.0%	1 20.0%
Temmuz 14	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 20.0%	1 100.0% 20.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 20.0%
Şubat 15	1 100.0% 20.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 20.0%	1 20.0%
Toplam	3 60.0%	2 40.0%	2 40.0%	1 20.0%	1 20.0%	4 80.0%	5 100.0%

3.3.4.5.Sosyal Konular Kapsamındaki Kategoriler

Hutbelerde en çok işlenen kategori olan sosyal konular tablosunu incelediğimizde; sosyal yardımlaşma alt kategorisinin %56.0 ile ilk, ideal toplum konusunun %44 ile ikinci, aile konusunun ise %32 ile üçüncü sırada yer aldığı görülmektedir.

2012 yılında incelenen hutbelerde; Nisan ayında ideal toplum; Mayıs'ta aile ve ideal toplum; Haziran'da sosyal yardımlaşma; Temmuz, Ağustos ve Kasım aylarında sosyal yardımlaşma ve ideal toplum; Ekim'de aile ve Aralık'ta zararlı alışkanlıklar konularına değinilmiştir.

2013 yılındaki hutbelerde; Ocak, Mayıs, Ağustos ve Ekim aylarında sosyal yardımlaşma başlığı işlenirken; Haziran'da aile; Eylül'de aile, İslam ve kadın; Aralık'ta ise aile, sosyal yardımlaşma ve zararlı alışkanlıklar konularına yer verilmektedir.

2014 yılı Ocak ve Haziran aylarında ideal toplum; Mart ve Ekim aylarında sosyal yardımlaşma; Nisan'da zararlı alışkanlıklar ve ideal toplum; Mayıs'ta aile ve zararlı alışkanlıklar; Temmuz'da aile, sosyal yardımlaşma ve ideal toplum konuları hutbelerde yer verilen konular olarak karşımıza çıkmaktadırlar.

2015 yılında ise; Şubat ayında zararlı alışkanlıklar; Nisan ayında sosyal yardımlaşma ile ideal toplum konuları hutbelerde yer almaktadırlar.

Tablo 73: Sosyal Konular Kategorilerinin Cuma Hutbelerindeki Dağılımı

	Sosyal Konular					Toplam
	Aile	Sosyal Yardımlaşma	İslam ve Kadın	Zararlı Alışkanlıklar	İdeal Toplum	
Nisan 12	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 4.0%	1 4.0%
Mayıs 12	1 100.0% 4.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 4.0%	1 4.0%
Haziran 12	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 4.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 4.0%
Temmuz 12	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 4.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 4.0%	1 4.0%
Ağustos 12	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 4.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 4.0%	1 4.0%
Ekim 12	1 100.0% 4.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 4.0%
Kasım 12	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 4.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 4.0%	1 4.0%
Aralık 12	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 4.0%	0 0.0% 0.0%	1 4.0%
Ocak 13	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 4.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 4.0%
Mayıs 13	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 4.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 4.0%
Haziran 13	1 100.0% 4.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 4.0%
Temmuz 13	1 100.0% 4.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 4.0%	1 4.0%
Ağustos 13	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 4.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 4.0%
Eylül 13	1 100.0% 4.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 4.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 4.0%
Ekim 13	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 4.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 4.0%
Aralık 13	1 100.0% 4.0%	1 100.0% 4.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 4.0%	0 0.0% 0.0%	1 4.0%
Ocak 14	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 4.0%	1 4.0%
Mart 14	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 4.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 4.0%
Nisan 14	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 4.0%	1 100.0% 4.0%	1 4.0%
Mayıs 14	1 100.0% 4.0%	1 100.0% 4.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 4.0%
Haziran 14	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 4.0%	1 4.0%
Temmuz 14	1 100.0% 4.0%	1 100.0% 4.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 4.0%	1 4.0%
Ekim 14	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 4.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 4.0%
Şubat 15	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 4.0%	0 0.0% 0.0%	1 4.0%
Nisan 15	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 4.0%	0 0.0% 0.0%	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 4.0%	1 4.0%
Toplam	8 32.0%	14 56.0%	1 4.0%	4 16.0%	11 44.0%	25 100.0%

3.3.4.6.Birlik ve Beraberlik Kapsamındaki Konular

Birlik ve beraberlik kategorisinde din birliği ve kardeşliği konusu %70.6 oranı ile ilk sırada ele alınan konu olurken, %29.4 oranı ile milli birlik ve beraberlik konusu ikinci sıradadır.

2012 yılında Nisan, Temmuz, Ağustos ve Kasım aylarında din birliği ve kardeşliği konularına değinilirken; Mayıs ayında milli birlik ve beraberlik konusuna değinilmiştir. 2013 yılında Mart, Mayıs ve Aralık aylarında milli birlik ve beraberlik; Haziran, Ekim ve Kasım aylarında din birliği ve kardeşliği konuları işlenmiştir. 2014 yılında Ocak, şubat, Ekim ve Kasım aylarında din birliği ve kardeşliği; Haziran ayında ise milli birlik ve beraberlik konuları g¼ndem olmuştur. 2015 Nisan'da ise din birliği ve beraberliği konusu yer almaktadır.

Tablo 74: Aylara Göre Birlik ve Beraberlik Konularının Cuma Hutbelerindeki Dağılımı

	Birlik ve Beraberlik		Toplam
	Din Birliği ve Kardeşliği	Milî Birlik ve Beraberlik	
Nisan 12	1 100.0% 5.9%	0 0.0% 0.0%	1 5.9%
Mayıs 12	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 5.9%	1 5.9%
Temmuz 12	1 100.0% 5.9%	0 0.0% 0.0%	1 5.9%
Ağustos 12	1 100.0% 5.9%	0 0.0% 0.0%	1 5.9%
Kasım 12	1 100.0% 5.9%	0 0.0% 0.0%	1 5.9%
Mart 13	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 5.9%	1 5.9%
Mayıs 13	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 5.9%	1 5.9%
Haziran 13	1 100.0% 5.9%	0 0.0% 0.0%	1 5.9%
Ekim 13	1 100.0% 5.9%	0 0.0% 0.0%	1 5.9%
Kasım 13	1 100.0% 5.9%	0 0.0% 0.0%	1 5.9%
Aralık 13	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 5.9%	1 5.9%
Ocak 14	1 100.0% 5.9%	0 0.0% 0.0%	1 5.9%
Şubat 14	1 100.0% 5.9%	0 0.0% 0.0%	1 5.9%
Haziran 14	0 0.0% 0.0%	1 100.0% 5.9%	1 5.9%
Ekim 14	1 100.0% 5.9%	0 0.0% 0.0%	1 5.9%
Kasım 14	1 100.0% 5.9%	0 0.0% 0.0%	1 5.9%
Nisan 15	1 100.0% 5.9%	0 0.0% 0.0%	1 5.9%
Toplam	12 70.6%	5 29.4%	17 100.0%

3.3.4.7.Kültürel Konular

Bu kategori kapsamında tüketim kültürü, Modernizm eleştirisi, İslam medeniyeti ve İslam karşıtlığı konuları ele alınmıştır. Modernizm eleştirisi (%38.5) konusu hutbelerde en çok işlenen alt kategori olurken; tüketim kültürü ve İslam medeniyeti konuları eşit yüzdelerle ikinci (%30.8); İslam karşıtlığı konusu ise (%15.4) üçüncü sırada yer almaktadır.

2012 yılının Mayıs ve Ağustos aylarında Modernizm eleştirisi; Eylül ve Kasım aylarında İslam medeniyeti; Aralık ayında tüketim kültürü; 2013 yılı Eylül'de İslam medeniyeti; Ekim'de modernizm eleştirisi; Aralık'ta tüketim kültürü; 2014 Temmuz'da modernizm eleştirisi; Eylül'de tüketim kültürü; 2015 yılı Şubat ayında tüketim kültürü; Mart'ta modernizm eleştirisi ve İslam karşıtlığı; Nisan'da ise İslam medeniyeti ve İslam karşıtlığı konularının ele alındığı görülmektedir.

Tablo 75: Kültürel Konuların Cuma Hutbelerindeki Dağılımı

	Kültürel Konular				Toplam
	Tüketim Kültürü	Modernizm Eleştirisi	İslam Medeniyeti	İslam Karşıtlığı	
Mayıs 12	0	1	0	0	1
	0.0%	100.0%	0.0%	0.0%	
	0.0%	7.7%	0.0%	0.0%	7.7%
Ağustos 12	0	1	0	0	1
	0.0%	100.0%	0.0%	0.0%	
	0.0%	7.7%	0.0%	0.0%	7.7%
Eylül 12	0	0	1	0	1
	0.0%	0.0%	100.0%	0.0%	
	0.0%	0.0%	7.7%	0.0%	7.7%
Kasım 12	0	0	1	0	1
	0.0%	0.0%	100.0%	0.0%	
	0.0%	0.0%	7.7%	0.0%	7.7%
Aralık 12	1	0	0	0	1
	100.0%	0.0%	0.0%	0.0%	
	7.7%	0.0%	0.0%	0.0%	7.7%
Eylül 13	0	0	1	0	1
	0.0%	0.0%	100.0%	0.0%	
	0.0%	0.0%	7.7%	0.0%	7.7%
Ekim 13	0	1	0	0	1
	0.0%	100.0%	0.0%	0.0%	
	0.0%	7.7%	0.0%	0.0%	7.7%
Aralık 13	1	0	0	0	1
	100.0%	0.0%	0.0%	0.0%	
	7.7%	0.0%	0.0%	0.0%	7.7%
Temmuz 14	0	1	0	0	1
	0.0%	100.0%	0.0%	0.0%	
	0.0%	7.7%	0.0%	0.0%	7.7%
Eylül 14	1	0	0	0	1
	100.0%	0.0%	0.0%	0.0%	
	7.7%	0.0%	0.0%	0.0%	7.7%
Şubat 15	1	0	0	0	1
	100.0%	0.0%	0.0%	0.0%	
	7.7%	0.0%	0.0%	0.0%	7.7%
Mart 15	0	1	0	1	1
	0.0%	100.0%	0.0%	100.0%	
	0.0%	7.7%	0.0%	7.7%	7.7%
Nisan 15	0	0	1	1	1
	0.0%	0.0%	100.0%	100.0%	
	0.0%	0.0%	7.7%	7.7%	7.7%
Toplam	4	5	4	2	13
	30.8%	38.5%	30.8%	15.4%	100.0%

3.4. Basın ve Cuma Hutbeleri Gündemlerinin Karşılaştırılması

Daha önceki bölümlerde gazetelerin ve Cuma hutbelerinin gündemleri ayrı başlıklar altında detaylı olarak aktarılmıştır. Bu başlık altında ise gazetelerde ve Cuma hutbelerinde ele alınan konuların bir karşılaştırması yapılmıştır. Gazete ve hutbelerin gündemlerini tespit edebilmek için oluşturulan kategorilerden savaş ve terör konuları, şiddet suç ve cinayet, çalışma ve sosyal güvenlik, hukuk ve adalet kategorilerinde ortak alt kategoriler bulunmaktadır. Gazete ve hutbelerin karşılaştırılması ortak alt kategorileri olan konular üzerinde yapılmıştır.

Gazete ve hutbelerde ortak alt kategorileri olan genel kategoriler gazetelerde şöyle bir dağılım göstermektedirler; savaş ve terör konuları Hürriyet ve Posta'da ilk sırada, Sabah ve Sözcü'de ikinci sırada; şiddet suç ve cinayet Posta'da ilk, Hürriyet ve Sabah'ta üçüncü, Sözcü'de dördüncü sırada; hukuk ve adalet konuları Hürriyet ve Sözcü'de üçüncü, Sabah'ta beşinci, Posta'da altıncı; çalışma ve sosyal güvenlik konuları Hürriyet ve Posta'da beşinci, Sabah'ta altıncı, Sözcü'de dokuzuncu sırada yer almıştır.

Ortak alt kategorileri olan genel kategoriler hutbelerde ise şöyle bir dağılım göstermektedirler; savaş ve terör konuları dördüncü sırada, şiddet suç ve cinayet sekizinci sırada, hukuk ve adalet konuları beşinci sırada, çalışma ve sosyal güvenlik konuları yedinci sıradadır.

Genel kategoriler her iki gündemde karşılaştırıldığında; savaş ve terör konularının basın gündeminde birinci ve ikinci sıralarda yer alırken, hutbe gündeminde dördüncü sırada olduğu görülmektedir. Hukuk ve adalet konuları Hürriyet ve Sözcü'de üçüncü sırada, hutbe gündeminde beşinci sıradadır. Şiddet suç ve cinayet konuları Posta'da birinci, Sabah ve Hürriyet'te üçüncü, Sözcü'de dördüncü sırada yer alırken hutbelerde sekizinci sıradadır. Hutbelerin önem sıralamasındaki ilk üç konunun ise basın gündemiyle ortak olmayan kategoriler olduğu görülmektedir. Çalışma ve sosyal güvenlik konuları ise Hürriyet ve Posta'da beşinci, Sabah'ta altıncı sırada, hutbelerde ise yedinci sırada yer almaktadır.

Genel kategorilerin her iki gündemdeki dağılımları hakkında bir yorum yapmak gerekirse; gazetelerde ve hutbelerde gündem olan konuların önemli olarak algılanma derecelerindeki sıralamalarda farklılıklar bulunmaktadır.

Gazete ve hutbe gündemleri ortak alt kategoriler açısından ele alındığında; savaş ve terör kategorisi altında bulunan İslam ülkelerindeki savaşlar ve çatışmalar konusu hutbelerde ilk sırada, Hürriyet'te ve Sözcü'de dördüncü, Sabah'ta ilk sırada yer almaktadır. Bu konu Posta gazetesinde hiç yer almamıştır. Suriye iç Savaşı ve mülteciler konusu hutbelerde dördüncü sırada, Hürriyet ve Sözcü'de ikinci, Posta ve Sabah gazetelerinde üçüncü sıradadır.

Çalışma ve sosyal güvenlik kategorisi altında bulunan maden kazaları konusu; hutbelerde ikinci sırada, gazetelerin tamamında ilk sırada gündem olmuştur. Çalışan hakları ve iş güvenliği konuları; hutbelerde üçüncü, gazetelerin tümünde ise ikinci sırada yer almıştır.

Şiddet suç ve cinayet kategorisindeki kadına şiddet ve kadın cinayetleri konusu; hutbelerde ikinci, Hürriyet'te ikinci, Posta'da üçüncü, Sabah'ta ilk, Sözcü'de ikinci sıradadır. Çocuk istismarı konusu; hutbede üçüncü, Sabah, Hürriyet ve Posta'da dördüncü sıradadır. Bu konu Sözcü gazetesinde hiç geçmemektedir. Mafya ve çeteler konusu; hutbelerde üçüncü sırada, Hürriyet ve Sabah'ta altıncı, Posta'da beşinci sırada yer alırken Sözcü'de yer almamıştır. Faili meçhul cinayetler konusu; hutbelerde dördüncü sırada, Sabah'ta beşinci sırada iken diğer gazetelerde işlenmemiştir. Töre cinayetleri ve kan davaları; hutbelerde dördüncü, Hürriyet'te altıncı, Sabah'ta beşinci, Sözcü'de üçüncü sırada gündem olmuştur.

Hukuk ve adalet kategorisi bünyesinde yer alan insan hakları konusunun; hutbelerde ikinci, Hürriyet'te üçüncü, Posta'da ikinci, Sabah'ta üçüncü ve Sözcü'de ikinci sırada yer aldığı görülmektedir.

Gazete ve Cuma hutbeleri gündemlerini ortak alt kategoriler bazında aylara göre ele aldığımızda savaş ve terör kategorisinde; Suriye iç savaşı ve mülteciler konusu; 2012 yılı Aralık ayında Sabah gazetesinde ve hutbe gündeminde ortak

işlenen konu olmuştur. Suriye iç savaşı ve mülteciler konusu bu dönemde diğer gazetelerde işlenmemiştir.

İslam ülkelerinde savaşlar ve çatışmalar konusuna; 2013 yılı Ağustos ayında Hürriyet ve Sabah gazetelerinde ve hutbe gündeminde, 2013 yılı Kasım ayında Sabah gazetesinde ve hutbede, 2014 yılı Kasım ayında Hürriyet'te ve hutbede, 2015 Nisan ayında Sabah gazetesinde ve hutbede değinilmiştir.

Çalışma ve sosyal güvenlik kategorisinde; Maden kazaları konusu; 2014 Mayıs ayında Hürriyet, Posta, Sabah ve Sözcü gazetelerinde ve hutbede; 2014 Ekim ayında Hürriyet, Posta, Sabah ve Sözcü gazetelerinde ve hutbede işlenen ortak konu olmuştur.

Çalışan hakları ve iş güvenliği konusu; 2014 Eylül ayında Sözcü ve hutbede ortak konu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şiddet suç ve cinayet kategorisinde; Kadına şiddet ve kadın cinayetleri konusu; 2013 Ağustos ayında Sözcü ve hutbe gündemlerinde yer almıştır.

Hukuk ve adalet kategorisinde; İnsan hakları konusu; 2012 yılı Nisan ayında Posta ve Hutbede; 2013 Ağustos ayında Hürriyet, Sözcü ve Hutbede yer verilen ortak konudur.

Bu araştırmada gazetelerin ve hutbelerin gündemleri 37 ay üzerinden değerlendirilmiştir. Konuların aylara göre dağılımlarının karşılaştırılmasında, iki gündem arasında örtüşmelerin oldukça düşük olduğu görülmektedir.

SONUÇ

Gündem belirleme kuramı, medya alanında yapılan araştırmalar ile ortaya çıkmış daha sonra başka gündemler üzerine uyarlanmıştır. Dünya genelinde farklı gündemlere yönelik pek çok çalışma mevcuttur. Gündem belirlemenin ana fikrinin uyarlandığı yeni alanlardan biri de din alanıdır. Diyanet İşleri Başkanlığı Türkiye’de, İslam dini özelinde, gerek devlet bünyesinde bulunan bir kurum olması gerekse teşkilat yapısı ve ülke genelinde insanlara ulaşabilme imkânları dolayısıyla oldukça önemli bir kuruluştur. Cuma hutbeleri ise bu kurumun en önemli dini iletişim unsurlarının başında gelmektedir.

Bu araştırma; gazetelerin ve hutbelerin belirli bir dönem içerisinde ele aldıkları konuların neler olduğunu, gazetelerde ve hutbelerde hangi konuların daha öncelikli olarak konumlandırıldığını ve gazetelerle Cuma hutbelerinin gündemlerinde yer alan konuların birbiriyle örtüşüp örtüşmediğini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Araştırmada gazete ve Cuma hutbelerinin gündemlerini belirlemek amacıyla kategoriler ve alt kategoriler oluşturulmuştur. Gazetelerin ve hutbelerin gündemlerini eksiksiz belirleyebilmek amacıyla, kategoriler ve alt kategoriler ortak olan konularla sınırlı tutulmamış, her iki birime uygulanacak kategoriler hazırlanmıştır. Araştırmadan elde edilen verilerden yola çıkılarak gazetelerde ve Cuma hutbelerinde bir konunun önemli olarak algılanmasına etki eden unsurların benzer olmadığı söylenebilir. Araştırmada elde edilen sonuçlar, ortak kategoriler üzerinden değerlendirildiğinde, gazetelerde ve Cuma hutbelerinde ele alınan konuların önemli olarak algılanma derecesinde farklılıklar olduğunu ortaya koymaktadır.

Çalışmada gazete ve Cuma hutbelerinin gündemleri arasındaki ilişkinin aynı tarihler üzerinden değerlendirilmesi önem taşımaktadır. Araştırma bulguları gazete ve hutbelerin aynı tarihlerdeki gündemleri arasında örtüşmelerin oldukça düşük seviyede olduğunu göstermektedir.

Çalışma için incelenen 37 aylık dönemde gazete ve Cuma hutbeleri gündemleri açısından öne çıkan özellikler şöyle sıralanabilir:

Araştırma verileri, konuların gazete gündemlerinde ele alınmasında bir takım farklılıklar olduğunu ortaya koymaktadır. Bu farklılıkların gazetelerin yayın politikalarıyla ilişkili olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Hürriyet gazetesinin manşetlerinde yer verilen savaş ve terör kapsamındaki konuların dağılımına bakıldığında İşid ve El-kaide terörü konusuna manşetlerinde diğer gazetelerden daha fazla yer ayırdığı görülmektedir. Hürriyet gazetesinin, gündeminde, Sözcü gazetesi ile birlikte davalar ile ilgili gelişmeleri daha fazla konu edindiği göze çarpmaktadır. Gazetenin şiddet, suç ve cinayet haberlerini gündemine taşıma yoğunlukları, polis şiddeti ve diğer adli vakalar konuları dışında, diğer gazetelerde benzerlik taşımaktadır. Gazete, Sabah gazetesi ile benzer biçimde polis şiddeti konusuna daha az değinmiştir. Hürriyet gazetesinde, Posta gazetesiyle benzer biçimde, iç politika ile alakalı haberlerin manşette yer alma oranı daha düşüktür. Gazete; demokrasi ve rejim tartışmaları, Kürt sorunu, demokratikleşme paketleri gibi iç politika konularını da manşetine daha az taşımıştır.

Posta gazetesinin manşetlerinde, şiddet, suç ve cinayet haberleri diğer gazetelere göre neredeyse iki katı yoğunlukta işlenmiştir. Posta gazetesinde bu konulardaki haberler savaş ve terör konularıyla eşit oranlarda, ilk sırada yer almış, iç politika konularından daha çok manşet yapılmıştır. Diğer üç gazete ise ilk ve ikinci sırada savaş ve terör ile iç politika konularına yer vermişlerdir. Posta gazetesinin özellikle trafik kazalarını sıkça gündem yaptığı fark edilmektedir. Posta gazetesinin engelliler ile ilgili haberler, uyuşturucu kullanımı gibi diğer sosyal konuları da manşetlerine taşıdığı görülmektedir. Sosyal konular kapsamında yer alan konular Hürriyet ve Sabah'ta oldukça az işlenen, Sözcü'de ise hiç değinilmeyen konulardır. Sağlık konuları ve bu alandaki gelişmeler de Posta gazetesinde diğer gazetelere oranla daha fazla manşette yer alan haberler olmuştur. Buradan hareketle Posta gazetesinin siyasi gündemin dışında yer alan konuları da sıklıkla manşetine taşıdığını söylemek mümkündür.

Posta gazetesinde savaş ve terör konuları diğer gazetelere göre daha düşük yoğunlukta manşete taşınmıştır. Özellikle savaş ve terör konuları kapsamında ele alınan İslam ülkelerindeki savaş ve çatışmalar konusu Posta gazetesinin

manşetlerinde yer almamıştır. Bu konu diğer üç gazetede ele alınan bir konu olmuştur. Posta gazetesi eğitim sistemindeki bir takım gelişmeleri eğitimde laiklik bağlamında değerlendirmiş, Sözcü gazetesiyle birlikte bu konuda en çok haberi gündemine alan gazete olmuştur.

Sabah gazetesinin manşetlerinde gündeme getirilen savaş ve terör kapsamındaki konuların dağılımında dikkati çeken, İslam ülkelerindeki savaşlar ve çatışmalarla ilgili konuların ele alınma yoğunluğudur. Bu konuyu en çok manşetine taşıyan gazete Sabah'tır. Gazetede davalar ve polis şiddeti haberleri diğer gazetelere kıyasla daha az manşet olmuştur. Sabah gazetesinin manşet haberleri iç politika konuları açısından ele alındığında; demokratikleşme paketleri haberlerinin daha yoğun; yolsuzluk ve usulsüzlük ile protesto ve gösteriler ile ilgili haberlerin ise daha düşük bir seviyede olduğu görülmektedir. Bununla birlikte iç politika konularında Sabah gazetesi çok yoğun bir ilgiyle Paralel yapı ve Gülen örgütü ile ilgili konuları manşet yapmıştır. Diğer gazetelerde bu konuya olan ilgi oldukça düşüktür. Gazete basın özgürlüğü ve Twitter tartışmaları konularına manşetlerinde yer vermemiştir.

Araştırma verileri Sözcü gazetesinin manşetlerinde gündemdeki iç politika, medya, ekonomi, eğitim konularına diğer üç gazeteden daha yoğun yer ayırdığını göstermektedir. Sözcü gazetesinin manşetlerinde birden çok konuyu beraber ele alması, bu durumu açıklamaktadır. Sözcü gazetesi PKK terörü ile ilgili gelişmeleri diğer üç gazeteye oranla daha fazla gündeme getirmiştir. Davalar gazetesinin manşetlerinde diğer gazetelere göre daha fazla yer verdiği bir diğer konudur. Şiddet suç ve cinayet kapsamındaki haberlerin, Sözcü gazetesinin manşetlerinde yer alma yoğunluğuna bakıldığında, gazetenin en çok polis şiddetini işlediği fark edilmektedir. Gazete bunun dışında kalan şiddet suç ve cinayet konularını ya hiç işlememiş ya da çok düşük yoğunlukta ele almıştır. Sözcü'de öne çıkan bir başka özellik ise gazetenin manşetlerinde sosyal konulara yer vermemiş olmasıdır.

Milli bayramların kutlanması ile ilgili değişiklikleri kapsayan MEB Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği Sözcü gazetesinin manşetlerinde değinilen bir konu iken, diğer gazetelerin konuyu önemli olarak algılama derecesi düşüktür. Sözcü gazetesi eğitim sistemindeki bir takım gelişmeleri eğitimde laiklik bağlamında ele almış, daha

düşük bir sıklıkla Hürriyet gazetesi de eğitimde laiklik konusuna değinmiş ancak Sabah gazetesi bu konuyu manşetine hiç taşımamıştır. Sözcü gazetesi ile diğer gazeteler arasındaki büyük fark demokrasi ve rejim tartışmaları, Kürt sorunu, Yolsuzluk ve usulsüzlük, Protesto ve gösteriler gibi konularla alakalı haberde ortaya çıkmaktadır. Gazete bu konuları diğer gazetelere göre daha fazla manşetlerine taşımıştır.

Cuma hutbelerinin gündeminde değindiği savaş ve terör konuları incelendiğinde; hutbelerin en çok İslam ülkelerindeki savaşlar ve çatışmalarla ilgili konulara değindiği görülmektedir. Savaş ve çocuklar ile Dünyada savaş ve çatışmalar hutbelerde daha fazla ele alınan diğer konulardır. Çalışma ve sosyal güvenlik kapsamında değerlendirilen konularda hutbeler en çok helal kazanç konusuna değinmiştir. Maden kazaları konusuna ise iki kez değinilmiş, bu hutbelerde Soma ve Karaman Ermenek maden facialarından bahsedilmiştir. Cuma hutbelerinin yoğun olarak konu edildiği bir başka gündem ise sosyal konular kapsamında değerlendirilen başlıklar olmuştur. Bu kategoride hutbeler en çok sosyal yardımlaşmanın önemine vurgu yapmış ve ideal toplumu anlatmışlardır. Hukuk ve adalet ana başlığında en sık İslam ve adalet konusundan bahsedilmiş; şiddet suç ve cinayet kategorisinde kadına şiddet ve cinayet konuları daha fazla yoğunlukla gündeme getirilmiştir. Cuma hutbelerinde tüm gündem konuları arasında öncelikli olarak gündeme getirilen konulardan biri birlik ve beraberlik konusu olmuştur. Hutbeler sıklıkla din birliği ve Milli birliğin önemine vurgu yapmışlardır. Cuma hutbelerinde kültürel konular bağlamında ele alınan konular arasında Modernizm eleştirisi, tüketim kültürü ve İslam medeniyeti ile ilgili konular yoğun olarak değinilen konulardır. Bunların dışında hutbelerde tüm konular arasında en çok değinilen inanç ve ibadet konuları olmuştur.

Bu çalışmada temel olarak şu araştırma sorularına yanıt aranmıştır: Gazetelerin ve Cuma hutbelerinin gündemlerinde daha öncelikli olarak yer verdikleri konular nelerdir? Gazetelerin ve Cuma hutbelerinin gündemlerinde yer alan konular arasında bir örtüşme var mıdır?

Gazetelerin ve Cuma hutbelerinin gündemlerine ilişkin bu araştırma soruları üzerinden bir değerlendirme yapıldığında; veriler gazetelerin ve hutbelerin konu hiyerarşilerinde farklılıklar olduğunu ortaya koymaktadır. Konuların aylara göre dağılımlarının karşılaştırılmasında, iki gündem arasında örtüşmelerin oldukça düşük olduğu görülmektedir. Bununla birlikte gündemlerin karşılaştırılmasında göze çarpan sınırlı sayıdaki örtüşmelerin, İslam ülkelerinde savaşlar ve çatışmalar ile maden kazaları konularında olduğu söylenebilir.

Gazetelerin ve Cuma hutbelerinin gündemlerinin tespit edilip karşılaştırıldığı bu araştırma iki gündem arasındaki ilişkiyi gündem belirleme kuramı çerçevesinde ele almıştır. Bu araştırmada ortaya çıkan sonuçlar, gündem belirlemede karşılaştırma çalışmaları alanına katkı sağlaması açısından önemli olmakla birlikte, araştırmanın sınırlılıkları göz önünde bulundurularak değerlendirilmelidir. Araştırmada belirli bir dönem aralığında seçilen dört gazetenin manşetleri incelenmiş, gazetelerde yer alan diğer haberler kapsam dışında bırakılmıştır. Dolayısıyla bu araştırmada gazeteler ve hutbeler arasındaki gündem ilişkisi ele alınan dönem ve incelenen kitle iletişim aracı gibi araştırma amacına göre belirlenen örneklem yöntemleri çerçevesinde ortaya konulmuştur. İki gündem arasındaki ilişkilerin daha detaylı biçimde ortaya konması için pek çok araştırmanın yapılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

Adams, Mary Alice (2012). *Mass Media*.
<http://dx.doi.org/10.4135/9781452218540.n86>, Erişim Tarihi: 06.03.2015.

Ağan, Cem (1998). Bir Kitle İletişim Aracı Olarak TV'nin Gündem Oluşturma Etkisi. (Editör: Yasemin İnceoğlu). *Medya ve Toplum*. İstanbul: Der Yayınları, 55-71.

Akyeşilmen, Nezir (2011). Cuma Hutbelerinde İnsan Hakları. *Hülasa*, 1/ 2011, 19-21.

Akyön, Sinem (2016). *Türkiye'de Dini Yayıncılığın Gelişimi: İslami Radyolar*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Althusser, Louis (2014). *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*. (Çeviren: Alp Tümertekin). İstanbul: İthaki Yayınları.

Alver, Füsün (2007). *Gazeteciliğin Kuramsal Temelleri*. İstanbul: Beta Yayınları.

Alver, Füsün (2011). *Gazetecilik Bilimi ve Kuramları*. İstanbul: Kalkedon Yayınları.

Alver, Füsün (2015). Din Sosyolojisi Perspektifinden Din ve Dinin Geleneksel ve Yeni Medyada Temsili. *Medya ve Din Tartışmaları Sempozyum Bildirileri*. 2-3 Nisan. İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi Yayınları, 51-55.

Anderson, James A. And Meyer, Timothy M. (1975). Functionalism and the Mass Media. *Journal of Broadcasting*, 19(1), 11-22.

Atabek, Nejdet (1998). Gündem Belirleme Yaklaşımı. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 7, 155-174.

Azak, Umut (2000). İslami Radyolar ve Türbanlı Spikerler. (Editör: Nilüfer Göle). *İslamın Yeni Kamusal Yüzleri*. İstanbul: Metis Yayınları, 93-110.

Baktır, Mustafa (1998). Diyanet İşleri Başkanlığı. *İslam Ansiklopedisi*, 18, 425-428. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.

Bardakoğlu, Ali (2005). *Türkiye ve Avrupa'da İslam, Devlet ve Modern Toplum Seminer Raporları*. Ankara: Konrad-Adenauer-Stiftung Yayınları.

Berger, Arthur Asa (1996). *Kitle İletişiminden Çözümleme Yöntemleri*. (2. Baskı). (Çevirenler: Murat Barkan, Uğur Demiray, Deniz Güler, Nazlı Bayram, Aslı Tunç, Nazmi Ulutak ve A. Haluk Yüksel). Eskişehir: T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Berkes, Niyazi (2003). *Türkiye’de Çağdaşlaşma*. (4.Baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Berkowitz, Dan (1992). *Who Sets The Media Agenda? The Ability of Policymakers to Determine News Decisions*. <https://books.google.com.tr/>, Erişim Tarihi: 03.02.2015.

Bilgin, Nuri (2006). *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi: Teknikler ve Örnek Çalışmalar* (2.Baskı). Ankara: Siyasal Kitabevi.

Bourse, Michel ve Yücel, Halime (2012). *İletişim Bilimlerinin Serüveni*. (Çeviren: Halime Yücel). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Chaffe, Steven H. ve Berger, Charles R. (2005). İletişim Bilimci Ne Yapar? (Derleyen: Erol Mutlu). *Kitle İletişim Kuramları*. Ankara: Ütopya Yayınevi, 42-74.

Coleman, Renita and McCombs, Maxwell (2007). The Young and Agenda-less? Exploring Age-related Differences in Agenda Setting on The Youngest Generation, Baby Boomers, and The Civic Generation. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 84(3), 495-508.

Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi. (2018). T.C. Resmi Gazete, 30474, 10 Temmuz 2018.

Çakır, Ruşen ve Bozan, İrfan (2005). *Sivil, Şeffaf ve Demokratik Bir Diyanet İşleri Başkanlığı Mümkün mü?* İstanbul: Tesev Yayınları.

Çamdereli, Mete (2015). Medya ve Dinin Panaroması. *Medya ve Din Tartışmaları Sempozyum Bildirileri*.2-3 Nisan. İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi Yayınları, 8-12.

Çamdereli, Mete (2018). *Din Ekranda Nasıl Durur? Medyada Dinin Popüler Temsilleri*. İstanbul: Ketebe Yayınları.

Çınar, Menderes (2005). Kemalist Cumhuriyetçilik ve İslamcı Kemalizm. (Editörler: Tanıl Bora ve Murat Gültekinil). *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: İslamcılık*. İstanbul: İletişim Yayınları,157-177.

De Maio, Mariana, Alkazemi, Mariam and Wanta, Wayne (2016). An Examination of the Roman Catholic Church's Agenda-Setting Function in Argentina. *Journal of Media and Religion*, 15(1), 15-28.

Dearing, James W. and Rogers, Everett M. (1996). *Agenda Setting*. Thousand Oaks: Sage Publications.

DeFleur, Melvin L., Ball-Rokeach, Sandra J. (1989). *Theories of Mass Communication*. (5th Edition). New York: Longman.

Demir, Zekiye (2013). Diyanet Hutbelerinde Kadın Söylemi 2001-2011. *Toplum Bilimleri Dergisi*, 7 (14), 95-118.

Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2018). *Hutbenin Mahiyeti ve Önemi*. <https://dinhizmetleri.diyamet.gov.tr/detay/65/hutbenin-mahiyeti-ve-%C3%B6nemi>, Erişim Tarihi: 31.01.2019.

Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2019). *Cuma Hutbeleri*. <https://www2.diyamet.gov.tr/DinHizmetleriGenelMudurlugu/Sayfalar/HutbelerListesi.aspx>, Erişim Tarihi: 01.02.2019.

Diyanet İşleri Başkanlığı (2012). *Temel İlke ve Hedefler*. <https://www.diyamet.gov.tr/tr-TR/Kurumsal/Detay//3/diyamet-isleri-baskanligi-temel-ilke-ve-hedefleri>, Erişim Tarihi: 25.01.2019.

Diyanet İşleri Başkanlığı (2013). *Kuruluş ve Tarihi Gelişim*. <https://www.diyamet.gov.tr/tr-TR/Kurumsal/Detay/1>, Erişim Tarihi: 25.01.2019.

Diyanet İşleri Başkanlığı (2014). *Türkiye' de Dini Hayat Araştırması*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı.

Diyanet İşleri Başkanlığı (2018). *İrşat Hizmetleri Daire Başkanlığı Görevleri*. <https://dinhizmetleri.diyamet.gov.tr/sayfa/50/>, Erişim Tarihi: 25.01.2019.

Diyanet İşleri Başkanlığı (2019). *Dini Yayınlar Yönetim Sistemi*. <https://dibbys.diyamet.gov.tr/dyys/MakaleKurumDisi/MakaleKurumDisi.aspx>, Erişim Tarihi: 27.01.2019.

Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun. (1965). T.C. Resmi Gazete, 12038, 2 Temmuz 1965.

Donohue, G.A., Tichenor, P.J. and Olien, C.N. (1973). Mass Media Functions, Knowledge and Social Control. *Journalism Quarterly*,9 (652), 1-8.

Erdoğan, İlker (2009). *Türkiye’de Gündem Belirlemede Baskı Gruplarının Rolü: Avrupa Birliği Müzakere Süreci Örneğinde Siyaset- Medya- Kamuoyu İlişkisi*, Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Erdoğan, İrfan ve Alemdar, Korkmaz (2010). *Öteki Kuram* (3. Baskı). Ankara: Erk Yayınları.

Fejes, Fred (2005). Eleştirel Kitle İletişimi Araştırmaları ve Medya Etkileri: Yok Olan İzleyici Sorunu. (Derleyen: Mehmet Küçük). *Medya, İktidar, İdeoloji*. (3.Baskı). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Fortunato, John A. (2008). NFL Agenda-Setting: The NFL Programming Schedule: A Study of Agenda-Setting. *Journal of Sports Media*, 3(1), 27-49.

Gerbner, George (2005). Kitle İletişim Araçları ve İletişim Kuramı. (Derleyen: Erol Mutlu). *Kitle İletişim Kuramları*. Ankara: Ütopya Yayınevi, 75-100.

Giddens, Anthony (2012). *Sosyoloji*. (Çevirenler: Hüseyin Özel, Abdülkadir Sönmez, Zeynep Mercan, İsmail Yılmaz, Eren Rızvanoğlu, M.Ali Sarı, Şebnem Pala Güzel, Muttalip Özcan). İstanbul: Kırmızı Yayınları.

Gökçe, Orhan (2006). *İçerik Analizi: Kuramsal ve Pratik Bilgiler*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Gökçe, Osman Z., Hatipoğlu, Emre, Göktürk, Gökhan, Luetgert, Brooke and Saygin, Yücel (2014). Twitter and Politics: Identifying Turkish Opinion Leaders in New Social Media. *Turkish Studies*, 15(4), 671-688.

Görmez, Mehmet (2005). Sesli ve Görüntülü Yayıncılık Açısından Diyanet İşleri Başkanlığı. *II. Uluslar Arası Dini Yayınlar Kongresi Tebliğler-Müzakereler*. 05-07 Kasım 2004. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 35-38.

Görmez, Mehmet (2015). Medya ve Din Sempozyumu Açılış Konuşması. *Medya ve Din Tartışmaları Sempozyum Bildirileri*. 2-3 Nisan. İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi Yayınları, 8-12.

Görpe, Serra and Yüksel, Erkan (2011). *Corporate Reputation and the News Media in Turkey*.
https://www.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=F2iNAgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA363&dq=din+ve+g%C3%BCndem+belirleme+&ots=0f3wp1Ti5q&sig=44C32sN2SqRoNWM4KguEWFx5jf4&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false, Erişim Tarihi: 02.02.2015.

Gözaydın, İhtar (2009). *Diyanet: Türkiye Cumhuriyeti'nde Dinin Tanzimi*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Gözaydın, İhtar ve Öztürk, Ahmet Erdi (2014). *The Management of Religion in Turkey*. London: Turkey Institute Centre.

Gunnell, John G. (2013). *Behavioralism in Political Science*.
<http://dx.doi.org/10.4135/9781452276052.n21>, Erişim Tarihi: 22.10.2015.

Guo, Lei (2012). The Application of Social Network Analysis in Agenda Setting Research: A Methodological Exploration. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 56 (4), 616-631.

Guo, Lei, Vu, Hong Tien and McCombs, Maxwell (2012). An Expanded Perspective on Agenda-Setting Effects. Exploring The Third Level of Agenda Setting- Una extensión de la perspectiva de los efectos de la Agenda Setting. Explorando el tercer nivel de la Agenda setting. *Revista de Comunicación*, 11, 51-68.

Güler, İlhami (2015). Sosyal Medyada Din. *Medya ve Din Tartışmaları Sempozyum Bildirileri*. 2-3 Nisan. İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi Yayınları, 215-217.

Güngör, Nazife (2011). *İletişim, Kuramlar ve Yaklaşımlar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

Güz, Nurettin (1996). Türk Basınında Gündem Oluşturma (Bir Alan Araştırması), *Yeni Türkiye Dergisi*, 12, 982-997.

Hall, Stuart (2005). Kültür, Medya ve İdeolojik Etki. (Derleyen: Mehmet Küçük). *Medya, İktidar, İdeoloji*. (3.Baskı). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 191-234.

HYD (Helsinki Yurttaşlar Derneği). (2014). *Diyanet İşleri Başkanlığı Araştırması: Algular, Memnuniyet, Beklentiler*.
http://www.konda.com.tr/tr/raporlar/HYD_DIBArastirmasiRapor_Kasim2014.pdf,
 Erişim Tarihi: 22.03.2015.

Işık, Metin (2002). *Kitle İletişim Teorilerine Giriş*. Konya: Eğitim Kitabevi Yayınları.

İnal, Ayşe (1996). *Haberi Okumak*. İstanbul: Temuçin Yayınları.

Kara, İsmail (2014). *Cumhuriyet Türkiye'sinde Bir Mesele Olarak İslam*. (6.Baskı). İstanbul: Dergâh Yayınları.

Karasar, Niyazi (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (10.Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kaya, A. Raşit (2009). *İktidar Yumağı: Medya- Sermaye- Devlet*. Ankara: İmge Kitabevi.

Krippendorff, Klaus (2004). *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology* (2nd Edition). California: Sage Publications.

Kurian, George Thomas (2011). *Agenda Setting*, <http://dx.doi.org/10.4135/9781608712434.n31>, Erişim Tarihi: 06.03.2015.

Külekcı, Cahit (2013). İlk Dönem İslam Siyasi Tarihinde Hutbe Uygulaması. *Turkish Studies- International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8/7 (Summer 2013), 307- 321.

Lang, Kurt (2005). İletişim Araştırmaları: Kökenleri ve Gelişmesi. (Derleyen: Erol Mutlu). *Kitle İletişim Kuramları*. Ankara: Ütopya Yayınevi, 27-41.

Lang, Kurt and Lang, Gladys Engel (1953). The Unique Perpective of Television and Its Effect: A Pilot Study. *American Sociological Review*, 18 (1), 3-12.

Lasswell, Harold D. (1999). The Structure and Function of Communication in Society. (Edited by: Jarice Hanson and David J. Maxy). *Sources, Notable Selections in Mass Media* (Second Edition). Guilford: Dushkin/ McGraw-Hill, 3-11.

Lippmann, Walter (1998). *Public Opinion* (Second Edition). New Jersey: Transaction Publishers.

Maigret, Eric (2011). *Medya ve İletişim Sosyolojisi*. (Çeviren: Halime Yücel). İstanbul: İletişim Yayınları.

Malinowski, Bronislaw (1960). *A Scientific Theory of Culture and Other Essays*. New York: Oxford University Press.

Marcinkowski, Frank (2008). *Systems Theory*. <http://dx.doi.org/10.4135/9781412953993.n656>, Erişim Tarihi: 23.10.2015.

Mardin, Şerif (1991). *Türkiye' de Din ve Siyaset: Makaleler III*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Marshall, Gordon (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*. (Çevirenler: Osman Akınay ve Derya Kömürcü). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Mattelart, Armand ve Mattelart, Michele (2011). *İletişim Kuramları Tarihi*. (6.Baskı). (Çeviren: Merih Zırhlıoğlu). İstanbul: İletişim Yayınları.

McCombs, Maxwell, Lopez-Escobar, Estaban, & Llamas, Juan Pablo (2000). Setting the Agenda of Attributes in the 1996 Spanish General Election. *Journal of Communication*, 50 (2), 77-92.

McCombs, Maxwell (1997). Building Concensus: The News Media's Agenda-Setting Roles. *Political Communication*, 4(14), 433- 443.

McCombs, Maxwell (2005). A Look at Agenda-Setting: Past, Present and Future. *Journalism Studies*, 6 (4), 543-557.

McCombs, Maxwell (2018). *Agenda Setting*. <https://doi.org/10.1002/9781405165518.wbeosa025.pub2>, Erişim Tarihi: 03.04.2019.

McCombs, Maxwell and Valenzuela, Sebastian (2007). The Agenda-Setting Theory / La Teoría Agenda-Setting. *Cuadernos info*, (20), 44-51.

McCombs, Maxwell E. and Shaw, Donald L. (1999). The Agenda Setting Function of Mass Media. (Edited by: Jarice Hanson and David J. Maxy). *Sources, Notable Selections in Mass Media* (Second Edition). Guilford: Dushkin/ McGraw-Hill, 100-108.

McCombs, Maxwell E., Shaw, Donald L. and Weaver, David H. (2014). New Directions in Agenda-Setting Theory and Research. *Mass Communication and Society*, 17(6), 781-802.

McCombs, Maxwell, Llamas, Juan Pablo, Lopez-Escobar, Esteban and Rey, Federico (1997). Candidate Images in Spanish Elections: Second Level Agenda Setting Effects. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 74 (4), 703–717.

McGee, R. Jon and Richard, L. Warms (2013). *Parsons, Talcott*. <http://dx.doi.org/10.4135/9781452276311.n201>, Erişim Tarihi: 21.02.2015.

McMahon, Maureen (2009). *Structural Functionalism, Research Starters Sociology*. <http://eds.b.ebscohost.com/eds/detail/detail?sid=1c0faa7d-387c-4593-af4c-7f4b1c208349%40sessionmgr112&vid=2&hid=108&bdata=JnNpdGU9ZWRzLWxpdmU%3d>, Erişim Tarihi: 11.11.2014.

- McQuail, Denis (2010). *Mass Communication Theory*. (6th Edition). California: Sage Publications.
- McQuail, Denis ve Windahl, Sven (1997). *Kitle İletişim Modelleri*. (Çeviren: Konca Yumlu). Ankara: İmge Yayınevi.
- Medyatava (2019). *Gazete Tirajları*. <https://www.medyatava.com/tiraj>, Erişim Tarihi: 21.02.2019.
- Meraz, Sharon (2011). The Fight for “How to Think” : Traditional Media, Social Networks, and Issue Interpretation. *Journalism*, 12(1), 107-127.
- Mill, John Stuart (2008). *On Liberty*. Boston: Bedford/ St. Martin’s.
- Mutlu, Erol (2012). *İletişim Sözlüğü*. (6.Baskı). Ankara: Sofos Yayınevi.
- Narmanlıoğlu, Haldun (2014). Tarikat ve Cemaatlerin Alternatif Medya Stratejileri. (Editörler: Mete Çamdereli, Betül Önay Doğan ve Nihal Kocabay Şener). *Medya ve Din*. İstanbul: Köprü Kitapları, 165-203.
- O'Reilly, Tim (2007). What is Web 2.0: Design Patterns and Business Models for the Next Generation of Software. *Communications & Strategies*, (1), 17-37.
- Oskay, Ünsal (1993). *XX. Yüzyıldan Günümüze Kitle İletişiminin Kültürel İşlevleri*. İstanbul: Der Yayınları.
- Oskay, Ünsal (1994). *İletişimin ABC’si*. (2. Baskı). Simavi Yayınları: İstanbul.
- Padula, Alessandra (2009). Frankfurt School. *Encyclopedia of Communication Theory*, 410-413. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Park, Robert E. (2009). Bilgi Formu Olarak Haber: Bilgi Sosyolojisinde Bir Bölüm. (Editörler: Nurdoğan Rigel ve Şebnem Çağlar). *Matriksi Şimşek Olan Metinler*. (Çeviren: Emir Erkebay). İstanbul: Anonim Yayıncılık, 37-40.
- Pearce, Kevin J. (2009). *Media and Mass Communication Theories*. <http://dx.doi.org/10.4135/9781412959384.n231>, Erişim Tarihi: 20.03.2015.
- Potter, Garry (2013). *Structural Functionalism in Social Theory*. <http://dx.doi.org/10.4135/9781452276052.n367>, Erişim Tarihi: 21.02.2015.
- Richter, Rudolf (2012). *Sosyolojik Paradigmalar*. (Çeviren: Necmeddin Doğan). İstanbul: Küre Yayınları.
- Ritzer, George (2014). *Klasik Sosyoloji Kuramları*. (Çeviren: Himmet Hülür). Ankara: De ki Yayınları.

Roberts, Marilyn, Wanta, Wayne and Dzewo, Tzong-Hong Dustin (2002). Agenda Setting and Issue Salience Online. *Communication Research*, 29(4), 452-465.

Roessler, Patrick (2008). *Agenda-Setting, Framing and Priming*. <http://dx.doi.org/10.4135/9781848607910.n20>, Erişim Tarihi: 24.03.2015.

Rogers, Everett M. and Dearing, James W. (1988). Agenda-Setting Research: Where Has It Been, Where Is It Going?. *Annals of the International Communication Association*, 11(1), 555-594.

Ryan, Michael (2005). *Structural Functionalism*. <http://dx.doi.org/10.4135/9781412952552.n298>, Erişim Tarihi: 21.02.2015.

Savcı, Bahri (1967). Diyanet İşleri Teşkilatının Gelişmeleri. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 22 (03), 85-102.

Schneider, Christopher (2008). Mass Media. *Encyclopedia of Social Problems*, 556-557. Thousand Oaks: Sage Publications.

Schudson, Michael (2009). Haber Üretiminin Sosyolojisi. (Editörler: Nurdoğan Rigel ve Şebnem Çağlar). *Matriksi Şimşek Olan Metinler*. (Çeviren: Bahar Muratoğlu). İstanbul: Anonim Yayıncılık, 21-36.

Serim, Ömer (2007). *Türk Televizyon Tarihi: 1952-2006*. İstanbul: Epsilon Yayınları.

Sever, Neşe (1998). Kitle İletişim Araştırmalarında İki Yaklaşım: Liberal ve Eleştirel Kuramlar Farklılıklar ve Yakınlaşmalar. *Kurgu Dergisi*, 15, 44-53.

Shaw, Donald L. and Colistra Rita F. (2008). *Agenda Melding*. <http://dx.doi.org/10.4135/9781412953993.n10>, Erişim Tarihi: 09.03.2015.

Shaw, Donald L., McCombs, Maxwell, Weaver, David H. and Hamm, Bradley J. (1999). Individuals, Groups, and Agenda Melding: A Theory of Social Dissonance. *International Journal of Public Opinion Research*, 11(1), 2-24.

Shoemaker, Pamela ve Reese, Stephen D. (2002). İdeolojinin Medya İçeriği Üzerindeki Etkisi. (Derleyen: Süleyman İrvan). *Medya Kültür Siyaset*. (2.Baskı). Ankara: Alp Yayınevi, 127-180.

Sholle, David J. (2005). Eleştirel Çalışmalar: İdeoloji Teorisinden İktidar/ Bilgiye. (Derleyen: Mehmet Küçük). *Medya, İktidar, İdeoloji*. (3.Baskı). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 255-264.

Slattery, Martin (2010). *Sosyolojide Temel Fikirler*. (3.Baskı). (Çevirenler: Özlem Balkız, Gülhan Demiriz, Hacer Harlak, Cevdet Özdemir, Şebnem Özkan ve Ümit Tatlıcan). İstanbul: Sentez Yayıncılık.

Stam, Henderikus J. (2010). Functionalism. (Edited by: Albert J. Mills, Gabrielle Durepos and Elden Wiebe). *Encyclopedia of Case Study Research*. Thousand Oaks: Sage Publications, 410-414.

Swingewood, Alan (1998). *Sosyolojik Düşüncenin Kısa Tarihi*. (2.Baskı). (Çeviren: Osman Akınhay). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Takeshita, Toshio (2005). Current Critical Problems in Agenda-Setting Research. *International Journal of Public Opinion*, 18 (3), 275-296.

Tekinalp, Şermin ve Uzun, Ruhdan (2006). *İletişim Araştırmaları ve Kuramları*. (2.Baskı). İstanbul: Beta Yayınları.

Terkan, Banu (2005). *Türkiye’de Basın ve Siyaset İlişkisi: Basın Gündemi ve Siyasal Gündemin Karşılaştırılmasına Yönelik Bir Gündem Belirleme Çalışması*, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

TRT Diyanet (2019). *Tarihçe*, <http://www.trtdiyanet.com.tr/tarihce>, Erişim Tarihi: 29.01.2019.

Tunaya, Tarık Zafer (2003). *Türkiye’de Siyasal Gelişmeler: 1876-1938*. (2.Baskı). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Türkoğlu, Nurçay (2007). *Toplumsal İletişim*. İstanbul: Kalemus Yayınları.

Unesco (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization) (1980). *Communication and Society Today and Tomorrow-Many Voices One World-Towards a New More Just and More Efficient World Information and Communication Order*. Essex: Unesco.

Wallsten, Kevin (2007). Agenda Setting and The Blogosphere: An analysis of The Relationship Between Mainstream Media and Political Blogs. *Review of Policy Research*, 24(6), 567-587.

Wanta, Wayne (2009). *Agenda Setting*. <http://dx.doi.org/10.4135/9781412972048.n15>, Erişim Tarihi: 06.03.2015.

Wanta, Wayne and Alkazemi, Mariam F. (2017). Agenda-Setting: History and Research Tradition. *The International Encyclopedia of Media Effects*, 1-14.

Weiss, David (2009). Agenda- Setting Theory. *Encyclopedia of Communication Theory*, 32-34. Thousand Oaks: Sage Publications.

Werder, Olaf H. (2009). *Media Effect Theories*. <http://dx.doi.org/10.4135/9781412959384.n235>, Erişim Tarihi: 20.03.2015.

White, David Manning (2009). Eşikbekçisi. (Editörler: Nurdoğan Rigel ve Şebnem Çağlar). *Matriksi Şimşek Olan Metinler*. (Çeviren: Murat Mengü). İstanbul: Anonim Yayıncılık, 81-88.

Yazıcıoğlu, M. Said (2013). *Ne Yan Yana Ne Karşı Karşıya*. İstanbul: Alfa Basım Yayım.

Yazıcıoğlu, M. Said (2015). Medya ve Din. *Medya ve Din Tartışmaları Sempozyum Bildirileri*. 2-3 Nisan. İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi Yayınları, 220-224.

YÖK (Yükseköğretim Kurulu). (2015). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>, Erişim Tarihi: 15.10.2018.

Yumlu, Konca (1994). *Kitle İletişim Araştırma ve Kuramları*. İzmir: Nam Basım.

Yücel, İrfan (1994). Diyanet İşleri Başkanlığı. *İslam Ansiklopedisi*, 9, 455-460. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.

Yüksel, Erkan (2001). *Medyanın Gündem Belirleme Gücü*. Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.

Yüksel, Erkan (2003). *A Second Level Agenda-Setting Study in Turkish Parliamentary Elections*. <http://cim.anadolu.edu.tr/pdf/2003/22.pdf>, Erişim Tarihi: 14.12.2015.

Yüksel, Erkan (2004). 28 Şubat Sürecinde Milli Güvenlik Kurulu ve Medya Gündemi İlişkisi (Gündemler Arası Karşılaştırma). *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 19, 69-82.

Yüksel, Erkan (2007). “Kamuoyu Oluşturma” ve “Gündem Belirleme” Kavramları Nerede Kesişmekte, Nerede Ayrılmaktadır? *Sosyal Bilimler Dergisi*, 1, 571-586.

Yüksel, Erkan (2010). The Agenda Setting Studies in Turkey. *Central European Journal of Communication*, 5, 323-335.

Zengin, Zeki Salih (2008). Osmanlılar Döneminde Yaygın Din Eğitimi Faaliyeti Olarak Hutbeler. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17 (1), 379-398.